

POPÜLER ROMAN GELENEĞİ VE CANAN TAN

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Programı

Zübeyde ŞAHİN

Danışman: Prof. Dr. Dilek ÇETİNDAS

Nisan 2023

DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Zübeyde ŞAHİN

ÖN SÖZ

“Popüler Roman Geleneği ve Canan Tan” adlı bu çalışmamızda roman türünün Türk edebiyatına giriş serüveninden bu yana araştırmacıların üzerinde çok fazla durmaya değer görmedikleri ve genellikle arka plana itilen bir konu olan popüler kültür ve popüler roman olgusu araştırılmıştır. Günümüze kadar ve günümüzde edebiyat alanında ortak zevk ve düşünüş öğelerinden olan estetik ölçütler ön plana çıkarılarak, bu değerlerin daha sık görüldüğü eserler, araştırmacılar tarafından daha fazla rağbet görmüştür. Popüler roman çoğu zaman estetik zevkten uzak olduğu düşüncesiyle araştırmaların konusu olmaktan uzak kalmış ve genellikle tercih edilmemiştir.

Çalışmamızda popüler kültürün önemli bir parçası olan popüler roman unsurları, tarihi gelişimi, özellikleri irdelenmeye ve ortaya konmaya çalışılacaktır. Bunlarla birlikte roman tahlil yöntemleri olan kişi, olay, zaman ve mekân birliğinin yanı sıra anlatım biçimleri, kurgu yapısı, üslup gibi unsurlardan yararlanılıp incelemeye dahil edilecektir.

Popüler kültür ve bunun ürünü olan popüler roman konusunda yıllardır çalışmalar yapılmasına karşın tam olarak fikir birliği sağlanamamıştır. Tek ortak tanım popüler kavramının çok tutulan anlamına geldiğidir. Bu sebepten özellikle edebi değeri daha fazla olan yapıtlara göre, toplulukların hızlı bir şekilde ulaşip tükettikleri bu ürünler hangi açılardan kitlelerin ilgisini çekmekte ve tüketilmektedir sorusuna yanıt aranacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümü kültür ve popüler kültür kavramlarının irdelenmesine ayrılmıştır. Soyut kavramlar olması nedeniyle de en çok sosyoloji ve edebiyat alanındaki kitap ve makalelerden yararlanılmış, bu kavramların ortak görüşler neticesinde oluşturulan özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Popüler kültürü oluşturan diğer unsurlar olan kitle kültürü, halk kültürü, yüksek kültür ve popülizm üzerinde durulmuştur. Romanın tarihsel gelişimi, popüler romanın ortaya çıkışı, popüler roman olgusunun özellikleri incelenmiştir. Romanın ve popüler romanın benzerlikleri ve ayırt edici yönleri karşılaştırılmıştır.

İkinci bölümde Canan Tan’ın hayatı, eserleri ve bu eserlerin özetleri verilirken yazarın popüler roman çerçevesi içindeki yeri ve özellikleri konu edilmiştir. Romanlar incelenirken yazarın en çok üzerinde durduğu ve genel hatlarıyla bütün romanlarına yayılan ortak özellikler ele alınmaya çalışılmıştır. Klasik inceleme yöntemi olan kişi,

olay, zaman ve mekân birliği ve bu yöntemin romanlara yansıması incelenmiş aynı zamanda üzerinde durulan temalara göre sınıflandırma yapılmıştır.

Sonuç bölümünde incelenen metinlerin popüler edebiyatın temel meselelere cevap verip vermediği konusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Nihayetinde Canan Tan'ın eserlerinden tespit edilebilen popüler edebiyat unsurları tespit edilerek, sanatçının bu edebiyat geleneği içerisindeki konumu açığa çıkarılmıştır.

Bu çalışmada bana her zaman destek olan, bilgi ve tecrübesini esirgemeyen, her konuda yol gösterip tüm sabrıyla yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. Dilek ÇETİNDAS'a; her zaman kıymetli desteğini hissettiğim saygıdeğer hocam Prof. Dr. Yunus BALCI'ya; ayrıca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ediyorum.

POPÜLER ROMAN GELENEĞİ VE CANAN TAN

ŞAHİN, Zübeyde

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Yeni Türk Edebiyatı Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Dilek ÇETİNDAS

April, 2023

ÖZET

Kurmaca bir dünyanın kapılarını aralayan romanın etkileşim kurduğu alanlardan biri de popüler kültürdür. Bu etkileşimin sonucunda ortaya çıkan popüler roman, belirli kalıplar çerçevesinde üretilmiştir. Geniş bir kitleye hitap etmeye yönelik bu eserlerde okuyucuyu şaşırtmayacak kalıplaşmış kişiler ve olaylar kullanılır. Amacı daha çok okunma ve satılma olan popüler romanlar, bahsi geçen türün ülkemizde görülen ilk eserlerinden itibaren var olmuş ve estetik kaygı taşımadığı için görmezden gelinmiştir. Bu eserleri okuyucunun tercih etmesindeki nedenlerden biri de kendi isteklerini yansıtmamasının yanında bir kaçış ve rahatlama alanı sunmasıdır.

Popüler romanın özellikle Cumhuriyet Dönemi sonrasında ivme kazandığı ve akademik çevreler tarafından fark edilip araştırmaya değer bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmamızda özellikle son dönemlerde oldukça geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmayı başarmış Canan Tan'ın popüler kültür geleneği içindeki yeri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Popüler Kültür, Popüler Roman, Popüler Edebiyat, Canan Tan

POPULAR NOVEL TRADITION AND CANAN TAN

ŞAHİN, Zübeyde

Master Thesis

Department of Turkish Language and Literature

Programme of Modern Turkish Literature

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Dilek ÇETİNDAS

April, 2023

ABSTRACT

One of the interaction areas established by the novel, which opens the doors of a fictional world, is popular culture. The popular novel that emerged as a result of this interaction was produced within the limits of certain patterns. In these works, which are intended to appeal to a wide audience, stereotypes and structures are used that will not surprise the reader. Populer novels whose purpose is to be read more and sold more, existed from the first products of the aforementioned genre and were ignored because they did not have aesthetic concerns. One of the lessons that the reader prefers in these works is that besides reflecting their own behavior, they offer a place of escape and relaxation.

It is seen that the popular novel has value on finding momentum and making a difference by academic environments, especially after the Republican Period. In this study, we will focus on the place where Canan Tan, who has managed to reach a wide readership in recent years, has the tradition of popular culture.

Keywords: Culture, Popular Culture, Popular Novel, Popular Literature, Canan Tan

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
GİRİŞ	1
0.1. Kültür Kavramı, Tarihçesi ve Özellikleri.....	1
0.2. Popüler Kültür Kavramı	4
0.2.1. Popülizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	5
0.3. Popüler Kültürün Doğuşu.....	8
0.4. Popüler Kültürün Özellikleri	9

BİRİNCİ BÖLÜM

POPÜLER EDEBİYAT

1.1. Roman	14
1.2. Türk Edebiyatında Popüler Roman ve Gelişimi	16
1.3. Popüler Edebiyatın Romanlardaki Aksisi.....	17
1.4. Popüler Romanların Yapısı.....	17
1.4.1. Popüler Romanda Şahıs Kadrosu	18
1.4.2. Popüler Romanda Anlatıcı ve Bakış Açısı	18
1.4.3. Popüler Romanda Zaman	19
1.4.4. Popüler Romanda Mekan	19
1.5. Popüler Romanların Biçimsel Özellikleri.....	19
1.5.1. Popüler Romanda Kurgu ve Kompozisyon	20
1.5.2. Popüler Romanda Anlatım Teknikleri.....	20
1.5.3. Popüler Romanda Dil ve Üslup	20

1.6. Popüler Romanlarda Tematik Yapı	20
1.7. Popüler Romanların Genel Karakteri.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

POPÜLER ROMANCI OLARAK CANAN TAN

2.1. Canan Tan'ın Hayatı ve Eserleri.....	23
2.2. Canan Tan'ın Popüler Edebiyat Kapsamındaki Romanlarına Dair İnceleme ..	24
2.2.1. Hasret Romanı ve Yapısal İncelemesi ..	24
2.2.1.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	39
2.2.2. Yüreğim Seni Çok Sevdi Romanı ve Yapısal İncelemesi	40
2.2.2.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	56
2.2.3. Erolle Dans Romanı ve Yapısal İncelemesi	57
2.2.3.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	71
2.2.4. Başbozuk Sevdalar Romanı ve Yapısal İncelemesi	71
2.2.4.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	83
2.2.5. İssız Erkekler Korosu Romanı ve Yapısal İncelemesi	84
2.2.5.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	91
2.2.6. İz Romanı ve Yapısal İncelemesi	92
2.2.6.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	100
2.2.7. Pembe ve Yusuf Romanı ve Yapısal İncelemesi.....	100
2.2.7.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	111
2.2.8. Piraye Romanı ve Yapısal İncelemesi	112
2.2.8.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	124
2.2.9. Sızı Romanı ve Yapısal İncelemesi	124
2.2.9.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	131
2.2.10. Kelepçe Romanı ve Yapısal İncelemesi	132

2.2.10.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi...	136
2.2.11. En Son Yürekler Ölür Romanı ve Yapısal İncelemesi	136
2.2.11.1. Romanın Popüler Edebiyat İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi...	147
2.3. Popüler Edebiyat Geleneği İçerisinde Canan Tan Romancılığı	147
SONUÇ	149
KAYNAKÇA.....	151
ÖZ GEÇMİŞ.....	154

GİRİŞ

POPÜLER KÜLTÜR

0.1. Kültür Kavramı, Tarihçesi ve Özellikleri

Kültür kavramının bugüne kadar onlarca farklı tanımı yapılmıştır. Nitekim bu durum, kültürü insanın oluşturmaktan ve onun yaşayanlar arasında en karmaşık ve anlaşılması en zor canlı olmasından ileri gelmektedir. İnsan kendini çözümlemeye çalışırken bile kesin yargılara varamaz. Dünya üzerindeki bütün canlılarla aynı kaderi paylaşır. Beslenmeye, nefes almaya, uyumaya ihtiyacı vardır. Onu diğer canlılardan ayırt eden özellik ise aklı ve onu kullanma biçimidir. Diğer türler hayatta kalmak için aklını ve içgüdüsünü kullanır fakat insan bunların yanında bitmeyen bir öğrenme ve araştırma güdüsüne sahiptir. Bu eşsiz niteliği sayesinde dünyayı kavramsallaştırıp simgelerle iletebilir. Kültürün oluşumunda temel etken yeteneğini kullanarak öğrendiği bilgiye yenisini eklemesi ve gelecek nesillere de aktarmasıdır. Bu sebeple kültür, bugüne kadar sosyal bilimlerin tanımlamaya çalıştığı ve tartıştığı en zorlu kavramlardan biri olmuştur. Antropolog Alfred L. Kroeber ve Clyde Kluckhohn, 1952’de derledikleri *Kültür: Kavramların ve Tanımların Eleştirisi* başlıklı kitaplarında kültürün yüzün üzerinde tanımı olduğunu belirtirler. Üzerinde bu kadar çeşitli tanımlama yapılması ise bu sözcüğün çok anlamlı olmasından ileri gelmektedir. “*Terim olarak ‘kültür’, Latince colere fiilinden türetilmiştir. Colere; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek, eğitmek vb. anlamları birlikte içeren çok zengin bir anlam içeriğine sahiptir*” (Özlem 2008: 153). Bu anlamına ulaşmadan önce ise Klasik Latince “*bakım, özen*” anlamında kullanıldığı düşünülmektedir.

Birçok kaynakta kültür kavramının on yedinci yüzyıla kadar ekip biçmek anlamında kullanıldığı söylene de Vadim Mejuyev, MÖ. 106-43 yılları arasında yaşadığı bilinen Cicero’nun farklı bir yaklaşımda bulunduğunu, asıl anlamı değişmemekle birlikte insan zekasını öne çıkardığını vurgulamaktadır. “*Cicero’nun mektuplarında, ‘cultura animi autem philosophia est’ (oysaki aklın kültürü zekadır) ifadesine rastlanmaktadır. Aklın ve zekanın*

tıpkı köylünün toprağı işlemesi gibi işlenmesi gerektiğini savunmaktadır” (Mejuyev 1998: 30). Dolayısıyla Cicero kültürün bugün de kullanılan anlamlarının temel yönünü belirtmiştir.

İnsanın gereksinimleri doğrultusunda ortaya çıkan bu anlam 17. yüzyıla kadar Fransızcada değişmeden kullanılmaya devam etmiştir. Bu döneme kadar kültür kavramının insana ve topluma dair kullanımı yaygın değildir. Yalnızca tarımsal faaliyetlere yönelik bir kullanım tercih edilmiştir. 18. yüzyıla gelindiğinde ise Aydınlanma düşüncesiyle birlikte toplumsal bir anlama bürünüp toprağı ekip biçme anlamından uzaklaşarak ‘insan zihninin geliştirilmesi ve gelişme süreci’ anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu aşamada klasik kültür tanımının ortaya çıkışı görülmektedir. “*İlk kez Voltaire, Culture sözcüğünü insan zekasının (esprit) oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi ve yüceltilmesi anlamında kullanmıştır*” (Güvenç 1979: 96). Uzun yıllar farklı bir anlam yüklenmemesine karşın aklı ve bilgiyi önemseme, birlikte hareket etme, yaşam tarzlarının değişmesi gibi birçok etken dâhilinde sözcüğün anlamı genişlemeye başlar. Sözcük Fransızcadan Almancaya geçerek Alman dili sözlüğünde ‘cultura’ olarak yer almıştır. “*Etnolog G. Klemm, ‘İnsanın Genel Kültür Tarihi’ adlı on ciltlik eserinde Cultur sözcüğünü uygarlık ve kültürel evrim karşılığında kullandı.*” (s. 96). Tüm bu gelişmeler doğrultusunda daha fazla anlam kazanan kolektif yapı karşısında kültür kavramının tanımı da yaygınlaşmaya ve genişlemeye devam eder. Hegel bu kavramı şöyle tanımlamıştır: “*Kültür, doğanın yarattıklarına karşı, insanoğlunun yarattığı her şeydir*” (s. 97). Üzerinde pek çok fikir ve görüş ifade edilmesinin ardından kültüre dair ilk bilimsel tanımı İngiliz antropolog Sir Edward Burnett Tylor yapar. Düşünürün “*kişinin, toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, adet, gelenek, alışkanlık ve yeteneklerin karmaşık bütünü*” olarak tanımladığı kültür, kapsam alanını da genişletmiş olur. Buraya kadar olan kısımda Klemm’in ifadesini hatırlamak gerekir. Çünkü o kültür sözcüğünü “*uygarlık*” karşılığında kullanmıştır. Bundan sonraki tanımlamalarda ise uygarlık ve kültür arasındaki farkı ortaya çıkarmak isteyen çalışmalar yapılmıştır. 18. yüzyıldan sonra İngiliz ve Fransızlar kültür kavramı yerine uygarlık kelimesini seçerken Almanlar aynı kavramı yani kültürü kullanmaya devam etmişlerdir.

Ülkemizde kültür kavramını sistemli bir şekilde ilk defa tanımlayan Ziya Gökalp, bu konuya ‘Hars ve Medeniyet’ adında özel bir başlıkta değinmiştir. Ona göre kültür, “*Cemiyetin bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani aralarında bir dayanışma vücuda*

getiren dini, ahlaki, hukuki, bedii, içtimai, iktisadi ve fenni müesseselerin hey'eti mecmuasıdır” (Gökalp 1976: 25). Gökalp, uygarlık ve kültür arasındaki farkları; medeniyet uluslararası kültür millidir, medeniyet bir millettten başka bir millete geçebilir fakat kültür geçemez, bir millet medeniyetini değiştirebilir; fakat kültürünü değiştiremez şeklinde ifade etmiştir.

Üzerinde ne kadar çok araştırma ve tanım yapılırsa yapılsın, kültür için değişmeyen tek olgu üretimdir. Gerek maddi-manevi gerek bireysel-toplumsal bakış açısıyla yeniden üretmek, geliştirmek anlamı korunmuş ve diğer değişkenlere uyarlanmıştır. “Kültür, toplum denen birim içinde ve bu birimi oluşturan örgütlü alt-birimlerde yaşayan insanın kendini, ötekini ve örgütlü birimleri ve alt-birimleri *“nasıl yeniden-ürettiğini”* ve *“bu üretimle ilgili ifade biçimlerini”* anlatır. Dolayısıyla, bu tanımdan, maddi yaşamın nasıl üretildiğinin göstergesi olan *“maddi/materyal kültür”* (somut kültür) ve maddi yaşamın yeniden-üretimiyle ilgili *“anlatı biçimlerini”* oluşturan *“maddi-olmayan”* düşüncelerin, duyguların ve inançların ifadesi olan kültür (düşünsel kültür veya soyut kültür) olmak üzere birbiriyle bağıntılı iki temel kültür ortaya çıkar (Erdoğan, Alemdar 2005: 32-104).

Kültürün toplumsal olarak işlev kazanmasının ardından aile, akrabalık, eğitim, ekonomi, teknoloji, bilim, sanat, din, dil, devlet gibi kurum, kuruluş ve sosyal yapılar bu kavramın anlamlandırılmasına katkı sağlamıştır. Bahsi geçen bütün unsurlar ortak bir değer ortaya çıkarmıştır. Haviland’ a göre *“Kültür, bir toplumun ortaklaşa sahip olduğu ve üyelerine yaydığı, davranışa yansıyan, o davranışı yaratan ve yorumlamada kullanılan görüşler, değerler ve algılardır”* (Haviland 2008: 103).

Üzerinde yapılan araştırmaları birkaç kavram ve anlam etrafında kısıtlamak mümkündür. Güvenç, kültür sözcüğünü genel hatlarıyla dört anlamda kullanıldığını ifade etmiştir. Ona göre; bilimsel alanda kendini gösteren kültür uygarlık adını alırken, beşerî alandaki kültür, eğitim sürecinin ürünüdür. Güzel sanatlar, kültür kavramının estetik alanına işaret eder ve son olarak yüzyıllardır kullanılan üretim, tarım, ekin gibi anlamlara gelen kültür ise maddi ve biyolojik yönünü ifade eder. Bunların yanı sıra kültür maddi, manevi, genel ve alt kültür olarak da sınıflandırılabilir.

Araştırmalar kültürün kendine özgü özelliklerini de ortaya koymuştur. Kültür öğrenilen bir olgudur. İçgüdüsel bir yaklaşımla değil, görerek ve taklit ederek öğrenilir. Her birey, parçası olduğu toplumun kültürünü sonradan öğrenir.

Kültür sürekli dir. Toplum içinde yaşayan her birey öncelikle aileden başlayarak çeşitli kurumlarda öğrenmeye devam ettiği bilgilere yenisi ekleyerek gelecek nesillere aktarmaya devam eder.

Kültür toplumsaldır. Bir arada yaşayan toplulukların ortak duyuş ve düşünüş şekli, gelenek ve görenekleri anlamına gelen kültür, toplumun en küçük birliklerinden en büyük gruplarına kadar ortak çıkarları savunur. Burada toplumsal fayda söz konusu olduğu için üstün bir değer kavramı oluşturulur ve buna sayėı gösterilir.

Kültür birleştiricidir. Geçmiş ve gelecek nesiller aktarım ve deneyim yoluyla benzer olaylara nasıl tepki vermeleri gerektiğini bilirler. Bu sayede kuşaklar arası iletişim sağlanmış, geçmiş nesillerin tecrübeleriyle genç nesillerin öğrendiği bilgiler birleştirici gücün unsurlarını oluşturmuş olur.

Kültür değişir. Koşullar değiştikçe toplumsal gereksinimler ve kültür özellikleri ihtiyaçlar doğrultusunda buna uyum sağlar. Ancak değişimin yalnızca kendini yenileme ve ilerleme anlamında olduğunu düşünmemek gerekir. Bazen toplumsal şartlar geriye doğru bir değişime de sebep olabilir.

Tüm bunlardan hareketle kültür, toplumun tüm hayat damarlarını kuşatan bir kavramdır ve kültürün akış yönü, ait olduğu milletin özelliklerini de dönüştürür.

0.2. Popüler Kültür Kavramı

Popüler kültür kavramı tıpkı kültür gibi farklı bakış açılarıyla yorumlanabilen ve henüz üzerinde kesin olarak sonuca varılamamış bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacıların bu kavram karşısında destekleyici ya da reddedici tutumları onu kültür kavramından farkını ortaya koymaktadır. Çünkü kültür üzerinde her ne kadar tanım farkları olsa da genel bir kabul görür. Popüler kültür kavramını ortaya koymaya çalışan görüşler ise ya bu kavramın karşısında ya da onu savunan ve destekleyen görüşler bildirir. Her milletin

kendine özgü bir kültür anlayışı olduğuna göre popüler kültür kavramı da milletlere ve geleneklere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Bunun en büyük nedenlerinden biri içinde yaşanılan toplumun dünya görüşü, eğitim düzeyi, çağa ayak uydurma vb. durumlarından kaynaklanmaktadır. Bu çeşitliliklerden biri “popülizm”dir. Dünya sahnesinde ortaya çıkışı ve milletlerin yaşantısına olan etkisi doğrudan veya dolaylı olarak popüler kavramındaki karmaşayı çözmeye yardım eden etmenler arasında sayılabileceği için aslında bir siyaset bilimi kavramı olan popülizmi açıklamaya çalışmak uygun olacaktır.

0.2.1. Popülizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Köylülüğe vurgu yapan ilk popülist akım Rus Narodnik hareketi Rus Çarlığı’nda ortaya çıkmıştır ve bu anlamda popülizmin ortaya çıktığı hareket olarak kabul edilir. Popülizm kavramının kökeni Latince *populus* sözcüğünden gelmektedir. Yani kavram doğrudan insanlar veya halkı işaret etmektedir. Popülizm; İngilizce “the people” (insanlar, halk) kelimesinin, “peopleism” kavramına dönüşmüş halidir (Canovan 1981: 24). Popülizm, siyasal alanı halk ile halktan olmayan seçkinler arasındaki mücadele üzerinden tanımlayan ayrımcı bir kimlik siyasetidir. Söylemsel düzeyde, liberal demokrasilerin karşılayamadığı halk egemenliği iddiasını karşılamayı ve iktidarı gerçek sahibi olan halka devretmeyi vaat eder (Müller 2017: 15). Görüldüğü gibi popülizm kavramı özellikle özgürlükçü söylemler üzerine kurulan ve seçkin sınıf ile seçkin olmayan sınıf arasında köprü kurmayı ve halkın haklarını savunmayı amaçlayan bir disiplindir.

Mudde’ye göre popülizm, ince-merkezli bir ideolojidir (thin-centered ideology). Buna göre, popülizm, toplumu “saf/halis halk” ve “yoz elitler” gibi birbirine düşman iki homojen kamplara ayırtıran ve siyaseti de her şeyden önce halkın iradesinin (volonté générale) siyasete yansımaları olarak öngören bir ideolojidir (Çarkoğlu vd 2022: 327).

Farklı coğrafyalarda ve dönemlerde ortaya çıkan popülizmin araştırmacılar tarafından ortak yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunlardan ilki halka bağlılık ilkesidir. Tek bir türü olmayan popülizm, öncelikle, halka dayanır (Bozoğlu 2017: 72). Toplum içerisinde ayrımcılığa neden olabilecek temsili demokrasi, bireycilik, yöneten-yönetilen ayrımı ve seçkinlere karşıdır. Popülizmin halk kavramı çalışan ve vergisini ödeyen çoğunluktur fakat

bununla birlikte kurgusal yani hayal edilen bir kimliktir. Seçkinler ve halk arasında kesin çizgiler vardır ve halk erdemlidir. Seçkinlerde görülen daha çok hırs ve yozlaşmışlıktır. Bu sebeple de popülistler kendilerini halkın sözcüsü olarak kabul ederler. Bazı araştırmacılar popülistlerin halkın sözcüsü olduğunu fakat kesinlikle halk ile yer değiştirmek istemediklerini savunurlar. Böylece popülistlerin de karşısında olduğu seçkinlerden bir farklarının olmadığı vurgulanır.

Popülizmin diğer ortak yönü rejim ve yaşanılan dönemin koşullarıdır. Genel anlamda popülizmin ortaya çıkması için bir rejime ihtiyacı yoktur fakat her tür kesimin elinde herhangi bir koşulda ortaya çıkabilir. Çünkü bireysel veya toplumsal çıkarlar söz konusudur. Kriz ve bunalım ortamları popülizmi tetikleyen en uygun durumlardır. Güvensizlik ve kriz durumları, popülizmin ortaya çıkması için müsait bir ortam yaratırken popülizmin yalnızca böyle bir durumda ortaya çıkacağı düşünülmemelidir. Popülist partiler en azından 1990'lı yılların başından bu yana Batılı demokrasilerde siyasetin devamlı, düzenli bir özelliği olmaya başlamıştır (Mudde 2004: 551). Popülizm hem demokratik hem de demokratik olmayan yönetimlerde ortaya çıkabilir. Popülizmin ortaya çıkışını hızlandıran belli koşullar vardır fakat bunlar değişmez doğrular değildir. Zamana ve koşula, rejime ve otoriteye bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Popülizmin belirlenen diğer bir özelliği ise siyaseti basite indirgemektir. Halkı temsil eden bir disiplin olduğuna göre halkın her kesimine ulaşmayı amaçlar. Böylece diğer söylemlerden daha kolay anlaşılır ve kabul edilir. Popülizmde en ciddi meseleler bile iyi-kötü ya da doğru-yanlış düzeyindedir. Sıradan insanların erdemli yönlerini vurguladığı için de onları elitlerden farklı tutarak siyasetin bir parçası haline getirir.

Türk kültür ve düşün hayatında ise popülizm, milli devlet arayışlarıyla koşuttur. Ziya Gökalp, Halka Doğru dergisinde yayınladığı makalede Türklerin iki medeniyeti olduğunu söyler. Bunlar Halk medeniyeti ve Resmi medeniyettir. Diğer toplumlarda da iki tür medeniyetin olduğunu fakat ilk bakışta göze çarpmadığını belirterek Türk toplumundaki farklılığın hemen anlaşıldığını ifade eder. Bunun sebebini ise şöyle açıklar: Türkler kendi kurum ve kuruluşlarını yükseltmek için bir medeniyet inşa etmek yerine yabancı milletleri taklit etme yoluna gitmiştir.

Bütün dünyada ve Türkiye'de popülizmin en belirgin kavramları Halkçılık ve Milliyetçilik olmuştur. Halkçılık özellikle Meşrutiyet Türkiye'si ve Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk dönemlerine damga vuran bir popülizmdir. Osmanlı topraklarında görülen

popülizm daha çok Rus popülizmidir. Osmanlı aydınları yüzlerini her ne kadar Batı'ya dönük olarak yaşasalar da geniş bir Müslüman kesimin Rusya'da yaşıyor oluşu nedeniyle ülkedeki gelişmeleri yakından izleme şansını yakalamıştır. Türkiye'de popülizm hareketleri diğer medeniyetlerden farklı gelişmiştir. Cumhuriyet Dönemi ve sonraki on yıllık dönemde Türkler geleneksel olandan uzak durarak modernleşmeyi esas almıştır. Türkiye'deki popülist ideolojilere baktığımızda üç farklı halk tanımı karşımıza çıkar: Bunlardan ilki daha çok 1960-70 yılları arasında benimsenen 'sıradan insanlar'dır. Sıradan insanlar kapsamına işçiler, köylüler ve şehirlerde yaşayıp hayata tutunmaya çalışan gecekonduda yaşayan insanlar girer. İkinci halk tanımı çok partili dönemde karşımıza çıkan 'halkın iradesi' düşüncesiyle yön bulan egemen halk tanımını, halkın ahlaklı bir bütün olması ve onun iradesini ve ortak duygusunun gerçekleştirilmesinin gerçek demokrasi sayılmasıdır. Türkiye'deki halk tanımının son halkası ise İslam milleti tanımıdır. Bu tanım halkı bütün bir ulusal topluluk olarak görür. Halk üçüncü tanıma göre sınırlar ötesi, dini bir topluluktur (Çarkoğlu vd: 357).

Zafer Toprak'ın araştırmasına göre Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış sürecinde aydınlar için II. Meşrutiyet yeni bir yapılanmanın habercisi olmuştur. Özellikle Jön Türkler ve aydınlar Fransız toplumunun ve pozitivistizmin etkisinde kalmışlardır. Bu etki hem Batılı düşüncelere hem de yerel değerlerle bağlar kurularak çok partili döneme kadar devam etmiştir. Her ne kadar yerel değerler ön plana çıkarılmaya çalışılsa da bölgede yaşamını sürdüren Müslüman ve Gayrimüslimler yer almıştır. Özellikle basın hayatının 1908'den sonra yaygınlaşması ile her kesime ulaşılabilir olması azınlıkları Fransız Devrimi'nin etkisiyle cesaretlendirerek haklarını aramaya itmiştir. Azınlıkların bu arayışı zamanla Türkleri de bir arayış içinde bırakmış ve gelenekselcilik-çağdaşçılık, muhafazakârlık-köktencilik, ulusçuluk-toplumculuk gibi ideolojik karşıtlıkları ön plana çıkarmıştır. Bu karşıtlıklar sonucunda özellikle kırsal kesimlerdeki yoksul halkın popülist beklentilerini de ortaya çıkarmıştır. Batı için 18.yy.dan itibaren köy ve köylüler, temsil ettiği sadelik ve ulusal değerlerin simgesi haline gelmiştir. Kent kökenli aydınlar burjuva sınıfını temsil ederken bir taraftan da sınıf mücadelelerinden uzak kalınmak istenmiştir. Osmanlı ya da Türk popülizminde ortaya çıkan iki kavram vardır. Bular: Milliyetçilik ve Halkçılıktır. "Millet" sözcüğü siyasal bir olguyu temsil ederken Halk kavramı ise yukarıda tanımladığımız ve farklı dönemlerde farklı tanımlanan bir olgu haline gelmiştir.

Yeni kurulan bir devletin yönünü ancak modern olana dönmesiyle gelişebileceğine inanıldığından 1940'lı yıllara kadar Türk toplumu geleneksel olandan uzaklaşmıştır. Çok partili döneme geçilmesiyle birlikte sivil toplum anlayışıyla beraber geleneksel olana yöneliş başlamıştır. Bundan sonraki darbe dönemlerinin atlatılmasıyla birlikte ekonomik olarak güçlenen halk tüketim kültürü denen olgunun etkisi altına girmeye başlamıştır.

0.3. Popüler Kültürün Doğuşu

Kültür kavramında süregelen belirsizlik ve karmaşa 'popüler'in tanımında da yaşanmaktadır. Popüler sözcüğünün akla gelen ilk anlamı çok tutulan ya da gündelik hayatla ilişkili olan gibi açıklamaları çağırırsa da her şeyde olduğu gibi yaşanan zamana ve şartlara bağlı olarak kendi içinde bir devrinime girmiş, farklı anlamlarla açıklanmış ve kullanılmıştır. Özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren sık duymaya başladığımız ve araştırmacıların bu yönüyle incelemeye layık gördükleri kavram günümüzde neredeyse bütün alanlarda hakimiyetini kurmuştur.

Popüler kültürün ne olduğu, hangi sınıfı temsil ettiği, hangi ideolojileri desteklediği ya da hangi ideolojiler tarafından desteklendiği gibi pek çok soru bu kavramın anlaşılmasını güçleştirmiştir. Ancak kavram karşılığı olarak "basit" en çok kabul gören anlamlar arasındadır.

Popüler kavramını en basit düzeyde halkın ya da halk kitlelerinin arasında oldukça yaygın olan kültürel kalıplar olarak tanımlayabiliriz. Bu kalıpların ortaya çıkışındaki temel sebep sanayi devrimine kadar götürülebilir. Bu devrim insan hayatında önemli bir dönüm noktası olma özelliği taşımaktadır. Büyük oranda ekonomik unsurlara bağlı bu devrim insan iş gücünün makinelerin seri üretimine bırakılmasıdır. Köklü bir toplumsal değişime sebep olan devrim insanların süregelen yaşam biçimlerini etkilemiştir. Büyük kentlerde sanayilerin kurulmasına kapı açan devrim, aynı zamanda kentlere göçü hızlandırmış ve bu göçlerle birlikte sınıf ayrımı oluşmaya başlamıştır. Özellikle söz konusu devrimden sonra ortaya çıkan "sermaye" kavramıyla yeni bir düzen ve ticari model oluşmuş, kentleşmenin önünü açmıştır. Daha iyi şartlarda yaşamak amacıyla kente göç eden insanlar aradıklarını bulamamış, yoğun çalışma, aradığını bulamama gibi duyguların sonucunda ortaya çıkan hoşnutsuzluk ve güvensizlik ortamında kendilerine iyi geleni aramışlardır.

Dünyada yeni bir ticari model oluşmuş ve bu model gündelik yaşamda da etkisini göstermeye başlamıştır. Özellikle sınıfsal ayrımların keskin bir şekilde ayrıldığı dönemde önceleri halk seçkin sınıfın sahip olduklarına özenmeye ve sahip olma isteğine yenik düşmeye başlamıştır. Dünyanın değişebileceği bilincini aşıl原因an popüler kültür kavramı ise bu noktada ortaya çıkmıştır. Böylece insanlar gerçek ihtiyaçlarını ayırt etmekte güçlük çekmiş, kendi ürettikleri malları almaya ikna olmuş ve onlara sahip olduklarında daha iyi ve üst sınıftan hissetmelerine olanak sağlayan bu mekanizmanın esiri haline gelerek modern anlamda köleleşmeye başlamışlardır.

İnsanlara farklı yollardan dayatılan ve ayırımında zorlandıkları ihtiyaçlar listesi, gerekli olup olmadığı noktasında belirsizliğe yol açarken kitle kültürü, halk kültürü ve popüler kültür gibi açıklanmayı bekleyen yeni kavramları ortaya çıkarmıştır.

0.4. Popüler Kültürün Özellikleri

Popüler kültürü tanımlamaya çalışırken onu oluşturan iki kavram popüler ve kültür kavramlarıdır. Kültür kavramını yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalışmış ve araştırmacıların değişen çağ ve koşullara göre farklı açıklamalar yaptığını ortaya koymuştuk. Diğer bir kavram olan popüler, bu kültür tarzının açıklığa kavuşmasında daha etkili bir rol oynar. Özbek, çalışmasında popüler kavramının günümüzde iki farklı anlamda kullanıldığını söyler: “hâkim olan birinci tanımda popüler “*yaygın olarak beğenilen, tüketilen*” anlamında kullanılırken ikinci tanımda ise popüler kelimesi popüler kültür-yüksek kültür tartışmalarından yola çıkarak “*halka ait*” olan anlamıyla ele alınmaktadır” (Özbek 2002: 81).

Raymond Williams popüler kelimesini açıklarken ortaya çıktığı ilk dönemde hukuk ve politika terimi olduğunu söyler. Popülizm kavramıyla bağlantılı görünen bu tanıma ek olarak Latince “*popularis*” kelimesinden türediğini ve “halka ait olan” anlamına geldiğini ekler. Bu kelimenin halkın içinde bulunduğu siyasal sistemin yanı sıra “aşağı” veya “alt” gibi anlamları da içerdiğini dile getirir. 19. yüzyılda “popüler”in anlamı değişmeye başlamış ve “çok beğenilen” anlamı öne çıkmıştır. Böylece edebiyat alanında yayımlanan yapıtlar ya değeri düşük ya da kaliteli basımdan farklı olan popüler basım karşılığında kullanılmıştır.

“Popülerin İngilizcede dilsel orijini orta çağlarda “halkın” anlamında, günümüzde ise “çoğunluk” tarafından sevilen ve seçilen anlamında kullanılır. Bu bağlamda popüler kültür “halkın kültürü” anlamından günümüzde çoğunluk tarafından sevilen ve seçilen kültür anlamına doğru bir dönüşüme uğramıştır. Siyasal alanda popüler kültür, egemen örgütlenme ve yapış biçimlerinin kabulü, doğrulanması ve yüceltilmesi (halkoyu) demektir. Ekonomik alanda popüler kültürel pratikler serbest pazar denen tekelci kapitalist pazarın evrenselleştirilerek meşrulaştırılmasıdır” (Erdoğan, Alemdar 2005: 33).

Popüler kültür önceleri halkın büyük kesimi tarafından kabul edilen ve çalışmanın dışında hayatı yaşanır kılmaya yarayan bir olgu olup özellikle yönetici ve üst sınıftan insanların halka dayattığı her tür ürün olarak karşımıza çıkar fakat bu ürünleri yine halk seçer. “Popüler kültür, yeni ve farklı bir kültür kalıbı ve kültür biçimi olarak dikkat çeker. Popüler, halka ait, yaygın, kitlesele demektir; popüler kültür ise çoğunluğun, kitlelerin, çoğu kimse tarafından benimsenen kültür demektir. Popüler kültür en geniş ve kabul gören tanımıyla gündelik hayatın kültürüdür. Gündelik hayatın bütün kurumlarında ve ritüellerinde kendini gösterir. Gündelik hayat içinde belirli bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin ön koşullarını da sağlar. Gündelik ideolojinin yaygınlaşma ve onaylanma ortamını yaratır. Dolayısıyla popüler kültür gündelik hayat içindeki iktidar mücadelesinin da alanıdır. Kimilerine göre popüler kültür kitlelerin yaşadıkları koşullara eleştirel bir gözle bakmalarını engellemekte, onların bilinçlenmelerini önlemektedir. Kimilerine göre ise geniş kitlelere yaşamın ağır temposunda soluk aldırarak, yaşamın ağır koşullarına katlanma imkânı sunmaktadır” (Çağan 2003: 35).

Popüler kültürün ilk defa değinildiği ve kavramsallaştırıldığı metnin Aristoteles’e ait olduğu bilinmektedir. Yöneten ve yönetilen arasındaki farklılığın açıklandığı bu metin, çalışmak zorunda olan ve özgür yurttaşların aynı kültürel etkinliklerde bulunamayacağını belirtir. Ona göre “Tiyatroda iki türlü seyirci vardır: Biri iyi eğitilmiş soylu baylardan oluşur; ötekiyse aşağı uğraşları olan kimseler, parayla çalışan işçiler ve benzerleri gibi avam takımından. Bu ikinci sınıfın *dinlenmesi* için de yarışmalar ve gösteriler düzenlenmelidir. Fakat bunların zihinleri *çarpılmış*, doğa durumundan uzaklaşmış olduğu için, uyumlarında kuraldan sapmalar ve melodilerinin tonunda doğaya aykırı abartmalar vardır. Onun için tiyatro yöneticilerinin bu sınıf dinleyicilere *çekici* gelen müzik türünü kullanmalarına göz

yummak gerekir" (Oktay 1995: 16), iki farklı kesimin zevk ve anlayışları hatta duyularını kullanarak algı kabiliyetlerinin işlev bile Aristoteles'e göre farklılıklar içerir.

"Popüler kültür kavramı, İspanyolcada ve Portekizcede halkın kültürü manasına gelmektedir. Bu çerçevede popüler, görece şümüllü ana akım, başat olabilen ya da ticari açıdan başarılı olan manasına gelmemektedir. Popüler kültür kaynağını halktan alır. Popüler kültür aslında hepimiz tarafından üretilir" (Güneş 2001: 103).

Mutlu'ya göre popüler kültür sadece çoğunluğu oluşturan halkın inançlarını, nesnelerini ya da siyasal alanda üretilen kitlesel pratikleri içermez. Seçkin kültürel biçimlerin yanında müze geleneği düzeyine yükseltilmiş popüler biçimler de bulunmaktadır. "Bu görüş örneğin, Louvre Müzesinde her kesimden, beğeniden ve kimlikten yığınlarca insanın Mona Lisa'yı görmek, bu mühim eserin (bir suretinin en sıradan kırtasiyelerde bile kartpostal olarak bulunabilmesine karşın) resmini çekmek için akın akın sergi salonunu doldurması veya futbol stadyumlarında Queen'in 'We Are The Champions'ının yanında tezahürat korosunun bir başka melodik altyapısını söz gelişi Beethoven'in senfonilerinden bir alıntının oluşturmasında olduğu gibi, sanat kanonu tarafından seçkin veya yüksek sanata ait sayılan kimi eserleri de içerdiğini öne sürmektedir." (Mutlu 2001: 313-14).

Bütün bunların yanı sıra popüler kültürün gelir düzeyindeki farklılıkları geçici olarak kapattığı, üst kültür ürünlerine kopyası ile rahatça ulaşmayı ve kullanabilirliğini sağlar. Bu yüzden iktidarların üzerinde en çok etkin olabildiği ürünler haline gelir. "Montaigne'e göre, bunlar Güzel'in yaşandığı ve kaçış'ın olmadığı öğeler olma özelliğiyle belirginleşiyorlar. Lövventhal, Montaigne'in "folk ve özgün sanatın, kendiliğindenlik ve Hakikat karşısında *dürüst* kalabilme özellikleri yüzünden bir Güzellik yarattıkları" inancında olduğunu, bu iki eğlenti biçiminin ortasında "folk sanatın *aşağılayan* yüksek sanata da yeteneği olmadığı için *varamayan* bir yığın zavallının yarattığı yapıtların yer aldığını ve bunlardan sakınılması gerektiğini" söylediğini vurguluyor (Oktay 1995: 15). Bu demek oluyor ki her toplum içinde üst zümrelerin yanı sıra halktan olmayan kişilerin beğendiği özgün sanat ve onların dışında kalan kitlelerin beğendiği sanat var olmuştur. "Gereksiz görülse bile bir noktayı özellikle vurgulamak şart: Üst kültür kavramını genellikle faşizan düşüncelere ve tutum alışlara yakınlık duyan *seçkincilikle* özdeşleştirmek gerekir. Algılanmaları ve alımlanmaları büyük düşünsel ve sanatsal bir çaba gerektirse bile, üst kültür ürünleri, son kertede *özgürlükçü* ve *demokratik* bir içerik yansıtır ve insanın *mutluluk isteğini* ve hakkını *savunurlar*" (s. 21). Bu

sebepten popüler kültür, gündelik yaşamın kültürüdür. Gerçekliğin olumsuz yanlarından kurtulmanın bir yapay yoludur.

Ahmet Oktay kültürü bölümlere ayırır ve özelliklerini şu şekilde belirler: Folk kültürü; biçimi basittir, duygu ve geleneklerle kolayca aktarılabilen ve iletilebilen bir yapıdadır, anonimdir, içinden çıktığı grubun değer yargılarını içerir, ürün tüketiciye dönüktür, genellikle herkes için parasızdır.

Popüler kültür; biçim olarak orta karışıklıktadır, aktarımı ya da iletimi ortam ve teknoloji olarak dolaylıdır, bilinen bir kaynağı ya da üreticisi vardır, kültürel değerleri ve gelenekleri yeni formüller biçiminde yansıtır, ürün tüketiciye dönüktür, oldukça ucuza ama parayla elde edilir.

Üst kültür; karmaşık bir biçimi ve beğenilmesinin estetik ölçütleri vardır, tüketicileri yüksek eğitilmiş kişilerdir, bu yüzden iletilebilme aracı yapının kendisidir, bilinen ve ünlü bir yaratıcısı vardır, ilk değerlendirilmesi yine yüksek beğeni sahibi gruplar ya da eleştirmen topluluğunca yapılır, ekoller ve küçük topluluklar oluşur, ürün (yapıt) yaratıcısının yaratım süreciyle oluşturduğu bir düşünsel ve sanatsal çabayla ortaya çıkmıştır. Ancak bu çabayı gösterecekler dönüktür, ürün pahalı ve değerlidir. Algılanmaları ve alımlanmaları büyük düşünsel ve sanatsal bir çaba gerektirse bile, üst kültür ürünleri, son kertede *özgürlükçü* ve *demokratik* bir içerik yansıtır ve insanın *mutluluk isteğini* ve hakkını *savunurlar*.

Oktay, biçim olarak orta karmaşıklıkta bulunan; aktarımı ya da iletimi, ortam ve teknoloji yoluyla gerçekleştirilen; bilinen bir kaynağı ya da yaratıcısı bulunan; kültürel değerleri ve gelenekleri, yeni formüller biçiminde yansıtan tüketiciye yönelik ürünleri popüler edebiyatın ürünü olarak kabul eder (s. 21).

Popüler kültüre yönelik eleştiriler ise Gans tarafından dört maddede özetler. Buna göre popüler kültür sevimsizdir; çünkü, yüksek kültürün aksine, kar zihniyetli yatırımcılar tarafından sadece parasını ödeyen izleyici memnun etmek, üzere, toptan üretilir. Ayrıca Popüler kültür izleyicileri olumsuz etkiler. Popüler kültür içeriğinin tüketilmesi en iyi olasılıkla sahte mutluluklar yaratır, en kötü olasılıkla da izleyiciye duygusal olarak zarar verir. Ve popüler kültür yüksek kültürde alıntı yapar, böylece onu ayağa düşürür; ayrıca geleceğin pek çok yüksek kültür yaratıcısını baştan çıkartır, böylece onun yetenek kaynağı

tükenir. Popüler kültürün ürünleri, toplumu olumsuz etkiler. Popüler kültürün yaygınlaşması yalnızca toplumun kültürel -ya da uygarlık- kalitesini düşürmekle kalmaz, aynı zamanda diktatörlüğe eğilimli demagogların kullanıldığı kitle ikna yollarına tuhaf bir biçimde ilgi gösteren, edilgen bir izleyici kitlesi yaratarak totaliter rejimlere çanak tutar” (Gans 2007: 43). Geniş tanımıyla popüler kültür; sözler, deyişler, resimler, nesneler ve bütün eserlerdir. Bununla birlikte kitle kültürünün ürünleriyle birleştiğinde toplumsal açmazlara da neden olabilecek bir tehdit noktasına yükselebilir. Fiske, Popüler Kültürü Anlamak kitabında popüler ve kitle kültürünü ayırarak popüler kültürü gücü elinde bulunduran kesime karşı bir direnç olarak gördüğünü ifade eder. Popüler kültür hazları, iktidarın halka sunduğu hazlarla çatışır ve böylece popüler kültürün insanların kendi geleneklerine ve değerlerine daha sıkı sarılmasını sağlar (Fiske 1998: 217).

BİRİNCİ BÖLÜM

POPÜLER EDEBİYAT

1.1. Roman

Dünya ve Türk edebiyatının en yaygın türleri arasında roman vardır. Genel hatlarıyla yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların uzun bir şekilde anlatılması olarak tanımlanan bu türün kişi, olay, zaman, mekân gibi değişmeyen unsurları bulunmaktadır. Günümüze kadar pek çok edebiyat uzmanı ve araştırmacılar tarafından romanın özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Tasviri bir anlatıma dayalı olan ve edebi türler arasında en bağımsız olan roman, gerçek hayata yakınlığıyla ön plandadır (Bourneur, Quellet 1989: 6).

Yaşanmış olayların yanı sıra yazarın hayal ürünü olabilmesi itibarıyla romanın konusunda sınırlama yoktur. Bu sebepten içerdikleri konuların çeşitlerine göre farklı farklı adlandırılırlar. Sosyal bilimlerde bulunan konuların ayrımı ve sınırlandırılmaları her zaman zor olmuştur. Bu, roman türleri için de geçerlidir. Bazı türler iç içe geçmiş gibi görünseler de ufak farklar bu ayrımların yapılmasında etkili olmuştur. Aktaş roman türlerini

“sanatçının amacına göre (artistik roman, tezli roman), yazı türüne göre (biyografik roman, anı romanı, otobiyografik roman, mektup tarzı roman, belgesel roman, dramatik roman...), yayın biçimine göre (tefrika roman, resimli roman), yazarın diline göre (yerli roman, çeviri roman, adapte roman), sanat ve edebiyat anlayışına göre (alegorik roman, egzistansiyalist roman, klasik roman, realist roman, natüralist roman, sürrealist roman, yeni roman, yeni dalga roman), okuyucu topluluğuna göre (çocuk romanı, popüler roman), zamana göre (antik roman, tarihî roman, bilim-kurgu roman), okuyucudaki etkisine göre (didaktik roman, lirik roman, satirik roman, epik roman), anlatılan insan topluluğuna göre (burjuva romanı, egzotik roman, halk romanı, köy romanı, sosyete romanı, yerli roman), kahramanlarına göre (cin-peri romanı, fantastik roman, efsane romanı, pikaresk roman, macera romanı, polisiye roman, sövalye romanı, tip-karakter romanı), ele aldıkları konulara göre (felsefi roman, pastoral roman, politik roman, parodik roman, psikanalitik roman, psikolojik roman, sosyolojik roman) biçiminde sınıflandırır (Aktaş, Gündüz 2003: 214).

Romanın ortaya çıkış serüveni adıyla da benzerlik gösteren Roma İmparatorluğu içindeki halkların kullandığı bozulmuş Latinceye dayanır. Bu dili sonradan öğrenen insanların bozuk Latince ile yazdıkları ilk destan ve halk öykülerine “romans” adı verilmiştir.

Romans adı verilen bu anlatılar, insanların hoş vakit geçirmeleri için kurgulanmış ve pek çok kişi tarafından ilgi görerek bugünkü roman türünün kaynağını oluşturmuştur. Türün gelişimindeki en önemli etken olarak kadınlar gösterilebilir. Özellikle bu anlatıların ortaya çıktığı dönemlerde ağır iş gücü sebebiyle daha çok boş vakti olan kadınlar şimdiki pembe dizilerin yerine romansları okumaktaydılar. Kadınların mevcut düzenlerine bir başkaldırı amacı ile bu türleri okudukları da düşünülebilir. Aynı sosyal kriz Tanzimat Dönemi İstanbul’unda da karşımıza çıkmaktadır. Kadınların işlerini bırakarak belli evlerde toplanması dönemin yöneticilerini endişelendirmiştir.

Romansların iktidarı günümüzde ilk roman örneği olarak tanımlanan Don Kişot’un yazılmasına kadar sürmüştür. Ancak bugün bile bazı kesimler tarafından zaman kaybı olarak görülen romanın olumlamasının yapılması uzun zaman almıştır. “Piskopos Huet on yedinci asırda söyle demiş: ‘Roman, okuyucu eğlensin ve bilgisini arttırsın diye sanatkârane bir tarzda kaleme alınan sevda serüvenleridir, aylak efendilerin hoş vakit geçirmesine yarar” (Meriç 2003: 132).

Kaynağı Antik Yunan olarak bilinen pek çok sanat dalı yüzyıllar boyunca gelişimini sürdürmüştür. Özellikle hümanizm akımının ortaya çıkmasıyla değişip gelişen edebiyat daha sonraları genellikle yüksek zümre olarak adlandırılan seçkin kişilere hitap etmeye ve onlar için yapılmaya başlanmıştır. Sanatçılar, genellikle seçkin sınıfa mensup olan soylular tarafından korunmuş ve desteklenmiştir. Sınıfsal ayrımlar ortaya çıkınca çalışan sınıftan insanların bu kaynaklara ve eserlere erişimi sınırlı kalmıştır. Bu alt sınıf ise kendi estetik metinlerini kendileri üretmeye başlamıştır. Gutenberg’in matbaayı icadıyla daha ulaşılabilir hale gelen metinler gazete ve dergilerin yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Özellikle Sanayi Devrimi’nden sonra köyden kentlere göçlerin hızlandığı ve arttığı görülmektedir. Köylerinden kopmak istemeyen ve geleneğini sürdürmeye çalışan bu sınıfın ürettikleri kültür popüler kültür olarak tanımlanmaktadır.

1.2. Türk Edebiyatında Popüler Roman ve Gelişimi

Yüzyıllar boyunca sadece belli bir kesim için üretilen ve çok az sayıda kişinin ulaşabildiği roman, kadın erkek, genç yaşlı ayırt edilmeksizin daha kolay ulaşılabilen ve kazandığı bu kolaylık sebebiyle daha çok ilgi görmeye başlayan bir tür haline gelmiştir.

Parla'ya göre okur sayısındaki artış doğrudan baskı sayılarını arttırmış ve ortaya çıkan rekabet ortamında okur kitlelerini farklılaştırmak ve özel ilgi alanları oluşturmak yayınevlerinin mücadelesi haline gelmiştir.

“XIX. yüzyılla birlikte, o zamana kadar kültürden nasibini alamamış sosyal çevrelere eğitim-öğretimin girmesiyle roman sever kitle yaygınlaşır; matbaa alanında rotatif baskı makinelerinin icadı ile tirajı artırma imkânı sağlanır ve kitap fiyatlarında ucuzlama görülür; böylece günlük gazetelerin yayın hayatına girmesi, günümüzde bile birçok insanın edebiyat eserleriyle temas etmesini sağlayan yeni bir türün, ‘tefrika roman’ türünün dogmasına zemin hazırlamıştır. Seyyar satıcılar sayesinde memleketin en ücra köselerine kadar roman, yıllık ve şarkı kitapları götürülmüştür” (Bourneur, Quellet 1989: 5).

Popüler romanın gelişiminde tefrika romanların yadsınamaz yeri vardır. Günlük gazetelerde satış sayısını arttırmak için kullanılan bu yöntem başarılı olmuş ve geniş halk kitlelerine ulaşılırken beklenen tiraj da yakalanmıştır. Burada yayımlanan roman örnekleri genellikle okuyucunun merakını zirveye çıkaran ve ertesi gün kaldıkları yerden devam etmelerine zemin hazırlayan bir satış politikası şeklinde sunulmuştur. Ercilasun popüler ürünlerin üç fonksiyonu olduğunu belirtir. Bunlar: eğlendiricilik, eğiticilik ve kâr gayesidir (Ercilasun 1997: 473). Dolayısıyla popüler romanın kaynağını bu tefrika romanlar olarak gösterebiliriz.

Roman türü edebiyatımızda Tanzimat döneminde görülmeye başlanmıştır. Edebiyatımız Tanzimat’a kadar iki koldan gelişimini sürdürmüştür. Arap ve Fars edebiyatı kaynaklı Divan edebiyatında ağırlık şiir türüne verilse de manzum ve mensur eser örnekleri mevcuttur. Fakat daha çok saray ve çevresine hitap etmektedir. Diğer koldan ise geleneksel edebiyatımız olan halk edebiyatı örnekleri bulunur. Burada oluşan anlatılar sadece söylenen ve yazıya geçirilen anlatılar olarak tanımlanabilir. Bu eserler bir taraftan eğitirken diğer taraftan halk arasında bir aidiyet duygusu yaratırlar.

Tanzimat ile birlikte yönünü daha Batı’ya dönen aydınlar özellikle bireyin esas alındığı romanları tercüme ederek ilk örneklerin görülmesine katkı sağlamışlardır. Bu dönem romancıları türün ilk örneklerini vermeleri sebebiyle türün gelişimi adına başarılı olamamışlardır. Servetifünun döneminde ise türün neredeyse bütün teknikleri ustaca kullanılmaya başlanmıştır.

1.3. Popüler Edebiyatın Romanlardaki Aksi

Popüler kültür günümüzde hayatımızın her alanında kendini göstermektedir. Ona sadece tek bir alanda etkili oluyor gözüyle bakmak çok yanlış olacaktır çünkü sosyolojik bir olgu halini almıştır. Özellikle medya organlarının etkisiyle tamamen hayatımızda yer edinmeye başlayan popüler kültür yeme-içme, giyim, eğlence gibi insanların kendilerini daha rahat hissettiği alanların yanı sıra bütün akademik sahalara olmak üzere toplumu etkisi altına almıştır.

Popüler romanla ilgili görüşlerden bazıları şunlardır: “Kolay-edebiyat ya da edebi olmayan-edebiyat anlamında kullanılan bu terim okurlarca çabuk tüketilen, okurun okuma anlayışını ve dünyaya bakışını zorlamayan, sadece eğlendirmeyi amaçlayan, çoğu zaman belirli türlerle anılan yüzeysel romanları işaret eder” (Gülsoy 2012: 35). Ayrıca “popüler edebiyat, sahip olduğunu ileri sürdüğü edebi kaliteyi barındırmadığı ve edebi bir kaygı taşımadığı halde, bunları ‘yapıyormuş’ gibi görünen; ‘yapıyormuş’ gibi görünerek de ‘aslında bir eserin niteliğini doğru tespit edemeyecek düzeydeki çoğunluk tarafından çokça alınıp hakkında çokça söz edilen’ eserin ve yazarın iklimidir” (Akkoyunlu 2012: 46). Okura bir ortalama değer sunarken, onu bayağılaştıran popüler roman, yığın edebiyatının ürünlerini verir.

Bazı araştırmacılar popüler edebiyatın kanon edebiyatı dışındaki edebiyat anlamına geldiğini savunur. Kanon edebiyatı ulus devletlerinin özellikle okullarda okunmasını izin verip teşvik ettiği edebiyat ürünlerini kapsar. Devletlerin bunu yapmasındaki asıl amaç gelecek nesillerin ulus bilincinde olmasıdır. Bu sebepten popüler edebiyat ürünleri dışarda bırakılmıştır. Ancak 1960’lı yıllardan sonra edebiyat alanındaki bu sıkı tutum yerini popüler ürünlerin sıkça kullanılmaya başlanmasıyla sonuçlanmıştır.

1.4. Popüler Romanların Yapısı¹

Popüler romanlar, belirli vakalar üzerine inşa edilir. “Roman türü, yapısı gereği, her biri bir çekirdek olay durumunda olan metin halkalarından oluşur. Romandaki sürükleyiciliği sağlayan, okurun ilgi ve dikkatini sürekli uyanık tutan bu metin halkaları toplamına olay ya

¹ Bu bölümün oluşturulmasında Dilek Çetindaş’ın Popüler Tarihî Romanlar ve M. Turhan Tan başlıklı tezinden blok alıntılar yapılmıştır.

da olay örgüsü denir” (Karataş 2004: 390). Popüler romanlar, vaka bakımından basittir. Ayrıntılı, ve katmanlı bir anlatım yapısı ile karşılaşılmaz. Şahıs kadrosu kalabalık olmasına rağmen, şahısların vaka karşısında derinliği yoktur. Şahıslar “düz kişiler” (Forster 1992: 105–124) olarak görünür. Gerçeklikten beslenen romanlarda, kıskançlık, tesadüf, hırs, aşk, intikam gibi duygulara yer verilir. Amaç, okuru oyalamak ve ona hoşça vakit geçirtmek olduğu için romanlar önceden okur tarafından kavranabilir. Anlatı ve tahkiye gücü, bu nedenle kuvvetlidir. Okurların beklentisi doğrultusunda içerik değişebilir.

1.4.1. Popüler Romanlarda Şahıs Kadrosu

“Romandaki olayların gelişmesine ve yürümesine katkıda bulunan, roman içinde bir rol üstlenen kişilerin/kahramanların tümüne birden şahıs kadrosu adı verilir” (Karataş 2004, 390). Romanların şahısları, genellikle temel bir kahramanın çevresindeki fonksiyonel kişilerden oluşur. Şahıs sayısının oldukça fazla olduğu romanlarda şahıslar iyi ve kötü kişiler olarak ayrıştır. Popüler roman kurgularında ya en iyilerin ya da en kötülerin vakayı etkilediğini görürüz ancak ortalama insanlara sık olarak rastlayamayız. Ana kahraman fiziksel, ruhsal ve sosyal özellikleri ile tasvir edilir ve temel kahraman genel olarak kadınlardan seçilir. Sosyal bir kahraman yaratmaya uygun olan bu romanlarda “gönül basınçlarını hafifletmeyen, tutkuları doyurmayan, istekleri dindirmeyen, akli eylemeyen kahramanlar barınamazlar” (Uygur 1985, 115). Popüler roman kahramanından beklenen okuru, üst kültür alanına taşımaktır.

1.4.2. Popüler Romanlarda Anlatıcı ve Bakış Açısı

“Romanda olup biten her şeyi; görüneni, düşünüleni velhasıl olay ve kahramanlarla ilgili bütün ayrıntıları; ruh tahlillerini, sezgileri okura sunan kişi anlatıcı adını alır” (Karataş 2004: 391). Popüler romanlarda anlatıcı, birinci veya üçüncü kişidir. Yazarın vaka aktarımında kullandığı anlatım tekniklerine göre farklı anlatıcılara da yer verebilir. Anlatma esasına Bakış açısı anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirlerinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrâk edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir (Aktaş 2005, 78). Popüler romanlarda bakış açısı, tanrısal bakış açısıdır. Tahkiyeye dayalı metinlerin tamamında görülen özellik olarak bu bakış açısı,

yazarın taraf tutmasını ve kahramanlar hakkında bir değere sahip olmasını sağlar. Ayrıca popüler romanın gerektirdiği sohbet üslubu da böylece sağlanmış olur.

1.4.3. Popüler Romanlarda Zaman

“Romanda anlatılanların başlangıcıyla bitişi arasında geçen süre olay ve olayların zamanını gösterir” (Karataş 2004: 390). Popüler romanlarda zaman, tüm tahkiyeli metinlerde olduğu gibi uzundur ancak ayrıntılar kullanılmaz. Yazar sıklıkla zamansal atlama, özetleme, duyurma, geriye dönüş gibi tekniklerle zaman üzerinde oynar. Mektup, günlük ve hatıra defteri, geriye dönüşü sağlayan en önemli unsurlardır. En sık kullanılan mevsimler ilkbahar ve yaz aylarıdır.

1.4.4. Popüler Romanlarda Mekân

“Romanda anlatılan olay ya da olayların geçtiği çevreye mekân denir” (Karataş 2004: 391). Popüler romanlarda mekânlar oldukça geniş tutulur. Ülkeler, şehirler gibi geniş ve yapay coğrafi mekânların yanında; parklar, bahçeler, kumsallar, ormanlar gibi tabiata ve çevreye ait mekânlar da kullanılır. İç mekân tasvirleri ise daha sınırlıdır.

1.5. Popüler Romanların Biçimsel Olarak İncelenmesi

1.5.1. Popüler Romanlarda Kurgu ve Kompozisyon

Popüler romanlar, kurgusal nitelikte eserlerdir. Bu romanlarda seçilen kahramanlar ve olaylar, çeşitli özellikler ve konular çerçevesinde bir araya getirilir ve aslında hayal dünyasında üretilmiş olan roman, gerçek hayatın ölçülerine yaklaştırılır. Kurgusal dünya çeşitli tekniklerle kurulur ve romanın anlatım yönünü ve özelliklerini tayin eder. Popüler romanlarda kurgu genel olarak çeşitli tekniklere dayandırılır ve vaka aşk, ihanet, tarih merakı, geçmiş özlemi gibi kimi duygulara yaslanır. Vaka tek düzende akar ve sıklıkla ara başlıklar kullanılır. Romanlar genellikle başlıklar ve bölümler halinde sunulur, okuyucunun dikkati uyanık tutulmaya çalışılır.

1.5.2. Popüler Romanlarda Anlatım Teknikleri

Popüler romancılar, sıklıkla anlatım tekniklerini kullanırlar. Mektup, hatıra defteri, haberler, tutanaklar, zabıtlar, fermanlar, aile albümleri, şecerele bu tekniklerden bazılarıdır. Okurda duygusal rahatlama ve boşalmaya önem veren popüler romancı, kullandığı tekniklerle istediği santimentalist etkiyi sağlamış olur. Eserlerde özel malzemelerin kullanılması, yazar ile okur arasındaki samimiyeti pekiştirir.

1.5.3. Popüler Romanlarda Dil ve Üslup

Popüler romanların dili, basmakalıp fakat sade ve anlaşılırdır. Fiske'nin Bourdieu'dan aldığı parçada popüler kültürün bu özelliğine şöyle değinilir: "popüler kültürün söz dağarcığı çocukça bir beğenin söz dağarcığıdır. Olgunlaşmamış, kolay, gelişmemiş bir beğenidir bu" (Fiske 1999, 151). Yazarlar, üslup değerini önemsemezler ve esas olarak şablona uymaya çalışırlar. Günlük konuşma ve iletişim, bu romanların gerçeğidir. Okurun hemen anlayacağı bir dilin hedeflendiği popüler romanlar, hızlı ve kolay tüketilebilir.

2.6. Popüler Romanlarda Tematik Yapı

Popüler romanların tematik yapısı, günlük ve gerçek hayata ilişkindir. Toplumsal hayatın felsefi ve sosyolojik yönü, romanın konusu olmaz ancak gündelik hayat ve eğlence bu romanların merkez dinamikleridir. Sosyal meselelerin üstü genelde örtülüdür, bu konuda nadir olarak yorumlar yapılır. Popüler romanların biçimsel yapısını incelerken kurgu, anlatım tekniği ile dil ve üslup özelliklerine göz atmamız gerekir. Popüler romanların kurgusu genel olarak zayıftır. Roman türleri kendi tekniklerini beraberlerinde getirirler. Bu nedenle de kurgu içerisindeki tema değerleri çeşitlenir.

2.7. Popüler Romanların Genel Karakteri

Popüler roman türü, ideolojik yapısı olan bir anlatıdır. Nesnel, yansız ve sınıf farklarına odaklansa da bunu bir sosyolojik problem haline getirmeyen yazar, çelişkili durumlardan kaçınmak ister. Günlük yaşamda karşılaşılan gerilimlerin benzerlerini popüler anlatıda bulmak, bunların niçin böyle olduğunu ya da seçeneklerin varlığını sorgulamak yerine, kendi sorunlarının 'olağan', 'sıradan' ve 'kaçınılmaz' olduğunu düşünerek

rahatlamak açısından etkileyicidir. Popüler anlatıların varlığı kuşkusuz onların bu çekiciliklerinden kaynaklanmaktadır (Abisel 2005, 135–136).

Popüler romanlarda, klişe söz ve olaylara sıklıkla rastlanır. Yazarların çok yazıyor olmalarının ve okuyucularının da aynı tür eserleri istemelerinin doğal bir neticesi olarak kalıplaşmış söylemlere ve anlatılara yer verilir. Klişelik, bu eserlerin en çok eleştirilen yönlerinden biridir ama unutulmaması gereken bir husus da her türün, kurallarını yanında getirdiğidir.

Popüler romanlar kolay anlaşılır ve açıktır. Okuyucudan bilgi birikimi istemez. 4. Popüler metinler, Eco'nun andığı “açık yapıt” kavramına dâhil edilemezler. Açık yapıt, okuyucudan sürekli yeni anlamlar üretmesini bekleyen, her okumada takipçisine yeni bir birikim kazandıran, ucu açık ve okuyucu tarafından doldurulabilir metinlerdir. Okurla metin arasındaki bu devamlı etkilenim süreci, popüler romanlarda kendini çok göstermez. Popüler ürünlerin sanat adına sunduğu aslında etki aracı olarak kullandığı mesajdır ve bu mesajlar tüketiciyi doyuma ulaştırma amacı taşır. Eserler ucu açık bir özellik taşımaz ve orta bir kültürün ürünü olarak değerlendirilir. Onun için bu ürünler, karşıtlıkları ve basmakalıplıkları popüler standartlara başvurarak çözen bir simgeler bütünü olarak düşünülür.

Popüler romanın kitlesi kendine özgüdür. Özellikle ilköğrenlik çağından orta yaşa dek uzanan kadın okurun beklentilerini karşılamak noktasında bu ürünler oldukça önemlidir. Disiplinli bir okur kitlesi popüler roman için uygun değildir. Edebiyat dışı kabul edilen bu türlerin üst kültüre mensup okura çekici gelmesi zaten mümkün olmaz. Piyasa işi ürün, kendi kitlesini bir sektöre dönüştürerek kullanır. Popüler romanlarda amaç, halkı eğlendirmektir. Okuyucusunu eğlendirerek oyalamak bu romanların temel amaçlarındandır. Bununla birlikte eğlendiricilik yanında eğiticiliği de destekleyen tür, sanatsal ürünlere merak duygusunu başlatarak, kişinin kültürel birikimini artırabilir. Sinematografik anlatıma uygun olan eserler, düş gücünü de yükseltir. Cinsellik ve erotizm bu eserlerde kendini ön plana çıkarır. “Popüler olan ucuz aşk romanları kadınlar için pornografi görevi görür” (Oktay 2002, 183). Eserler seri veya dizi hâlinde üretilip, birbirine bağlanabilir. Ayrıca bu tarzda, üretilen roman sayısı da fazladır. Popüler romanlar içlerinde şiddeti de barındırabilirler. Okuyucunun şahit olduğu cinayet ve savaş sahneleri, bu duyguyu körükler. Aynı zamanda da okuma esnasında oluşan arınma duygusu ile bu arzular, yerlerini rahatlamaya ve günlük hayata bir süre daha

tahammül edebilme kolaylığına bırakırlar. Bu romanlar, okuyucusu için “sosyal bir terapi niteliği taşır” (Doğan 1995, 1017).

Popüler romanların kurgularında romanın konu aldığı meseleye göre mektup, günlük, hatıra defteri, ferman, tahrir, mahkeme tutanağı, dergi ve gazete haberleri gibi özel malzemeler de kullanılmaktadır.

Bu eserlerin dilleri oldukça sadedir ve serbest bir üslûba sahiptirler. Katmanlı bir yapıları yoktur. Tek boyutlu anlatımları ile verilmek istenen mesajı veya duyguyu okuyucularına iletirler.

Popüler romanlar, yazılı kültürün ürünleridir. Baskı tekniğine bağlı olan bu türler, popüler kültür sektörü aracılığıyla üretilir ve dağıtılır. Tefrika türü ile kendilerine yaygınlık sağlamışlar ve tefrikalar sayesinde okuyucuda merak unsurunu arttırmışlardır. Popüler romanlarda merak, eserlerin bir çırpıda okunmasını ve eserlerin sürekliliğini sağlayan önemli unsurlardandır. Okur, sıklıkla kurguya müdahale eder ve bu nedenle de yazarlar, okurun beklentileri, dönemin temel moda eğilimleri çerçevesinde eser vermeyi tercih eder. Kâr gayesi oldukça yüksektir.

Popüler romanların okunma süreleri hızlı, süreçleri kolaydır ve okuyucu bu romanları sıkılmadan okuyabilir. İnsanların oldukça yorgun geçen iş zamanlarından sonra, kolay okunamayan, okuyucudan birikim isteyen romanları tercih etmedikleri görülür.

Bu eserlerde konu günlük hayattan alınmıştır. Farklı başlıkları olan popüler romanlarda çoğunlukla aşk ve macera konuları ile tarihî hadiseler konu edilir. Polisiye tür dediğimiz dedektif romanları ile korku romanları da bu alana dâhil edilirler. “İçerik genelde tatmin olmamış hayalî arzulara yönelir (Doğan 1995, 1017).

İKİNCİ BÖLÜM

POPÜLER BİR ROMANCI OLARAK CANAN TAN

2.1. Canan Tan'ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri

Canan Tan, 28 Eylül 1951'de Ankara'da dünyaya gelmiştir ve ailesinin tek çocuğudur. Tam adı Cavidan Canan Demirel'dir. İlköğrenimine Mimar Kemal İlköğretim Okulu'nda başlayan yazar öğrenim hayatına Ankara Kız Lisesi'nde devam etmiştir. Lise son sınıfta katıldığı ve *Hisar* şairlerinin jüriliğini yaptığı bir şiir yarışmasında ödül kazandı. Edebiyata ilgisi bu yıllarda arttı ve edebiyat öğretmeniyle birlikte çıkardığı okul gazetesinde yazmaya başlamıştır.

1971'de ailesinin isteğiyle kaydolduğu Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun olmuş ve 16 Eylül 1971'de gerçekleştirdiği evliliğinin ardından Diyarbakır'a gitmiştir. İki çocuk annesi olan yazarın Diyarbakır devresi, sanatçılığı bakımından verimli olmamakla birlikte, 1979'da "Oğlum" isimli öyküsünün *Hürriyet Gazetesi*'nin senaryo yarışmasında birinci seçilerek fotoromana aktarılması, edebiyatla ilişkisinin kopmadan sürdüğünün işareti oldu. Bir süre sonra aile, İzmir'e taşındı. Yazar, aradığı kültürel ortamı burada buldu. Edebiyat dünyasından uzak kalmışlığının cesaretsizliğini önce ödül kazanan hikâyeleriyle yendi. Şehir periyodiklerinde yazılar kaleme almaya başladı. 1988'de Birinci Ulusal Nasrettin Hoca Gülmece Yarışması'ndaki öyküsü mansiyon ödülüne değer görüldü. 1996'da Aziz Nesin adına düzenlenen Mizah Öyküleri Yarışması'na katıldı. *İster Mor, İster Mavi* isimli dosyasının basıma alınmasıyla birlikte ilk kitabını yayımlamış oldu ve Türkiye'nin mizah alanında kitabı bulunan ilk kadın yazarı unvanını aldı. 1997'de Bu Yayınevi'nin açtığı Çocuk Öyküleri Ödülü'nü kazandı. Daha sonra Rıfat Ilgaz Gülmece Öykü Yarışması'nda birinci oldu. Zamanla çocuk edebiyatına yöneldi ve ödüller almaya devam etti. 1997'de İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin açtığı Çocuk Romanları Ödülü'nü, *Sokaklardan Bir Ali* ile elde etti. Bir yıl sonra yine aynı kurumun Cumhuriyetin 75.Yılı Çocuk Öyküleri Ödülü'ne layık görüldü. 1999'de Orhon Murat Arıburnu Ödülleri'nde "Akrep" öyküsüyle, Uzun Metrajlı Film Öyküsü dalında Birincilik Ödülü'nü kazandı. 2004'te, İzmir Millî Eğitim Müdürlüğünden Yılın Köşe Yazarı Ödülü'nü aldı. 2009'da Türk Kütüphaneciler Derneği'nin, Türkiye kütüphanelerinden talep edilen kitaplar arasındaki incelemesine dayanarak verdiği En Çok Okunan Yazar ödülünü kazandı. 2012'de İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Yılın Kitabı Ödülü'nü *Piraye* ile aldı. Samsun 19 Mayıs Üniversitesi'nin En İyi Yazar Ödülü'nü

2013'te; Yılın En Beğenilen Yazarı Ödülü'nü Yıldız Teknik Üniversitesi'nden 2014'te kazandı. 2017'de bir kez daha İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Yılın En Beğenilen Yazarı Ödülü'ne layık görüldü (Çetindaş 2020).

2.2. Canan Tan'ın Popüler Edebiyat Kapsamındaki Romanlarına Dair İnceleme

2.2.1. Hasret

Özet

Bu romanda Osmanlı Dönemi'nde I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan bir aşk anlatılır. Roman üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm, 1914-1925 yılları arasında Ankara'nın Keskin ilçesi ile Selanik'te geçer. Bu bölümde, Tacettin ve Patricia arasında yaşanan aşkın başlaması ve şekillenmesi anlatılır. İkinci bölüm, 1925-1940 yılları arasında Ankara'nın Keskin ilçesinde geçer. Tacettin, ayrılmak zorunda kaldığı Patricia'nın ardından tekrar evlenmiştir. Bu bölümde Tacettin'in evlenme aşaması ve evliliği anlatılır. Üçüncü bölüm ise 1940-1950 yılları arasında Atina ile Ankara'nın Keskin ilçesinde geçer. Bu bölümde Patricia ve ailesinin zorlu yolculukları oğluyla Tacettin'in kavuşmasına kadar yaşanan olaylar anlatılır.

Tacettin Bey, Keskin ilçesinde yaşayan Cerid Aşireti Beyi Hacı Ali Bey ile Fatiş Hatun'un en küçük oğludur. Hacı Ali Bey'in iki karısı vardır. Tacettin sonradan kuma olarak gelen Fatiş Hatun'un oğludur. Diğer kardeşleri evli ve çocukludur fakat Tacettin Bey bekârdır. Liseyi bitirdikten sonra devlet memuru olarak görev almıştır.

Tacettin Bey ve yakın arkadaşları Aris'le Artin'nin genellikle eğlenmek için gittikleri taverna Omorfia'nın tavernasıdır. Patricia, Omorfia'nın kızıdır. Babası Dimitri genç yaşta ölmüştür. İlk gördüğü günden itibaren Patricia'yı aklından çıkaramayan Tacettin Bey, kısa sürede duygularının karşılıklı olduğunu anlar. Zaman içinde evlenmeye karar verseler de Tacettin Bey'in ailesi, oğullarının fakir bir Rum kıızıyla evlenmesine engel olurlar. Bu sırada Yunanlılar, İzmir'i işgal ederler.

Sevr Antlaşması'nın imzalandığı tarihlerde Patricia hamile kalır. Tacettin Bey ailesiyle konuşup Patricia'yla evlenmek istediğini söyler. Ancak annesinden ret cevabını alır.

Bu sırada Kurtuluş Savaşı başlamıştır. Öte yandan Patricia ise oğlu Ali'yi dünyaya getirmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından Türk-Rum Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi imzalanır. Bu sözleşmeye göre, Türkiye ve Yunanistan'daki Rum ve Türk nüfus, kendi memleketlerine gönderilmek istenir. Bu anlaşma, Keskin'deki Rum ve Ermeni ailelerini de kapsar. Patricia'nın annesi Omorfia ise yola koyulmadan önce hazırlıklara başlar ve tavernasını satar. Ailesiyle birlikte, kimseyle vedalaşmadan Keskin'den ayrılır ve Selanik'te, bir Türk ailesinin evine yerleşir.

Kısa zamanda işleri yoluna koyan Omorfia, Patricia'yı Hristo'nun oğlu Ares'le evlendirmek ister. Kızının uysal hâinden yararlanarak kendisini evliliğe ikna edeceğini düşünse de Patricia, sevgisine sahip çıkar ve ömrünün sonuna kadar kimseyle evlenmez. Patricia'dan ayrılmasının ardından uzunca bir müddet kendine gelemeyen Tacettin Bey, evi terk eder. Ancak babasının ısrarlarına karşı koyamadığından evine geri döner. Bu sırada Tacettin Bey, Keskin'deki evini Binbaşı İhsan Bey'e kiralar. İstanbullu olan İhsan Bey ile eşi Celile Hanım, Tacettin Bey'in düzgün kişiliğini ve saygıdeğer bir aileden geldiğini anlayınca kızı Behire'yle evlenmesini isterler. Tacettin Bey, önceleri bu fikre karşı çıksa da bir süre sonra Behire'yle evlenir. Evlendikten bir sene sonra oğlu Doğan, iki buçuk sene sonra da kızı Beyhan dünyaya gelir.

Aradan yedi yıl geçer ve II. Dünya Savaşı başlar. Yunanistan işgal altındadır. Tacettin Bey'in eski dostu Aris, Atina'nın bombalanması sırasında yaralanır ve hastaneye kaldırılır. Yanı başında yatan gencin Tacettin Bey'e benzediğini fark edince onunla tanışmak ister ve adının Andoni olduğunu öğrenir. Andoni, yani asıl ismiyle Ali, Patricia ile Tacettin Bey'in oğludur. Ali, mübadeleden sonra Andoni adını almıştır. Patricia ve Omorfia, Ali'yi üzmemek için geçmişteki olayları ondan saklamışlardır. Ali'ye babasının Nikolas adında bir çiftçi olduğunu ve kendisi üç yaşındayken de vefat ettiğini söylemişlerdir.

Konuşmalarından Andoni'nin Ali olduğunu anlayan Aris, ona bilmediği geçmişini anlatır ve gerçek babasından söz eder. Andoni, yıllarca bu gerçeği içinde saklar ve üç yıl sonra Keskin'e giderek babasıyla tanışır. Tacettin Bey, oğluna kavuştuğu gibi Patricia'ya da kavuşmayı umut eder. Ancak bu umut gerçekleşmeden roman bu noktada sona erer.

Romanın Yapısal Özellikleri

Kurtuluş Savaşı başlamadan önce Keskin’de kardeşçe yaşayan bir halkın savaşın acı yüzüyle karşılaşması ve burada yaşanan bir aşkın konu alındığı romanda Tacettin ve Patricia’nın aşkı anlatılır. Savaş sebebiyle birbirlerinden ayrılmak zorunda kalan âşıkların yaşadığı özlem romandaki ana olay olmakla birlikte devrin sosyal şartlarını ve ortamını da yansıtır.

Romanın şahıs kadrosu, oldukça kalabalıktır. Merkez kahraman Patricia, Omorfia’nın kızıdır. Tacettin’in âşık olduğu kadın ve Ali’nin annesidir. “Bukleler halinde omuzlarından aşağılara dökülen, kumral, hareli saçları, gül tomurcuğu misali kıvrılmış pespembe dudakları ve narin endamıyla kırılıverecekmiş gibi duran bu afet-i devran da kimdi?” (Tan 2013: 42). Diğer başat kahraman Tacettin, Cerid Aşireti Beyi, Hacı Ali Bey’in en küçük çocuğudur. Kendisinden büyük dokuz kardeşi daha olan Tacettin, bekar olması dolayısıyla ailenin gözbebeği konumundadır. Ayrıca ailenin okumuş tek çocuğudur ve devlet dairesinde görevlidir. Boş zamanlarında Aris ve Artin adında iki yakın arkadaşıyla vakit geçirir. Patricia ile olan aşkını çevresinin tüm baskılarına rağmen sürdürür ve evlenirler. Bir diğer kahraman Ali, Patricia ve Tacettin’in oğludur. Romanın sonunda ayrı kalmış iki kişiyi sadece resimle olsa bile kavuşturması anlamında bağlayıcı özelliktedir. Hacı Ali Bey, Cerid Aşiret Beyidir. On çocuğu ve iki karısı olan Hacı Ali Bey, ailede sözü geçen sevgi ve saygısını çocuklarına ve eşlerine aynı derecede gösteren biridir. İlk eşi Ümüş Hatun, yaşının verdiği olgunlukla aile içindeki dengeleri sağlar. Ailede herkes ona güvenir ve derdini anlatır. “Evin en ılımlı, en hoşgörülü, en anlayışlı insanıydı analığı” (s. 73). Patricia’nın annesi Omorfia ise Keskin’de taverna işletir. Romandaki en güçlü kadın kahramandır. Kızına ve torununa zarar gelmemesi için var gücüyle çalışır. Romanda önemli bir etkin figür olan ve entrik düğümü çözen Aris ise Tacettin’in iki arkadaşından biridir. Boylu boslu, yakışıklı bir gençtir. Keskin’de ailesinin iki çiftliği olan Aris çiftçilik yapar. Aris aslen Rum’dur. Romanın sonunda Tacettin ve oğlunu kavuşturacak olan kişidir. Bunun dışında pek çok fon karakterin bulunduğu roman, teker teker ve derinliksiz biçimde tüm maceraları merkez kahraman etrafında işler.

Romanın anlatıcı ve bakış açısı, popüler romanlara uygundur. Romanın anlatıcısı yazar anlatıcıdır. Baştan sona anlatıcı değişmez. Kişilerin iç çözümlemelerini yazar

tarafından öğreniriz. Yazar anlatıcı olaylara pek müdahil olmaz. Sadece tarihsel bilgileri okuyucuya aktarırken günümüzden haber verir gibidir. Buna bağlı olarak romanın bakış açısı tanrısal bakış açısıdır. Kahramanların yaşadıkları ve yaşayacakları her türlü olayı okuyucuya hissettiren anlatıcı her şeyi bilmektedir.

Romanın zamanı aktüel zamandır. Kurtuluş Savaşı'nın birkaç yıl öncesinde başlar. Tahmini olarak 1910-1915 yılları arasında başlayan romanda zaman kronolojik olarak akar. Bir aşkın öyküsü anlatılırken diğer yandan da ülkenin içinde bulunduğu şartlar tarihi belgelerle sırasıyla aktarılmıştır. 15 Mayıs 1919'da Yunan askeri İzmir'i işgal etmiştir. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılır. 10 Ağustos 1920 Sevr Antlaşması imzalanır. 29 Eylül 1920'de Sarıkamış, 30 Ekim'de Kars kurtarılır. 7 Kasım'da Gümrü düşman işgalinden kurtarılmıştır. 1921 yılının nisan ayında Tacettin ve Patricia'nın bebekleri dünyaya gelir.

“Türk ordusu Çerkez Ethem isyanıyla uğraşırken, 6 Ocak 1921'de üç koldan taarruza geçen Yunanlılar mağlup edilmiş ve 11 Ocak 1921 itibarıyla geri çekilmeye mecbur kalmışlardı. Bu zafer tarihe Birinci İnönü Savaşı olarak geçecekti” (s. 85).

Yunanlılar 10 Temmuz 1921'de, Türk ordusuna baskı yaparak Afyon, Eskişehir, Kütahya'yı ele geçirir. 14 Temmuz'da Türk ordusu Sakarya'nın doğusuna çekilmek zorunda kalır. 23 Ağustos 1921'de başlayan savunma hareketiyle 10 Eylül 1921'de Türk ordusu Ankara Polatlı'ya kadar gelen düşmanı durdurmayı başarmıştır.

Zaman akışı çok hızlıdır. Ali'nin doğumunun üzerinden hemen dört ay geçer. Romanda bir taraftan gerçek tarihten beslenildiği için ilişkiler çok uzun anlatılmaz. Örneğin çocuğun doğması ve dört aylık olması arasında geçiş çok hızlıdır. Üçüncü bölüme gelindiğinde zamanın bir anda on beş yıl geçtiği görülür.

1921 ağustosundan 1922 ağustosuna kadar yurt çapında seferberlik ilan edilir. 26 Ağustos sabahı Mustafa Kemal Paşa'nın başkomutanlığında Büyük Taarruz başlar. 30 Ağustos günü Başkomutanlık Meydan Savaşı'nda Yunan ordusunun ana kuvvetleri yok edilmiştir. “9 Eylül sabahı Türk ordusu İzmir'deydi. Zafer Türklerindi. Büyük Taarruzdan sonra 1922 yılının sonuna kadar Türkiye'den ayrılarak Yunanistan'a ve Yunan adalarına

giden Rum sayısı bir milyonu bulmuştur.” (s. 106). 30 Ocak 1923’te Türk-Rum Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi imzalanır.

Patricia ve ailesi kimseye haber vermeden gitmek zorunda kalırlar. Gittikleri gün Tacettin için darbe olur. “Tarih, 8 Ağustos 1340 (1924) Cuma gününü gösteriyordu. Bugünün tarihini benim ölüm günüm olarak kayda geçsinler” (s. 143). Aynı yıl içinde Tacettin evlenir ve ilk çocuğu Doğan hemen ardından bir kızı Beyhan dünyaya gelir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Yunanistan’ın işgali 1941’de başlayıp 1944’te sona erer. Roman yaklaşık olarak yirmi beş otuz yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Zaman akışı önemli olaylara bağlanırken hızlı geçilmiştir.

Romanın mekânı, Kırşehir’e bağlı Keskin’de başlar. Buradaki sosyal yaşam anlatılırken en önemli mekânlar arasında Omorfia’nın Tavernası bulunur. Taverna, Patricia ve Tacettin arasındaki aşkın başladığı yer olması bakımından önemlidir. Bunun dışında Keskin’de ana kahramanların yaşadığı evler de kullanılan mekânlar arasında yerini alır. Aile içi tartışmalar, özlemler, hasretler bu mekânlarda yaşanır.

Omorfia’nın tavernası özel bir anlam taşır. Omorfia ve Dimitri kaçarak evlenirler. Daha önceden Dimitri’nin babasının çalıştırdığı bir meyhanedir. Omorfia başlarda meze yaparak eşine yardım etmiş sonra beraber zor günleri de geride bırakarak bugünkü haline getirmişlerdir. Dimitri genç yaşta öldükten sonra dükkân için alıcılar çıkınca Omorfia, bu mekânı kocasının anısına yaşatmak için elinden geleni yapar. “Zahmet etmesin, dedi Omorfia. Dimitri’nin ocağı sönmeyecek” (s. 30).

Omorfia, İzmir’in Yunan işgali altında olduğu günlerde kızının ve Tacettin’in zarar görmemesi için bağ evinde buluşmalarına izin verir. Bağ evi Omorfia’nın Tacettin’i kabul ettiği yer olmasının yanında âşıkların buluşma yeridir.

Romanda farklı ülkeler yer alır. Mübadele sonrası Yunanistan’a göç etmek zorunda kalan Omorfia ve ailesi orada Cemal Bey’in evine yerleştirilir. Bu ev iki ailenin üç ay birlikte yaşamalarının yanı sıra yemeklerini ve dostluklarını paylaştıkları mekandır. Cemal Efendi’nin fırını da adı geçen mekanlar arasındadır. Fırın daha sonra Omorfia’nın olacak ve böylelikle hayatlarını idame ettirebilecekleridir.

İstanbul, adı geçen mekanlardan diğeridir. Behire İstanbul'da yetişmiş iyi eğitilmiş ve kültürlü bir kızıdır. Bu bağlamda İstanbul, iyi eğitimin, kültürün yansıması gibidir. Düğün alışverişi için İstanbul'a gidilir. Behire'nin akrabasının düğünü için yine İstanbul'a yolculuk yapılır. Behire ikinci çocuğu Beyhan'ı burada dünyaya getirir.

Romanın kurgusu, yazarın tarihte yaşamış bir hikâyeyi anlatması sebebiyle Keskin ve çevresinde yaşayan Cerid aşiretinin ön söz niteliğinde tarihi bilgisiyle başlamıştır. Kitap üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Tacettin ve Patricia'nın aşkı anlatılırken ülkenin içerisinde bulunduğu ve binlerce kişinin etkilendiği sosyal çevre ve mübadele dönemi aktarılmıştır. Bu bölümde iki sevgili tanışır, çocukları olur ve ayrı düşerler. İkinci bölümde Tacettin ve Behire'nin tanışması, düğün hazırlıkları ve evlenmeleri, sonra da çocuklarının dünyaya gelişi anlatılır. Üçüncü ve son bölümde Atina'da bir hastanede başlayan anlatı, Aris'in Tacettin'in oğlu Ali'yi tanınması ile başlar. Ali'nin adı Andoni olmuştur. Andoni, babasına o kadar benzer ki onu tanımamak mümkün değildir. Aris, Ali'ye gerçek babasını tanıdığını söyler. Ali'nin gerçekleri öğrenmesi ve babasıyla buluşması bu son bölümde yer alır.

Anlatım teknikleri bakımındansa yazar, tahkiye tekniğiyle anlattığı olaylara, tarihi bir gerçeklik olması nedeniyle açıklayıcı üslup da eklemiştir. Tarihi metinlere sıkça başvurulmuş ve bu metinler romanda yerini almıştır.

15 Mayıs 1919 İzmir'in Yunan işgali neticesinde 16 Mayıs 1919 tarihinde Keskin halkı İstanbul Hükümeti'ne telgraf çeker.

“İzmir ve çevresinin Yunanistan tarafından, topraklarına katılmak amacıyla işgal edilmeye başlandığına dair haberler, burada herkes üzerinde büyük etki yaratmıştır. Bu etki ile hemen toplanan halk, işgal hareketini hukuklara ve mülki hisselere karşı yapılmış bir tecavüz olarak anlamıştır ve tüm hisleriyle tepki vermeye hazırdır. İşgale karşı ulusal onura yakışan bir şekilde karşı çıkmasını devletten talep ve temenni eder, bu konuda her türlü maddi manevi fedakarlığa hazır olduğumuzu bildiririz.” (s. 63)

Bunun yanı sıra romanda diyalog tekniği kullanılarak karakterler arasındaki çatışmalar okuyucunun zihninde canlandırılmıştır.

“-Beni bırakıp gittin diye öyle korktum ki, ölmek istedim.

-İyi ki ölmemişim.

-Delisin sen! Vazgeçebilir miyim hiç senden?” (s. 52).

Yunan işgalinin yaşanmasından hemen sonra arada geçen süre özetleme tekniğiyle anlatılarak 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması ve 10 Ağustos 1920 Sevr Antlaşması’nın yapılması hızlı bir şekilde aktarılmıştır.

Romanda ana bölümlerin alt bölümlerinde oluşturulan başlıklar altında şiir veya özlü sözler yer alır.

“Açan her bir çiçek umuttur Kuşlar kanatlarında taşırlar umudu.” (s. 73).

Anlatım tekniklerinde yazarın zaman zaman tarihi bilgiler verirken araya girdiğini görürüz. Yıllar önce meydana gelmiş tarihi olayları anlatırken bugünden haber verir.

“Evet, barış adına umut verici adımlar atılıyordu ama suların durulması için daha çok zaman ve yaşanması gereken çok şey vardı” (s. 85).

Kurtuluş Savaşı’na tanıklık etmesi bakımından Atatürk’ün sözlerine de yer verilmiştir. “Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Yurdun her karış toprağı yurttaşların kanıyla ıslanmadıkça düşmana terk edilemez.” (s. 102).

Romanda imzalanan mübadele sözleşmesinin metinleri de yerini almıştır.

“MADDE 1- Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyruklarıyla Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyrukluların, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak zorunlu mübadelesine girişilecektir. Bu kimselerden hiçbirisi, Türk Hükümeti’nin izni olmadıkça Türkiye’ye ya da Yunan Hükümeti’nin izni olmadan Yunanistan’a dönerek orada yerleşemeyecektir.” (s. 110).

Romanda yer verilen anlatım tekniklerinden biri de gazete haberleridir.

“RUMLAR GİDİYOR

Mübadele Komisyonu’ndan gelen telgraf üzerine başlayan sevkiyat sürüyor. Memleketten yüz altmış haneden fazla Rum gidecektir. 7 Ağustos 1340 Perşembe günü giden ilk kafileden sonra, yeniden on iki bin Rum sevk edilmiştir. Daha gidecek olan on beş bin Rum vardır.

Keskin Gazetesi/11 Ağustos 1340 Pazartesi”

“Muhacirler geldi. Kasabaya yarım saat mesafedeki Karıştıran, Yeniköy’e iskân edilebilirler. Fakat her gün sabah erkenden çocukları pek sefil, pek ziyade acınacak vaziyette, akşama kadar yar ü ağyare el açarken görüyoruz. Ve bu hal cidden yüreğimizi sızlatıyor. Keskin’e gelen muhacirler şimdilik topu topu yüz elli kişidir. Bu kadar insana bakamamak pek samimiyetle söylüyoruz, hükümet için iyi intibalar huluse getirmiyor.

Keskin Gazetesi/18 Ağustos 1340 (1924) Pazartesi

“Kırşehir’inde şimdilik on beş günde bir çıkarılmak üzere ‘Kırşehir’ namıyla resmi bir gazetenin intişara başladığını idarehanemize varid olan ikinci numarasından anladık. Komşu memlekette çıkan bir refiki pek samimi hislerle tebrik ve devamı muvaffakiyetini temenni eyleriz.” (S. 228).

Tacettin ve Behire’nin kına törenlerinde şarkılara ve manilere yer verilmiştir.

“Kınayı getir aney...” (s. 321).

Bölüm başlarına konulan dizeler sık yer alır.

“Hüzünlerin düğünüdür Eylül Asidir, gururludur Acılarını kendine saklar Onurludur...” (s. 330).

Romanın dil ve üslup özelliklerine bakıldığında ağız özelliklerine yer verildiği görülür. Romanda Türkler, Rumlar ve Ermeniler yer aldığı için konuşma özellikleri de bu kahramanlara uygun olarak verilmiştir.

“Bunca yükü taşıyabilecek misin yavrimu?” (s. 146).

Bunun dışında popüler roman olması bakımından dili oldukça sade ve basittir. Betimlemelere, deyimlere sık yer verilmeyip herkese hitap eden bir dil kullanılmıştır.

Romanın temalarına bakarsak, popüler romanlara uygun bir çerçeve görürüz.

Sosyal Yaşam:

Roman Kurtuluş Savaşı ve sonrasında Anadolu’da ikamet eden Rum, Ermeni ve Türkler arasındaki ilişkileri anlatır. Dönemin sosyal şartları kimsenin kimseye karışmadığı

ve kimliklerinden dolayı yadırgamadığı bir dönemdir. Ancak Yunan birliklerinin ülkeyi işgaliyle birlikte azınlıklara karşı bakış açıları değişmeye başlar. Ülkenin kurtuluşu neticesinde de yıllardır kendilerine vatan edindikleri yerlerden tüm halklar göç etmek zorunda kalır.

Dostluk:

Tacettin, Aris ve Artin arasında güçlü bir dostluk bağı vardır. Farklı milletlerde olmalarına rağmen kardeşçe yaşamışlar ve dostluk kurmuşlardır. Yıllar sonra Tacettin ve oğlunun kavuşmasına vesile olacak kişi de Aris'tir.

Ülkede yaşanan olaylar sonrası Rum ve Ermeni azınlıkları istemeyen birtakım kişilere karşı Tacettin arkadaşlarını şöyle savunur: “Onlar da bu topraklarda doğdu, bizim dilimizi konuştu, en güzel günlerimizi bizimle paylaştılar, neden düşmanımız olsunlar ki?” (s. 82).

Yaşanan dostluklardan diğeri de Omorfia, Yorgo ve Sofia arasındadır. Omorfia, Dimitri'nin ölümünden sonra uzun bir sessizliğe kapandığında Dimitri'nin en yakın arkadaşı Yorgo ve karısı Sofia destek olur. Birbirlerine destek olarak tavernayı tekrar açıp yıllar sürecektir iş arkadaşlığı ve dostluğun temelini atarlar.

Patricia ve Yunanistan'da gittikleri evin kızı olan Nergis arasında da güçlü bir bağ kurulmuştur. Bu iki genç insanı yakınlaştırsa yaşadıklarının benzerliği olmuştur.

Kaçış:

Tacettin, Patricia'yla evlilik kararını ailesine söyledikten sonra yaşanan gerilim neticesinde Tacettin birkaç günlüğüne Kırşehir'e kaçar. “Uzaklaşmak, yıpranmış ruhuna, yorgun düşmüş bedenine iyi gelecekti.” (s. 56)

Keskin'den teker teker ayrılmak zorunda kalan Rum ve Ermenilerin yanında Patricia da ayrılmak zorunda kalacaktır. Tacettin bu duruma çözüm bulamaz. Ailesine gidip Patricia'yla evlenmek istediğini söyler fakat olumlu bir cevap alamaz. Bunun üzerine Tacettin eve gitmeyi bırakır. En sevdiği abisi Yahya Bey'in yanına gider. Tacettin, çaresizliğinden kaçar. “Birkaç gün sizde kalabilir miyim?” (s. 129).

Gelenekler:

Roman bir aşiret oğlunun yaşadığı hikâyeyi anlattığı için aşirete özgü gelenekler hakkında bilgilere rastlarız. “Bey soyundan gelen erkek evlatlar, yaşları ne olursa olsun ‘Bey’ unvanı alıyor ve kendilerine öyle hitap ediliyordu. Kız evlatlarının adlarının sonuna ise mutlaka ‘Hatun’ ibaresi getiriliyordu.” (s. 20).

Keskin’de Türk ve Rum halkı yıllar boyu birlikte sorunsuz yaşamış olsalar da Tacettin ve Patricia’nın aşkı büyük bir sorun teşkil eder. Bey ailesinden gelen Tacettin’in Patricia’yla evlenmesi imkansızdır. “Sen hiç Müslüman olmayan bir kızla ya da kadınla evlenmiş Müslüman bir erkek gördün mü şu Keskin’de?” (s. 89).

Patricia’nın doğum yapmasının ardından “Omorfia, sarı bir tülbent örttü bebeğin beşiğinin baş ucuna. ‘Sarılık olmasın diye âdettendir.’ Kırmızı atlas bir örtüyü de Patricia’nın yatağının üzerine serdi ‘Loğusayı al basmasın’ diyerek. Burada adetlerin ortaklığına da vurgu yapılmıştır.

Tacettin ve Patricia’nın bebeğine isim verilmesinde yine gelenekleri görürüz. Öncelikle Tacettin bebeğine babasının ismini koymayı uygun görür. “Bebeğe isim konulurken ehlidin, ilim irfan sahibi, ruhani yönü yüksek birilerinden rica edilir ya... Bu hasletleri taşıyan, senden başka kimsem yok benim. Dedesinin adını taşıyacak oğlum için dedesinden daha münasip birini düşünemiyorum. Eğer kabul edersen bahtiyar olacağım.” Bebeğin kulağına isminin okunması ve ad verme merasimi romanda gösterilen geleneklerden diğeridir. “Doğumu müteakip yedinci gün isim koymak en münasibidir. İsmi koyacak olan, aptesli olarak kibleye döner, ayakta durur. Bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okur. Sonra da konulacak ismi çocuğun kulağına üç kere tekrarlar.” (s. 93).

Romanda bebekle ilgili tüm adetler yerine getirilir. Bunlardan biri bebeğin kırkını çıkarmadır. “Bebeğin banyo suyunu hazırladı önce. Kırk küçük çakıl taşını tülbende sarıp bir altın lirayla beraber suyun içine attılar. Bebek taş gibi sağlam olsun, altın gibi bereketli ömür sürsün diyerek.” (s. 98).

Tacettin ve Behire arasında gerçekleşecek evlilik öncesi bütün adetler yerine getirilir. Kız isteme merasiminde bütün yiyecek ve içecekleri erkek tarafı karşılar. Her iki taraf evlilik

yolunda olumlu bir karara varınca Hacı Ali Bey nikah bedeli yani “mehr-i müeccel” mevzusunu ortaya çıkar. Sonrasında nişan töreni ve çeyiz alışverişi gibi gelenekler de romanda yerini bulur. Yatak odası takımı kız tarafına aittir. “Duvak töreni, gelinin bekaretinin, temizlik ve saflığının tescili anlamına geliyordu.” (s. 324). Behire ve ailesi bu olayı onaylamasa da katlanıp ses çıkarmazlar. Geleneklerden biri de yeni gelinin ev ezmelerine gitmesidir. Bu geziler de tam bir ay sürer.

Kumalık:

Kumalık kavramı bir aşiret ailesini anlatması sebebiyle kullanılan temalar arasında yer alır. Hacı Ali Bey, ilk eşi Ümüş Hatun’un üzerine Fatış Hatun’la evlenmiştir. İkisinden de beş çocuğu vardır. Geleneksel bir anlayışla kadınların sesini çıkarmadığı durum, bu romanda okuyucuya aktarılmıştır. Ümüş Hatun, yaşının verdiği bir olgunluk sahibi ve ılımlı biridir. Fatış Hatun ise baskın bir karakterdir. Hacı Ali Bey, Ümüş Hatun’a saygısını Fatış Hatun’a da sevgisini esirgemez. Bu sebeple aynı evde çekişmesiz yaşarlar.

Aşk:

Omorfia ve Dimitri arasındaki aşk romanda yerini alır. Omorfia on yedi Dimitri yirmi iki yaşındayken birbirlerine sevdalanırlar. Omorfia’nın babası kızını çalgıcı parçasına vermem deyince kaçarlar. Birbirlerine büyük bir aşkla bağlı olan iki genç, Omorfia’nın çalıştırdığı tavernayı birlikte büyütmüşlerdir.

Romanın konusunu oluşturan aşk Tacettin ve Patricia arasındadır. Tacettin, Patricia’yı ilk defa tavernanın kapısının önünde görür. Bakışları kilitlenir. “İlk kez başına geliyordu böylesi. Gelir geçer bir yürek hoplaması sanmıştı önce. Ama değildi. Patricia’nın başrolde olduğu hayaller kuruyordu geceler boyu.” (s. 43).

Bahsi geçen aşklardan biri de Omorfia ve ailesinin Yunanistan’da onlar için uygun görülen evdeki Türk ailenin kızı Nergis ve Aleko arasındadır. Patricia ve Tacettin gibi onlar da ayrılmak zorunda kalacaktır.

Engeller:

Tacettin ve Patricia'nın aşkının önünde başta aileler olmak üzere birçok engel vardır. Öncelikle bey oğlunun bir Rum kızıyla evlenmesini Tacettin'in ailesi hoş karşılamaz. Özellikle Fatış Hatun'un ağzından çıkan "Seni bilmem ama ben o orospunun kızını gelin diye alıp şu eşikten içeri adımını attırmam." (s. 53) sözü romanın gidişatını belli eden bir cümle olarak kullanılmıştır.

Patricia ve Tacettin'in bebekleri olacaktır. Tacettin bebeği babasız bırakmak istemez. Evlilik kararını bir kez daha ailesine açar fakat verdikleri cevap yine aynıdır. Evlilik asla olamaz fakat bebeğe bakabiliriz.

Özlem:

Omorfia, çok sevdiği eşinin ölümünden sonra onu çok özler. "Her sabah erkenden kalkıp mezarlığa gidiyordu. Saatlerce Dimitri'yle konuşuyor, bırakıp gittiği için sitemler ediyor, haykırıyor, kaderine, yaşadıklarına isyan ediyordu." (s. 29).

Tacettin, Patricia'nın ardından kendini abisinin evine kapadıktan günler sonra dışarıya çıkar ve birlikte çektirdikleri resimle hasret giderir. Patricia da yaşadıkları uzun ve yorucu yolculuk esnasında daha da içine kapanır. "Patricia'nın hali hal değildi. Çok zayıflamıştı. Gözleri çukurlarına kaçmış, avurtları çökmüş, suratı kaşık kadar kalmıştı. Büyük bir çöküntünün pençesinde, ruh gibi dolanıp duruyordu ortalıklarda." (s. 178).

Tacettin, olanların sorumlusu olan annesine karşı tepkilidir bu yüzden eve dönmek istemez. Babasının onu eve çağırması üzerine "Hasret çekmenin yaşı yoktur baba! Sayenizde bu yaşında o acıyı ben de tattım." (s. 212) diyerek özlemini anlatır.

Yolculuk:

Mübadele sonrası Omorfia, Patricia, Ali ve Eleni göç etmek zorunda kalırlar. Yunanistan'a giden yolda şartlar çok ağırdır. Onlarca insan yerini yurdunu bırakıp göç etmeye zorlanmıştır. Yolculuklarına Keskin'den bir at arabasıyla başlarlar. Yahşıhan İrmak İstasyonuna ulaşırlar. Oradan kara trenle İstanbul'a varırlar. Trenle yolculukları çok uzun sürer. İki günlük yol dört güne çıkmıştır. Yunanistan'a gidecek olan gemiden önceyse aşılar yapılır. Çünkü gemilerde salgın hastalık tehlikesi vardır. "Umutsuzluğun, ruhsal çöküntünün

yanı sıra sefalet, açlık, pislik, pireler, fareler, bitler salgın hastalıklara zemin hazırlıyordu. Veba da tahta mekanlarda barınan ve üreyen farelerin yaydığı öldürücü bir hastalıktı.” (s. 163). Üç gün süren gemi yolculukları bittiğinde korkunç bir muameleye maruz kalırlar. İndikleri yerde toplu olarak kıyafetleri çıkarılıp üzerlerine su ve ilaç sıkılır. Temizlenme işleminin ardından ise karantinaya alınırlar. On beş gün karantinada kaldıktan sonra çadıra yerleştirilirler.

Ayrılık:

Yunanlıların İzmir’den atılmasından sonra imzalanan mübadele öncesi ilk olarak Tacettin’in yakın dostu Artin ve ailesi Keskin’den ayrılır. Mübadele halka duyurulduktan sonra ise bütün azınlıklar hazırlıklara başlar. Tacettin ve Patricia için artık umut kalmamıştır. “Tacettin Aris, Omorfia ve Patricia... Hiçbiri evine gitmedi o gece. Ağladılar, söylediler, söylendiler...” (s. 113).

Tacettin, Yahya abisinin yanında kalırken aldığı haberle yıkılır. “Sabah ezanında... Fırıncı İlyas Efendi görmüş gittiklerini. Kalabalıklarmış, çok kalabalık.” Omorfia için yıllardır yaşadığı, yıllarca emek vererek oluşturduğu evinden en önemlisi çok sevdiği eşi Dimitri’nin mezarından ayrılmak çok zor olmuştur. Patricia, çocuğunun babası ve sevdiği adam Tacettin’den ayrıldığı için perişan haldedir. “Ah Tacettin ah! Onsuz nasıl yaşayacaktı bundan sonrasında? Haber bile verememişti gidiyoruz, diye. Vedalaşamamışlardı.” (s. 141).

Evlilik:

Romanda gerçekleşen tek evlilik, Behire ve Tacettin’in evliliğidir. Tacettin, Patricia’dan ayrıldığından üzerinden yıllar geçince ailesinin de uygun gördüğü Behire’yle evlenmiştir. Behire İstanbul’da yetişmiş kültürlü ve bilgili bir kadındır. Behire’nin babası Tacettin’le konuşup kızıyla evlenmesini teklif edince Tacettin, bu duruma itiraz etmez. Behire, en başta Tacettin ile evlenirse Keskin’de kalmak zorunda olacağından bu işe soğuk bakar fakat biraz düşününce evlilik teklifine olumlu yanıt verir.

Müzik:

Tacettin ve Behire'nin düğün ve kına törenlerinde geleneksel olarak söylenmesi şart olan türkölere yer verilmiştir. Yazar bu şarkıların sözlerini dizeler halinde aktarır. Bunlardan bir 'Kınayı Getir Ana' türküsü diğerleri ise bir manidir.

Resim:

Tacettin ve Patricia, ülkenin içinde bulunduğu durumun neticesinde ayrılmak zorunda kalacaklarını ve buna bir çare bulamayacaklarını anlayınca Tacettin'in aklına bir fotoğraf çekirmek gelir. Bu fotoğraf, ilk ve son resimleri olacaktır. Tacettin, bu resimle birlikte yıllar süren hasretini gidermeye çalışacaktır. "Hazırlanın, dedi Tacettin. Sen, ben, Ali... Çıkıp dolaşalım biraz. En güzel elbiseni giy, süslen. Ali'yi de giydir. Bayrama gider gibi." (s. 131). "Ali'nin çocuk gülüşleriyle çekildi fotoğraf. Ve annesiyle babasının içlerine akıttıkları gözyaşlarıyla." Tacettin hasretini bu resme bakarak giderir. "Odasına girer girmez komodinin çekmecesini açtı Tacettin. Şu dar günlerinde tek avuntusu olan fotoğrafı çıkardı. Patricia ve Ali karşısındaymış gibi gözleriyle sevdi, okşadı ikisini de." (s. 185). Tacettin, Behire'yle evlendikten sonra da Patricia ve Ali'nin resmine bakarak avunur. Ali ve Tacettin'in yıllar sonra kavuşur. Ali, yanında annesinin resmini getirmiştir. "Elinde tuttuğu Patricia'nın fotoğrafıydı. Bakışlarını yakalamaya, göz göze gelmeye çalıştı. Elini fotoğrafın üzerinde gezdirdi, parmaklarıyla okşadı Patricia'nın yüz hatlarını, bakışlarıyla öptü gözlerini, dudaklarını." (s. 385).

Kadının Özgürlük Arayışı:

Modern kentli kadına bir drama sunan romanda, kadın önemli bir merkezdir. Omorfia, roman içindeki hatta yazarın tüm romanları arasındaki en güçlü karakterlerden biridir. Kocasını erken yaşta kaybeden Omorfia, hayatını idame ettirmek ve kızına bakmak için var gücüyle çalışmıştır. Kızı Patricia büyüyüp bir Türk beyine âşık olunca onu korumak için de elinden geleni yapar. Birbirini uzaktan görmeye çalışan aşıkların ilk buluşması Omorfia sayesinde olmuştur. Omorfia'nın amacı aslında kızını korumaktır.

Tacettin, mübadele sonucu gitmek zorunda kalacak olan oğlu ve Patricia için elinden geleni yapmaya çalışır. Patricia'yı nikahına almak istediğini bir kez daha dile getirir. Ancak

aldığı cevap aynıdır. Özellikle Fatış Hatun’un sözünün üstüne kimse söz söyleyemez. Oğluna bakarız ama o Rum kızını gelin olarak kabul etmeyiz. Omorfia, Tacettin’den konuşmanın ayrıntılarını duyunca kızını ve torununu korur. “Gözleri çakmak çakmak, Ali’yi kabul edecekler ha! diye haykırdı. Lütfetmişler! Şunu bilin ki hiç kimsenin gücü Ali’yi bizden koparmaya yetmez Tacettin Efendi” “Omorfia’yı yabana atmayasınız! Kızıma koca, torunuma baba olurum ben.” (s. 122).

Omorfia, herkes gibi zaafları olan bir kişidir. Ancak kızı ve torunu için güçlü olmak zorunda hisseder. “Sırdaştı gece... Kimselere göstermediği, en yakınlarından bile gizlediği gözyaşlarını gecenin kuytu karanlığıyla paylaştı saatler boyu. Güçlü olmak, olduğundan da güçlü görünmek zorundaydı. ” (s. 144).

Omorfia, Keskin’den ayrılırken kızı ve çocuğunun daha fazla perişan olmaması için elinden geleni yapar. Önlerinde bilinmeyen, uzun bir yolculuk vardır. “Omorfia her ne kadar dik durmaya ve sağlam çabalasa da içten içe, hayata karşı büyük bir yenilgi aldığını düşünmekteydi. Erkek gibiydi, güçlüydü, falandı, filandı... hepsi hikayeydi bunların. Kolay mıydı kadın başına bunca yükün altından kalkmak?” (s. 147).

Omorfia, yanında kaldıkları Türk aileye kaldıkları, yedikleri ve içtikleri her şeyin parasını bir kese altınla ödemek ister. Cemal Efendi bunu kabul etmez. Hatta Eleni’nin yaptığı kurabiyeleri satışa çıkararak fırının gelirini arttırır. Türkiye’ye dönerken Cemal Efendi evin ve fırının anahtarlarını Omorfia’ya verir. Böylece gözü arkada kalmayacaktır. Fakat Omorfia bir önceki sefer kabul edilmeyen altınları bu sefer Cemal Efendi’nin ona verdikleri karşılığında verir.

Hemen her durumda sadece kadere boyun eğen ve kendi fikirlerini söylemekten kaçınan Patricia, annesinin ona bir talibi olduğunu söylemesiyle hakkını aramaya başlar. Böyle bir durumu asla kabul edemeyeceğini söyler. Behire, kendisine talip çıkan Tacettin’in adını duyduğunda “Ben baba zoruyla evlenecek kız değilim, diyerek reddeder. Ancak sonra düşünüp olumlu karar verir. Yazarın bu romanında ve diğer romanlarında büyük şehirlerde yetişmiş kadın kahramanları kendi kararlarını veren ve uygulayan kişilerdir. Özgürlüklerinin önünde kurulacak olan engellerle savaşırlar.

Kadının Boyun Eğişi:

Roman, tarihi bir dönemde, geleneklerin hâkim olduğu bir kasabayı anlatır. Bu sebeple kadınların özellikle ciddi meselelerde söz hakkı olmadığı görülür. Örneğin evde herkes tarafından sevilen ve sözü geçen Ümüş Hatun geleneklere boyun eğmiş ve üzerine gelen kuma Fatış Hatun’la aynı evde uzun yıllar yaşamıştır. Aynı durum Fatış Hatun için de geçerlidir. Evde eşinin ilk karısıyla yaşamaya mahkûm kalmıştır. Bu romanda ev içi çatışmaların olmaması bu durumun önde gelen meselelerinden biri olarak gösterilmediğini kanıtlar niteliktedir.

Romanda boyun eğen kadınlardan biri de Patricia’dır. Annesinin aksine o her şeye boyun eğerek ve her olanı kabullenir. “Böyle önemli bir karar üzerine laf etmenin üstüne vazife olmadığını düşünüyordu. Annesiyle kocası neye karar verirse ona uyardı Patricia.” (s. 96).

Tesadüf:

Andoni (Ali) ve Aris’in bir hastanede karşılaşması büyük bir tesadüf olarak romanda yerini alır. Ali’nin babasına benzerliği dolayısıyla Aris onu hemen tanır. Biraz sohbet ettikten sonra emin olan Aris, Ali’ye gerçek babasının aslında Tacettin olduğunu söyler. Ali, bu olaydan sonra Keskin’e gelip babasıyla tanışır ve hasret giderir.

2.2.1.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Canan Tan’ın diğer romanları arasında konusunda tarih olan tek romanıdır. Bu noktada konu itibarıyla biraz ayrılır. Ancak popüler roman olma özelliğinden çıkamaz. Ana olay popüler roman okuyucusuna hitap eden bir aşk hikâyesidir. Romanda çok fazla olay iç içe anlatılır. Bir yandan tarihi nitelikli olaylar belgelerle sunulurken diğer yandan bu çevre içinde yaşanan aşk ele alınır. Böylece, okuyucuya bilgi verme işlevi de tamamlanmış olur. Aşk temasının kullanılması yazarın diğer romanlarının devamı niteliğindedir.

Zaman, yazarın önemli gördüğü alanlarda oldukça yavaş akarken önemi daha az olan olaylar ise çok hızlı geçilir. Bu da popüler roman özelliklerinden biridir. Mekân olarak geniş coğrafyalar kullanılsa bile genellikle kapalı mekânlar kullanılmıştır. Yolculuk teması ülkeler arasındaki geçişi sağlar. Karakterlere bakıldığında derinlikleri olmayan sıradan insanlar

oldukları görülür. Yazarın romanlarında vurguladığı özgür kadın teması bu romanda görülmez. Mecbur kaldığı için güçlü olmak zorunda olan bir kadın kahraman kullanılmıştır. Dil oldukça sadedir. Roman içerisinde birçok tarihi belge, gazete haberi, şiir söz alıntılarına yer verilir. Böylelikle yine okuyucunun kültür seviyesi arttırılmak ve metinler arası ilişki pekiştirilmek istenmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin öncüsü olduğu okuma kültürü geleneğinden gelen bir alışkanlıkla yazarın bazı yerlerde gelecekte haber verdiği görülmektedir.

2.2.2.Yüreğim Seni Çok Sevdi Romanı ve Yapısal İncelemesi

Özet

Aslı, İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Bölümünde okuyan genç bir kızdır. Aynı fakültede okuyan çocukluk arkadaşı Ferda ve onun erkek arkadaşı Emre ile vakit geçirirken Murat ile tanışır. Murat da aynı fakültede okumaktadır ve Emre'nin liseden arkadaşıdır. Murat Bursalı zengin bir ailenin çocuğudur bu yüzden başta Aslı, Murat'ın kendini beğenmiş, isteklerine hiç çaba göstermeden ulaşabilen kibirli biri olduğunu düşünür. Murat ise Aslı'ya ilk görüşte âşık olmuştur fakat Aslı gibi entelektüel bir kıızı hemen etkileyemeyeceğini anlamıştır. Bir ortak bulup Nazım Hikmet'ten şiirler göndererek Aslı'yı ikna etmeye çalışır ve sonunda başarılı olur. Bir süre sonra sevgili olurlar.

Bir gün okul gezisi vasıtasıyla Bursa'ya giderler ve Murat, Aslı'yı ailesiyle tanıştırır. Ne var ki Murat'ın ailesi geleneklerine bağlı ve tutucudur. Onların istediği gelin profili evinde oturup kocasına ve çocuklarına ömrünü adayacak bir adaydır. Bu yüzden ne Aslı onları ne de onlar Aslı'yı kabul beğenirler. Aslı kendine emek veren, çalışma hayatına atılmak isteyen ve düşüncelerine saygı duyulmasını bekleyen bir gençtir. Bu tatsız tanışmadan sonra işler daha karmaşık bir hal alır hatta imkânsıza doğru gider. Murat ailesinin sözünden çıkamaz yine de onları ikna etmeye çalışır. Aslı ise bu çözümsüzlüğü görünce Amerika'ya gitmeye karar verir.

Aslı, kendine yeni bir hayat kurmak için Amerika'ya gider. Murat ise onu beklemeye niyetlidir. Aslı, artık ikisinin geleceği olmadığını düşündüğü ve daha fazla yıpranmamak adına ülkesine geri dönmek istemez. Bu yüzden en yakın arkadaşları Ferda ve Emre'nin

nişanlarına bile gelmez fakat ne kadar uzaklaşmaya çalışsa da Murat hakkında sorular sormaktan da kendini alamaz.

Murat, babasının hastalanması nedeniyle işlerin başına geçer. Bu arada ailesi evlenmesi için baskıyı arttırmıştır. Bu geçen sürede Emre ve Ferda'nın düğünü olacaktır ve Aslı bu düğüne gelmek zorunda kalır. Burada Murat'la karşılaşır. Murat'ın kendisinden ümidini kesmesi için ona evlendiğini söyler. Gerçekten de Amerika'ya döndüğünde orada Robin adında bir akademisyenle evlenir. Evliliği beklediği gibi olmamıştır bu yüzden ülkeye geri dönmeye karar verir. Katıldığı bir konferansta Murat'la tekrar karşılaşır. Murat artık evli ve bir çocuk babasıdır ve kızının adını Aslı koymuştur.

Romanın vaka çerçevesinde iyi eğitim almış ve kendi ayakları üzerinde durmayı amaçlayan Aslı'nın zengin aile çocuğu Murat'la olan aşkı konu edilir. Aslı akıllı ve çalışkan bir genç kızdır. Aynı zamanda özgürlüğüne düşkündür. Bu yüzden Murat'la ilişkileri ailelerin devreye girişi ve Aslı'nın üzerinde baskı kurmaya çalışmasıyla devam etmez. Yıllar sonra tekrar yolları kesişen iki gencin ilk tanıştığı zamanlar ve ayrı geçirdikleri dönemde yaşadıkları anlatılır.

Eserin şahıs kadrosunda merkez Romanın iki ana karakterinden biridir. Entelektüel bir aileden gelen, kendini yetiştirmiş, hayatta idealleri olan başarılı bir kadındır. Oldukça dışadönük bir yapısı vardır. Aslı ailesinin imkanlarını kullanmayı özellikle üniversiteye başladığı zaman reddetmiştir. Kendi ayakları üzerinde duran güçlü bir kadın profili çizilir. Gururlu ve kendi ayakları üzerinde durmayı hedefleyen bir karakterdir.

Roman aşk konulu olduğu için Aslı'dan sonra gelen ikinci ana kahraman, Murat'tır. Zengin, iyi eğitim almış ve herkes tarafından sevilen bir kişidir. Ailesinin ona sunduğu imkanlarla gösteriş yapmaktan çekinen ahlaklı bir kahraman olarak anlatılır. Aslı'nın ilk dikkatini çeken özellik Murat'ın dış görünüşü olur. "Atletik bedeni, diri duruşu düzenli olarak spor yaptığını düşündürüyor. Kömür karası gözleri, teninin üzerinde iki ateş parçası gibi yanıyor." (s. 28) Aslı gibi bir karakteri etkilemek sadece dış görünüşle olmayacağı için yazar Murat'ın ruhsal portresini de okuyucuya: "Murat'a haksızlık edemem. Herkes biri on gösterirken sahip olduklarının dışa yansımaları en aza indirmek için elinden geleni yapıyor. Grup içinde abartılı harcamalardan kaçınıyor, son model arabasıyla okul önlerinde caka satmıyor, göze batmamak için olabildiğince çabalıyor." şeklinde sunar.

Ferda, Aslı'nın en yakın arkadaşıdır. Beraber kolejde okuduktan sonra üniversitede aynı bölümü kazanmışlar ve arkadaşlıklarına devam etmişlerdir. Aslı'nın zor zamanlarında yanında olması ve ayrıldıktan sonra Murat ile ilgili haberleri vermesi sebebiyle önemli bir yeri vardır. Emre ise Ferda'nın başlarda erkek arkadaşı sonrasında eşidir. Murat ile Bursa'da aynı kolejde okumaları dolayısıyla Aslı ve Murat'ın tanışması aşamasında etkili bir rolü vardır.

Aslı ile aynı kulüpte olan Barış, özellikle tavla oyununda çok yeteneklidir. Aslı'ya ilgisi vardır ve ona bu oyun sayesinde yaklaşır. Romanda Barış, Murat'ın karşıt gücü olarak yer alır. Aslı, Barış'la arkadaşlığını daha çok Murat'ı kıskandırmak ve onun ilgisini çekmek amacıyla sürdürür.

Romanın bir başka kahramanı Mihriban Hanım, Murat'ın annesidir. Bursalı, çok zengin bir iş insanının eşidir. Geleneklerine bağlı bir aileden gelir ve kendi ailesini bu doğrultuda yönetir. Murat'tan başka üç kızı daha olmasına karşın şirketlerinin başına Murat'ın geçmesini istediği için oğlunun her adımını titizlikle inceler. Aslı ve Murat'ın ilişkisinin sonlanmasında büyük bir etkiye sahiptir.

Aslı'nın Amerika'daki en yakın arkadaşı Özden, başlarda ev arkadaşlığı yaparlar sonraları ise Amerika'daki Ferda görevini üstlenir. Yurt dışında kendi ayakları üzerinde duran ODTÜ mezunu bir kadın olması sebebiyle romandaki güçlü ve özgür kahramanlardan biridir.

Amerika'da Hartford Üniversitesinde danışman olan Necati Bey, Aslı'yı tam vazgeçeceği noktada Amerika'ya gelmesi için yüreklendiren, gerekli şartları söyleyip orada ve öncesinde yardımcı olan kişidir. Amerika'da asistanlık ayarlar. Böylece Amerika'ya giden yolları aralamış olur. Romanın akışını değiştiren bir karakter olması dolayısıyla önemlidir.

Romanın anlatıcı ve bakış açısı birinci kişili anlatımdır. Bu anlatım tarzında kahraman bakış açısı söz konusudur. Kahraman anlatıcı pek çok romanda olduğu gibi olayın merkezinde olan ve genel hatlarıyla tüm yükü üstlenen karakterdir ve kendi duyduklarını ve bildiklerini anlatır.

Romanın zaman kurgusunu aktüel ve vaka zamanı olarak ayırmak gerekir. Çünkü geri dönüş teknikleriyle uzun bir zaman dilimi anlatılır. Romanın aktüel zamanı yaklaşık on

on beş günlük bir süreyi kapsar. Doçentlik tezinin sunum aşamasında dekandan gelen bir telefonla Bursa'ya davet edilen Aslı, katılımcıların arasında Murat'ın adını görünce merakına yenik düşer ve seminere katılmaya karar verir. Bursa'ya gidip Murat'la aynı seminerde konuşmacı olur. Murat'ın teklifi üzerine buluşan iki kahraman geçmişle ilgili içlerinde kalan ve anlatamadıkları hislerini ortaya koyar. Murat'ın telefonunun çalmasıyla artık her şey Aslı için bambaşka olacaktır. Çünkü Murat kızına 'Aslım' adını vermiştir.

Romanın vaka zamanı ise üniversiteyi kazandıkları ilk yıl başlar. Bu da yaklaşık on üç on dört yıl öncesine kadar uzanır. Aslı'ya gelen telefonla Murat'ın ismini duyması geriye dönüşün başlangıç noktasıdır. İstanbul Teknik Üniversitesinin hazırlık yılından itibaren inişli çıkışlı bir ilişki yaşayan Aslı ve Murat, Aslı'nın yüksek lisans için Amerika'ya gitmesi, orada evlenmesi ve doktorasını orada tamamladıktan sonra boşanıp tekrar ülkesine dönmesini kapsar.

Romanın mekânı, popüler romanın mekânına uygun olarak iç mekân edebiyatı olmasına karşın geniş coğrafi mekanlara sahiptir ancak bunların kurguya katkısı yoktur. Bu romanda ağırlık İstanbul'dadır. Vaka zamanına geçişle birlikte dış mekân olarak İstanbul anlatılmaya başlanır. Özellikle İstanbul Teknik Üniversitesinin bulunduğu yerler, çevresindeki parklar üniversiteli gençlerin uğrak mekanıdır. Yapılan vapur turları İstanbul'un doğal güzelliklerini gözler önüne serer. Bunun dışında birkaç defa da Taksim'deki pasajda restorana gidilir. İstanbul aynı zamanda Aslı ve Murat'ın ortak mekanıdır. Aşklarının başladığı şehirdir.

Aslıların evi Amerika'dan gelen konuklara Türk kültürünü tanıtması açısından oluşturulmuş bir mekandır. Konuklar yemeklerden halılara, perdelerden bibloları kadar evi incelerler ve çok beğenirler.

Murat, Bursalı bir iş adamının tek oğludur ve mezun olunca işlerin başına geçecektir. Bu nedenle Bursa'yla bağı çok güçlüdür. Aslı, Murat'ın bu durumunu bildiği için onun asla Bursa'dan uzaklaşamayacağını ve ailesinin her sözüne uymak zorunda olduğunu düşününce ilişkisini tekrar tekrar gözden geçirmek durumunda kalır. Bursa; Aslı, Murat ve arkadaşlarının geziye çıktığı mekân olarak da romanda yerini alır. Ulu Cami, Yeşil Cami, Yeşil Türbe, Kapalı Çarşı, Arkeoloji Müzesi, Mudanya, Trilye ve Çamlı Kahve gibi mekanlar gezilecek yerleri, tarihi dokusu ünlü yemekleriyle uzun olay ve mekân tasvirleriyle anlatılır.

Bursa'nın diğ er bir önemi ise Aslı'nın fikirlerinin değişmesinde etkili olmasıdır. Bu gezi sırasında Murat'ın ailesiyle tanışan Aslı, ailenin baskısını görür. “ st katımızdaki daireyi Murat için tutuyoruz.” (s. 131). Mihriban Hanım'ın bu sözleri ipleri koparan ve akışın değişmesine sebep olan söz olur. Oğullarının onların ayarladığı bir evde oturacağını söyleyen aile karşısında Aslı, başlarda gösterdiği saygıyı gösteremez. Murat'a bir cariye aradıklarını düşünür ve ilişkileri açısından bir dönüm noktası yaşanır. Çünkü Aslı özgürlüğünü kısıtlayacak her olaya karşı başkaldırı gösterir. Bursa aynı zamanda romanın aktüel zamanına geçildiğinde Aslı ve Murat'ın yıllar sonra buluşacağı bir mekandır. Bursa'da seminerde bir araya geldikten sonra bir daha hiç kavuşmamak üzere  amlı Kahve'de buluşurlar.

 ngiltere, Murat'ın kaçış mekânı olarak vardır. Aslı ve ailesinin tanışması sonrasında Murat'a ailesi tarafından yapılan evlilik baskıları Murat'ı kısa süreliğine de olsa  ngiltere'ye kaçmaya zorlar.

Romanda Amerika geniş bir yer kaplar. Romanın olaylar zinciri açısından Amerika kaçış mekanıdır. Aslı buraya Murat'tan kaçmak için gelir. Murat'ın ailesi ve kendisi arasında kalacağını düşünerek onu rahatlatmak ister. Aslı, Amerika'ya gelirse Murat daha kolay karar verebilecektir. Amerika'da Aslı'nın ilk kaldığı ev,  zden'le kuracağı dostluğun temsilidir. Amerika'daki  niversite ve yerleşkesi, dersler, eğitim içerikleri, öğrenciler, yasalar detaylı bir şekilde okuyucuya sunulur. Ayrıca dış mekanlar da oldukça geniş yer kaplar. Aslı ve arkadaşları mezuniyetlerine yakın Amerika turu yaparlar. Magic Kingdom, Tomorrowland, Space Mountain, Fantasyland, Splash Mountain, Adventureland, Pleasure Island, Water Park gibi yerler ayrıntılı bir şekilde anlatılır. Ayrıca Aslı'nın Profesör Robin ile evlenmesi yine Amerika'da gerçekleşir. Robin'in ailesine ziyaretleri ve kumar bağımlılığı dolayısıyla gidilen casinolar anlatılan mekanlar içerisinde yerini alır.

Romanın biçimsel özelliklerine bakıldığında eserin bir aşk kurgusu üzerine inşa edildiği görülür. Başkahramanlar kurgusal bir düzlemde inşa edilmesine karşın günlük yaşamda karşımıza çıkabilecek tiplerdir. Otuz dokuz bölümden oluşan romanda olay akışı kronolojik olarak ilerler. Romanda gerçekte iki bölüm vardır. Kullanılan iki mekân aynı zamanda iki bölümü oluşturur. Aslı ve Murat'ın öğrencilik yıllarını geçirdiği  stanbul'da yaşanan olaylar ve Aslı'nın Amerika'ya gitmesiyle yaşadıkları romanın iki bölümde değerlendirilmesine olanak sağlar.

Eserde anlatım teknikleri de çeşitlidir. Yazar romanda dünyaca ünlü kişilerden alıntılar yaparken Türk edebiyatçıların şiirlerini sıkça kullanmıştır. Mektuplar, günlükler kullanılan diğer teknikler arasında yerini alır. Şehir ve ülkelerin anlatılmasında gezi yazılarına müracaat görülür.

Romandaki başkahramanlar aralarında bir yakınlık kurmak için şiiri kullanır. Mesela Murat'ın hayranı olduğu şairlerin şiirlerini el yazısıyla donattığı ve o şairleri hissederek yazdığı şiir defteri vardır. Bu defteri kimseye vermezken Aslı'ya kolayca emanet eder. Bu sayede okuyucu da Murat'ın hislerini baştan anlamış olur. Çünkü popüler edebiyatta bilinmezlikler ve sürprizlere yer yoktur. Daha ilk sayfalardan hikâyenin sonu tahmin edilebilir. Bu bütün romanlar için olmasa da geneli için aynıdır.

Aslı'nın Murat'ın defterinden okuduğu ve ilk sayfada yer alan “Ölçü” şiiri Nazım Hikmet'e aittir. Aslı aldığı defteri geri verirken hepsini okuyamadığını dile getirince Murat'la her gün yeni bir şiir üzerine anlaşılır. Gelen ilk şiir Fuzuli'den olur. “Aslolan aşktır hayatta, gerisi laf ü güzaf.” dizesi dile getirilirken sanatçı hakkında da bilgi verilir. Murat'ın getirdiği her şiir başka bir döneme aittir. İkinci gün Fuzuli sonrasında Yunus Emre dizeleriyle çıkar Aslı'nın karşısına. Sonrasında yine Nazım Hikmet şiirleri devam eder.

Hazırlık sınıfını bitirip araya giren uzun tatilin ardında Murat bu sefer Aslı'ya kendi el yazması bir şiir verir. Bu nazım Hikmet'ten “Piraye İçin Yazılmış Saat 21 Şiirleri” şiiridir. Murat'ın Aslı'ya aşkını itiraf etmesiyle yine Namık Kemal'in “Çekilmez Bir Adam” şiirinin dizeleriyle olur. Murat sabah verdiği şiirin devamı olarak öğleden sonra Maçka Parkı'na Aslı'yı davet edip “Seni Düşünmek” şiirini verir. Murat, Aslı'ya aşkını itiraf ettikten sonra onun cevabını beklerken yine Nazım Hikmet'in “Yumdum gözlerimi” şiirinin dizeleriyle aşkını anlatmaya çalışır. Murat aralarında ilişki başladıktan sonra Aslı'nın çelişkili hallerine anlam veremeyince üzüntüsünü yine “Gözlerine Bakarken” dizelerle anlatır.

Murat'ın Aslı'nın karasızlıkları karşısında dilinden ‘Benim aşkım ikimize de yeter sözünü düşürmez. Buna ek olarak yine “Tahir ile Zühre Meselesi” şiirinin dizeleriyle düşüncelerini destekler. Emre ve Murat okul arkadaşlarıyla bir gezi programı hazırlar. Aslı'nın Bursa'ya karşı ön yargılı olduğunu bilen Murat ona önce Tanpınar'ın “Bursa'da Zaman” şiirini getirir. Sonra yine Tanpınar'dan başka bir şiiri Aslı'nın eline tutuşturur.

Yazar Aslı ve Murat arasındaki şiir alışverişini belli bir süre sonlandırarak şarkı sözlerini okuyucuya sunar. Bunlardan biri Misket'tir. Parçanın sözlerini verdikten sonra ise bu türkünün hikayesini anlatır. Böylece yine en başta değindiğimiz metinlerarasılık ve okuyucuyu bilinçlendirme gibi amaçlara hizmet etmiş olur. “Güvercin Uçuverdi” Aynı mekânda yine başka bir türkünün sözlerini kullanır. Aslı ve Murat, arkadaşlarıyla Bursa'daki gezilerde bu sefer Safran Restoran'a giderler. Burada da masaların üzerinde ve duvarlarında Türk ve dünya düşünürleri ve sanatçıların sözleri vardır. Nietzsche'nin “Sevilmek istiyorsan, önce sevmeyi bileceksin”, Ömer Hayyam'ın “Kim demiş haram nedir bilmez Hayyam”, Roosevelt'in “Ayakta ölmek, dizüstü yaşamaktan yeğdir.”, Neyzen Tevfik'in “Türkü yine o türkü, sazlarda tel değişti.”, Can Yücel'in “Bilmelisin ki gerçek arkadaşlar arasına mesafe girmez. Gerçek aşkların da.”, Benjamin Franklin'in “Bırak bütün insanlar seni tanısin ama hiç kimse seni tam olarak tanımasın. İnsanlar, sığ yerini gördükleri dereyi kolay geçerler.”

Aslı, mastır için başvurduğu Amerika'dan olumlu yanıt alınca bunu Murat'a söyler. Murat anlatamadığı hislerini Pablo Neruda'nın “Al Ekmeği Benden” dizeleriyle anlatır. Murat, Aslı'ya Amerika'ya gitmeden önce bir hediye kolye ve şiir getirir. Şiir Turgut Uyar'a ait “Sonsuzluk”tur. Şiirlerle başlayan aşkın bitmesi de bir şiirle oluyor. Aslı Amerika'da evlenmeye karar verince Murat ona son defa bir şiir gönderir. Bu şiir aynı zamanda Nazım Hikmet'in ölmeden önce yazdığı son şiiri olan “Vera'ya” adlı şiiridir. Aslı'nın yıllar sonra Murat'la karşılaşmasının ardından çantasında çıkardığı ve kendi kendine pişmanlığını yaşadığı iki şiir Tanpınar'a aittir.

Eserin dil ve üslubu, oldukça sadedir. Yazar, tüm romanlarında olduğu gibi bu romanında da sade bir dil kullanmıştır. Kolay anlaşılır, uzun ve süslü cümlelerden kaçınılmış, tasvirlerle ve deyimlere fazla yer verilmeyen bir anlatım tarzı oluşturulmuştur.

Romanın temalarına baktığımızda temel çatının aşk olduğunu görürüz.

Aşk:

Popüler romanlarda en çok işlenen konu aşktır. Toplumun her kesiminden insanın ilgisini çekmeyi başaran bu konunun seçilmesinin nedeni hangi kesimden olursa olsun her insanın yaşamak istediği romantik sahnelerin dile getirilmesidir. Aslı ve Murat'ın üniversite

yıllarında başlayan aşkı romantik bir şekilde ele alınır. Popüler romanlar özellikle eğitim seviyesi orta derece olan okuyucuya hitap eder. Okuyucuların çoğunluğunu genç kızlar ve kadınlar oluşturur. Edebi zevk ve estetik anlayışı yüksek olan okur için aşk teması başat bir faktör olmasa da popüler romanların hitap ettiği okuyucu kitlesi için aşk duygusu bu temayı en önemli faktör olarak görmelerine sebep olur. Hedef okuyucu kitlesi için düşünülürse aşk kavramı yaşamak istenilen ve hayali kurulan bir kurguda ele alınır. Böylece okuyucudaki ulaşılmak istenen hislerle birlikte merak unsuru en üst düzeyde karşılanmış olur. Yüreğim Seni Çok Sevdi romanında yazar, Aslı ve Murat'ın yaşadığı aşkı ele alır. Romandaki aşk teması popüler romanın özellikle aşk temalı anlatılarında kalıplaşmış haliyle okuyucuya sunulmuştur. Aslı ve Murat, üniversitenin ilk yılında tanışırlar ancak başlarda birbirlerine karşı tutumları çok içten değildir. Özellikle Aslı, Murat'ın zengin aile çocuğu olduğu için herkese yüksekte bakan bir tip olduğunu düşünür. “Daha öncesinde, Murat'ın adını ilk duyduğumda beynimde filizlenen tüm olumsuz görüşler birdenbire ayaklanıyor. Şımarık, züppe, baba parasıyla caka satan... Bunlar yetmezmiş gibi çokbilmiş, hatta küstah!..” (s. 27). Sonrasında arkadaşlıkları ilerledikçe ön yargılı davrandığının farkına varır. Aslı ve Murat'ın aşkında kavuşma aşamaları popüler romanların aşk teması gereği uzun bir süreç alır. Bütün bunların sonunda birlikte oldukları süre ise uzun değildir. Çünkü kavuşurlarsa okuyucudaki merak duygusu son bulacaktır. Ayrıca olaylar zincirinde aksama yaşanacaktır. Çünkü kavuşan iki aşık arasında yaşanabilecek entrika içeren olayların sayısı kısıtlıdır. Bu yüzden tıpkı bu romanda da olduğu gibi beraber oldukları dönem kısadır. Popüler romanlardaki aşk temasının diğer bir özelliği ise ayrıldıkları dönemin ya da kavuşma ihtimallerinin olduğu dönemlerin daha uzun bir süreyi kapsamasıdır.

Aslı ve Murat'ın birbirini tanıma âşık olma süreleri uzundur. Öncelikle Aslı'nın ön yargılarını kırması uzun zaman alır. Murat'ı tanımaya başladıkça görüşleri değişmeye başlar. “Kabul ediyorum yanıldım. Kafamda yarattığım olumsuz modele uymayan, bambaşka bir Murat'la karşılaştım.” (s. 31). İkisinin ortak noktası şiidir. Murat, Aslı'ya her gün şiir getirir ve böylece aralarındaki ilişki kısa sürede sevgililik boyutuna ulaşır. Ne var ki beraber geçirdikleri sürenin kısıtlanmasında en önemli faktör Aslı'nın özgürlüğüne düşkün olmasıdır. Kısıtlanmayı aklının ucundan bile geçiremez. Romanda Murat'ın ilişki açısından daha rahat ve daha istekli olduğu görülür. Aslı sürekli kaçan taraftadır. Dış etkenlerin de devreye

girmesiyle vazgeçen hep Aslı olur. Bu da okuyucuda merak duygusunu ön plana çıkarmaktadır. Aslı, Amerika'ya mastır için gider ve orada geçirdiği birkaç yılın ardından Robin ile evlenir. Murat'a karşı hissettiği duyguları eşine karşı hissetmez ayrıca Murat'ın ilgisini de eşinde bulamaz. Murat'a yazdığı mektupta evlenmesinin nedenini şu şekilde açıklar: "İndireceğim ağır darbenin şiddetini hafifletecek bir yol aradım. Buldum da: gözlerden uzak bir yerde, bir yabancıyla evlenmek!" (s. 27).

Romanda yaşanan bir başka aşk Ferda ve Emre arasındadır. Evlilikle sonuçlanan bu ilişkide bir de bebekleri olur. Ancak baş kahramanların yaşadığı entrikaları yaşamazlar.

Tesadüfler:

Tesadüfi olayların yaşanması popüler edebiyatın vazgeçilmez temalarından biridir. Özellikle olaylar zincirini besleyecek karşılaşmalar, tanışmalar, iş imkanları vs. romanın olay akışını destekler niteliktedir. Günlük yaşamda karşılaşılması zor olan bu tesadüfler sayesinde okuyucu popüler edebiyat metinlerinden haz duyar.

Roman büyük bir tesadüfle başlar. Aslı'nın Amerika'dan gelip doçentlik tezini teslim etmesine az bir zaman kala Bursa'dan gelen telefonla rektör tarafından aranır. Doktora konusuna ithafen Aslı seçilmiştir. Ancak düzenlenecek olan seminere davetli olan bir kişi daha vardır. Murat Alkanlı. Aslı, Murat'la yıllar önce büyük bir aşk yaşamış ve tesadüfi bir şekilde aradan uzun zaman geçmesine karşın aynı şehirde hatta aynı seminerde karşılaşmışlardır.

Aslı ve Murat'ın ilişkisinin gelişmesinde tesadüflerin önemli bir yeri olduğu görülür. Aslı'nın anne ve babası Nazım Hikmet'in şiirleriyle birbirlerine aşklarını itiraf etmişlerdir. Bu yüzden Aslı için önemli bir yeri olan Nazım Hikmet'in, Murat'ın hayatında da önemli bir yer kapladığını duyunca şaşırır. "Birden irkiliyorum. Nazım Hikmet ve Murat... Aralarında hiçbir benzeşme, yakın ya da ortak bir nokta düşünemiyorum nedense. Önce annemle babamın, sonra da benim dinleye dinleye benim en büyük tutkum haline gelen Nazım Hikmet'in şiirini, gurbet ellerde yabancı gençlere okumuş Murat! İnanılır gibi değil." (s. 29)

Aslı yazarın zihninde kurduğu ideal bir genç kızdır. Onu birçok yetenekle okuyucuya sunar. Örneğin Aslı liseler arası folklor yarışmasında okuluna birinciliği getirmiştir. Popüler

romanların gereği olarak olay halkalarının çok olması gerekir. Yazar, Aslı'nın bilinmeyen yeteneklerini sırası geldikçe açığa çıkarır. Bunlardan biri Aslı'nın yıllar önce yarışmalarına katıldığı folklor yeteneğini göstermesidir. "Benim yerime Ferda yanıtlıyor Tolga'yı. 'Arkadaşım her yörenin oyununu en iyi şekilde oynar!'" Aslı'ya yüklenen dans yeteneğinin ortaya çıkmasını sağlayacak ortamlar zor olmamakla birlikte yazarın özellikle folklor gibi günümüzde sadece özel gün ya da müsamerelerde sergilenen bir gösterinin izlerini yansıtmanın yolunu bulması oldukça tesadüfi bir olay olarak değerlendirilebilir. Ankara ve roman havalarından Çökertme oyununa kadar birçok dans çeşidi sergilenirken Aslı'nın bir konuda daha yeteneği ön plana çıkarılmış olur.

Aslı'nın Robin ile tanışması da tesadüfe dayanır. Mastırdan mezun olmasına çok yakın bir zamanda annesiyle birlikte araba almaya karar verirler. O sırada Robin, arabasını satmaya karar verir ve Necati Bey sayesinde tanışır. Arabada ortaya çıkan arızalar ve yaşanan ufak çaplı kaza Aslı ve Robin arasındaki ilişkiyi evliliğe kadar götürür.

Kaçış:

Romanda kaçış teması oldukça önemli bir yer tutar. Aslı, Murat'ın ailesiyle tanışınca kurdukları baskının farkına varır. Böylece onlardan derhal uzaklaşmak ister. Murat'ın Avrupa'ya mastır teklifi üzerine o Amerika'ya olan formları doldurur. Böylece çok daha uzak bir yere gidip olabildiğince rahatlamak ister.

Bursa'da Aslı tanışmaları sonrasında, karşılarında kendilerine uygun bir gelin adayı göremeyen Murat'ın ailesi, oğullarına uygun bir eş adayı arayıp seçtikleri adayları Murat'a göstermeye başlarlar. Aslı'ya sıırsıklam âşık olan Murat ise bu baskılardan kaçmanın yolunu İngiltere'de bulur. Hatta bunu Aslı'ya da teklif eder. "Kaçmak. Gel kaçalım seninle İngiltere olması şart değil. Küçük bir sahil kasabası da yeter bize. Yalnızca sen ve ben." (s. 145).

Murat'ın kendisi ve ailesi arasında kaldığını fark ederek Amerika'ya eğitim için giden Aslı, orada Ferda'dan aldığı haberlerle kararını netleştirir. Murat, Aslı'nın dönmeyeceğini bilirse daha rahat bir hayat yaşayacaktır. "Çekip Amerikalara gitmiş belalı bir sevdalıdan kurtarıyorum seni." (s. 250). Bu yüzden eğitim için gittiği yerde iş bulur, çalışır, doktora başlar hatta evlenir. Ülkesine Murat'tan kaçtığı için yıllar sonra döner.

Gelenekler:

Aslı Amerika'dayken Murat'ın babası felç geçirir. Romanda dikkat çeken temalardan biri Türk aile yapısını gözler önüne sermektir. Yazar bu olayla ailesinin Murat'ın üzerindeki baskısını daha çarpıcı hale getirir. Aile bireyleri erkek evlada çalışacağı işi, evleneceği kadını sunar ve verdikleri karara uymasını bekler. Özellikle zengin bir ailede olan erkek çocuk çok büyük sorumluluklar almanın yanı sıra ailenin uygun gördüğü şekilde ve geleneklerine uyacak biçimde yaşamak zorundadır. Burada toplumsal eleştiri de var denilebilir.

Temalardan biri de Türk kültürünü tanıtmaktır. Yazarın özellikle yabancı insanların olduğu romanlarında Türk kültürünü, yemeklerini ya da geleneklerini tanıtmak gibi bir amacı var.

Aslı'nın Amerika macerasında pek çok mekân bulunur. Bu mekanlar Türk kültürünü tanıtmaya açısından kullanıldığı gibi Amerikan kültürünün de okuyucuya aktarılması bağlamında kullanılan mekanlardandır.

Aslı ve Robin'in ilişkilerinin uzun sürmemesinin sebeplerinden biri de farklı kültürlerden gelmeleri ve uyum sağlayamamalarıdır. Türk kültüründe evlenen iki kişinin yanı sıra aileler de çok sık görüşür. Robin'in evlilikleri süresince bir kere bile Aslı'nın ailesinin yanına gelmemesi, ameliyat olan babayı ziyaret etmemesi gibi geleneksel değerlerden yoksun olması ilişkiyi sonlandıran önemli noktalar arasında yerini alır.

Gurur / Ön Yargı:

Teması aşk olan popüler romanların en çok kullandığı temalardan biri de gururdur. Çünkü gurur duygusu entrikayı besleyerek olaylar zincirine katkı sağlar. Bu romanda Aslı yetiştirilme tarzı ve yapısı gereği gururlu bir genç kız olarak okuyucuyla buluşur.

Üniversiteye başladığı ilk yıl ailesi tarafından araba alınmak istenmesi Aslı'nın kişiliğine ve gururuna ters düşer. Kendi ailesi bile olsa böyle bir şeyi hak etmek için uğraşması gerektiğine inanır. Aynı olay yine Amerika'ya kabul edildiğinde yaşanır. Babasının eğitimi için gerekli olan parayı vermek istemesiyle Aslı yine ret cevabı verir. Orada kendi ayakları üzerinde duracak ve kimseden yardım almayacaktır.

Aslı başlarda sadece adını duyduğu Murat'ın ailesinin imkanlarıyla yurt dışında olmasını şöyle yorumlar: “Asla! Kendi emeğimle, bileğimin hakkıyla elde etmediğim, benimle eşit şartlarda olanların ulaşamayacağı böyle ayrıcalıklı konumlar bana göre değil. Arkadaşına bol şanslar. Baba parasıyla nereye kadar gidebilirse artık...” (s. 23).

Aslı'nın Bursa'ya karşı ön yargılı olmasının sebebi Murat'ın oradan kopamayacağını düşünmesidir. Çünkü o Alkanlı Holdingin veliahdıdır. Bütün bu düşünceleri Murat'a karşı ön yargısını kırmasına engel olur.

Aslı, okulda düzenlenen çiğ köfte partisinde bile gururuna yenik düşer. Herkes yapıyorsa o nasıl yapamaz sorusu Aslı'nın kafasını sürekli meşgul eder. Yazar, kadının gücünü vurgulamak noktasında en ufak olayları bile kullanır.

Murat işletme mühendisliği diploması almak için İstanbul'da staj yapmaya başlar. Aslı'ya da aynı yerde staj yapmayı teklif eder fakat Aslı'nın sonradan öğrendiklerine karşı tavrı nettir. Çünkü onun için emek vermediği hiçbir şey değerli değildir. “Çok önceden halledilmiş, hazır lokma halinde önüme sunulmuş bir programın; Murat'ın babasının bir telefonuyla halledildiğini, benim de Murat'ın gayretleriyle, sonradan yanına eklendiğimi sonradan öğrenebiliyorum ancak.” (s. 75).

Seyahat:

Yurt içinde Bursa, yurt dışında ise Amerika seyahatleri yer alır. Bu seyahatlere arkadaş gruplarıyla çıkarlar. Tarihi, doğal güzelliklerin ve yerel kültürlerin anlatıldığı bu yerlerde okuyucu gezi yazısı gibi bilgilendirilmeye çalışılmıştır.

Ayrılık:

Bir aşk romanı olması sebebiyle Aslı ve Murat arasındaki ilişkide bir dargın bir barışık olmak üzere defalarca ayrılık teması görülür. Bunun yanı sıra eğitim için şehir ya da yurt dışına çıkmak gibi durumlarda aile bireyleri arasında da ayrılıklar yaşanır.

Evlilik:

Romanda bilinen üç evlilik yaşanır. Aslı ve Robin Amerika'da belediye nikahında sonra tanıdıklarının katıldığı bir yemekle evlenirler. İkinci evlilik Ferda ve Emre'nin

evliliğidir. İstanbul’da bütün aile ve arkadaşlarının katılımıyla evlenirler. Son olarak da Murat’ın evliliği gelir. Okuyucu Murat’ın evlendiğini Ferda’nın Aslı’ya ‘Murat’ın da bir kızı oldu.’ cümlesinden anlar.

İletişim Araçları:

Popüler roman geleneklerinden mektubun yerini çağa bağlı olarak eposta, telefon gibi iletişim araçları almıştır. Robin, Aslı’ya eposta gönderir. Bu sefer Mark Twain’in sözleri yer alır. Aslı’nın Amerika’ya geldiği ilk dönemler saat farkından dolayı eposta ile haberleşirler.

Mektup:

Popüler romanlarda, özellikle bu türün ilk örneklerinin verilmeye başladığı yıllarda iletişim aracı olarak mektup kullanılıyordu. Bilimin ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte mektubun yerini başka teknolojik cihazlar aldı.

Mektup türü şartlar dolayısıyla kullanılmasa da yazar bu romanında Aslı’nın önemli kararlar aldığı ya da iç hesaplaşma yaptığı yerlerde kahramanın kendine yazdığı mektuplarla okuyucuyu bilgilendirir. Buradaki metinler tam anlamıyla mektup sayılmasa da günlük gibi düşünülebilir. Ancak kahramanın iç sesine örnek de olabilir.

“Yarın evleniyorum Murat!

Bir başkasının kadını olmadan önceki son gecem bu...

Biraz dertleşelim mi?

Biliyorum, çok kızdın bana. Veda bile etmeden çekip gitmekte haklıydın.

Son sözlerinle, Bursa’ya gelin gideceğime Amerika’da evlenip oralara yerleşmemi göze almamı yadırgamıştın.

Bunu senin için yazdığımı söyleyen inanır mısın bana?

Unutma, sen de kabul etmiştin; imkânsız aşktı bizimki. Asla bir araya gelemeyecektik.!

İçindeki son umut kırıntılarını yok etmeden benden vazgeçip kendi düzenini kuramayacaktın. O kırıntıları söküp atmalıydım ki, yollarımız bir daha kesişmemek üzere ayrılabilsin.

İşte bunu yaptım ben Murat!

Başka türlü kurtulamayacaktın sevdamdan
İndireceğim ağır darbenin şiddetini hafifletecek bir yol aradım.
Buldum da: gözlerden uzak bir yerde, bir yabancıyla evlenmek!
Kabul etmelisin ki, burnunun dibinde bir başka Türk'le evlenmeme dayanamazdın.
Söylemiştim sana, ölesiye bir aşk yok aramızda. Onun yüreği, seninki kadar
sevmiyor beni.
Benim yüreğimse, çoktan vazgeçti kendinden.
Sen ne düşünürsen düşün aşkımıza ihanet ettiğime inanamıyorum ben.
Sessiz sedasız, hayatından çıkıyorum yalnızca...
Hoşça kal Murat!
Özgürsün artık..." (s. 367).

Roman aktüel zamana dönüp ayrılığın üzerinden yıllar geçtikten sonra Aslı ve Murat seminerde karşılaşır. Murat Aslı'ya diğer konuklardan farklı davranmaz. Bunun üzerine Aslı o gece otelde yine Murat'a ithafen söylenen mektup ve günlük karışımı bir metinle karşımıza çıkar.

Hediyeleşme:

Murat ve Aslı'nın birbirlerinin farkına ilk defa vardıkları noktada şiir yer alır. Murat'ın dört parmak kalınlığında şiir dosyasını Aslı'ya vermesi önemlidir çünkü yine popüler edebiyat unsurlarından bir tanesi de hediyelerin ya da özel anlam taşıyan eşyaların muhatap kişiye verilmesi olay akışında önemli yer kapsar. Aşk konulu romanlarda karşı tarafa açılmayan kişi bunu sembolik nesneler veya sözlerle dile getirebilir. Yazarın bolca başvurduğu hediyeleşme unsuru da bunlardan biridir.

Hediyeler aynı zamanda olayların akışını tam ters yöne çevirebilir. Bütün bunlar gerçekte sinematografik unsurlardır. Popüler roman yazarları yazdıklarının okuyucuyla buluşmasının yanında dijital ortamlarda da seri haline getirmek gibi beklentileri olabilir. Bu açıdan bakıldığında ise verilen hediyelerin önemi görsel olarak da artmış olur.

Murat, ailesiyle Aslı'yı tanıştırdıktan sonra ailesinin baskısına dayanamayıp İngiltere'ye kaçar. Buradan Aslı'ya bir bebek getirir. Aslım Bebek. Aynı bebeği Aslı

Amerika'ya giderken yokluğunda yalnız hissetmesin diye Murat'a verir. Murat hediye verdiğinde kavuşmayı simgeleyen bebek, Aslı hediye ettiğinde ise ayrılığı simgeler.

Murat, aynı gün Amerika yolcusu Aslı için kadife kutu içinde kendi tasarladığı bir kolye hediye eder. Amaç Aslı'nın Amerika'da yalnız kalmaması ve Murat'ı hep hatırlamasıdır. “Beyaz altın üzerine pırlanta taşlar işlenmiş bir kolye! İlginç bir şekli var. Şeklini ben çizdim diyor. Sağında ve sonunda iki kalbin yer aldığı ‘8’ rakamının yatay hali ‘Sonsuzluk’ anlamına geliyor” (s. 185). Aslı, bu kolyeyi hiç çıkarmamak üzere alır ve takar ancak gelişmeler onun aynı şekilde düşünmesine engel olur. Buradaki kolye sembolü, Aslı'nın fikirlerinin değiştiği bir nokta sağladığı için önemlidir. “Bana verdiğin kolye, yani aşkımız, denizin sonsuzluğuyla birleşti; sonsuzluğa ulaştı. İkimizden de çok uzaklarda artık. Peşinden koşmaya, yakalamaya gücümüz yetmez” (s. 344).

Kıskançlık:

Aslı ve Murat arasındaki ilişkinin başlama aşamasında Barış, kıskandırma unsuru olarak yer alır. Murat için karışıt gücü oluşturan Barış, Aslı'ya karşı ilgi duyar. Murat, bunun farkındadır. Bu yüzden Aslı Murat'ın duygularından emin olmak için Barış'la yakınlaşır. Böylece romandaki entrik düğümlerden biri oluşmuş olur.

Şiir Alıntıları:

Canan Tan'ın hemen hemen bütün romanlarında dünya ve Türk edebiyatından şairlerin şiirleri, şarkı sözleri az da olsa yine estetik edebiyat çerçevesinde önemli kişilerden alıntılar yer almaktadır. Yazarın sık sık alıntı yapmasındaki temel nedenin postmodern edebiyat özelliklerinden biri olan metinlerarasılık yöntemini kendi romanlarında işlemek istemesi olarak değerlendirilebilir. Bunların yanı sıra yazarın estetik edebiyat ürünleriyle okuru buluşturma çabasının olduğu da düşünülebilir.

Kadının Özgürlük Arayışı:

Popüler romanların genel özelliklerinden biri özellikle orta bir gelir ve eğitim seviyesine hitap eden konular ve kahramanlar seçmesidir. Canan Tan'ın popüler romanlardan ayrılan bir yönü burada başlar. Halktan ve genellikle kaderci bir yaklaşımla her şeye boyun eğen kahramanlardan ziyade yazarın romanlarının çoğunda kadın kahramanlar kendi ayakları

üzerinde durmayı öğrenmiş, zeki, çalışkan ve boyun eğmeyen kadınlardır. Özgürlüklerini kısıtlayacak durumlarda bir başkaldırı sergilerler. Yazarın bu romanında da ana kahraman Aslı özgürlüğüne gölge düşürecek her türlü olaya ve duruma karşı kimliğini koruyarak mücadelesini sürdürür.

Aslı'nın romanın en başında bilinçli bir aile tarafından iyi eğitim almış ve iyi yetiştirilmiş olduğu görülür. Maddi olarak orta gelirin üstünde bir ailede yetişen Aslı, üniversiteyi kazandığı ilk yıl babasının araba alma fikrine karşı öğrenciliğini yaşamak istediğini vurgulayarak şunları söyler: “Annemle beraber sıfırdan başlayarak dışinizle tırnağınızla edindiğiniz malvarlığına olsa olsa saygı duyabilirim. Ama izin ver, bunlar özelimizde kalsın” (s. 15). Aslı ve Murat'ın sevgililiklerinin ilk zamanlarında yazar, Aslı'nın kısıtlanmaya karşı tepkisini de şu şekilde dile getirir. “Dilediği gibi, şarkılarını özgürce söyleyebiliyor artık Murat. Ne yazık ki bu, benim özgürlüğüme indirilen amansız bir darbe anlamına geliyor” (s. 27). Aslı, güçlü kadın temasının başkahramanıdır. Amerika'da ve İstanbul'da kendi ayakları üzerinde durması bu profile örnektir. Murat'ın ailesindeki hemen hemen bütün kişilerse Aslı'nın özgürlüğüne ve ideallerini gerçekleştirme arayışına karşıt güç olarak romanda yerlerini alırlar. Sadece Murat'ın halası Aslı'ya destek verir. Geleneksel bir profil çizilen bu ailede erkek çocuğun her şeyin sahibi olacağı fikri desteklenir. Günümüz popüler kültür ürünlerinde (televizyon dizileri vb.) bolca kullanılan bu unsur okuyucunun beklentilerini karşılayacak şekilde kullanılarak ana kahramanın hayatında belli dönüm noktaları sağlarlar.

Aslı, Robin'le evliliğinde de aradığını bulamamıştır. Bir yandan Murat'ın seçeneği olmaktan çıkmak diğer yandan da onu unutmak için yapılmış bu evlilikte Aslı mutlu olamamıştır. Çünkü hep Murat'ın ilgisini bekler. Bunların üzerine Robin'in kumar bağımlısı olması ve Aslı'yı yalnız bırakması da eklenince Aslı bu sefer Robin'den kaçmak ve özgürlüğüne kavuşmak ister. Bu anlamda roman, Aslı'nın kendini arama sürecinin de karşılığını sunar.

2.2.2.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Yüreğim Seni Çok Sevdi romanı popüler romanlar içerisinde değerlendirilir çünkü her kesimden okuyucuya hitap etmez. Hedef kitlesi daha ziyade az eğitilmiş ve düşük alım gücüne sahip kesimdir. Estetik bir zevk sunmaz. Dili basittir. Romanın içerisinde mecazlı söylemler, karmaşık cümleler yer almaz. Herkesin anlayabileceği basit ve sade bir dil kullanılmıştır. Olay örgüsü temel bir olayın yanında çok fazla zincirden oluşmuştur. Popüler romanların olay örgüsü basit fakat çokludur. Bu romanda da çok fazla olay iç içedir. Okuyucu daha ilk sayfalardan itibaren romanın sonunu tahmin edebilir. Çünkü popüler roman özelliklerinden biri de okuyucuyu şaşırtmamasıdır. Olay halkasında melodram etkisi görülür. Aslı ve Murat'ın hikayesinde yer yer hüznün yer yer öfke hakimdir. Üzgün öğeler kullanılsa da sonunda iyiler kazanır fakat bu romanda ana kahramanlar kavuşamamıştır. Bu da popüler romanların basmakalıp olaylar halkasından ayrılan noktası olarak değerlendirilebilir.

Yazarın pek çok romanında okuyucu sanki bir önceki romanın devamını okuyor gibi hisseder. Neredeyse romanlarının çoğunda kullandığı içerik ve üslubu devam ettirerek sadece kahramanlarının adını değiştirmiş hissi verir.

Popüler romanların seyrinde aventura yani hafif macera etkilidir. Konular entrika ve tesadüflerle ilerler. Bu romanda da tesadüflere ve maceralara geniş yer ayrılmıştır. Bu yüzden anlatı bütünlüğünde zayıflık görülür.

Mekân tasvirleri, kültür öğeleri, yemekler, şehirler romanda çok büyük alan kaplar. Böylece okuyucuda duygusal tatmin sağlanır. Amaç farklı coğrafyalar veya şehirleri bir gezi yazısı edasıyla anlatıp okuyucuyu bilgilendirmektir. Bu romanda da Amerika, Bursa, İstanbul gibi ülke ve şehirler uzun uzun anlatılmıştır. Bunlar anlatılırken seyahat ön plana çıkarılır. Okur kahramanla özdeşleşerek bu eylemi kendi gerçekleştirmiş gibi rahatlaması amaçlanır.

Romanda bahsi geçen diğer bir mekân Amerika'dır. Popüler romanlarda özellikle genç kızlara ders verme amacıyla öğeler bulunmaktadır. Amerika, ana karakterin özgürlüğüne ve kendini keşfetmesine giden yol olarak önemli bir yer tutar. Sonunun iyi

bitmemesine rağmen Aslı'nın değer yargılarından vazgeçmemesini temsil etmenin yanında az da olsa kaçış mekânı olarak değerlendirilebilir.

Canan Tan'ın aykırı tarafı modern kentli kadını anlatmasıdır. Ayrıca cinsel yüklemeler görülmez. Kahramanlar genellikle derinliği olmayan tiplerden seçilirken baş kahraman Aslı'nın kendine özgü bir duruşu bulunmaktadır.

2.2.3. Erolle Dans Romanı ve Yapısal İncelemesi

Özet

Erolle Dans, Eylül adında bir genç kızın üniversiteyi kazanmasıyla birlikte hayatında yaşadığı acı deneyimleri anlatır. Eylül, İzmir'de yaşayan avukat bir anne ve psikiyatrist bir babanın tek çocuğudur. Eylül'ün Boğaziçi Üniversitesini kazanmasıyla birlikte olay akışı başlar. O güne kadar ailesinin himayesinde yaşayan Eylül, ailesinin bütün ısrarlarına rağmen yurttan kalmak ister. Burada Dünya adındaki oda arkadaşı çok fazla içki ve sigara tüketmesiyle dikkat çeker. Dünya hem fiziksel hem de manevi olarak savunmasız görünür. Aynı zamanda madde kullandığını da öğrenen Eylül, başlarda Dünya'ya karşı tavır alsada onun yaşam hikâyesini öğrendikten sonra bakış açısı değişir. Aralarındaki samimiyet arttıkça Dünya'nın ve arkadaş grubunun eroin kullandığını da öğrenen Eylül işin ciddiyetini pek kavrayamaz.

Dünya'nın hafta sonları gittiği partilere Eylül de gitmeye başlar. Bir kere denese bile bunu durdurmanın yolunun güçlü bir irade olacağını düşünen Eylül bu noktada yanılır. Kendisi istemedikten sonra asla bağımlı olmayacağını düşünüp partilerde az da olsa eroin kullanmaya başlayarak kendini tehlikeli bir yola sokar. Dünya tam bir eroin bağımlısıdır ve nişanlısıyla birlikte eroini bırakmak için tedavi görmektedir. Bu noktada arkadaşına destek olmak isteyen Eylül, Dünya'yı yalnız bırakmaz. Bağımlılığına engel olamayan Dünya, Eylül'ü de aynı bataklığa çeker. Özellikle Dünya'nın nişanlısının yurt dışına dil öğrenmek amacıyla gitmesi onu büyük bir boşluğa itmiştir. Böyle bir yoksunlukta Dünya yine çareyi uyuşturucuda bulur. Eylül'ün ailesi ise Dünya'nın madde bağımlısı olduğunu öğrenip kızlarını bu kötü arkadaşından uzak tutmak istemişlerdir. Ancak Eylül, arkadaşına olan zaafından dolayı onu yalnız bırakamaz ve belli dönemlerde onunla eroin kullanır.

Eylül, Dünya'yla katıldıkları uyuşturucu partilerinde Tarık adında bir gençle tanışır. Tarık'tan çok etkilenir, bir süre devam eden arkadaşlıklarının arkasından çıkmaya başlarlar. Ancak burada Eylül'ü büyük bir sürpriz bekler. Tarık'ın daha önce evlenip boşandığı öğrenir. Evlendiği kişi de eroin bağımlısıdır ve altın vuruş yaparak ölmüştür. Bütün bunların sonunda Eylül, eroinle bütün bağlarını koparmak ister. Dünya daha önce defalarca bırakmayı denediği bu maddenin yoksunluk sendromlarını bildiğinden arkadaşına destek olmaktadır. Bu dönemde iki genç kızın aralarındaki bağ gittikçe sağlamlaşır. Ancak her şey yolunda giderken Dünya'nın özel hayatındaki sorunlar onu tekrar uyuşturucuya iter. Bir gün aşırı dozdan dolayı hastaneye kaldırılır. Bir süre tedavi gördükten sonra sağlıklı bir şekilde hayatına devam etme kararı alır. Ancak bağımlılık öyle hemen kurtulunacak bir durum değildir ve Dünya tekrar kendini eroinin kucağında bulur. Eylül böyle bir durumda arkadaşını dışladığında onun çok daha kötüye gideceğinden endişelenir ve o da uyuşturucuya tekrar başlar. Diğer arkadaşlarının ve ailesinin ikazlarına rağmen Eylül, Dünya'yı yalnız bırakamaz. Bir gece Dünya kaldıkları apartmanın bodrum katında altın vuruş yaparak hayatına son verir. Eylül, arkadaşına yardım edemediği ve onu kurtaramadığı için vicdan azabı çeker. Bu buhran döneminde kendisini okulundan ve arkadaşlarından soyutlar, madde kullanmaya devam eder. Bu maddeyi damardan kullanmaya başlayan Eylül, bağımlı olduğunu iyice kabul ettikten sonra Dünya gibi altın vuruş yaparak hayatını kaybetmek istemez. Çünkü böyle bir ölüm karşısında ailesinin yaşayacağı hayal kırıklığını düşünür. Bu yüzden aşırı miktarda uyku ilacıyla yaşamına son vermeye çalışır. Ancak ailesi ve yakın arkadaşı onun durumundan şüphelenip kaldığı eve giderler. Onu ölmek üzereyken hastaneye yetiştirirler. Eylül hayat ve ölüm arasında yaşadığı mücadeleyi kazanır. Sonrasında da ailesinin desteğiyle uyuşturucu tedavisi görür. Yaşadığı bütün kötü tecrübelerin sonunda Eylül uyuşturucuyla verdiği bu savaşı madden ve manen kazanarak eroinle dansını tamamlar.

Romanın Yapısal Özellikleri

Üniversite okumak için İstanbul'a gelen ve burada yanlış arkadaşlıklar neticesinde uyuşturucu bağımlısı olan Eylül'ün başından geçen olaylar romanın konusunu oluşturur. Canan Tan'ın diğer romanlarından farkı uyuşturucu konusunu tüm gerçekleriyle çarpıcı bir şekilde işlemesidir.

Romanın ana kahramanı Eylöl, avukat bir anne ve psikiyatr bir baba tarafından büyütölmüş hayat standartları yüksek zeki ve güzel bir kızdır. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünü kazandıktan sonra uyuşturucuyla tanışması nedeniyle hayatı farklı şekilde değişecektir.

Romanın ikinci önemli kişisi Dünya Eylöl'ün üniversiteden arkadaşdır. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuyan ve madde bağımlısı olan Dünya, Eylöl'ün de hayatını etkileyecek ve onu uyuşturucuya alıştıracaktır. “Zayıf, çelimsiz bedeniyle, yetişkinden çok, genç kızlığa ilk adımını atmaya hazırlanan küçük bir kız çocuğunu andırıyor. Bir şeylerden incinmiş, kırılmış; acı çekmiş sanki...” (Tan 2020: 46). Dünya'nın erkek arkadaşı olan Emre, pasif bir karakterdir. Psikiyatri bölümünde aynı doktorun hastaları olarak tanışan ikili daha sonrasında bu ilişkiyi bir adım öteye taşımışlardır.

Psikiyatri uzmanı ve Eylöl'ün babasıdır. Ekrem Bey, romanda doğruları söyleyen, yardım eden ve özellikle kızına tüm sevgisini ve desteğini veren bir karakterdir. Popüler romanlarda görölen şefkatli ebeveyn, bu romanda Ekrem Bey özelinden verilir.

Eylöl'ün Amerikan Koleji'nden arkadaşı olan ve üniversite yıllarını beraber geçirdikleri Selen, Eylöl'ün intihar girişiminde bulunacağını anlayarak onun kurtarıcısı olma görevini üstlenir. Böylece popüler roman kurgusunun başat rollerinden olan entrik düğüm çözücü rolünü yüklenir.

Eylöl'ün dershaneden arkadaşı olan Anıl ise genç kızın lise yıllarından itibaren Eylöl'e karşı bir şeyler hisseder. Eylöl'ün eroinle ilişkisini anlayıp ona karşı tavır alır. Eylöl ise Dünya ve Emre'nin nişanında ilk defa gördüğü Tolga'ya âşık olur. “İnce, uzun boyu, nefti yeşili, usta bir terzinin elinden çıktığını haykıran takım elbisesiyle son derece yakışıklı” (s. 130) görölen Emre, varlıklı bir ailenin çocuğudur. Amerika'da işletme mastırı yapmış, fabrikalarında pazarlama müdürü olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda o da madde bağımlısıdır.

Uyuşturucu partilerinden birinde tanıştıkları Tarık, grubun en eskilerindendir. İsviçre'den yeni gelmiş ve bir şirketin strateji danışmanı olarak görev almaktadır. Yaş olarak diğerlerinden daha büyüktür. Tarık, Eylöl'ün uyuşturucuyu değişik yöntemlerle deneyimlemesi açısından öne çıkan karakterler arasındadır.

Eylül'ün annesinin roman boyunca adı bile geçmez. O sadece anne olarak vardır. Dolayısıyla fon karakterler içerisinde değerlendirilebilir. Avukat olduğu ve Eylül'ün eğitimi için büyük destek verdiği romanda verilen ifadelerdir. “Evdeki yaşantımızın her karesi, benim tempoma göre ayarlamıştı. Okul ya da dersane dönüşlerinde hep evde buluyordum annemi. Sırf bana güler yüzle kapıyı açmak, boynuma sarılıp güç ve moral vermek için... Hem de çalışan bir kadın olduğu halde” (s. 15).

Romanın anlatıcısı ben anlatıcıdır. Başkahraman Eylül'ün hikâyesini onun ağzından dinleriz. Bakış açısı ise kahraman bakış açısıdır ve roman boyunca hem anlatıcı hem de bakış açısı değişmemiştir.

Romanda kullanılan zaman aktüel zamandır. Bütün olaylar akış sırasına göre verilir. Baş kahraman Eylül'ün üniversiteyi kazanmasıyla başlayan zaman akışı yaklaşık üç yıllık bir süreyi kapamaktadır. Bazı bölümlerde zaman akışı özetleme ve ileriye atlama tekniği ile hızlı geçilmiştir.

Romanda geniş bir dış mekân vardır ve adı geçen şehirler İzmir ve İstanbul'dur. İzmir, Eylül ve ailesinin yaşadığı şehir olarak karşımıza çıkar. İstanbul romanın olay örgüsünde adı geçen ana mekândır. Popüler romanlarda hikâyenin sonu tahmin edilebilir ve okuyucu bir sürprizle karşılaşmaz. Bu sebeple İstanbul adı Eylül'ün düşüncelerinde korkutucu ve bir o kadar da merak edilen bir yerdir. “Garip bir çekingenlik çöktü üzerime. İstanbul'un, kımıldadıkça eteğindeki karıncaları silkeleyiveren dev bir cadı gibi, beni de olmadık bir yerlere fırlatmasından korkuyorum galiba” (s. 17).

Ekrem Bey'in de öğrencilik yıllarını geçirdiği İstanbul'un, İstiklal Caddesi ve Galatasaray Lisesi gibi temsili mekanları özet şeklinde anlatılır. Buradan Boğaziçi Üniversitesinin bulunduğu semt, kampüsleri, havuzları, kantinleri, yurtları ve Boğaz manzarası okuyucuya ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Eylül, üniversiteyi kazanınca ailesi onun arkadaşlarıyla ayrı bir ev tutmasını ister. Ancak Eylül buna itiraz eder. Yeni bir yere alışmak için önce yurttan kalması gerekecektir. Yurt ve orada kurduğu arkadaşlık Eylül için dönüm noktası olacaktır. Bu sebeple mekân olarak kullanılan yurt Eylül'ün yaşamının seyrinin değişmesine neden olur. Yurt odası ayrıntılı şekilde ele alınır. “Sekiz kişilik bir oda burası. Duvar diplerinde sağlı sollu dört ranza

yerleştirilmiş. Solda, pencerenin önündeki ranzanın alt katı boş. Yatağın hemen yanında, ince uzun, çelik bir dolap var.”(s. 40).

Dünya, Eylül’e bir İstanbul gezisi planı hazırlar. İlk olarak İstanbul’un tarihi mekânlarından biri olan Kapalıçarşı’yı gezerler. Bu gezi sırasında kuyumcular, el yapımı halı ve kilim satan dükkânlar, antikacıları dolaşırlar. Ardından Mısır Çarşısı’na gidip Galata Köprüsü üzerinden geçerek Karaköy’den tünelle İstiklal Caddesine ulaşırlar. İstanbul’un bu mekânları en karakteristik ve herkesin adını duyduğu mekânlardır. Yazar bir gezi yazarı edasıyla bu mekânları olay akışının içerisine dâhil etmiştir. Bu sıralamanın ardından Dünya’nın bizim mekân dediği bodrum katında bir bara gelirler. Bu bar Dünya’nın madde bağımlılığının okuyucuya gösterildiği bir mekân işlevi üstlenir.

Yılbaşı için İtalya turu düzenlenmiş ve burada ilgi çekici ve ülkenin en çok adı duyulan yerleri gezilmiştir. Yazar, okuyucuyu bilgilendirmek için bu gezide gidilen mekânları ayrıntılı bir şekilde okuyucuya aktarır.

İstanbul’da gittikleri ve tasviri yapılan mekânlardan biri de Tolga’nın evidir. “Ulus’ta oturuyor Tolga. Denize tepeden bakan, hafif eğimli bir yamacın üzerindeki, dış cephesi mozaik desenli, şık bir binanın birinci ve ikinci katını içine alan dubleks daire.” (s. 153). Tolga’nın evi uyuşturucu partilerinin bir başka mekânıdır.

Eylül’ün ailesinin İzmir’deki evi bir diğer mekandır. Dünya’nın Emre’yle ayrıldıktan sonra geldiği yerde bir psikiyatrist olan Ekrem Bey, Dünya’nın kaşınıtları, terlemeleri ve halsizliğinden bağımlı olduğunu anlar.

Ece ve Eylül yurttan ayrılıp eve çıkma kararı alırlar. Romanda kullanılan başka bir mekân bu ev olacaktır. Eylül, eve yerleştikten sonra olumsuz hiçbir şey olmaması için dua eder ancak bundan sonrası için başına gelecek kötü durumlar bu evde gerçekleşecektir.

Bağımlılığın anlatıldığı bir romanda tedavinin gerçekleştiği AMATEM de yer alır. Adı geçen diğer mekanlar ise Dalyan, Alaçatı’dır. Çeşme’deki yazlık, Eylül’ün hem kaşısı hem de kurtuluşu anlamına gelen bir mekân işlevi görür.

Romanın biçimsel özelliklerine baktığımızda kurgu ve kompozisyonun üç bölümden oluştuğunu görürüz. Birinci bölüm ve olay örgüsü Eylül’ün Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji

Bölümünü kazanmasıyla başlar. Yurda yerleşmesi, orada kurduğu arkadaşlıklar, uyuşturucuyu deneyimlemesine bu bölümde yer verilir. İkinci bölümde Eylül'ün Tarık'la tanışması ve bağımlılık derecesine gelmesi, eroinden kurtulmaya çalışması ve bu yolda çektiği acılar anlatılır. Üçüncü ve son bölümde ise Eylül'ün eroinele savaşı, yenilgisi ve zaferi ele alınırken Dünya'nın intiharına yer verilmiştir.

Romanın anlatım tekniklerinde betimlemenin yer ettiğini görürüz. Eylül'ün kaldığı yurt odası kullanılan betimleme tekniğiyle okuyucunun zihninde canlandırılmıştır. Mekân betimlemelerinin yanı sıra fiziksel betimlemeler de sık başvurulan teknikler arasında yerini alır. “Çiçek desenli, kadife, bol bir etek giymiş Dünya. Üzerinde beyaz, yakası fırfırlı bir bluz var.” (s. 56).

Kahraman anlatıcı kullanılan romanda kahramanların birbirleriyle iletişim kurması gerekir. Böylece okuyucu diğer kahramanların da düşüncelerini anlar. Bu yüzden romanın pek çok yerinde diyalog tekniğinden yararlanılmıştır. Aynı zamanda ana kahraman Eylül'ün iç çözümlemelerine de geniş yer verilir.

Eserin dil ve üslûbu, popüler romanlara uygundur. Babası, Eylül'e adını vermesinin nedenini doğduğu ay olması olduğunu söyledikten sonra şiir dizeleriyle ekleme yapar. Yazar burada alıntı yapmamış ve kendi dizelerini aktararak metin türleri arasında gönderme yapmıştır. Canan Tan'ın diğer romanlarında genellikle tanınmış şairlerin şiirleri bulunur. Burada bir farklılık yaparak kendi dizelerini aktarmıştır. “İnce, narin, sevecen: sıcak, ürkek halinle... Buğulu gözlerinle, dağılmış başak rengi yumuşak saçlarınla öyle güzelsin ki...” (s. 23).

Romanda oldukça anlaşılır bir dil kullanılmasının yanı sıra deyimlere de yer verilmiştir. “Göreceksiniz. Tereyağından kıl çeker gibi halledeceğim bu işi.” “Taş yerinde ağırdır, diyor etkileyici bir ses tonuyla.” “Dişi köpek kuyruk sallamasa erkek peşinden gitmezmiş.” (s. 35,39,70). Bu anlamda dil kullanımı, popüler edebiyatın ortalama dil beklentisine de oldukça uygundur denilebilir.

Romanın temaları ise çerçeve ile uyumludur.

Uyuşturucu ve Bağımlılık:

Romanın ana temasını uyuşturucu bağımlılığı ve bunun ortaya çıkardığı durumlar oluşturur. Dünya, uyuşturucu bağımlısı bir genç kızdır. Onu bu bağımlılığa iten sebepler farklı temaları oluşturur ancak bağımlılığın en büyük nedeni psikolojik nedenlerden kaynaklanan travmanın uyku ilaçları ve sakinleştirici türü ilaçlarla yatıştırılması ve bu maddelerin önce bağımlılık yapması sonra yetersiz gelmesi vardır. Dünya yaşadığı ağır bir travmanın yani üvey babasından gördüğü tacizin ardından bu ilaçlarla tedavi görür.

Emre ve Dünya okulun yeni yılı karşılama partisinde hiç durmadan içerler. Bu durum diğerklerinin dikkatini çeker. “İkisi de alkolik bunların, diyor Ece. Tencere kapak misali, birbirlerini bulmuşlar.” (s. 98). Eylül bu partide Dünya’daki farklılığı fark edip adını veremez. Ertesi sabah yurda gelen Dünya iki ilacı başım ağrıyor diyerek yutar. Eylül hapları pek umursamaz fakat Dünya her gün bu olayı yinelemeye devam eder. Eylül’ün ilk defa uyuşturucuyu görmesi Dünya, Emre ve Tolga’nın birlikte çıktığı akşam olur. “Kalkma zamanının geldiğini düşünürken cebinden küçük, antika görünümlü, yuvarlak bir kutu çıkartıyor Tolga. Kapağını açtığında içinde beyaz bir toz olduğunu görüyorum.” (s. 141). Eylül ilk uyuşturucu deneyimini bu mekânda yaşar. “Derin bir solukla içime çekiveriyorum tozu. Burnumun ucunda hafif bir yanma... Gözpmarlarıma yürüyen ince bir sızı... Hepsi bu!” (s. 142).

Tolga, kız arkadaşını uyuşturucudan kurtarmak ve tedavi ettirmek için uyuşturucuya başlamıştır. Kız arkadaşının altın vuruşla intihar etmesinin ardından tedavi olmaya gider. Tedaviden sonra bilinçli bir şekilde hafta sonları ya da arkadaş toplantılarında kokain kullanmaya devam etmiştir.

Eylül, Dünya ve arkadaşlarının hafta sonu toplantılarının baş konuğı haline gelmiştir. Tolga hamallığa gerek yok daha hızlı sonuç diyerek onu eroinle tanıştırır. Uyuşturucuyu aldıktan sonra Eylül’ün vücudunda olan değışimler ayrıntılı bir şekilde anlatılır. “Göğsümden yukarılara fırlayan yüreğim, ağzımın içinde atıyor sanki. Gıtide hızlanan soluklarım... çevremdeki insanların, önümden hızla geçen trenin penceresinden bana bakar gibi delice devinmeleri. Bedenimin tümünü saran kasılmalar midemde odaklandığında, göğsümün ortasından ağzıma kadar ulaşan bulantının dayanılmazlığı...” (s. 152).

Eylül'ün uyuşturucuyla gerçek anlamda ilk tanışması Tarık'ın evinde olmuştur. Damardan alınan bir eroinle bütün bir hafta bulutların üzerinde gezer. Bu eylem her hafta tekrarlanmaya başlar. Uyuşturucu artık ikram değil, parasını ödemek zorunda olduğu şeydir. Bedeninde maddenin verdiği etkiyle değişimler başlar ve bunlar dışarıdan da fark edilir. Bu tehlikeli alışkanlığın adını 'Eros' koymuştur. Her hafta gittiği partilerden uzak durarak bu alışkanlığı yeneceğini düşünür ancak işler istediği gibi gitmez. İçinde bir yerlerde gizlenmiş olan madde yoksunluk belirtileri gösterir.

İzmir'e ailesinin yanına gittiğinde herkesin dikkatini Eylül'ün zayıflığı çeker. "İki aya yakın bir süredir temizim. Eroine bağımlı olmadığımın en güzel kanıtı bu." (s. 297). Eylül'ün yanıldığı nokta eroini hemen bırakabildiğini sadece o isterse tekrar başlayacağını düşünmesidir. Yaz okulu için tekrar İstanbul'a geldiğinde Eylül ve Tarık partilerden birine katılır. Eylül'ün baskılarına ve ısrarcı sorularına karşı koyamayan Tarık eski eşini, onun bağımlılığını, kurtarmak için çaba sarf etmesini anlatınca kıskançlık krizine giren Eylül, eroinle dansına başlar. Aylarca temiz kaldıktan sonra tekrar buluştuğu eroin, bu sefer onun halüsinasyonlar görmesine neden olmuştur. Yaz okulunun bitmesine iki hafta kala babasının kendisini bu derece kötü görmemesi için eroinden uzak durma kararı alır. Her zaman yaptığı gibi kolayca kurtulacağını düşünür. Ancak vücudunda meydana gelen değişimler onun yoksunluk belirtileridir. Bu belirtiler ise ayrıntılarıyla gözler önüne serilmiştir.

Eylül, eroinle Dünya'nın içinde bulunduğu durum dolayısıyla tekrar yaklaşır. Emre, İngiltere'ye ailesi tarafından gönderilir. Dünya, ayrıldıklarına üzüldükçe hamile kaldığını öğrenir. Emre'nin annesi Şahika Hanım bu haberi alır almaz, bebeği aldırması için Dünya'ya baskı yapar ve kürtaj gerçekleşir. Arkadaşının haline üzülen Eylül adım adım eroinle tekrar buluşacaktır.

Uyuşturucunun diğer boyutlarından biri de esiri yaptığı insanların sırf onu alabilmek için para arayışına girmesidir. Dünya bunun için dilencilik bile yapar. Adına da sinyal parası, der.

Pişmanlık:

Eylül ve Dünya'nın ilk karşılaşmalarında aralarında yurttan kalan İstanbullular yüzünden çatışma yaşanır. Eylül'ün ilk pişmanlığını burada yaşar. Dünya'nın uyumaya her

hazırlanırken ilaç aldığını ve alkolle ilgili problemini fark edince ondan uzaklaşma kararı alır. Bu kadar yakın olduğu için pişmanlık duymuştur. Çünkü giderek ona benzediğini de hissetmektedir.

Eylül uyuşturucuyla tanıştığı ilk gecenin sabahı büyük bir pişmanlık hissiyle uyanır. “Bunu yaptığımı inanamıyorum! İkinci kez karşılaştığım, benim için tümüyle yabancı birinin doldurmasına gelip kokain çektim.” (s. 143).

Yüksek dozda aldığı eroinden sonra artık kendini toparlamakta güçlük çeken Eylül kendine gelmesi ve uyuşturucudan uzak durması gerektiğini anlar. “Aklını başına topla Eylül, diyorum. Eros’un ürkütücü yüzüyle tanıştın işte. Tarık’ın yaşadığı gerçekliklerle de. Uzak dur ikisinden de.” (s. 306).

Aşk:

Bu romanda aşk teması altına dahil edilebilecek ilk ilişki Dünya ve Emre arasındadır. Ancak beraberlik adı daha uygun olacaktır çünkü ortak noktalarını madde bağımlılığı oluşturur. Yazarın diğer romanlarında oluşturduğu aşk temasından farklı bir beraberlik anlayışı kullanılmıştır.

Eylül ve Tarık arasında bir yakınlaşma yaşanır. Tarık, Eylül’ün her halinden etkilenmiştir. Girdikleri ortamda kendini hemen kaybetmemesi, iradeli oluşu, güzelliği etkilendiği özelliklerdir. “Su perisi gibisin Eylül. Sana bakmaya kıyamıyorum.” (s. 277). Eylül, içindeki şüphelere engel olamaz. Sadece böyle ortamlarda bir araya geldiğim birini gündüz gözüyle bir kere bile görmediğini düşünür. Tarık bu konuda Eylül’ün kafasında fark yaratır. Ertesi gün baş başa kahvaltıya davet edip kartını verir. Eylül duygularını bir süre kendine saklamayı tercih eder. Romanın konusu gibi aşk adı altında değerlendirebileceğimiz tema da farklılık gösterir. Tarık aoseksüeldir. Dolayısıyla aralarındaki ilişki tam anlamıyla başlamadan bitmiştir.

Ölüm:

Romanın konusu madde bağımlılığı olduğundan yaşanan ölümler de uyuşturucu yüzünden olur. Tolga, Amerika’dan döndüğünde okul yıllarında ilgi duyduğu bir kızla tekrar karşılaşmış ve yakınlaşmıştır. Kızın eroin kullandığını öğrenir, onu kurtarma çabasına giren

Tolga, esrar, toz derken damardan eroin kullanmaya başlamıştır. Tolga'nın niyeti kız arkadaşını uyuşturucudan kurtarmak olsa da başaramaz. Kız altın vuruş adı verilen aşırı dozla intihar etmiştir.

Tarık'ın eski eşi Gudrun, eroin bağımlısıdır. Her ne yaptıysa da onu kurtaramayan Tarık, Gudrun'un altın vuruş yaparak öldüğü ve üç gün sonra bulunduğu haberini alır. Dünya, Emre ile ayrıldıktan sonra, bebeğini aldirmek zorunda kalır. Bu zorlu günlerinde tekrar eroine başlar, babası tarafından AMATEM'e yatırılıp tedavi görür ancak yaşadıkları ona çok ağır gelmiştir. Eylül, okula giderken uyuduğunu gördüğü Dünya'yı döndüğünde evde bulamaz. Ayakkabılarının orada olduğunu gören Eylül, bodrum katında Dünya'nın yüksek dozla intihar ettiğini anlar.

Kaçış:

Fiziksel bir kaçış olmasa da Eylül başladığı uyuşturucunun kendine verdiği zararları kabullenmekten kaçır. Onun için bütün bunlar kendi iradesiyle yenebileceği şeylerdir. “Bu durumumun tek sorumlusu, Emre'nin bana verdiği votka-bira karışımı. Aklıma bile getirmiyorum esrarı. Onu suçlamak işime gelmiyor nedense.” (s. 160).

Seyahat:

Yılbaşı tatili için ülkeler arası bir seyahat düzenlenir. Eylül, Dünya ve okul arkadaşları İtalya'ya gider. İtalya önemli yerleriyle romanda yerini alır. Vatikan, Papa Sarayı, San Pietro Kilisesi, Cumhuriyet Meydanı, Hal Meydanı ve Venedik Meydanı, Aşk Çeşmesi, Napoli, Pompei, Göller Bölgesi gezilen yerler arasındadır.

Ayrılık:

Yaşanan ilk ayrılık Eylül'ün İstanbul'da kalıp annesinin İzmir'e dönmesi sırasında olur. “Annemle beraber, yaşamımdaki kocaman bir dönemi de yolcu ediyordum gibiyim.

Eylül, tatil için İzmir'e gittiğinde Dünya telefonda Emre ile ayrıldıklarını söyler. Emre'nin ailesi tedavi sırasında tanıştığı Dünya'yı kabul etmezler. Bütün maddi desteklerini çekmekle tehdit ederler.

Güçlü Kadın:

Eylül, hayallerini gerçekleştirmek için olanca gücüyle çalışmış ve sonunda karşılığını almış, çok istediği okul ve bölümü kazanmıştır. “Herkesin elini uzattığı ama kolay kolay ulaşamadığı o büyüdü dünya Boğaziçi Üniversitesi.” (s. 13). Ailesinin ona verdiği emekleri boşa çıkarmak istemez. Kolejler, dershaneler ve özel dersler gibi maddi desteklerinin yanında ailesi manevi olarak da kızları için her şeyi yapmıştır. Eylül’ün başarısının kaynağı onların güvenini boşa çıkarmak istememesidir.

Eylül’ün yurda yerleşememesi sonucu devreye annesi girer. Kızı için her yolu deneyen annenin yurt müdürüne başkaldırısı sonucu Eylül yurda kabul edilir. Anne kendinden emin ve boyun eğmeyen bir tavırla son sözlerini söyler. “Taş yerinde ağırdır, diyor etkileyici bir ses tonuyla, kadının gözlerinin içine bakarak. Burası İstanbul! Sizin mekânınız... Aynı durum İzmir’de de bizim için geçerli. Belli mi olur? Belki bir gün yolunuz düşer oralara.” (s. 39).

Sosyal Yaşam:

Bu tema altında yazarın önem verdiği konulardan biri dönemin sorunlarından biri olan riyakarlıktır. Yurt başvurusunda zengin ailelerin çocukları yerleşirken gerçekten ihtiyacı olanlar başvurularına karşılık alamaz. Bu durum romanda şu sözlerle yer alır. “Kumru mu? Şu ünlü ipek tüccarının kızı? Ta kendisi! Babasını BAĞ-KUR emeklisi olarak göstermiş. Emekli maaşıyla kızına ev tutup oturtacak hali yok ya.” (s. 34).

Dostluk:

Dünya ve Eylül, yurt odasında tanışıp arkadaşlıklarını yavaş yavaş ilerletirler. Bu ilerlemede Eylül’ün hazırlık sınıfında okuması nedeniyle derslerinin ortaklığı vardır. Birlikte vakit geçirirler. Böylece birbirlerine sırlarını da anlatıp iyi bir dostluk kurarlar. Eylül, arkadaşının zararlı alışkanlıklarını öğrendiğinde, yaşantısının ağır olduğunu düşünerek onu dışlamaz. Ancak Dünya eroin bağımlısıdır ve Eylül’ün babası bu durumu anlar. Eylül, ilk duyduğunda arkadaşını savunur ne yazık ki babası haklıdır. Dünya, yaz tatilinden sonra her şeyi itiraf eder. Emre’yle beraber bu bağımlılığın içinde bulunduklarını ama çok zorlu günlerden sonra bağımlılıktan kurtulduklarını söyler.

Eylül'ün eroini bırakma kararı alıp yoksunluk çektiği dönemde yanında Dünya vardır. Tecrübelerinden yararlanarak onun bu zor dönemini atlatmasını sağlar.

Yalnızlık:

Dünya, ailesi tarafından dışlanmış bir kahramandır. Yazar okuyucuya madde bağımlılığının sebebini bu şekilde göstermiş ve geçerli sebepler bulmuştur. Onu uyuşturucu maddelere iten nedenleri gösterir. Dünya annesinin, babasını aldatması sonrasında daha üç yaşında ortada kalmış ve iki tarafında istemediği bir çocuktur. Babaannesi tarafından büyütülen Dünya ne annesi ne babası tarafından aranmamış ve yalnız kalmıştır. “İşte böyle Eylülcüğüm; bu gördüğün Dünya, babasının istemediği bir çocuk olarak başladı yaşantısına. Hiçbir paylaşımı olmadı onlarla. Tek başına karşı durdu tüm zorluklara. Engelleri aşarken kimseyi bulamadı yanında.” (s. 66).

Emre, romanda yalnızlık çeken bir başka kahramandır. Dünya ile ortak noktaları vardır. Emre, varlıklı bir ailenin çocuğu olarak büyümüştür. Her istediğine sahip olan el bebek gül bebek büyütülen Emre, aslında evlatlık olduğunu öğrenir. Bunu ailesinden öğrenmediği için de onlara karşı tavır takınır. Aynı evde yaşamaya başlayan Emre, kötü bir arkadaş grubunun içerisinde bulmuştur kendini.

Şüphe:

Eylül, Dünya'nın esiri olduğu madde bağımlılığını öğrenmeden önce anlam veremediği bir şüphe duyar. Dünya, Emre ve Tolga arasında kendini onların yabancıları hisseder. “Paylaştıkları, benim bilmediğim, çözemediğim bir şeyler var...” (s. 133).

Eylül'ün, Dünya'nın ölümünden sonra telefonlarını açmaması, okula gitmemesi arkadaşlarını ve ailesini şüphelendirir. Bu şüphede de haklıdırlar, o intihar etmeye karar vermiştir. Çok geç olmadan onu kurtarmayı başarırlar.

Taciz:

Canan Tan'ın iki romanında karşımıza çıkan bu tema, parçalanmış ailelerde annenin sonradan evlendiği kişi tarafından ergenlik dönemindeki kız çocuklarına karşı yapılmıştır. Hem sosyal bir sorun olması hem de aileyle ilişkinin kesilmesine kaynak olması bakımından kullanılan bu tema, her iki romanda da aynı şekilde ilerler.

Eylül'ün oda arkadaşı Ece, Cengiz adında aynı okulun öğrencisi bir genç tarafından taciz edilir. Ece'nin yurt odasına gelip serenat yapar, gittiği her yerde onu takip eder. Ece, gittiği her yerde huzursuzdur. İşin cinsellik boyutu Cengiz ve Ece arasında kullanılmamıştır ama bu tacizin hissettirdikleri Ece'nin üzerinden anlatılmıştır. Öyle ki evine gizlice girmeye kadar varan taciz sonucunda Ece şehir değiştirmek zorunda kalmıştır.

Çaresizlik:

Dünya, ailesi tarafından daha küçük yaşlarda terk edilmiş bir çocukken annesinin sonradan evlendiği eşi tarafından tacize uğrar. Annesi bütün suçu Dünya'da bulunca yaşadıklarına dayanamayan Dünya çaresizlik içinde kalmış ve intihar yolunu seçmiştir.

Gelenekler:

Modern bir dönem ve insanları anlatan romanda geleneklere de yer verilmiştir. Örneğin geleneklere ters olarak Dünya ve Emre'nin ailelerinden habersiz yaptıkları dört kişilik nişan töreninde geleneksel kız isteme faslı yaşanır. "Eylül Hanım... Emre'nin yakını olarak ben, Dünya kızımızı Allah'ın emri Peygamber'in kavliyle oğlumıza istiyorum." (s. 131).

İletişim Araçları:

Romanda kahramanlar sık sık telefonla iletişime geçmiştir. Popüler romanların ortaya çıktığı zamanlarda mektup daha çok kullanılırken günümüz popüler romanlarında teknolojik iletişim araçları kullanılır. Tarık'ın, Eylül'e verdiği kartvizit iletişim yöntemlerinden biridir.

Mektup:

Dünya, intihar etmeden önce Eylül için hazırladığı bir not vardır. Bu notu Eylül, Dünya'nın ölü bedeninin üzerinde bulur. "Evini kirletmemek için buradayım Eylül." (s. 414).

Hediye:

İlk İstanbul gezisinin anısına Eylül, Dünya'ya Kapalıçarşı'dan bir bilezik alıp hediye eder.

Anıl, Eylül'ün otobüsle İzmir'e gideceğini öğrenince danışmaya onun içi hediyeler bırakır. "Merakla açıyorum uzattığı torbayı. Kocaman bir çikolata, tek bir kırmızı gül ve

üzerine iliştirilmiş çiçek desenli şık bir kart.” (s. 83). Anıl’dan Eylül’e gelen bu hediyeler Anıl’ın duygularını açığa çıkarma yöntemidir.

Dünya, İzmir ziyaretini tamamlayıp gitmeye hazırlanırken Eylül ona hediye alır. “Beğendiğini hissettiğim mavi, üstü pullarla işli bir bluzla şifon bir şal alıyorum ona. Yolluk niyetine diyorum. Gözünün takılı kaldığı yeşim taşlı bir yüzük – bilezik takımını da el çabukluğuyla sardırıveriyorum.” (s. 178).

İsviçre’ye dönecek olan Tarık için bir hediye vermek isteyen Eylül, onu mutlu edecek bir armağan bulur. Gümüş bir fotoğraf çerçevesinin içine yeni çektiği fotoğrafı koyup armağan eder.

Kıskançlık:

Anıl, lise yıllarından beri Eylül’e karşı ilgilidir ancak bu ilginin karşılığını bulamamıştır. Birinci sınıfın yıl onu kutlaması için gidilen mekâna Anıl’a ilgi duyan Esra adında bir kız gelir. Eylül bu olay karşısında iç hesaplaşma yaşar. Anıl’ı kıskanmıştır.

Eylül’de ikinci defa gördüğümüz kıskançlık Tarık konusunda olur. Tarık eskiden evli olduğunu söyleyince Eylül içindeki öfke ve merak duygusuna engel olamayıp soru yağmuruna tutar Tarık’ı. Sonrasında yine aynı pişmanlığı yaşar.

2.2.3.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Canan Tan, bu romanında özellikle konusu itibarıyla alışılmışın dışında bir dünya sunar. Popüler romanlar dışarısına çıkabilecek özgün bir konusu olması Erolle Dans kitabını diğer romanlarından da ayırmıştır. Ancak konunun özgünlüğü basmakalıp ifadeler, dilin basitliği, kahramanların derinliğinin olmaması gibi özellikleri popüler roman çerçevesinde değerlendirilmesine olanak sağlar.

Başbozuk Sevdalar ve bu romanında cinsel taciz olayını işler. Ancak dikkat çeken unsur her iki romanda da kişilerin adı dışında kahramanların aynı insanlar yani üvey babalar tarafından yapılmasıdır. Olay akışı, mekân hatta zaman bile aynıdır. Bu bakımdan yazarın

romanları okuyucuda sanki aynı kitabı okuyormuş hissi yaratır. Bu da popüler roman türünün özelliklerinden biridir.

2.2.4. Başıbozuk Sevdalar Romanı ve Yapısal İncelemesi

Basıbozuk Sevdalar romanı üç bölümden oluşmaktadır. Şiir, romanın ana karakteridir. Babası edebiyat öğretmeni olduğu için bu adı almıştır. Annesi ve babası daha Şiir on dört yaşındayken ayrılmış ve o anneannesi tarafından büyütülmüştür. Annesi ve babası kendilerine yeni hayatlar kurmuş ve Şiir'i tam anlamıyla arafta bırakmışlardır. Şiir, İstanbul Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümünü kazandığı gün ilerde yakın arkadaşı olacak Eda ile tanışır. Eda ve Şirin ayrı evde kalmayı kararlaştırırlar.

Yıllarca torununa hem anne hem baba olan anneanne bu kararı duyunca çok üzülür. Okudukları bölüm dolayısıyla staj için tatil köyüne giden bu iki genç kızın hayatları değişmeye başlar. Stajlarının ilk günlerinde yorucu tempo karşısında zorlansalar da bu duruma alışmaya başlarlar. Aynı yerde çalışmaya gelen bir müzisyen olan Ezel ile Şiir tanışıp arkadaş olurlar. Ezel'den gün geçtikçe etkilenmeye başlayan Şiir, onunla geçirdiği vakitlerde oldukça mutludur. Ezel, Şiir'i başka bir mekânda buluşmak için davet eder. Ezel burada bütün hayatını anlatmaya başlar. Hayatlarındaki benzerlikleri bu konuşma sırasında fark eden Şiir, Ezel'e kendini daha yakın hisseder. Ezel'in de anne ve babası o çok küçükken ayrılmışlardır. Her ikisinin de maddi durumları oldukça iyidir ve hayatlarına kendi yollarında devam ederler. Ezel'i babaannesi büyütülmüştür. Ezel, anne ve babasının desteği olmadan Amerika'ya okumaya gider. Orada kaldığı pansiyonun sahibi Aria, Ezel'e vatandaşlık için formaliteden evlilik teklifi eder fakat Ezel kabul etmez. Şiir ve Ezel'in hayatlarının benzerliği onları yakınlaştırır. Sonuç olarak nişanlanırlar. Şiir, komşusundan gelen bir telefonla yıkılır. Çünkü anneannesi vefat etmiştir. Hayatının en zor günlerini yaşayan Şiir, cenaze evinde anne ve babasıyla karşılaşır. Babası Ezel ile nişanlı olmasını fazla büyütmezken annesi pek olumlu karşılamaz. Pamuk annesi ölmeden önce evini torununa verir.

Ezel ve Şiir evlilik kararlarının ardından kendi ayakları üzerinde durmak isterler ve bunun için çabalarlar. Her şey yolunda gibi görünürken Şiir hamile olduğunu öğrenir. Bu duruma çok sevinir fakat Ezel duyduklarına hiç sevinmez ve bebeği aldırmasını söyleyince dünyası başına yıkılır. Eda da arkadaşına böyle bir durumun içine girdiği için tepkilidir. En

yakınlarından destek bulamayan Şiir çocuğunu dünyaya getirmeye karar vermiştir. Doğacak çocuğunun adını bile düşünür. Kendi adıyla uyumlu olan Mısra'yı seçer. Çünkü şiir mısrasız olamaz. Yaşanılan tartışmanın ardından Şiir, anneannesinin ona verdiği eve döner. Ezel ise Şiir'i terk edip Amerika'ya Aria'nın yanına gitmiştir. Ardında ise sadece küçük bir not bırakır. Şiir istemese de Eda'nın desteğiyle bebeğini aldirmaya karar verir. Doktordan bebeğinin parçalarını kendisine vermesini ister ve gelip evindeki saksıya gömer. Böylece dünyaya getiremediği bebeğinden ayrılmamış olacaktır. Bebeğinin yaşamına son vermesiyle birlikte Ezel de artık Şiir için bitmiştir. Kitaba adını veren başıbozuk sevda bu aşamada sona erer.

Kitabın ikinci bölümünde Hakan ve Eda'nın evlendiklerini görürüz. Hakan, Şiir'e bir iş bulur. Şiir seyahat danışmanı ve satış bölümü sorumlusu olarak çalışır. Hakan ve Eda, Şiir'i yalnız bırakmak istemezler. Bir gün hep beraber yemeğe çıkarlar. Geldikleri 'Bizim Mekân' adlı bu yeri beğendikleri için bundan sonra da burayı tercih ederler. Buranın sahibi olan Baran Bey'in ayağı aksar. Şiir bunun sebebini sorduğunda onun daha önce bir emniyet amiri olduğunu, girdikleri bir çatışma sonucunda sakat kaldığını öğrenir. Baran'ın hayat hikayesi de çarpıcı ve üzücüdür. Bu sebepten Şiir'in ilgisini kolayca çekmiştir. Şiir ve Baran artık ayrı görüşmeye de başlarlar. Ancak Şiir hala geçmişte yaşadığı kötü tecrübelerin etkisindedir.

Şiir ve Baran arasındaki ilişki gün geçtikçe ilerler. Bu sırada Eda, Baran'ın evli olduğunu öğrenir ve arkadaşına söyler. Ayrıca aralarındaki yaş farkı da Eda'yı endişelendirmektedir. Bu durumu öğrenen Şiir, Baran'la konuşur. Baran evliliğinde mutlu değildir. İki kızına rağmen evliliğini yürütmekte zorluk çektiğini ve yakın zamanda boşanacağını söyler. Şiir bütün bunları düşünürken bir gün kapısı çalar. Gelen Baran'ın karısıdır. Yanında kızları da vardır. Kadın, kızlarının babalarını çok özlediklerini anlatır. Şiir, yuva yıkmak istemez ve bu kararını Baran'a bildirerek bu ilişkisine noktayı koyar.

Üçüncü ve son bölümde Karşımıza Recep çıkar. Recep, Baran'ın yeğenidir. Recep, Şiir'e Baran'ın evliliğinin yıkılmasına engel olduğu için teşekkür etmek ister. Bu vesileyle aralarında bir arkadaşlık başlar. Recep, bir süre önce psikolojik tedavi görmüştür. Geçmişini Şiir'e anlatır. Recep, çocukluğunda teyzesini çok sevdiğini ve onun bir adamla kaçması sonucu büyük bir çöküş yaşadığını anlatır. Şiir'i teyzesine benzetmektedir. Recep, Suzan adında oyunculuk yapan bir kadına âşık olmuştur. Suzan, hamile kalmış ve Recep'e

söylemeden bebeği aldırıştır. Üstelik çocuğun babasının Recep olmadığını, bir başkasından olduğunu söyler. Recep bu duydukları karşısında yıkılır. Suzan'ın asıl adının Remziye olduğunu öğrenir. Terasın kenarında şiddetli bir konuşma yapan Suzan, Recep'in elinin dokunmasıyla dengesini kaybederek düşer. Recep, sevdiğinin ölümüne sebep olmuştur. İşte psikolojik tedavi görmesinin sebebi bu olaydır. Şiir duydukları karşısında Recep'e karşı bir merhamet duyar ve onu evine çağırır. Baran bu haberi duyunca telaşlanır ve Şiir'i uyarır fakat Şiir onu dinlemez. Recep eve geldiğinde önce yemek yerler. Şiir, kendi hayat hikayesini anlatmaya başlar. Bebeğini aldırıldığını öğrenen Recep, Şiir'e tokat atar. Şiir hemen Baran'a haber verir. Baran, Recep'i oyalamasını söyler. Recep sinirden deliye dönmüştür. Şiir'e kalem ve kâğıt çıkararak intihar mektubu yazmasını söyler. Şiir, Baran gelene kadar Recep'in tüm isteklerini yapar. Recep en sonunda Şiir'i bebeğinin olduğu saksıyla birlikte balkondan atlamaya zorlar. Tam bu sırada Baran kapıyı kırarak Şiir'i kurtarır. Bu olaydan yaklaşık altı ay sonra Şiir'in hayatına giren üç erkek de ona mesaj gönderir. Ezel ve Baran, eşlerinden boşanıp Şiir'den bir şans daha isterler. Recep ise tedavi gördükten sonra yaptıklarından pişman olduğunu dile getiren bir mesaj yazmıştır. Ancak Şiir, bu başıbozuk sevdalara artık kapısını kapatmış ve yeni bir hayata başlamıştır.

Romanın Yapısal Özellikleri

Küçük yaşta ailesinin parçalanmasıyla yalnız kalan Şiir'in özellikle aşk hayatında yanlış insanlarla karşılaşması, yaptığı hatalar ve dostları sayesinde tekrar toparlanıp hayatına yeni bir yön vermesi romanın merkez vaka çizgisidir.

Eserin şahıs kadrosu da yine bir hayli geniştir. Ana kahraman Şiir, parçalanmış bir ailenin çocuğudur. Babası edebiyat öğretmeni olduğu için ona Şiir adını vermiştir. Şiir, sütannesiyile büyümüş ve kendi ayakları üzerinde durmak için çabalayan bir genç kızdır. İstanbul Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümünde okumaktadır. Şiir, kendini şöyle tanıtır okuyucuya: “Minyon bir yapım var benim. Göze çarpan en büyük özelliğim, belime kadar uzanan, arada bir papatya suyuyla açtığım, sapsarı, lepiska saçlarım... ve üst dudağımın ince olmasına bağladığım, otuz iki dişimi ortada bırakan ve en kederli anlarımda bile yüzümden hiç eksik olmayan gülüşüm.” (Tan 2017: 15).

Şiir'in en yakın arkadaşı Eda, romanın vaka ağırlığını taşıyan ikinci kişisidir. Arkadaşlıkları daha üniversitenin ilk gününde başlamıştır. Eda, Şiir'in en zor günlerinde

yanında olan ve desteğini esirgemeyen yardımcı kahramandır. “Eda’nın en çok kararlı, ne yaptığını bilen, ayağı yere basan, yeri geldiğinde ısrarcı kendinden emin tavırlarını sevdim ben.” (s. 19).

Şiir’in sevgilisi ve doğmamış bebeğinin babası olan Ezel, Amerika’dan gelmiştir ve sonunda Şiir’i hüsrana uğratacak bir kişidir. Parçalanmış ve varlıklı bir ailenin tek çocuğudur. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümünü kazanıp hayatını kendi kazanmaya başlar.

Şiir’le yakın arkadaşlık kuran ve onu Recep’in elinden kurtaran Baran, entrik düğüm çözücüdür. Öncesinde emniyet amiri olan Baran, çatışma sonucu sakat kalınca bir restoran işletmeye başlar. Şiir’le aralarında bir yakınlık olsa da evli ve çocuklu olması sebebiyle Şiir ondan uzak durmuştur. Baran romanda Şiir’i koruyucu görevde bir karakterdir.

Baran’ın yanında çalışan, psikolojik travmaları olan yakın akrabası Recep, uzun boylu, esmer, kara yağız, kapkara gözleri mahcup bakışlı biridir. Recep yıllarını psikoloji kliniklerinde geçirmiştir. Romanın sonunda da bu travmalarının sonucunda Şiir’i öldürmeye çalışacaktır. “Recep! O anda benim için hiçbir şey ifade etmeyen bu ismin, yaşamımda nasıl bir depresyon yaratacağını bilmezdim haliyle...” (s. 187).

Pamuk Anne:

Şiir’in Pamuk Anne diye hitap ettiği anneannesi, romanın olumlu ebeveynidir. Anne ve babasının ayrılmasının ardından Şiir’e yıllarca anne ve babalık etmiştir. Bu bakımdan ana kahramanın en önemseydiği ve değer verdiği kişidir. Şiir’in annesi Peri ise ancak evlenene kadar Şiir’in yanında olmuştur. Aralarındaki bağın uzun süre kopmadığı görülür. Genellikle anneannesinin evinde bir araya gelmişlerdir. Şiir’in babası edebiyat öğretmenidir. Bu yüzden kızının adını Şiir koymuştur. Baba, evliliği sürerken eşini aldatmış ve ikinci çocuğu olmuştur. Babanın silik bir karakter olduğu görülür. Yeni eşinin sözünden çıkamaz. Şiir’in üvey babası Neco, Şiir’e bulunduğu taciz dolayısıyla annesi ile arasının açılmasına sebep olmuş, çatışma yaratmış bir kişidir. Şiir’in üvey annesi Semra Hanım da olumsuz bir figürdür. Oldukça asık suratlı bir kadın olarak tanımlanan Semra, Şiir’i evinde istemez ve ona karşıt bir figür olarak romanda yerini alır.

Eserde anlatıcı ben anlatıcıdır. Romanın başında ana kahraman Şiir'in okuyucuyla sohbet eder bir tarzı vardır. Bu tarz, popüler roman geleneğinin ortaya çıktığı dönemde sık sık araya giren yazarın hislerini belli etmesine benzer. “Senin gibi bir üniversite öğrencisinin ne işi var burada? diye sorabilirsiniz.” (s. 15). Ben anlatıcı olması dolayısıyla da kahraman bakış açısı görülür.

Romanın zaman akışı Şiir'in tatil köyünde staj yaptığı bir gün okuyucuya kendini tanıtmaya başlar. Zamanda geriye dönerek o günden öncesi zaman akışı hızlı geçilerek aktarılır. Ana kahraman kendi hayatını hızlı bir şekilde özetledikten ve Eda'yla ev tuttuktan sonra aradan üç yıl geçmiştir.

Geriye dönüş tekniğiyle bir önceki yaz yaşananlar anlatılır. Babasının evine davet edilen Şiir burada hem aradığı huzuru bulamamış hem de babasının yaşadıklarını görünce onun için üzölmüştür. Romanın akışında aynı yaz anlatılır. Bu sefer annesi yazlığına davet etmiştir Şiir'i. Ancak burada da kötü olaylarla karşılaşır.

Romanın ilk sayfalarındaki zamana yani aktüel zamana dönölerek olaylar kronolojik olarak aktarılmaya başlanır. Üniversitede ilk yılın ardından staj yapmak için Fethiye'ye giden Eda ve Şiir burada yaklaşık iki buçuk ay geçirirler. Bu süre içerisinde Ezel ve Şiir sevgili olur ve İstanbul'a dönerler. Şiir hamile kalır ve Ezel Amerika'ya kaçar. Bunun ardından özetleme tekniğiyle Şiir'in bebeğini aldırması çok kısa zaman içerisinde anlatılır. Bu olaylardan sonra hızlı bir zaman akışıyla Şiir'in işe başladığını görürüz. Hakan ve Eda'yla birlikte her cumartesi Bizim Mekâna giderler. Burada Baran'la ve Recep'le tanışması, aralarında yaşanan olaylar anlatılırken yaşanan korku dolu anlar sonrasında altı ay sonrasına hızlı bir geçiş yapılmıştır. Romanın aktüel zamanı yaklaşık altı sekiz yıllık bir zamanı kapsamaktadır.

Romanın mekânı geniş mekândır. Anlatı ilk olarak özetleme tekniği ile Şiir'in hayatını tanıtmakla başlar. Şiir kendi hayatını anlatmaya başladığında Fethiye'de bir tatil köyünde staj yapmaktadır. Ölüdeniz, Belcekız Plajı ve çevresi arkadaş grubunun gezdiği mekanlardan diğeridir. Burada geleneksel tatlar ve el işleri okuyucuya anlatılır. Anlatıya başladığı akış içerisinde hayatı, anne ve babasının ayrılması, Eda ile ev tutmaları gibi olaylara

İstanbul içinde yer verilmiştir. Adı geçen şehirlerden diğeri Ankara'dır fakat burası sadece Eda'nın memleketi olarak söylenir.

Babasının Kumburgaz'daki yazlık evi, kullanılan mekanlardan biridir. Bu mekân Şiir'in hayal kırıklığı yaşamasına neden olur. Üvey annesi Semra Hanım, Şiir'in evlerine gelmesinden son derece rahatsızdır. Yalnız kaldıkları bir zamanda Şiir'i evden kovar. Şile'de ise annesinin yeni eşi Neco'yla yaşadığı yazlık ev, kullanılan mekanlardan diğedir. Bu ev Şiir'in tacize uğradığı yer olması bakımından önemlidir. Bu mekân da tasvirlerle anlatılarak okuyucunun zihninde canlandırılmak istenmiştir.

Romanın ikinci bölümünde 'Bizim Mekân' adını verdikleri restoran kullanılan mekanlar arasındadır. Şiir, Baran ve Recep'in tanışması bu mekân sayesinde olmuştur. Ayrıca bu bölümde kahramanlar Abant'ta iki gün süren bir tatil yaparlar. Abant, Baran'ın Şiir'e evlenme teklifi ettiği yerdir.

En önemli mekanlardan biri ise Şiir'in evidir. Romandaki en çarpıcı olaylar bu evde yaşanmıştır.

Romanın biçimsel özelliklerin baktığımızda kurgunun üç bölüm üzerine kurulduğunu görürüz. İlk bölüm Şiir'in okuyucuyla konuşmasıyla başlar. Yaklaşık dört yıllık bir zamanda yaşananlar anlatılır. Şiir'in üniversite okuması, Ezel'le tanışması, hamile kalması ve Ezel'in Şiir'i terk etmesi anlatılır. İkinci bölümde Eda ve Hakan evlenmiş ve Şiir'e her konuda destek olarak toparlanmasını sağlamışlardır. Bu bölümde yeni insanlarla tanışılır. Baran, Şiir'e âşık olmuş hatta evlenme teklifi bile etmiştir. Ancak karısı Sevil'in Şiir'le konuşması ipleri koparmalarına neden olur. Üçüncü bölümde ise Şiir'in yanlış insana güvenmesi sonucu ölümden dönmesi anlatılmıştır.

Anlatım teknikleri bahsinde yazarın geriye dönüş ve özetleme tekniği ile Şiir'in daha romanın başında kendini hızlı geçişler yaparak okuyucuya tanıttığı görülür. Yazar romanlarının büyük bir bölümünde olduğu gibi halk arasında kulaktan kulağa yayılmış, tanınan sözleri bu romanında da kullanmıştır. "Kardeşlik zoraki arkadaşlıktır. Arkadaşlık seçilmiş kardeşliktir." (s. 19).

Ölüdeniz Belcekız'ın dilden dile dolaşan bir efsanesi ise iç hikaye tekniği ile anlatılmıştır. İnsanları eğlendiren bir mekân olması sebebiyle tatil köyünde birçok şarkının

adı geçer. “Calvin Harris’in ‘May Way’i, Justin Bieber’ın ‘Let me Love You’ ve ‘Cold Water’ı, Maroon’ın ‘Don’t Wanna Now’u; Harun Kolçak’ın ‘Yanımda Kal’ı, Zakkum’un ‘Al Gece Yarılarımı Benden’i, Sıla’nın ‘Yan Benimle’si...” “Folk şarkıları, protest müzik ve romantizm kokan, yıllarca dillere pelesenk olmuş şarkılar... House of the Rising Son, Diamonds and Rust, Imagine, Donna Donna, No Woman, No Cry...” (s. 121).

Türk ve yabancı pop şarkılarının yanı sıra, Aşık Veysel’in ‘Mecnun’um Leyla’mı gördüm’, Neşet Ertaş’ın ‘Açma zülüflerin yay yar’ ve ‘Cahildim dünyanın rengine kandım’, Yesari Asım Aksoy’un ‘Ömrüm Seni Sevmekle Nihayet Bulacaktır’, Düş Sokağı Sakinleri’nin ‘Ölümler Çıplak Gelir’, Erdiñ Demirkol’un ‘Gel Gönlümü Yerden Yere Vurma Güzel’, Fehmi Tokay’ın ‘Benzemez Kimse Sana’, Melahat Pars’ın ‘Ben Gamlı Hazan’, Yesari Asım Arsoy’un ‘Seni Herkesten Kıskanıyorum, Selahattin Pınar’ın ‘Nerden Sevdim O Kadını’ şarkılarına ayrı ayrı yer verilir.

Romanda pek çok önemli ismin şiir ve sözlerine de yer verilmiştir. Jean-Christophe Grange, “Gidenin ardından nokta koyun ki gelecek olanın ismi büyük harfle başlasın.” Sabahattin Ali’nin ‘İçimizdeki Şeytan romanından alıntı sözler, Can Yücel; Pandora’nın Kutusu adlı şiiri: “Bir denizanasıdır umut/ ta suların ortasında/ açılır/ kapanır / açılır / kapanır / açılır...”, Ahmet Muhip Dıranas’ın şiiri ‘Fahriye Abla’, Nazım Hikmet’in ‘Küçük Bir mutluluk istiyorum’, Cemal Süreyya’nın ‘Uçmak İçin Kuş Olmak’, Can Yücel’in ‘Yapma Be Hayat’, Tezer Özlü’nün ‘Hayat bağıra bağıra sevmeyi öğretir insana’ dizeler ve sözleri romanda adı geçen diğer alıntılardır.

Dil, genel yapıya uygun olarak oldukça sade kullanılmıştır. Çok az yerde ‘Ummadığın taş baş yarar derler ya’, ‘Karaçalı gibi aralarında olmaktan hoşlanmıyordum’ gibi deyimlere rastlanır. Onun dışında kişilerin fiziksel görünüşleri veya mekân tasvirleri kullanılmıştır.

Temalar da popüler roman geleneğine uygundur. Romanın temalarına bakabiliriz:

Aşk:

Eda ve Hakan iki yıldır beraberlerdir. İnişli çıkışlı ve kıskançlıklarla dolu ilişkilerini uzun yıllar sürdürürler.

Şiir, anne ve babasının mutsuz evliliklerinden dolayı aşka karşı ön yargılıdır. Ancak tatil köyünde tanıştığı müzisyen Ezel'in ona ithafen sahneden söylediği 'Kimseyi görmedim ben senden daha güzel' şarkısından etkilenir. Ezel ve Şiir'in ayrılan ailelerin tek çocukları olması ve büyükannelelerinin onları büyütmesi ortak noktalarıdır. "Öncelikle bilmeni isterim ki, Aria'ya asla âşık olmadım ben! Ama seni görür görmez vuruldum inan." (s. 103).

Baran ve Şiir arasında yakınlaşma başlar. Şiir o sayfayı çoktan kapattığını düşünürken Baran'ın aşkını itiraf etmesi olayların akışını değiştirir. Baran iki yıl önce karısıyla ayrılmış fakat boşanmamıştır. Bunları öğrenince Şiir, Baran'la arkadaş kalmak istediğini söyler.

Travmalar:

Şiir bebeğini aldırarak zorunda kaldığında doktordan onun parçalarını ister ve evde bir saksıya gömerek onunla yaşamaya başlar.

Baran, eski emniyet amiri olması gerekçesiyle takıntılarından kurtulamamıştır. Şiir'in peşine onu izlemesi için adam göndermiş ve bu Şiir tarafından fark edilmiştir. Onun eski mesleğinden dolayı değer verdiği insanları koruma takıntısı olduğu söylenebilir.

Şiir, babasız bir çocukluk geçirdiği için lise yıllarında otuz yaş büyük edebiyat öğretmenini takıntı haline getirip bundan kurtulmuştur. Yazar bu takıntının sebebini babasız büyümüş kızlar başlığı altında uzmanların görüşlerine yer vererek açıklar. Şiir, bu olaydan sonra Baran'la da yakınlaşamaz.

Recep, bir kadının ölmesine sebep olmuştur. Şiir'e âşık olan Recep, hayatını anlatır. Çocukken Nurşen teyzesine takıntılı olduğunu fakat teyzesinin sırdaşı olmasına rağmen ona haber vermeden evden kaçtığı söyler. Recep böylece kimselere güvenmemeyi öğrenir. Sonra Suzan'la tanışır. Suzan, pansiyona gelen bir oyuncudur. Recep ilk gördüğü anda ona âşık olur. Recep'le aralarında yakınlaşma yaşanır hatta Suzan, Recep'in odasına geçebileceğini söylemiştir. O andan itibaren Recep'in aklından bana bunu kolayca yapıyorsa herkese kendini sunmuştur düşünceleri geçmeye başlar, Suzan hamile kalır. Ancak haber vermeden bebeği aldırır. Üstelik Recep'e zaten senden değildi deyince pansiyonun terasında yaşanan arbede sonrası düşer ve ölür.

Kaçış:

Ezel, ailesiyle aynı şehirde bile yaşamaya katlanamamış, bu sebepten de üniversiteyi bitirdikten sonra Amerika'ya gitmiştir. Bu gidişi bir kaçış olarak değerlendirir. Bebeği olacağını öğrendiğinde yakınlarının tepkisine dayanamayan Şiir, Pamuk Annesinin evine sığınır. Burada, birkaç gün kimsenin telefonları açmaz. Herkesten kaçmak istemiştir. Ezel, Şiir'i bebeğini aldırması için ikna edemeyince Aria'nın yanına Amerika'ya kaçar. Küçük bir bebeğin sorumluluğunu almak istemez. "Ezel gitti Şiir. Bu sabah uçağıyla New York'a, Aria'ın yanına." (s. 155).

Gelenekler:

Gelenekler başlığı altında toplumun alışlagelen düşünceleri ve yargılarını almak doğru olacaktır. Toplumun içinde bulunduğu şartlara göre yazarın özellikle kadınlar üstündeki geleneksel baskıyı vurguladığı görülmektedir. "Evet, geleneksel aile yapımızda, eğitim ya da iş nedeniyle farklı bir şehre gitmek zorunda olmayan kızların ayrı eve çıktığı pek görülmezdi." (s. 16).

Ezel ve Şiir, evliliği düşünürken ikisinin de anne ve babalarından ayrı olmaları onları düşündürür. Bu yüzden bunun için ayrı bir tema altında değerlendirebileceğimiz şu konuşmalar devreye girer. "Gördüğüm kadarıyla geleneklere, göreneklere bağlı bir yapın var. Ben seni kimden isteyeceğim be Şiir?" (s. 113). Nihayetinde Ezel, Şiir'i Pamuk Annesinden istemeye gider.

Ölüm:

Ezel ve Şiir'in kız isteme töreninin ardından kendi aralarında nişan yapmak için hazırlıklar yapılırken bir telefon haberiyle Pamuk Annesinin ölüm haberini alırlar. Recep'in sevgilisi Suzan'ın yaşanan tartışma sonucunda terastan düşüp ölmesi romanda aktarılan ölüm temalarına verilecek örneklerden diğeridir.

Şiddet:

Şiir, Recep'e yaşadığı ilişkiyi, aldırıldığı bebeği Mısra'yı anlatınca hiç beklemediği bir tepkiyle karşılaşır. Recep, öncesinde yaşadığı travmalar sonucunda kadınlara olan güvenini kaybetmiştir. Şiir'in anlattıkları karşısında da şiddet eğilimi açığa çıkar. Önce diğer kadınlardan farkı olmadığını söyleyerek tokat atmakla başlayan şiddet, Şiir'in saçlarından tutup koridora sürüklemesine, eline kalem verip intihar notu yazdırmasına kadar devam eder. Sonra da altıncı kattan aşağıya atlaması için Şiir'i zorlar. O sırada ise Baran gelip Şiir'i Recep'in elinden kurtarır.

Taciz:

Şiir, annesinin yeni eşi tarafından Şile'deki yazlık evde tacize uğrar. Peri'nin evde olmadığı bir anda fırsatını kollayan Neco, önce Şiir'in saçlarını okşamaya başlar. Sonra da öpmeye kalkar. Şiir, panik halinde adamı itip hemen eşyalarını toplamıştır.

Taciz teması yazarın diğer bir romanı olan Eroinle Dans'ta da geçer. Sadece karakterlerin adı değiştirilip aktarılan bu olayın anneler tarafından nasıl karşılandığı değişkenlik gösterir. Şiir'in annesi, kızının apar topar eve dönmeye çalışmasından bir aksilik olduğunu anlar ve şunları söyler: "Bilmeni istediğim bir şey var, dedi. Sana, benim biricik kızıma kim ne yaptıysa, hesabı ondan sorulacaktır." (s. 37).

Pişmanlık:

Şiir'in babası, başka bir kadın için yuvasını yıktıktan ve evlendikten sonra aradığı huzuru bulamaz. Yeni eşi son derece asık yüzlü ve despot bir kadındır. Ayrıca Şiir'i de evinde görmek istemez. Semra'nın yaptıklarına engel olamayan babası yaşadıkları ve yaşattıklarından pişmanlık duyar. Hayatını bundan sonra tatsız tuzsuz sürdürmeye çalışmaktadır.

Peri, kendinden yaklaşık on yaş küçük biriyle evlendiği için pişmanlık duyar. Eşine daha güzel ve genç görünmek için elinden geleni yapsa da Neco'nun gözü dışardadır. Peri'nin böyle gereksiz bir çaba içerisinde bulunması onun pişmanlığını göstermektedir.

Yazarın diğer romanlarında sık rastlanmayan bir tema olan cinsellik bu romanda olay akışını değiştirmesi bakımından kullanılmıştır. Ezel ve Şiir, ikinci defa dışarı çıkmalarının

ardından o gece beraber olurlar. Şiir, Ezel'den hamile kaldığını öğrenince sevinir fakat aynı tepkiyi Ezel vermez derhal bu bebeği aldırmasını söyler. Şiir, ona kızan Eda'nın da yanına dönemeyecektir. Bu yüzden Pamuk annesinin ona bıraktığı eve gidip orada bebeğiyle birkaç gün geçirir. Şiir'in kürtaj olması pişmanlık duymasına neden olur. Öyle ki Şiir bebeğin parçalarını alıp salondaki saksıya gömer.

Ayrılık:

Şiir'in anne ve babası o on dört yaşındayken ayrılmışlardır. Kararlarını ona söyleme zamanları ise doğum günü partisinin bitmesiyle olur. Babasının, annesini aldatması ve başka bir kadından bebek beklemesi bu süreçte etkili olmuştur. Ezel de varlıklı iki ebeveynin tek çocuğudur. O daha ikinci sınıfa giderken boşanırlar. Babaannesi büyütür Ezel'i. Babasının gönderdiği yüklü miktar paraya dokunmak istemez fakat yaşı küçük olduğu için buna mecburdur. Ancak aldığı kararla on sekiz yaşını doldurur doldurmaz onlara muhtaç olmayacaktır.

Evlilik:

Şiir'in babası, ayrıldıktan birkaç ay sonra Semra Hanım'la ikinci evliliğini yapar. Annesi ise beş altı yıl sonra aynı bankada çalışan kendisinden sekiz yaş küçük bir muhasebeci Necmi'yle evlenir.

Ezel, Amerika'da kalması için Aria tarafından gelen evlilik teklifini anlatır. Son bir defa ülkesine gelmeyi isteyen Ezel, Şiir'i tanıdıktan sonra bir süreliğine bu evlilikten vazgeçer.

Eda ve Hakan'ın inişli çıkışlı ilişkisi evlilikle sonuçlanır.

İletişim Araçları:

Romanda en çok telefonun kullanıldığı görülür. Şiir ve Baran'ın, Hakan'ın verdiği numara sayesinde daha da yakınlaştığı görülmektedir. Telefon konuşmalarına ayrıntılı şekilde yer verilir. Hatta Şiir, Baran'ı aramadan önce ne konuşacağı hakkında prova bile yapmıştır.

Diğer önemli telefon konuşması, Recep'in saldırdığı gece Şiir'in Baran'dan yardım istemesi için yani kurtuluş amacıyla olmuştur.

Müzik:

Roman, Ezel'in müzisyen olmasından kaynaklı çok fazla şarkıya ve şarkı sözüne yer verirken bazı karakterlerin ortak noktasını oluşturur. Ezel ve Aria'nın ortak noktası müzik olmuştur. Amerika'da pansiyonun arka bahçesinde geceleri çıkıp şarkı söylemişlerdir.

Mektup:

Ezel, Amerika'ya giderken ardında Şiir için bir veda mektubu bırakır. Romanın sonunda yine Ezel'den Şiir'e aşkını anlatan bir mektup yazıldığı görülür. Şiir, karnındaki bebeği Ezel'in onu terk etmesi ve Eda'nın ısrarları yüzünden kürtaj olarak aldırarak zorunda kalmıştır. Şiir adını Mısra koyduğu doğmamış bebeği için bir mektup yazmıştır.

Hediye:

Şiir, babasının daveti üzerine gittiği evde üvey kardeşi için hediye götürür. Ablası olduğunu bile bilmeyen Türkü'ye masal kitapları getirmiştir.

Ezel, Şiir için Belcekız'dan ayrılırken bir tarak alır. “Her taktığında beni hatırlarsın, diyerek bu tarağı hediye eder. Bu hediye ikisinin arasında bir şeyler başlayacağının işareti anlamındadır. Sevdiğini dile getirmenin başka bir yöntemi olarak kullanılmıştır. Hediye popüler romanlarda çok sık kullanılan bir temadır. Çeşitli anlamlarda kullanılabilir. Ezel bu hediyeyle Şiir'e ilgisi olduğunu anlatmaya çalışır ve baş başa bir yemeğe davet eder. “Neden takmadın o tarağı saçına? Bilmem farkında mısın, sıradan bir tarak değil o. Benim varlığımı, beni temsil ediyor ve benim yerime o dokunuyor sana.” (s. 92).

Kıskançlık:

Eda ve Hakan'ın ilişkisinde aksaklıklar yaşanmasının temel nedeni Hakan'ın kıskançlıklarıdır. “Eda'nın attığı her adımı dedektif titizliğiyle izliyor, haber vermeden gittiği yerlerin, kendisinin tanımadığı insanlarla beraber olduğu ortamların hesabını bir bir soruyordu.” (s. 54).

Şiir, Ezel'in Amerika macerasını dinlerken adı geçen Aria'nın otuz otuz beş yaşlarında güzel bir pansiyon sahibesi olduğunu duyunca Ezel'i kıskanır.

Güçlü Kadın:

Geleneksel romanlarının dışında Canan Tan, genellikle idealleri olan ve ayakları yere sağlam basan kadın karakterler yaratmıştır. Şiir'de bu kahramanlardan biridir. Sorunlu bir çocukluk yaşamış ve anneannesi tarafından büyütülmüş Şiir, kendi başına yetebilmenin yollarını bulmuştur.

2.2.4.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Bu roman popüler roman örneğidir çünkü basmakalıp klişe olaylara sık rastlanır. Örneğin Eda'nın 'Öndeki dolmuşu takip edin lütfen' sözü popüler dizi ve filmlere de atıf içerir.

Dili oldukça basittir. Sanatsal ifadelere yer verilmemiştir. Bunun yerine tanınmış ve sevilen şairlerin, yazarların ya da düşünürlerin adları ve eserlerinden alıntılar yapılmıştır fakat bunlar romanın edebi açıdan zenginleşmesini sağlamamıştır.

Romanın kişileri yüzeysel olarak anlatılır. Düşünüldüğünde günlük hayatta her yerde karşılaşılabilecek kişilerdir. Özellikle aşk teması kullanılır çünkü popüler romanlar daha çok kadınlar arasında okunur ve yaygınlaşır. Bu yüzden aşk teması popüler roman geleneğinin en önemli temasını oluşturmaktadır. Bu temanın altında entrikalara yer verilmek istendiye de kalıcılığı ve şaşırtıcılığı azdır. Sonunda Recep karakterinin okuyucuya kendini inandırması ve aslında beklenenin tam tersi bir yaklaşım sergilemesi dışında sürpriz sayılabilecek olay akışı kullanılmamıştır. Okuyucu beklediğinin aksi bir akışla karşılaşmaz.

Zaman uzun bir dönemi anlatmış olsa da olayların arasında zamanın büyük dilimler halinde atlandığı, mekân tasvirlerindeyse bazı bölümlerin gezi yazısına yaklaştığı görülmektedir.

Yazarın bazı bölümlerde okuyucuya bildiği her şeyi anlatma niyetiyle tıpkı Ahmet Mithat Efendi tarzı her konuda okuyucuyu bilgilendirmek istediği görülür. Örneğin restoran sahibi Baran'ın misafirlerine Akçağaç şurubunun yapılışını, nerelerde yetiştiğini, hangi

milletler için ne anlamlara geldiğini anlatır. Bütün bu özelliklerden dolayı da bu roman popüler roman geleneği içerisinde değerlendirilmelidir.

2.2.5. Issız Erkekler Korosu

Yazarın en çok popüler olduğu romanlarındaki bir araya getiren bu kitap bir derleme kitabı olarak değerlendirilebilir. Pembe ve Yusuf romanının Yusuf'u, Başbozuk Sevdalar romanının Recep'i, Piraye romanının Haşim'i, Yüreğim Seni Çok Sevdi romanının Murat karakterleri bu sefer yaşadıkları acıların neticesinde Âdemoğlu Pansiyonunda bir araya gelir. Bu kitap bir bakıma bitmemiş ve yarım kalan hikayelerin devamı niteliğinde tasarlanmıştır.

Recep, geçmişinde yaşadığı kötü tecrübelerin neticesinde sadece erkekler için bir pansiyon açar. Bu pansiyona yazarın diğer romanlarındaki karakterlerin yanı sıra yeni yüzlerle de karşılaşırız. Diğer romanlarda anlatıcı bakış açısıyla beraber özellikle erkek karakterlerin duygu ve düşünceleri okuyucuya net olarak aktarılmamıştır. Bu kitapta o erkeklerin gözünden olaylar tekrar canlandırılır.

Romanın Yapısal Özellikleri

Eserde Recep'in sadece hayatta mutsuz olmuş erkekler için açtığı bir pansiyonda bir fasıl gecesi düzenlemesi ve bu fasıl gecesine katılan karakterlerin hayat yaşadığı travmalar okuyucuya sunulur.

Şahıs kadrosu da bu nedenle çok yönlü, çeşitli fakat derinliksizdir. Başkahraman Recep, pansiyonun sahibi ve işletmecisidir. Erkeklerin de kadınlar kadar dertleri olduğunu düşünerek pansiyon açar. Bu Pansiyonun adını da geniş bir anlamı olması açısından adını Âdemoğlu koyar.

Pansiyonun müşterilerinden biraz farklı bir karakter olarak Yusuf, dikkat çekicidir. Diğer sakinler hep gönül meseleleri yüzünden acı çekerler ancak Yusuf ablasının yaşadığı talihsiz olay yüzünden vicdan azabı çekerek pansiyona gelir. Yusuf'un babası İsmail Efendi, oldukça katı ve geleneklerine bağlı bir adamdır. Büyük oğulları Nevzat ve Nusret'i yanına kahvehaneye iş öğrenmeleri için alır. Ona göre ilkokuldan fazla okumaları gereksizdir. Bu yüzden Yusuf çok istese de babası tarafından o da okuldan alınmıştır. Kahvehanede işi çabuk öğrensin hemen eli iş tutsun ister. Fakat yaşı çok küçük olduğu için bütün ayak işlerini ona

yüklerler. Ona yedekçi adını verirler. Ablası Pembe'ye beş çocuklu ve otuz yaş büyük Süleyman talip olur. Pembe, fırında ateşçi olarak çalışan bir gence sevdalıdır. Bu adamı istemem diye kıyametleri koparır. Mustafa ve ailesi Pembe'yi istemeye gelseler de İsmail bu duruma şiddetle karşı çıkar. Pembe, Mustafa birkaç gün sonra kaçar. Pembe'nin bir bebeği olur. Ancak bir türlü resmi nikah yapılmaz. Üstüne bir de Mustafa başka bir kadına nikah kıyınca Pembe'yi döverek evden kovar. Pembe baba evine dönmek zorunda kalır. Babası İsmail çevreden de aldığı baskılarla onu öldürmeye karar verir. Namusu ancak böyle temizlenecektir. Ancak bu işi yapacak cesaretleri olmadığından bu ağır yükü Yusuf'a verirler. Yusuf ablasını çok sevdiği için günlerce gecelerce uyku tutmaz. Pembe de olayların farkındadır. O da kardeşine zarar gelsin istemez. Bu yüzden intihar eder. İte Yusuf bütün bu yaşananların ardından annesinin cebine koyduğu parayla Âdemoğlu Pansiyonda yerini alır.

Piraye romanının ana karakterlerinden bir olan Haşim, Diyarbakırlı bir ağanın oğludur. Eşiyle tartıştığı ve olumlu bir yanıt alamadığı bir günün ardından pansiyona gelir. Diğer romanda anlatıcı bakış açısıyla izlediğimiz roman seyrini bu sefer Haşim'in ağzından dinleriz.

Piraye'yle fakültede karşılaşır ilk defa. Aradan bir süre geçtikten sonra beraber çıkmaya başlarlar. Haşim, Piraye'ye âşık olur. Bir süre sonra da evlenme teklifi eder. Piraye, ablasının erken evliliği ve bunun neticesinde mutsuz olması dolayısıyla evliliğe karşı çıksa da Haşim ısrarcıdır. Okulda evlenme teklifi ettiğini herkes bilir. Haşim çok kıskançtır. Bunun altında doğulu genlere sahip olmasının yanı sıra geleneksel bir anlayışla yetişmesinin de payı vardır. Zaten evliliğinin sonunu getiren yine bu kıskançlık krizleri olacaktır. Evlilik kararları kesinleşip araya aileler girdiğinde ilk kriz yaşanılacak olan şehir konusunda çıkar. Sonuç olarak da Diyarbakır gelini olur Piraye. Orada konakta yaşamaya başlar fakat geleneklere ters bir yapısı vardır. Haşim'e olan sevgisinden bütün olumsuzluklara göğüs germeye çalışır. Haşim, Piraye'ye yaşattıklarının farkına varmıştır. Onu ailesine karşı ezdirdiğinin, Piraye'nin ciddi şekilde özveride bulunduğu, kıskançlık krizlerine girdiğinin farkındadır. Piraye ve Haşim için dönüm noktası erkek bir hastadan kıskanmasıyla Piraye'ye el kaldırmasıdır. Daha sonra affedilse bile erkek çocuk doğuramadığı için ciddi bir baskı altında kalması ve üzerine kuma getirilmesine Haşim'in ses çıkarmaması ilişkilerinin bitmesine sebep olur. Piraye, İstanbul'a ailesinin yanına döner. Babası o gittikten bir süre sonra ölür ve muayenehanesini

Piraye devralır. Haşım onu ikna etmek için gelse de Piraye kararlıdır. Üstelik Haşım, karısının bir bebek beklediğini bu görüşme esnasında görür. Kesinlikle affedilmeyeceğini anlayınca kendi adını vermesini ister.

Bir diğerkahraman Raşit, olgun biridir. Ailesine bağlıdır. Ancak Aysel adında bir gazeteciye tutku derecesinde sempati duyar. Bütün yazılarını takip eder. Onunla tanışmak için bütün yolları dener Aysel'in imza gününde eşiyile tanışır. Aysel'in eşi Raşit'i zararsız gördüğü için ofislerine davet eder. Aynı zamanda bu adama acır. Fakat Raşit eline geçen fırsatı suistimal etmeye başlayınca Aysel ve eşi Raşit'in telefonlarına ve görüşme taleplerine olumsuz yanıt verirler. Raşit otuz yıllık evliliğinde hiç başkasına bakmamış bir adamdır. Kendinden yaşça küçük olan Aysel'e bir anda tutkulu bir ilgi duymuş ve beklentilerinin tam tersiyle karşılaşınca hayata küsmüş sonunda Âdemoğlu Pansiyonun yolunu tutmuştur.

Bir diğerkahraman Vedat, eski bir eylemcidir. Pansiyona gelen herkes gibi onun da yüreği alev alev yanar. Ablasının evlendirme çabalarına karşılık beğendiği ve evlenmek istediği biri olduğunu söyler. Âşık olduğu kız Rûmeysa'dır. Vedat'ın ablası Rûmeysa'nın evine gittiğinde annesi karşılar. Burada kızın öldüğünü öğrenince yıllarca evlenmesini istediği kardeşinin niçin evlilikten uzak durduğunu anlar.

Vecihi, aile değerlerine önem veren, bugüne kadar hiçbir şekilde vukuatı olmayan biridir. Ancak kendinden yaşça oldukça küçük genç bir kadına âşık olur. Konservatuardan mezun olur olmaz o yıllarda tanıştığı Nermin'le çok genç yaşta evlenirler. Emekli olunca büyük bir boşluğa düşen Vecihi, ilçe belediyelerin birinden gelen teklifle Türk sanat müziği korosuna şeflik yapacaktır. Koro üyelerini kendi seçerken Saba'ya âşık olur. Hem de uğruna şiir yazıp besteleyecek kadar.

Diğerkahraman Nizam, pansiyona ilk geldiğinde yüzü gözü morluk içindedir. Gelir gelmez Recep'ten seccade ve tesbih ister. Dinine bağı biri olduğu anlaşılan Nizam gençliğinde Taksim'deki gazinoların müdavimidir. Babası Hayati, ailesine her bakımdan çok eziyet etmiştir. Bu yüzden adını nizam yani düzenli koyarlar.

Yüreğim Seni Çok Sevdi romanının kahramanı Murat, romanda bu başlık adı altında Aslı'nın onu terk etmesi evlenmesinin ardından yaşadıklarını anlatır. Bu anlatı tarzı daha çok mektup tarzında ve iç hesaplaşma şeklindedir. Murat'ın pansiyonda bir işlevi olmamıştır.

Romanın anlatıcısı ve bakış açısı popüler romana uygundur. Roman, başlangıçta Recep'in yaptığı hazırlıkla, düzenlediği fasıl gecesini anlatması bakımından o anlatıcı ve tanrısal bakış açısıyla başlamıştır. Daha sonra pansiyona gelen misafirler ve onların hikayeleri sırasında ben anlatıcı ve kahraman bakış açısına geçilir. İç hikayelerde kullanılan kişiler, yazarın diğer romanlarından önemli kahramanlardır ancak o romanlarda da hikayelerini kendileri anlatmamışlardır. Bu romanda eksik kalan, okuyucunun bilmediği yönler bu karakterler sayesinde açıklığa kavuşur.

Roman aktüel zamanı yaklaşık belirsiz bir zaman dilimini kapsar. Pansiyona gelen her bir müşterinin yaşam hikayesi anlatıldığı için vaka zamanları kahramanın adına göre değişkenlik gösterir. Aktüel zamanda Recep'in fasıl gecesini için iki gün önceden hazırlıklara başlaması, fasıl gecesinin düzenlenmesi ve bu olaydan sonra o yörede dizi çekmek için gelen bir grubun pansiyonda kalması, Suzan'la tanışması ve ölümüne neden olması anlatılır. Recep gözünü açtığı anda akıl hastanesinde tedavi altındadır fakat ne kadar süredir orada kaldığı bilinmemektedir.

Eserde iç mekân kurgusu hâkimdir ve ana mekân Recep'in işlettiği Âdemoğlu Pansiyon'dur. Burada yaşamında mutluluğu arayan erkekler toplanır. Her birinin ayrı bir hikayesi olduğu için geriye dönüş ve hatırlatma teknikleriyle mekanlar değişkenlik göstermiştir.

En geniş mekân Âdemoğlu Pansiyonudur. İç içe geçmiş pek çok hikâyenin bulunduğu romanın toplayıcı merkezi olarak görev yapar. Buraya sadece hayat karşısında yara almış erkekler konuktur. Hepsinin kendi iç hikayelerinde mekanlar değişiklik gösterir.

Romanın biçimsel özellikleri içerisinde yazarın ana bölümlere yapmadığı bir roman kurgusu görürüz. Roman yazarın diğer kitaplarında gördüğümüz olay akışını ayıran ana bölümlere ayrılmamıştır. Pansiyona gelen her bir kişinin hikayesi anlatılmış ve başlıklar o kişilerin adlarından oluşmuştur. Ana hikâye ve bunların altında pek çok iç hikâye tarzında oluşturulmuş bir anlatıdır.

Eserdeki anlatım teknikleri de klişedir. Âdemoğlu Pansiyonda mutsuz erkekler için bir fasıl düzenlenmesi dolayısıyla pek çok Türk sanat müziği eserine yer verilir. Münip Utandı şarkısı "Nideyim sahnı çemen seyrini", bestecisi Avni Anıl ve güftecisi Turgut

Yarkent olan “Dil şad olacak diye kaç yıl avuttu felek”, Bestesi, Muzaffer İlkar Güftesi Güzide Taranoğlu’na ait “Tadı yok sensiz geçen ne baharın ne yazın; Yusuf Nalkesen’e ait “Avuçlarımda hala sıcaklığın var inan”, bestesi Fehmi Tokay’a güftesi Melâhat Akan’a ait “Aşkî seninle tattı, hicranla yandı gönül”, bestesi Alâeddin Yavaşça güftesi Fâruk Nâfız Çamlıbel olan “Artık bu solan bahçede bülbüllere yer yok”, bestesi Melâhat Pars, güftesi Sıtkı Angınbaş’a ait “Ben gamlı hazan, sense bahar, dinle de vazgeç”, bestesi Selâhattin Pınar güftesi Vecdi Bingöl “Ayrılık yarî ölmekmiş”, beste ve güftesi Zeki Müren’e ait “Şimdi uzaklardasın”, bestesi Münir Nûrettin Selçuk güftesi Yahyâ Kemâl Beyatlı olan “Dönülmez akşamın ufkundayız”, bestesi Münir Nûrettin Selçuk güftesi Behçet Kemâl Çağlar “Yok başka yerin lütfu ne yazdan ne de kıştan”, hikmet Münir Ebcioğlu'nun güftesi ve Teoman Alpay'ın bestesiyle “Sevmekten kim usanır”, Beste: Abdullah Yüce Güfte: Hasan Bayrı “Bu ne sevgi ah bu ne ızdırap”, “Rastlarsan gözleri yaşlı yavruna”, “Benzemez kimse sana”, “Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır”, “Kara bulutları kaldır aradan” gibi birçok besteci ve güftecinin şarkı sözlerine yer verilmiştir.

Yazar, pek çok romanında kullandığı şiir ve söz alıntılarını bu romanında da kullanır. Özdemir Asaf'ın “Yalnızlık müziğin bile seni dinlemesidir.”, Nazım Hikmet'in “Gel dedi bana”, Cemal Süreyya'nın “Biliyorum sana giden yollar kapalı” gibi şiirleri öne çıkan alıntılar arasındadır.

İç hikayeler diğer romanlarının devamı niteliğindedir. Katmanlı bir olay yapısı söz konusu olan romanda birçok hikâye özetleme ve geriye dönüş tekniğiyle aktarılmıştır.

Romanda sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Farklı bölgelerden insanlar bir araya gelmiş olsa da ağız özellikleri yoktu. Tasvirler ve sanat söyleyişler kullanılmamıştır.

Temalar noktasında da Canan Tan romanlarının tema çerçevesinin devam ettirildiği görülür.

Aşk:

İç hikayelerin neredeyse tümünde aşk teması geçer. Yaşlı veya genç bu pansiyona gelen erkeklerin çoğu aşktan dertlidir. Murat, Aslı'ya aşıktır fakat sonunda önlerine çıkan engellerden dolayı ayrılmak zorunda kalmışlardır. Haşim, âşık olduğu Piraye'den vazgeçmek

zorunda kalmış, Vedat âşık olduğu kadının ölümüyle hüsrana uğramıştır. En sonunda da Recep Suzan adında bir kadına âşık olmuş fakat onun ölümüne neden olmuştur.

Vecihi yıllar sonra kendinden yaşça çok küçük bir kadına âşık olmuştur. Saba: “sade, gösterişsiz bir kızdır.” (s. 51). Vecihi, Saba’yı ilk kez solo şarkı söylerken fark eder ve etkilenir. Aradan geçen zamanla Vecihi daha da tutkulu hale gelir. O güne kadar hep hayali sevgililere yaptığı bestelerini artık Saba için yapmaya başlar. Koro konser vereceği gün bir karar verir. Bu sevdadan vazgeçecektir. Saba, babasını erken yaşta kaybetmiş bir kızdır. Bu yüzden Vecihi onun kendisine olan ilgisini baba şefkati aramasına bağlar. Vecihi’nin bu soğukluğunu fark eden Saba uzun süredir ona ilgisi olan Eren’i kabul eder. Vecihi, geç yaşında doyasıya yeşeren duygularını bu olayla bastırmak zorunda kalır. O da diğer kalbi kırık müşteriler gibi Âdemoğlu Pansiyonda yerini alır.

Tesadüfler:

Acı çekmiş bütün erkeklerin tesadüfen toplandığı bir mekân olmuştur. Hatta bu roman sadece tesadüfler üzerine kurulmuştur denilebilir. Çünkü yazarın diğer romanlarındaki kahramanlar aynı çatı altında buluşurlar.

Kaçış:

İkinci en önemli tema kaçıştır. Adı geçen tüm kahramanlar sahip oldukları hayatın onlara ağır gelen taraflarında kaçarken bu pansiyona sığınmışlardır.

Ölüm:

Pansiyona gelen müşterilerden olan Yusuf’un hikayesinde ablası Pembe ölmüştür. Evine dönmek zorunda kaldığında töreler nedeniyle öldürüleceğini bilen Pembe, bu işin henüz reşit bile olmayan canından çok sevdiği kardeşi Yusuf’a verildiğini anlayınca intihar eder.

Vedat, yazarın ‘Çikolata Kaplı Hikayeler’ öykü kitabındaki karakterlerden biridir. Gençliğinde eylemlere katılan bir gençtir. Rümeyisa ile büyük bir aşk yaşar. Ancak bir çatışma esnasında sevdiği kadını kollarında kaybeder. Âdemoğlu Pansiyonunun kalbi kırık bireylerinden biri olarak orada yerini alır.

Haşim, Piraye'yi geri dönmeye ikna edememiş ve asla affedilmeyeceğini anlamıştır. Onsuz bir hayatı düşünemeyen Haşim, Diyarbakır'a döndüğünde hasımlarının üstüne öylece yürüyerek öldürülmüştür. Haşim, kendi isteğiyle ölen bir başka kahramandır.

En sonda mekân sahibi Recep, sevgilisi Suzan'ın bebeklerini aldırması ve 'Bebek zaten senden değildi' demesi üzerine çıkan arbede sonucunda Suzan'ın tristan düşerek ölümüne şahit olur.

Gelenekler:

Yusuf'un geleneksel bir anlayışla ablasını kaybetmesi ve bunun üzerine pansiyona gelmesi anlatılır. Ablası Pembe, evden kaçtığı için babası ve abileri tarafından öldürülmesinin uygun olduğu düşünülür. Bu görevi de henüz reşit olmayan Yusuf'a verirler. Çünkü daha az ceza alacaktır. Ancak Pembe, kardeşinin böyle bir vicdan azabıyla ömür boyu yaşamasını istemez ve intihar eder. Pembe ve Yusuf romanının Yusuf karakterinin romanın sonrasında girdiği ruh hali anlatılmıştır.

Şiddet:

Nizam da tıpkı diğer pansiyon sakinleri gibi aşk acısı çeker. Gençliğinde dayısının kızı Zeliha'ya sevdalanır. Ancak Zeliha evlenip başka bir şehre taşınınca Nizam kendini içkiye daha çok verir. Bir süre sonra tövbe eder fakat evlenme düşüncesini bir aklından geçirmez. Yıllar sonra kütüphanede tanıştığı Sırrı Bey, Nizam'a uygun bir aday olduğunu söyler. Zehra kırklı yaşlarında aşırı derecede temizlik hastası bir kadındır. Nizam Zehra'yı yıllarca hasretini çektiği Zeliha'ya benzetir. Evlenirler ve her şey yolunda giderken Nizam'ın uykusunda 'Zilha' demesi ve karısının aslında kendi adını değil de dayısının kızı Zeliha'nın adını sayıkladığını anlamasıyla işler değişir. Zehra sinir krizi geçirerek Nizam'ı döver. Nizam bunun üzerine Âdemoğlu Pansiyona gelir.

Ayrılık:

Romandaki bütün erkeler bir ayrılık acısıyla bu pansiyona gelirler. Yusuf, ablasından; Haşim, Piraye'den; Murat, Aslı'dan; Vecihi, Saba'dan; Vedat, Rumeysa'dan Raşit platonik olarak sevdiği Aysel'den ayrılmıştı.

2.2.5.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Canan Tan, bu romanında diğer romanlarındaki kahramanları bir araya toplayıp yeni bir hikâye yaratmayı amaçlamıştır. Özellikle bu romanında Ayşe Kulin, Selim İleri ve Nazlı Eray'ın anlatım teknik ve tarzlarını taklit etmiştir.

Diğer romanlarında da geçen pek çok şarkı sözü ve şiir alıntılarını bu romanında aynen kullandığı için basmakalıplılığını, dilde ve üslubunda ise dağınıklığını gözler önüne sererek popüler roman çerçevesinde değerlendirilmesine olanak sağlar.

Yazar sanki bu romanı üzerinde hiç düşünmemiş gibidir. Çünkü sadece Recep'in hikayesi hariç hep eski roman kahramanları ve olayları özet şeklinde kullanılmıştır. Recep'in hikayesi ise bu romandan sonra yazılan Başbozuk Sevdalar romanının konusunu oluşturacaktır.

Estetik zevk içeren ürünlere rastlanmaz. Yazar bunu yapmak için sanat müziğinden eserlere yer verir fakat bu eserler hatta şiirler sadece adları verilerek romanda yerini almaz. Alıntıların hepsi bütün sözleriyle metin içerisinde gösterilerek okuyucunun estetik zevke ulaşması amaçlanır fakat estetik anlayış açısından başarılı olunamamıştır. Bütün bu özelliklerden dolayı bu roman popüler roman içerisinde değerlendirilir.

2.2.6. İz Romanı ve Yapısal İncelemesi

Kitabın ana karakteri Verda başarılı bir avukattır. İstanbul'da başarılı bir kariyeri varken bir anda Ankara'dan gelen bir telefonla hayatı değişir. Babası Avukat Vedat Karacan intihar etmiştir. Ölüm haberini alır almaz babasıyla ilgili pişmanlıkları gün yüzüne çıkar.

Annesi Semra ve babası Sedat, Verda daha çok küçükken Ankara'da oldukça mutlu bir hayat yaşamışlardır. Annesinin babasından altı yaş büyük olması dolayısıyla kendisini sürekli aldatmasından korkması bu evliliğin sonunu hazırlar. Verda'nın yaşananlardan etkilenmemesi için ayrılık kararlarını Verda üniversiteye başlayınca verirler. Ancak o bütün bu yaşananlardan da etkilenmiştir. Semra ve Vedat ayrıldıktan üç ay sonra Vedat, sürekli aileyle görüşen Meliha ile evlenir. Semra evliliği boyunca aldatıldığını düşünmüş ve bu

şüphelerinde haklı çıktığını anlamıştır. Bu durumun sorumlusunu ise Meliha olarak görür. Ancak yıllar sonra bu konuda yanıldığını anlar.

Verda, bu olaylar üzerine babasıyla olan tüm bağlarını koparır. Tüm hayatı olumsuz yönde etkilenmeye başlar. O yıllarda tanıştığı Muzo'yla çıkmaya başlar. Hatta babasını cezalandırmak için onunla evleneceğini bile söyler. Muzo'yla güzel bir beraberlik yaşadığını ise ayrıldıktan sonra anlar. Verda bu ilişkisini bitirince daha düzenli bir hayata geçer ve okulunu bitirip avukat olur. Ankara'da çalışmaya başlar ve şimdiki eşi Bülent'le tanışır. Bülent, Verda'dan on dört yaş büyüktür. Başarılı bir gazetecidir. Verda ailesinin tüm karşı çıkmalarına rağmen Bülent'le evlenip İstanbul'a yerleşir. Verda, babasını eşiyle evlenmeden önce tanıştırır fakat ne nişan ne de evlilik törenine çağırılmaz. Oğlu Kaan doğduktan sonra anne tarafını ziyaret için Ankara'ya gittiğinde babasını da ziyaret eder. Amacı babasına torun hasreti çektirmektir. Verda, bu olaydan sonra babasının ölüm haberini alır. Hemen babasının evine giderek Meliha Hanım ile tanışır. Bu tanışma Verda'nın bakış açısını değiştirir. Meliha Hanım'ın babasını çok sevdiğini anlar. Cenazeden sonra bir süre Ankara'da, babasının evinde kalır. Amacı babasının intiharını araştırmaktır. Kitaba adını veren iz işte bu noktada başlar. Babasını intihara sürükleyen sebeplerin izleri. Verda babasının Çayyolu davasında avukat olduğunu öğrenir. Bu dava Arslanlı ailesi ile Alpagutlar arasında yıllardır devam eden bir arazi anlaşmazlığıdır. Verda, Arslanlı ailesinin avukatlığını yapmaya başlar. Alpagutların avukatı ise Vural Türkoğlu'dur. Vural Türkoğlu, Verda'ya duruşma hakkında konuşmaları gerektiğini söyler. Verda bunun doğru olmayacağını düşündüğü için kabul etmez ama aradan yaklaşık bir yıl geçtikten sonra ikna olur ve Vural Türkoğlu bildiği bütün gerçekleri anlatır. Verda, öğrendiklerinden sonra davadan vazgeçmeyi düşünür. Ancak babası hakkında daha fazla şey öğrenme umuduyla bu davaya devam eder. Verda davaya devam ederken bir taraftan eşi Bülent'le araları açılır. Ayrıca annesine Alzheimer teşhisi konur. Babasını kaybettikten iki yıl sonra annesini de kaybeden Verda eşiyle ayrılma kararından vazgeçer. Hatta üst üste gelen ölümler onları daha da yakınlaştırır. Verda, Vural Türkoğlu'yla tekrar buluştuğu zaman babası hakkında karanlıkta kalan tüm sırları öğrenir. Babası Çayyolu davasından vazgeçmek istemiş fakat bunu başaramamıştır. Verda bu dava sonucunda ailesine ve sevdiklerine zarar verecek her şeyden kaçınacaktır.

Romanın Yapısal Özellikleri

Romanda Avukat Verda'nın babasının ölümü ve bu ölümü araştırmak için yola koyulması sonrasında başından geçen olaylar konu edinilir.

Eserin merkez şahsı ise Verda'dır. Başarılı bir avukat olan Verda romanın ana karakteridir. Bülent ile evli ve bir çocuk sahibidir.

Verda'nın annesi Semra, Vedat'ın eski eşidir. Kocasından yaşça büyük olduğu için kıskançlığıyla ve babasına karşı Verda'yı kışkırtmasıyla öne çıkar. “Ufak tefek bir kadındır. Narin yapısı, minyon yüzü, çukura kaçmış gibi duran kahverengi gözleri ve incecik dudakları vardır. Bütün bunlara karşın çok bakımlıdır. Sabah uyanır uyanmaz bankada çalıştığı günlerden kalma bir alışkanlıkla sokağa çıkacakmış gibi giyinir kuşanır, makyajını yapar, saçlarını tarayıp şekillendirirdi.” (Tan 2016: 23).

Ünlü bir avukat olan Vedat, Verda'nın babasıdır. Aldığı bir dava sonucunda intihar eder. Roman onun intihar haberiyle başlar. Vedat Bey'in hukuk bürosunda sekreter olarak çalışan Meliha ise onun ikinci eşi olacaktır.

Verda'nın eşi Bülent, gazetecidir ve karısından yaşça büyüktür. Çocukları Kaan, İzmir Ekonomi Üniversitesinde öğrencidir.

Vedat Türkoğlu, Çayyolu Davası'nda Alpagut ailesinin avukatı olur. entrik düğümü tesis eden Aydın Arslanlı, Verda'nın Çayyolu Davası'nın alması sonucu müvekkilidir. Mebrure Arslanlı ise Aydın ve Hale Arslanlı'nın annesidir. Aileyi perde arkasından o yönetir. “İplerin elinde olduğu kişiyi az çok çıkarabiliyorum.” (s. 191).

Ben anlatıcı kullanılan romanda kahraman bakış açısı hakimdir. Ana kahraman Verda'nın yaşadıklarını yine onun anlatımıyla dinleriz. Romanın geneline yayılan bir geçmiş zaman anlatımı vardır.

Romanın olay zamanı 17 Ocak, babasının doğum ve aynı ölüm günüyle başlar. Bu haberi Verda amcasından alır. Romanın başlangıcı bu tarihte olur. Babasının şüpheli ölümünün ardından bir dava üzerinde yoğunlaşır. Davayı kendi alır. Bu süreçte eşiyle de sorunları çıkar. Her şeyi çözüme kavuşturmak isterken iki yıl sonra asıl sır ortaya çıkar. Vedat'ın aslında başka bir kızı daha vardır ve aldığı davada ona zarar geleceğini düşünerek

intihar eder. Olaylar sırayla verilirken geriye dönüş tekniği kullanılarak Verda ve babası ile aralarındaki sorunlar da anlatılır. Aktüel zaman ise her şeyin bitip kardeşiyle tanıştığı ve davadan vazgeçtiği olayları kapsar.

Ana mekanlar İstanbul ve Ankara'dır. Ankara, Verda'nın doğup büyüdüğü şehirdir. Babasının ölümünden önce dört yıl oraya ayak basmamıştır. Verda'nın o ev diye tanımladığı ve gitmekten korktuğu yer, babasının evi, onun hayatında farklı hüznler yaşattığı için özellikle vurgulanmıştır. Ankara'daki Nil Pastanesi Verda ve babası için özel bir anlam taşır. Verda çocukken babasıyla gittiği bu yere evlenmenin arifesindeyken tekrar gitmişlerdir.

Ankara romanın en fazla mekân olarak kullanıldığı şehirdir. Burada çeşitli mekanlar öne çıkar. Babasının ölümünden sonra gittiği evde Meliha Hanım Verda'ya babasının çalışma odasını gösterir. Duvarda Verda'nın ve Kaan'ın resimlerinin asılı olduğu bir pano görür. Masadaki çekmeceler de önemlidir. Verda, babasının ölümü ardındaki sır perdesini aralamak ister. Karacan Hukuk Bürosu, Vedat Bey'in ofisinin bulunduğu yerdir. Verda onun intiharının arka planını aralayacak en ufak bir izi yakalama peşindedir. Bu yüzden oraya gider. Aldığı dava sonrası Ankara'ya daha sık gitmek zorunda kalır. Burada Arslanlıların evlerine, mahkeme salonlarına yer verilir.

İstanbul, Semra Hanım için kızının evlenince gideceği ve ondan ayrılmak zorunda kalacağı yer anlamına gelir.

Bülent'in önerisiyle davaların yoğunluğundan kurtulmak için Abant'a giderler. Verda, kendisine uygulanan kıskançlık krizine dayanamayıp Bülent'ten boşanma kararı alınca Bülent arayışını yumuşatmak adına Verda'yı Karadeniz turuna götürür. Burada Karadeniz'in Ayder, Artvin, Uzungöl, Hıdırnebi gibi yerleri gezilir. Karadeniz turuna romanda toplamda dört bölüm ayrılarak gezi yazısı havası verilmiştir.

Olayların çözüme kavuştuğu mekân ise Muğla Akyaka'dır. Burada Vedat'ın herkesten gizlediği kızı ve annesi yaşamaktadır. İntiharındaki sırlar Verda ve Sare Hanım'ın burada buluşmasıyla açığa çıkar.

Romanın biçimsel özellikleri, popüler roman türünün ilkelerine uygundur. Eser, ana kahraman Verda'nın babasına mektubuyla başlar. Aldığı telefonla babasının ölüm haberini

alan Verda cenaze için doğup büyüdüğü yere, Ankara'ya, gider. Babasıyla aralarında mesafe olması sebebiyle kahramanın geriye dönüş tekniğiyle bu soğukluğun sebebini anlattığı görülür. Verda, babasının intihar sebebini öğrenmek için onun geride bıraktıklarını araştırmaya başlar. Çayyolu Davası, şüphelerini üzerinde yoğunlaştırdığı davadır. Babasının not defterlerini bulur. Sonunda da bu davayı üstlenir. Romanın kurgusu gerçek zamanlı aktarılır. Bölümlere ayrılan roman Verda'nın iç hesaplaşmaları ve babasına özlemine dile getirdiği ayrı bölümler anlatılarak kurgulanmıştır.

Eserde anlatım teknikleri yine derinliksizdir. Vedat Bey'in ünlü bir avukat olması sebebiyle tanınmış olması gazete ve televizyon haberlerinde yerini alır. Eski popüler roman geleneğinde mektup veya günlük gibi iletişim araçlarının yerini günümüzün radyo, televizyon ya da internet gibi teknolojileri almıştır. Bu yüzden Verda, babasının ölüm haberini bir kez de televizyon haberinden görür.

Cenaze için Ankara'ya giden Verda'nın otobüste babasıyla ilgili çocukluk anıları özetleme tekniğiyle verilmiştir. Babasıyla arasındaki sorunların ortaya çıkışı hızlı bir şekilde anlatılır.

Romanda iç hikâye tekniği de uygulanmıştır. Arslanlı ailesinden Hale, Alpagutlardan Zülküf'e âşık olur. Ancak Zülküf yoksul kesimindedir. Hale, Zülküf'e kaçar. Mebrure Hanım bunu duyunca Zülküf'ün evini basarak kızını oradan alır. Hale hamile kalmıştır. Hale günlerce ağlayıp dil döktükten sonra Mebrure Hanım çocuğu aldırmmamaya karar verir. Ancak Zülküf ve Hale görüşmeyecektir. Hale'yi uzaktan akrabaları ile evlendirirler. Çünkü aile adına yakışmayacak bir durumdur. Bunun karşılığında evlendiği Ahmet'e yüklü miktarda rüşvet verilmiştir. Hale bu sırada Zülküf'le tekrara görüşmeye başlayınca Mebrure Hanım namuslarının temizlenmesi gerektiğini düşünüp bu görevi Aydın'a verir. Aydın kabul etmeyince Ahmet'e söylüyor. Zülküf ve Ahmet aynı anda ateşliyorlar silahlarını. Ahmet orada ölürken Zülküf'te hastaneden çıkıp hapishaneye girdiği gün şişlenmiştir. Koğuşta Zülküf'ü şişleyenler de Mebrure Hanım'ın adamları. Onlara da yüklü miktarda para verip bu işi kapatır. Bunları öğrenen Vedat Türkoğlu davayı bırakmak istemiştir.

Tanınmış kişilerin sözleri yazarın her romanında olduğu gibi burada da yerini alır. "Ölüm her zaman bizimleydi, her zaman da bizimle olacak. İnsan varlığının ayrılmaz bir

parçasıdır o. Çünkü ölüm sorusunun anahtarı, yaşam kapısının kilidini açar. Dr. Elisabeth Kübler-Ross” (s. 47). Diyaloglara da sık sık yer verilmiştir.

Yazarın bütün eserlerinde olduğu gibi dili yalın ve basit düzeydedir. Betimlere ve söz sanatlarına yer verilmemiştir. Herkesin anlayabileceği anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Bazı bölümlerde yoğun biçimde deyimler kullanılmıştır.

Romanın temaları da diğer eserlerle uygunluk gösterir.

Aşk:

Verda, lise yıllarında tanıştığı Muzo’yla adını koyamadıkları bir ilişki yaşar. İkisinin de anne babaları ayrılmış iki genç evlilik kararı bile alırlar. Ancak Muzo’nun Amerika’ya gitmesiyle ayrılırlar.

Yolculuk:

Verda, babasının ölüm haberini alır almaz Ankara’ya seyahat eder. Verda, Ankara’ya otobüs yolculuğu yaparak gider. Yolculukta yeni insanlarla sohbetleri de romanda yerini alır.

Mektup:

Roman, ana kahraman Verda’nın babasına mektubuyla başlar. Annesi ve babasının gençlik yıllarında yaşadıkları aşkı anlatan deliller yine mektuplardır. Dönemin şartlarına göre mektup teması dikkat çeker. “Yüklükteki dolabın üst gözünden indirdiği bir torba dolusu mektubu indiriverdi önüme.” (s. 24).

Verda, babasının çalışma odasında ona özlemini gösteren düşüncelerini dile getirir. Yazar bu bölümü bir mektup tarzında kaleme almıştır. “Merhaba Canım Babam... Şu anda sana kendimi en yakın hissedebileceğim yerde...” (s. 123). “İz” başlığı altında yine aynı duyguların dışavurumu görülür.

Sır:

Verda babasının ölümünden sonra bilmediği çok şey öğrenir. Ankara’ya tekrar gittiğinde toplanan aile bireylerinden babasının, annesinden ayrıldıktan sonra nişanlandığı öğrenir. İstanbul’da yaşayan ve özel bir kolejde Fransızca öğretmenliği yapan genç ve güzel bir kadınla nişanlanmıştır.

Aradan zaman geçtikten sonra Verda'nın asıl bilmesi gereken sır ortaya çıkar. Adı geçen Fransızca öğretmeninin adı Sare'dir. Muğla'da oturan Sare Hanım'ın kızı Verda ile tanışmaya gelir. Adı Susem olan bu küçük kız aslında Verda'nın kardeşidir.

Yüzleşme:

Verda, annesinin etkisi altında kalarak babasıyla yıllarca iletişim kuramamıştır. Vedat Bey'in intiharı sonucunda onun yaşadığı yeri görüp kendisine ve torununa hasret kaldığını anlayınca annesine karşı öfkesi artar. “Çok özledin beni ha! Diye bağırdım. Çok özledin... Dinle o zaman. Babam da çok özlemişti beni. Deliler gibi... Öldü. Bana hasret gitti.” (s. 175). Karşı tarafın avukatı Vural Türkoğlu Verda'yla buluşup aslında babasının yanlış bir davayı savunmaya başladığı, bu davayı bırakmak istediğini ancak bırakamadığını söyler.

Entrika:

Verda hem avukat olması sebebiyle hem de babasının ölüm nedenini öğrenmek amacıyla iz peşinde koşar. Arslanlı ailesinin öldürülen damadının neden öldürüldüğünü öğrenmek için kocası Bülent'ten yardım ister.

Ergenlik:

Verda, annesi ve babasının boşanması sonucu kendini bile tanıyamaz hale gelmiştir. “Mini etekler, daracık pantolonlar, incecik bluzlar ve ensesi kısa önleri yanaklarıma kadar gelen kıvırmalı – pembe harelili röfleli saçlar.” (s. 67). Flört denemeleri olan Verda kendi tarzına uygun bir erkek arkadaş edinmiştir. Muzo da onun gibi ailesi parçalanmış bir gençtir. İlk defa bira içer Verda. Onu bu yoldan döndüren Adnan amcası olur.

Kıskançlık:

Aralarındaki yaş farkından dolayı Semra kocasını hep kıskanmıştır. Vedat çevresinde dikkat çeken yakışıklı bir adamdır. Kıskançlık tohumlarını Semra'ya ilk kez Zişan Abla eker. “Ayağını denk al Semra! Dünya yakışıklısı bir adamla evleniyorsun. Yapacağı yoksa bile çevresi zorlar böylesini. Gözün üstünde olsun.” (s. 29).

Bülent, Aydın Arslanlı ile iş yemeğine giden Verda'yı kıskanır. “Evin erkeği evde oturup karısını bekleyerek kadın da otel köşelerinde elin erkeleriyle buluşup sözüm ona iş

konusacak...Oh ne ala!” (s. 226). Bülent’i bu kıskançlık krizleri Verda’nın her görüşmeye gideceği sırada artar ve Verda için dayanılmaz bir hal alır. Üstelik alkol krizleri de eklenince Verda boşanma kararı alır.

Gelenekler:

Babasının ölümünün ardından cenazeyi defin işlemleri gelenekler arasında gösterilebilir. Hacı Bayram Camii avlusunda cenaze namazı için toplanan kalabalığın içinde her yaştan her kesimden insan bulunur. “Yüreğim korkuyla kasılıyor. Ya babamın namazını kılmazlarsa! İntihar eden birinin namazını kılmak caiz değildir, derler ya.” (s. 112).

Hediye:

Bülent, Verda’ya gittikleri Karadeniz turunda bir yüzük hediye etmiştir. Bu yüzüğün anlamı evliliklerini kurtarmak için bir şans istemesidir. Romanda hediye olarak sunulan diğer şey ise Arslanlı ailesinin Verda ve eşi Bülent için vermek istedikleri villadır.

Evlilik:

Semra ve Vedat evlendiklerinde Vedat yirmi iki Sema ise yirmi sekiz yaşındadır. Bir yıl sonra Verda’yı kucaklarına alırlar. Aralarındaki yaş farkından dolayı sonraki zamanlarda sorunlar çıkacak olsa da ilk görüşte aşk yaşayıp evlenmişlerdir. Vedat’ın ikinci evliliği büroda yanında çalışan Meliha Hanım ile olur.

Verda ve Bülent, Yasemin’in nikah töreninde tanışırlar. Bülent, damadın kuzenidir. Ulusal bir gazetede çalışan yazı işleri müdürüdür. Verda ise hukuk fakültesini yeni bitirmiş taze bir avukattır. Aralarında on dört yaş fark olmasına rağmen evlenirler. Ancak Verda âşık olmamıştır. “Hayır, bunun adı asla aşk değildi.” (s. 89). Düğün yapmazlar. İki ay sonra bir nikah töreniyle evlenirler.

Verda’nın evleneceği kişi tercihinin yaşça büyük biri olmasında kullanılan tanım hem okuyucuya bilgi verir hem de bu tercihin sebebini açıklar: “Bilimsel olarak kanıtlanmış ki genellikle babalarıyla aralarında sorun olan kadınlar, evlenmek ya da beraber olmak için kendilerinden yaşça çok büyük erkekleri seçiyorlarmış.” (s. 103).

Baskı:

Annesinin, Verda'nın üzerinde etkili olduğu gör÷lmektedir. Parçalanmış bir ailenin çocuğu olarak özellikle babasıyla ilgili konularda annesinden habersiz bir şey yapamaz.

Ölüm:

Verda'nın babası intihar etmiştir. Yazar, Dr. Elisabeth Kübler-Ross'tan yaptığı alıntılarla bu temayı daha etkili hale getirmeyi amaçlamıştır.

Mebrure Hanım'ın damadı, Hale Arslanlı'nın kocası hasımları tarafından öldür÷lmüştür.

Semra Hanım, Alzheimer olduktan sonra zaman, mekân ve kişileri hatırlayamaz olur. Kalp spazmı geçirdikten sonra bir gün arayla böbrek yetmezliğı dolayısıyla yaşamını yitirir.

2.2.6.1. Romanın Pop÷ler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Yazarın romanlarının çoğunda parçalanmış aileler vardır. Bu ailelerde büyüyen çocukların ileride sorunlu arkadaşlıklar ya da evlilikler gerçekleştirdiğı, sorunlarının temelinde bu nedenlerin yattığı gör÷lmektedir.

Ana kahramanın avukat olması dolayısıyla bir dedektif gibi olayların altında başka şeyler araması yazarın biraz da polisiye türüne yaklaşmak istemesi olarak savunulabilir. Çünkü bu romanda diğ er Canan Tan romanlarının aksine aşk teması derinlemesine incelenmemiş sadece yan tema olarak verilmiştir.

Hitap ettiğı kitle göz önünde bulundurularak basmakalıp ifadeler ve konular seçilmiştir. Kahramanlar meslek sahibi olsa da derinlikleri yoktur. Bazı bölümlerde okuyucuyu duygulandırmak amaçlanmış, öğretici bir metin olması amaçlanmıştır.

Mekanlar genellikle ev, ofis gibi iç mekanlardır. Ancak bazı bölümlerde şehirler gezi yazısı kadar uzun ve ayrıntılı şehir tasvirlerinden oluşmuştur. Yazar kendi sosyal sınıfının ve çevresinin dışında kişilere pek yer vermemiştir. Bu da romanı katartik etki sağlama noktasında bir kez daha pop÷ler edebiyata yaklaştırmıştır.

2.2.7. Pembe ve Yusuf Romanı ve Yapısal İncelemesi

Keder, dedesi Hamdullah Bey'in öldüğü gün dünyaya gelmiş ve babası kızının doğumunu bu ölümden sorumlu tuttuğu için kızına Keder adını vermiştir. Keder adını alması sadece bu ölümle ilgili değildir. Babası Servet iki kız çocuktan sonra Keder'i erkek olarak beklemiştir. Bu yüzden bu bebeğe hiç ısınamamıştır. Keder'den sonra dünyaya bir erkek kardeşi daha gelmiş ve Servet bu bebeğe babasının adını vermiştir. Yıllardır beklenen bu erkek çocuk bütün ailenin ilgisini ve sevgisini üstünde toplamıştır.

Keder, yıllarca ailesinden göremediği sevgiyi, babasının zorla evlendirdiği İsmail'de de bulamamıştır. İsmail, Keder'den birkaç yaş büyüktür ve evlendiklerinde askerden yeni gelmiştir. İsmail'in babası ve abileri eşlerine ne kadar iyi davransa da o eşine hiç de iyi davranmaz. Keder'e sürekli şiddet uygular. İsmail'in annesi Keder'i diğer gelinlerinden ayırmasa da o İsmail'in işkencelerine maruz kalır ve bu duruma alışmıştır. Bir kız çocuğu olarak babasından göremediği sevgiyi de İsmail'in babasından görür. Evlendikten sonra iki çocukları dünyaya gelir. Büyük oğlu Nusret ve Küçük oğlu Nevzat.

İsmail, sürekli abileri ve babası tarafından dışlandığını düşündüğü için İstanbul'a taşınıp onlardan bağımsız bir şekilde yaşamak ister. Keder'in ablası Gülistan'ın yanına gittiklerinde İsmail oradan bir ev almış ve bunu ailesine söylememiştir. Babasının ölümü üzerine annesi ve abilerinden zorla miras hakkını alıp İstanbul'a yerleşirler. Keder, bu büyük şehre gelmeyi hiç istemese de İsmail onun fikrini bile sormaz. Keder ailesi ile vedalaşmaya gittiğinde babası ile ilk ve son defa kucaklaşır.

İsmail, İstanbul'da en iyi bildiği şeyi yani babasının mesleğini devam ettirerek bir kahvehane açar ve iki oğluyla burayı işletir. Keder her zamanki gibi yalnız kalır. Ablası oldukça uzaktır ve tek başına gitmesi de mümkün değildir. Keder'in komşusu Fidan onun en büyük destekçisi olur.

Aradan birkaç yıl süre geçtikten sonra Keder bir kız çocuğu dünyaya getirir. Adını Pembe koyarlar. Bir süre sonra da oğlu Yusuf olur. Pembe ve Yusuf diğer aile bireylerinin aksine annelerine oldukça bağlı ve iyi huylu iki çocuktur. Keder neredeyse sadece onlar için yaşamaya başlamıştır.

Pembe büyüyüp evlilik çağına geldiğinde İsmail'in bir müşterisi onu görüp beğenir. İki çocuğu olan bu adam Pembe'yi ister ve İsmail de maddi durumu iyi diye hiç düşünmeden kızını verir. Pembe'ye fikrini soran olmamıştır. Onun sevdiği başka bir vardır ve dolayısıyla bu adamla evlenmek istemez. Ancak törenin kuralları ağır basar ve Pembe'nin nişanı yapılır. Pembe nişandan birkaç gün sonra sevdiği erkekle kaçır. Bu olaydan sonra babası ve abileri Pembe'yi evlatlıktan reddeder.

Pembe ailesinin baskısından kaçarken hiçbir şey hayal ettiği gibi gitmez. Kaçarak geldiği için imam nikahı kıyılır ve bu evde kaynanasından bile dayak yer. Pembe'nin bir oğlu dünyaya gelir. Oğlunun doğumuyla nikah olacağını düşünse de kocası başa bir kadınla nikahlanır. Bunun üzerine Pembe baba evine dönmek zorunda kalır. Keder kızını görünce çok mutlu olsa da kocasının yapacaklarından korkar. İsmail beklenen tepkiyi göstermez. Pembe'nin çatı katında kalmasına izin verir. Bir süre sonra çevresinin aşağılamalarına dayanamaz. Kızı artık namus meselesidir. Aile meclisinden Pembe'nin öldürülmesi kararı çıkar. Bunu ise ailenin en küçüğü olan Yusuf'un yapması istenir.

Yusuf abileri ve babasının aksine oldukça iyi huylu bir çocuktur ve ablasını çok sever. Pembe zaten öldürüleceğini bildiği için çok sevdiği Yusuf'a kıyamaz ve intihar eder. Keder evlat acısıyla yanarken başka bir çocuğunun daha hayatının mahvolmasına izin vermek istemez ve oğluna para verip kaçmasını ister. Yusuf evi terk eder.

Romanın Yapısal Özellikleri

Bir töre romanı olarak değerlendirilebilecek Pembe ve Yusuf romanında geleneksel inanışların ve ahlak değerlerinin toplum üzerindeki etkileriyle aslında ahlaki bir çöküş yaşanmasının kısa bir özeti anlatılır. Romana adını veren Pembe'nin yaşadığı töre cinayeti öncesinde o güne kadar yaşanan olaylar çarpıcı bir şekilde anlatılır. Roman aynı zamanda geleneklerin kadın üzerindeki etkisini vermesi açısından önemlidir.

Şahıs kadrosunun merkezinde Servet bulunur. Ailenin kız çocuklarından sonra özlemle beklenen tek erkek çocuğudur. Ailesinin gözbebeği olduğu için babasına düşküdür. Babası ölmeden önce ona erkek bir torun vermek ister fakat karısı üçüncü kez kız bebek dünyaya getirmiştir. Bu nedenle hem eşine hem de yeni doğan bebeğe karşı tepkilidir.

“Hamdullah Bey’in üç kızının ardından kucağına aldığı tek evladıydı Servet. Adı gibi hayatının biricik servetiydi.” (Tan 2014: 16).

Zehra Hanım, Servet’in eşi Keder’in annesidir. Kayınpederinin öldüğü gün doğum yaptığında başta Servet olmak üzere bütün aile tarafından dışlanan bir gelin olmuştur. Diğer yandan en büyük dışlanma sebebi ise erkek torun doğuramamasıdır. Zehra, kocasının sözünden çıkmayan bir kadındır. Romanda kadercilik anlayışının en eski halkasını oluşturur.

Fatma Hanım ise Servet’in annesidir. Yıllarca erkek evlat beklemiş ve sonunda Servet’i dünyaya getirmiştir. Aynı şeyleri yaşamış olmasına karşın gelinine karşı oldukça sert ifadeler kullanır. “Kesesini yerine kendi patlasaydı meymenetsizin.” (s. 17).

Keder, Dedesi Hamdullah Bey’in öldüğü gün dünyaya gelmiştir. Erkek bir bebek olması beklenirken Keder doğar. Babası Servet, ona bu yüzden Keder adını koymuştur. Üç yaşına gelene kadar ise babası onu kucağına bile almaz. “Servet için ayıplı, günahlı, yasaklı bir evlattı Keder.” (s. 24).

Keder’in küçük yaşta evlendirildiği kocası, İsmail, Pembe’nin ve Yusuf’un babasıdır. Salih Efendi’nin oğlu olmasına karşın küçüklüğünden beri aksi, huysuz ve isyankâr biridir. “Ağabeylerinin tersine kaba, hoyrat, aksi, son söyleyeceğini en başta pat diye söyleyen patavatsız bir adamdı İsmail.” (s. 41).

Salih Efendi ise İsmail’in babasıdır. Çocuklarına ve eşine karşı çok iyi davranır. Eşiyle o güne kadar kavga bile etmemiştir. Çocuklarını da iyi yetiştirmiştir ama İsmail değişik bir yapıdadır. Ona sözünü geçiremez. Keder’in kendi babasında göremediği ilgiyi göstermiş ve adeta babası yerine geçmiştir.

Nusret, İsmail’in askerlik arkadaşıdır. Kimseyle anlaşılamayan İsmail, askerde Nusret’i çok sevmiştir. Fakir bir aileden geldiği için İsmail ona acır. Nusret de İsmail’in her dediğini yapar. Askerden dönünce Mihriban’ı istemeye gideceğini ve berber dükkânı açacağını anlatır. Fakat Nusret eve hiç dönemez. Bastığı bir mayın sonucunda şehit olur. İsmail ilk çocuğuna Nusret adını koyar.

Fidan Abla, Keder ve İsmail'in, İstanbul'a taşındıkları evdeki komşularıdır. "İsmi ni hiç mi hiç hak etmiyordu ama şipşirindi o yuvarlacık surat, kalın kaşlarının altında iki küçük zeytin tanesi gibi duran gözleri ıslıl ıslıldı." (s. 129).

Pembe, Keder ve İsmail'in kızıdır. Romana adını veren kahramanlardan biri olan Pembe, babasının baskıları sonucunda Mustafa isimli sevdiği kişiye kaçmış fakat kucağında bebeğiyle evine dönmek zorunda kalmıştır. Babası ve abilerinin evinden kaçmış, çevredeki insanlara boyunlarını eğdirmiş birine karşı tutumları bellidir. Pembe, törelerin belirlediği kurallar karşısında canından çok sevdiği kardeşinin zarar görmemesi için kendini feda ederek intihar eder.

Yusuf ise Pembe'nin kendinden üç yaş küçük kardeşidir. Son çocuk olarak dünyaya gelen Yusuf'un hem huyu hem de yüzü çok güzeldir. Babası ve abilerine benzemez. Ablası ile arasında çok güçlü bir bağ vardır. Pembe'yi öldürme görevi ona verilir. Ancak Yusuf, törelerin ona yüklediği görevi üstlenmek istemez. Ablasını öldüremez.

Romanda üçüncü kişili, yazar anlatıcı hakimdir. Tanrısal bakış açısının kullanılması sebebiyle kahramanların yaşadıkları olaylar ve bu olaylar karşısında yaşadıkları, iç çözümlemeleri aktarılmıştır. Yazar araya girip okuyucuyu yönlendirmemiş, söylemek istediklerini roman kahramanları üzerinden iletmiştir.

Roman aktüel ve vaka zamanı olarak iki şekilde incelenebilir. Olay örgüsü Yusuf'un gittiği pansiyonda başlar. Burası romanın aktüel zamanıdır. Geriye dönüş tekniği kullanılarak yaklaşık otuz beş kırk yıl öncesine gidilir. Roman Keder'in doğumuyla başlar. Keder'in dünyaya gelişi ve ardından yaşanan olaylar sırasıyla romanda yerini alır. Keder küçük yaşta babası tarafından istenmeyen bir çocuk olması sebebiyle evlendirilir. Sırasıyla Nusret, Nevzat, Pembe ve Yusuf adında çocukları olur. Kitaba adını veren Pembe ve Yusuf'un hikayesi aktarıldığı birinci ve ikinci bölümler romanın vaka zamanını oluşturmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise aktüel zamana geçilerek Yusuf'un pansiyonda kaldığı süre içinde yaşadıkları anlatılır.

Romanda iki temel mekân vardır. Bunlardan biri İstanbul'dur. Hayallerin gerçekleştirildiği yer olan İstanbul'a adı verilmeyen diğer bir mekândan yani memleketten

gelinir. Töre ve geleneklerin çok sık vurgulandığı 'memleket' olarak tanımladıkları yer, romanının sadece romanın ikinci bölümünde bir defa adı geçen Diyarbakır'dır.

İstanbul, Keder için ilkler yeridir. O güne kadar sadece annesinin ve kocasının evinde mekik dokuyan Keder, ilk defa deniz görür. Sadece adını duyduğu İstanbul'u doyasıya izler. İsmail için ise patron olmanın, tek adam olmanın, hayallerini gerçekleştirmenin yeridir. İstanbul, hayaller kurularak gelinen şehir olmasının yanında yaşanan arkadaşlıklara, aşklara ve sonuç olarak törenin getirdiği kuralların uygulanmasına sebep olan mekandır.

Biçimsel özelliklerine baktığımızda roman, Yusuf'un Âdemoğlu Pansiyona gitmesiyle başlar. Mezarlıktan geldiğini ve orada ablasını gömdüğünü söyler. Üç bölümden oluşan romanda birinci bölümde Pembe ve Yusuf'un doğumuna kadar olan sürede iki nesil öncesinden başlanarak törelerin sindirdiği kadınlar ele alınır. Pembe'nin annesi Keder ve onun annesi Zehra'nın yaşadıkları, töreler ve gelenekler karşısındaki tutumları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. İkinci bölümde ise Pembe'nin başından geçenler anlatılırken bu sefer Yusuf'un omuzlarına törelerin getirdiği yükler ve erkek egemen bir anlayışın doğurduğu sorunlar ele alınır. Üçüncü ve son bölümde ise yazarın diğer bir romanı olan Issız Erkekler Korosu'nda Yusuf'un ablasının ölümü ardından yaşananlar anlatılır. Roman, belirlenen bölümler içinde giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşurken hikâyeye uygun belli başlıklar oluşturularak akıcılık sağlanmıştır.

Anlatım tekniklerine bakıldığında romanda gerçek zamanla olayların yaşandığı zaman arasındaki geçişi sağlamak için geriye dönüş tekniği uygulanmıştır. Kahramanların yaşadığı olaylar diyalog tekniğiyle açıklığa kavuşturulmak istenmiş ve romanın geneline hâkim olmak üzere bu teknik uygulanmıştır. Yazarın romanlarının çoğunda kullandığı şiir alıntıları bu romanda da karşımıza çıkan teknikler arasındadır. Şarkı sözlerine de sıkça yer verilmiştir. Pembe'nin eve döndüğünde sürekli söylediği, Yusuf'un ağıt mı yoksa türkü mü ayırt edemediği şarkı sözleri kullanılmıştır. "Rastlarsan gözleri yaşlı yavruna" (s. 271).

Romanın üçüncü ve son bölümünde Âdemoğlu Pansiyonda düzenlenen fasıl gecesinde Türk sanat müziği örnekleri okuyucuyla buluşturulur. Şarkı sözlerinin yanı sıra okuyucuyu bilgilendirme amacıyla makamları da açıklayıcı bilgi olarak verilmiştir.

Fasıl gecesinde peş peşe aktarılan üç hicaz şarkı vardır: “Nideyim sahn-ı çemen seyrini cananım yok”, “Dil, şad olacak diye kaç yıl avuttu felek”, “Tadı yok sensiz geçen ne gecenin ne yazın”, “Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın”, “Aşk seninle tattı, hicranla yandı gönül”, “Artık bu salon bahçede bülbüllere yer yok”, “Bir tatlı tebessümün bin vuslata bedeldir”, “Ayrılık yarı ölmekmiş” gibi eserler romanda kullanılır.

Yahya Kemal Beyatlı’nın ‘Rindlerin Akşamı’ şiiri, Münir Nurettin Selçuk’un bestelediği eser: “Dönülmez akşamın ufkundayız vakit çok geç” Türk sanat müziğine ait diğer eserler: “Unutturamaz seni hiçbir şey, unutulsam da ben”, “Gönül aşkınla gözyaşı dökmekten usandı artık”, “Pişman olur da bir gün dönersen bana geri”, “Benzemez kimse sana tavrına hayran olayım”, “Sen olmasaydın eğer aşka inanmazdım”, “Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır”, “Şimdi uzaklardasın gönül hicranla doldu”, “Sevmekten kim usanır, tadına doyum olmaz”, “Bu gece son gecemiz acı günler yakında” eserlerinin güftelerinden parçalar da eserde yer eder.

Roman dil ve üslup bakımından derinliksizdir. Törelerin hâkim olduğu taşrada bir mekânda geçen romanda çok fazla ağız özelliklerine yer verilmez. Dili, sade ve her kesimden okuyucunun anlayacağı şekilde kullanılmıştır. Romanın taşrada geçmesi dolayısıyla yerel ağız özellikleri yer yer verilmeye çalışılmış ve deyimler kullanılmıştır. “Hoş gelmişsin bacım.” (s. 48), “Gelin kızımız yüklüdür. (s. 49).

Eserin temalarında konuya uygun başlıklar yer alır ve özellikle töreye dair imajlar dikkati çeker.

Töreler / Gelenekler:

Ölümün ardından tutulan yas ve adetler romanda yerini alır. Örneğin ölünün ardından taziyeler hakkında bilgi verilir. Anadolu’da “erkek taziyesi üç gün, kadın taziyesi yedi gündür.” (s. 19). Tencerelerle ve sinilerle yemekler gelir. Ölünün ardından bir hafta evde yemek pişmez.

Romanda ‘Kedinin ve Kadının Bacağını İlk Günden Ayıracağını!’ başlığıyla gerdek gecesi konu edilmiştir. Günümüzde hala daha devam eden beyaz çarşaf beklentisine vurgu

yapılmıştır. Yazarın diğer romanlarında kolayca rastlanılmayan cinsellik vurgusu bu bölümde yerini almıştır. Ancak cinselliğin işlenişi töre adı altında kadına yapılan ve layık görülen tutumları sergilemektedir.

Kuma:

Özellikle Anadolu'nun doğu bölgelerinde sık rastlanan kuma olayı, her zaman okuyucu ya da popüler kültür ürünlerine bağlı olarak tanımında değişkenlik gösteren alıcıların ilgi konusu olmuştur. Hedef kitle düşünüldüğünde kadınların korkusu olarak tanımlayabileceğimiz kumalık bu romanda da yerini almıştır.

Bir çocuk ya da doğmuş bebekler varsa erkek çocuk dünyaya getiremeyen kadınların üzerinde törelere uygun olarak kuma getirmeyi erkekler kendilerine hak görürler. Servet de Zehra'nın yıllardır beklediği erkek bebeği dünyaya getiremediği takdirde üzerine kuma getireceğini söyler. Onu bu kararından Fatma Hanım caydırır. Erkek egemen ve ataerkil bir zihniyetin dışı yansımalarını Servet'in şu cümlelerinde görürüz. “Doğuracağı bebek kız olsun, erkek olsun fark etmezdi, üzerine gelecek kumayı çoktan hak etmişti karısı.” (s. 24).

İstanbul'daki komşuları Fidan ablanın kocasına kendi elleriyle çocuk sahibi olmasını sağlayacak bir kadın bulması da çarpıcıdır. Kuma teması içinde değerlendirilebilecek bir olayı bu sefer kocasını çok seven ve ona bir bebek veremeyen eş tarafından bulunması ilginçtir. “Fazıl'ı körocak bırakacak değildim ya. Ellerimle evlendirdim kocamı.” (s. 132).

İsmail yeni eve yeni bebek gerekir diyerek Keder'den bir çocuk ister. Keder'in itiraz etmeye hakkı yoktur. Çünkü üzerine kuma gelmesinden korkar. “İki oğlum var diye köşesine çekilip oturacak adam mıydı İsmail? Hele bir fırsatını yakalasın... Gözünün yaşına bakmadan bir değil iki kuma getirirdi Keder'in üstüne.” (s. 139).

Çocuk Gelinler:

Servet kızlarına talipler çıkmaya başlayınca hemen evlendirmeyi düşünür. Sonuçta onları ömür boyu beslemeyecektir. Fakat bu konuda da en çok para veren talibi beklemek adına acele etmez. En büyük kızı Gülistan'a talip çıkan Salih Efendi'nin oğluna en küçük kızı Keder'i verir. Keder on dört yaşlarındadır.

Aynı olay Keder'in kızı Pembe için de yaşanmıştır. Babası tarafından henüz on yedi yaşını bile doldurmadan kendisinden otuz yaş büyük bir adama verilir. Burada kız çocuklarının itiraz etme gibi hakları olmamıştır. Ancak Pembe bu gidişata dur diyerek sevdiği kişiye kaçmıştır.

Ölüm:

Roman Hamdullah Bey'in ölümüyle başlar. Yaşından dolayı vefat eder. Romanda yaşanan ölümlerden diğeri ise İsmail'in babası, Keder'in kayınpederi Salih Efendi'nin ölümüdür. Ciğerleri iflas eden Salih Efendi, astıma bağlı kalp yetmezliği neticesinde ölmüştür. Keder'i doğduğu için suçlayan, yıllarca ilgisiz bırakan hatta çocuk yaşta evliliğine ve şiddet görmesine sebep olan Servet'in ölümü romanda işlenen üçünü ölüm vakasıdır.

Pembe'nin intiharı ise romanda görülen son ölümdür. Evine dönmek zorunda kaldığında töreler nedeniyle öldürüleceğini bilen Pembe, bu işin henüz reşit bile olmayan canından çok sevdiği kardeşi Yusuf'a verildiğini anlayınca intihar eder.

Eğitim:

Romanın ana konusu töreler olduğu için kadınların ezilmişliği her alanda okuyucuya sunulmuştur. Kadınların ve kız çocuklarının eğitimde yeri yoktur. Servet üç kızını da amcalarının zoruyla okutur. İlkokul diplomalarını aldıktan sonra eğitim hayatlarına son verir.

İsmail, çocuklarını okula göndermez. Aynı zihniyet devam eder. “Ne okuması be! dedi İsmail, ağzı dolu dolu. Okuyup da vezir mi olacaklar başımıza? Nusret ilkokulu bitirdi ya... yeter! İki yıl sonra da Nevzat... Ellerin kapısına kul köle olacaklarına, babalarının yanında beyler paşalar gibi çalışıp paralarını kazanırlar.” (s. 117).

Şiddet:

Keder çok küçük yaşta gelin olmuştur. Bu yüzden hem psikolojik hem de beden şiddete maruz kalır. Ancak romanda açıkça dile getirilen şiddet örneği Keder'e ehtilerinin gece yatakta yapması gerekenleri anlatmasıyla, onların tavsiyelerini dinlemesiyle olur. Keder, Pervin ve Nebile'nin söylediklerinden yola çıkarak kocasını öpmesiyle şiddete maruz kalması bir olur. “Bir türlü yatışmıyordu hırsı. Keder'in, tokatlarına, yumruklarına tepki vermemesi daha da hiddetlendiriyordu İsmail'i.” (s. 45).

Keder, İsmail tarafından düzenli olarak şiddet görür. Dayakların kesildiği dönem ise Keder'in hamilelik dönemidir. İsmail, Keder'i düşündüğünden değil karnında taşıdığı bebeğe zarar gelmesin diye şiddete ara verir.

Daha çocuk yaşta anne olan Keder, çocuğunu sedirden düşürünce kocası onu yine döver. Pembe, severek evlendiği ve kurtuluşu aradığı Mustafa ve annesinden yana şanslı değildir. Umutla gittiği evde hem nikahsız yaşamış hem de şiddet görmüştür. “Pembe her şeyi anlattı annesine, kaynanasının onu kapının önüne koymaya kalkışmasını, karşı gelince de tekme tokat dövüldüğünü... Mustafa'nın bütün bunlara seyirci kalmasını, hatta kaynana dayacağının yanında birkaç okkalı tokatla annesini destekleyerek defol bu evden diye haykırdığını...” (s. 224).

Aşk:

Romanda severek evlenen kişilerin sayısı oldukça azdır. Fidan, Fazıl'la komşu olduğu için aileleri vermemiş ve kaçarak evlenmişlerdir. Diğer evliliklerde aşk temasının varlığına rastlamak biraz zordur. Bu romanda Pembe ve Mustafa arasında bir aşk yaşanır ancak bahsi geçen aşk, gençlerin uzaktan birbirlerini görmesiyle olur. Bundan öteye geçmek de mümkün değildir. Pembe, babasının onu istemediği birine vermesiyle Mustafa'ya kaçır.

Kaçış:

Romanda kaçış teması, geleneklerin ve törelerin baskıları altında ezilmek istemeyen iki kişide görülür. Bunlardan biri Pembe diğeri Yusuf'tur. Pembe istemediği ve ona uygun olmayan biriyle evlenmek zorunda kaldığında, kurtuluşu kaçmakta bulur. Fakat sonu beklediği gibi olmaz. Yusuf ise ona canından bir parçayı öldürmeyi layık gören babası ve abilerinden kaçır.

Seyahat:

İsmail, Keder'i de alıp daha önce düğün için gittikleri İstanbul'a seyahat ederler. Bir sonraki seyahatleri ise yine İstanbul'a ancak burada yaşamak için olmuştur. İstanbul'a trenle giderler.

Ayrılık:

Keder, evlenirken ailesinden ayrılmak zorunda kalmıştır fakat haftada bir defa ailesinin yanına ziyarete gidebilir. Bu seferki ayrılıkları daha uzak bir yere, İstanbul'a, taşınmaları sonucunda yaşanacaktır. Keder adını duyduğu, efsanevi şehir İstanbul'a giderken ailesinden ayrılacağı için üzgündür. Annesi, kardeşleri, kendi ailesi gibi gördüğü kocasının ailesini çok özleyeceğini düşünür ve yaşanacak ayrılıktan büyük bir üzüntü duyar.

Evlilik:

Romanda çocuk yaşta evlenen Keder'in, ablası Gülistan ve Ahmet'in evlilikleri yer alır. Keder ve İsmail arasındaki evlilikte aşk olmasa da ablası Gülizar ve Ahmet uzaktan olsa da birbirlerini görüp beğenmişlerdir.

Hediye:

Yusuf, ölüm emri verilen ablası için hediye alır. “Vitrinlerden birindeki mankenin üzerinde beyaz, önü nakışlı bir kazak gördü. Bir an Pembe'yi hayal etti kazağın içinde... hemen içeri girdi. Kazakla beraber, göğüs kısmındaki işlemelerin rengine uygun, pembeli beyazlı bir de fular seçti. Ablasına aldığı ilk armağandı.” (s. 237).

Kıskançlık:

Keder küçük yaşta gelin olur. Kayınpederi Salih Efendi hem yaşının hem de bedeninin küçüklüğünden Keder'e ‘Küçümen Gelin’ der. Keder'in büyük eltisi Nebile bu ilgiyi kıskanır ve eline geçen fırsatı değerlendirir. Keder'in çocuğunu sedirden düşürdüğünü söyler. “Kendi telaşından farkında bile değildi Keder ama Nebile ile Pervin onun üst üste oğlan doğurmasından hiç de memnun değillerdi.” (s. 61).

İsmail, bacanağı olacak Ahmet'i daha ilk görüşte kıskanır. Ahmet, İstanbul'da yaşar ve iki halı mağazası vardır. Giyimi kuşamıyla köyün dikkatini çeker. “Ahmet'in arkasından daldı gitti İsmail. Kıskançlıkla gıpta etmek arasında asılı kalmıştı duyguları.” (s. 69).

İsmail, Keder'in güzelleştiğini Gülistan'ın düğününde fark ederek kıskançlık krizine girer. “Tabii ya... on dördündeydi Keder gelin olduğunda. Daha yeni serpilip geliyor o

çelimsiz çocuk bedeni. İrkiliyor birden ‘Başka gözler de görüyor senin gördüğünü’ diyor kulağındaki fısıltı.” (s. 80).

Kadının Boyun Eğişi:

Zehra özlemle beklenen erkek çocuğu veremeyince bu durumun tek suçlusu kendisiymiş gibi düşünür ve çaresizliğine boyun eğer. Üç gün odasından çıkarılmaz. Keder daha on dört yaşındayken evlendirileceğini öğrendiğinde hiçbir şey yapamaz. “Çılgına dönmüştü Keder. İsyanla dolmuştu yüreği. Haykırabilseydi keşke isyanını, keşke o gücü kendinde bulabilseydi. Bu çatı altında itiraz etmek, karşı gelmek kurulu düzene başkaldırmak yalnız Keder’in değil, kimsenin haddi değildi. Babası ne söylerse oydu.” (s. 32).

“Hizmetçisisin oğlumun, cariyesisin, kölesisin. Yerin bil ona göre hareket et.” (s. 58). İsmail’in Keder’e söylediği bu sözler anneliği bile kadına hak görmeyen bir zihniyetin dışavurumu olarak karşımıza çıkar. “Bu evin sevdasız, cilvesiz, soru sorma ve sorgulama hakkı olmayan küçümen gelini olarak kalacağından emindi.” (s. 64).

Kadının Özgürlük Arayışı:

Törelere anlatan bir roman olması sebebiyle adı geçen kadın kahramanların erkeğin sözüne boyun eğen ve fikirlerini söylemekten korkan kişiler olduğu görülür. Romanda bu gidişe geleneklere ve yerleşmiş ataerkil anlayışa başkaldıran kadınların varlığı da görülür. Bunlardan biri İstanbul’da tanıştıkları ve Keder’e komşuluk yapan Fidan abladır.

“Tabii ya, diye güldü Fidan. Analarımızın şartlandırması. Kızlar kahve içmez, kararırılar sonra... kadınlar kahveyi kocaları ya da misafirleri için pişirir, öyle değil mi? Yok efendim, yok! Değiştireceksin bu kafayı...” (s. 130).

Keder, Fidan’ın tek başına ayakta durduğunu görür. Koca şehirde yalnız bir kadının kendi parasını kazanması ona çok ilginç gelmiştir. Fidan’a yardım eder Keder. Bunun karşılığında da Fidan ona hak ettiği parayı verir. Böylece Keder ilk defa kendi parasını kazanmış olur.

Fidan’ın hayatlarına girmesiyle Keder’in attığı adımlar daha da cesurdur. Keder, babasının ölümünün ardından İstanbul’a, ablasının yanına gelen annesine gitmek için kocasından nasıl izin isteyeceğini düşünürken Fidan’ın şu sözlerinden cesaret almıştır. “İzin

almak yok artık! Bundan sonra böyle... köle misin sen? Haber vermek var, izin istemek yok!” (s. 190).

Pembe daha on yedi yaşını bile doldurmamışken İsmail’in dükkân komşusu, ellili yaşlarına yaklaşmış, beş çocuk babası ve dul bir adam olan Süleyman Pembe’ye talip olur. İsmail başta yadırgasa da ondan iyi talip bulamayacağını düşünerek kızını verir. Pembe’nin başkaldırı teşebbüsü bu noktada başlamıştır. “İlk kez isyan etti Pembe. O adama varmam ben diye çığlıklar attı. Annesinin üzerine bir deri gibi yapışmış suskunluğuna, kaderciliğine, boyun eğişine isyan etti.” (s. 204). Pembe’yi bu derece cesur kılan şey ise Mustafa’ya sevdalanmasıdır. Pembe Mustafa’ya kaçır.

2.2.7.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Pembe ve Yusuf adlı roman, yazarın töreleri işleyen iki romanından biridir. Popüler romanlar çerçevesinde değerlendirildiğinde konusu dikkat çekicidir. Asıl hikâyenin anlatılmaya başlanacağı yere kadar kadercilik anlayışıyla yaşamlarına devam eden ve nesilden nesile aktarılan bir çaresizlik romanın konusunu oluşturur. Yazarın diğer romanlarından farklı olarak kahramanları özgürlüğüne düşkün ve güçlü kadınlar değil, tüm çaresizliğiyle karşımıza çıkan sıradan, derin düşünceleri olmayan ve gününü kurtarmaya çalışan insanlardır.

Popüler romanların bir özelliği zaman akışının kullanımıdır. Yazar, okuyucuda merak uyandıracak ve onu zinde tutacak olayları anlatır. Bunun için de gereksiz görülen bölümlerde hızlı geçen zaman asıl hikâye bölümlerinde uzun ve yavaş anlatılır. Örneğin Keder’in doğduğu gün anlatıldıktan sonra onun on dört yaşında evlendirildiğini görürüz. Pembe ve Yusuf’un doğumu arasındaki üç yıl yine çok hızlı geçilen yerlerdendir.

Romanda daha çok kapalı mekanlar kullanılmıştır. Bu mekanları ev, kahvehane, halı mağazası gibi yerler oluşturur. Özellikle kişiler arasındaki diyaloglar kapalı mekanlarda geçer. Dış mekân olarak şehirlerin adı kullanılır. İstanbul’un Pazar yeri, Boğaz gibi yerler dış mekânı oluşturur. Bu yüzden popüler roman içerisinde değerlendirilebilecek bir mekân kullanılan karşımıza çıkar.

Kurgu basittir. Popüler romanların okuyucu kitlesine hitap etmesi gerekir. Anlatı bütünlüğünde bu basitlikten dolayı zayıflık görülür. Romanın dili oldukça yalın bir anlatıma sahiptir. Bir töre romanında herkesin anlayabileceği kelimeler tercih edilmiştir. Yerel ağız özellikleri bazı bölümlerde aktarılmaya çalışılmış ve yer yer kalıplaşmış ifade ve deyimlere yer verilmiştir.

Roman, popüler roman özelliklerini taşır. Ancak kitabın başında Âdemoğlu Pansiyonun adının geçmesi, postmodern metinlerde görülen parçalanma ve metinlerarasılık tekniğine benzetilmek istenmiştir. Birçok yerinde şarkı sözü ve şiir alıntıları yapılarak bu teknikler desteklenmek istenmiş fakat popüler roman çerçevesinin dışına çıkmayı başaramamıştır.

2.2.8. Piraye Romanı ve Yapısal İncelemesi

Piraye, iyi bir ailenin iki kızından biridir. Babasının Nazım Hikmet'e olan hayranlığı dolayısıyla iki kızına onun eşinin ismi olan Piraye adını vermiştir. Piraye'nin ablası Hatice erken yaşta evlenmiştir. Piraye sanata düşkün bir kızdır. Bu yüzden tiyatro ve edebiyat okumak ister ancak babasının isteği doğrultusunda diş hekimliği okumaya karar verir.

Piraye'nin ablası Hatice erken yaşta evlenmiş ve iki çocuğu olmuştur. Evliliğinde mutluluğu yakalayamayan Hatice babasının evine döner. Piraye çok güzel ve çevresinin ilgisini çeken bir genç kız olsa da ablasının yaşadığı talihsizlikten dolayı erkeklere karşı oldukça mesafelidir. Kendi ayakları üzerinde durmak ister. Okulda aynı bölümde okuyan Diyarbakırlı Haşim ile karşılaşır ve ondan çok etkilenir. O güne kadar olan düşüncelerinin aksine bu ikili yakınlaşır ve ilişkileri hızlı bir şekilde ilerler. Haşim kısa bir süre sonra Piraye'ye evlenme teklifi eder. Piraye bu teklifi kabul eder fakat ikisinin de okulu bitmediği için biraz askıya alınır. Haşim ayrıca askerliğini de yapacaktır. Her şey planlar doğrultusunda ilerler. Haşim okulunu bitirip askere gider. Bu sırada Piraye de okulunu tamamlar. Haşim Diyarbakır'a kısa bir süre için gider fakat geri dönmesi gecikir. Zengin bir ailenin oğlu olan Haşim ailesinin etkisiyle orada diş muayenehanesi açacağını bildirir. Bu durum ailesinin zorlamasıyla olur. Piraye bu duruma sinirlenir ve üzülür. Haşim'in bu kararına şiddetle karşı çıkar ve orada yaşamak istemediğini söyleyip evlilikten vazgeçer. Haşim, Piraye'yi bırakamaz, onu yaşadığı yere davet eder. Piraye son bir şans vermek için Diyarbakır'a gider.

Oraya gidince fikrini değiştirir. Kendisi için çok zor olacağını bilse de Diyarbakır'da yaşamayı kabul eder.

Piraye'nin hayatı evlendikten sonra tamamen değişir. Ona yabancı olan bir hayat tarzı içerisine girmiştir. Haşim'in ailesi bir taraftan Haşim bir taraftan Piraye'yi zorlar. Bu hayat düzenine ayak uydurmakta oldukça zorlanan Piraye, Haşim'le birlikte çalışmaya başlar. Sonuçta o da aynı okuldan mezun olmuş bir doktordur. Ancak işler düşündüğü gibi gitmez. Bir erkeği muayene ettiği için Haşim Piraye'yi dver. İlişkilerinin zorluğu yanında ailenin Piraye'den bir erkek torun beklentisi vardır. Ancak Piraye bir kız çocuğu dünyaya getirir. Soylarının devamı için oldukça onemsedikleri bu durum için sürekli Piraye'yi suçlarlar, ona soğuk davranırlar. Piraye bütün yaşadıklarının ağırlığıyla İstanbul'a gider. Bu gidişi fırsat bilen aile, Haşim'e bir kuma getirir. Bu kadından Haşim'in bir çocuğu olur ama sakattır.

Piraye'nin babasının bu sırada sağlığı bozulur ve vefat eder. Piraye babasının muayenehanesini devralır. Piraye kendine yeni bir hayat kurmaya çalışır. Haşim kızının ve Piraye'nin peşinden İstanbul'a gelir fakat Piraye geri dönmez. Bu sırada zaten hamiledir. Yıllarca ikinci bir çocuğunun olmayacağını zannettiği için hamileliği onun için sürpriz olur. Yaşadıklarından sonra da Haşim'e geri dönmek istemez ve hamileliğini ondan gizler. Haşim İstanbul'a geldiğinde Piraye'nin bebek beklediğini anlar. Piraye, Haşim'i tekrar reddeder. Haşim son bir istekte bulunur. Bu istek çocuğa kendi adının konulmasıdır. Sonunda bir erkek çocukları olur fakat Haşim geleceğinden çok umutsuzdur. Bu yüzden Diyarbakır'da girdiği bir çatışmada kendini hiç savunmaz ve ldrlr. Piraye ise doğan çocuğuna onun adını verir.

Romanın Yapısal zellikleri

Romanda Piraye adlı ge bir kızın aile yapısından okul hayatına kadar toplum içerisinde modern ve geleneksel kalıpların açılması konusundaki zorlukları aktarılır.

Eserin merkez karakteri Piraye'dir. Romanın iki ana karakterinden biridir. İdealleri olan ve bunu gerçekleştiren bir ge kız olarak tasvir edilir. Kendi doğruları ve idealleri doğrultusunda hareket etmesine karşın yaşadığı aşkla hayatı farklı bir yöne doğru evrilir. Nitekim her ne kadar âşık olsa ve âşkının peşinden koşsa da inandığı gerçeklere saygısını yitirmeyip olumsuzluklarla baş etmeyi bilir.

Diyarbakırlı bir ağanın oğlu olan Haşim, bütün mal varlığına karşın dış hekimliği okur. Romanın başlarına biraz daha anlayışlı ve modern bir görünüm sergilerken doğup büyüdüğü kalıpların dışında kalmakta zorlanır. İstemese de geleneksel ve ataerkil yapının görünümünü sergilemekten geri duramaz. Bu yüzden hayatının akışı beklemediği yönde değişir. Hatta kendi ölümüne bile sebep olur.

Ayhan Hanım, Piraye'nin annesidir. İki kızı olan Ayhan Hanım'ın zaman zaman baskıcı tarafının ortaya çıktığı görülür.

Esin:

Piraye'nin kolejden arkadaşı Esin, okuyucuya “daha o yıllarda inceltilmiş kaşları, herkesinkinden birkaç parmak kısa eteği, göğüslerini ortaya çıkaracak darlıkta, gerekenden bir beden küçük gömleği, ancak dikkat edilirse anlaşılabilir gizli makyajıyla ve... sık sık değişen erkek arkadaşlarıyla benim tarzımın çok dışındaydı. Ama şimdi; açık sözlülüğü, dobralığı, böyle delidolu halleri, cıvıl cıvıl konuşmalarıyla hoşuma bile gittiğini söyleyebilirim” (s. 19) şeklinde tanıtılır. Esin, özellikle okul yıllarında Piraye'nin farkındalıklarını aktarması anlamında önemlidir.

Hatice, Piraye'nin ablasıdır. Genç yaşta gerçekleştirdiği evliliğinde aradığını bulamamış, sonunda da kendi ayakları üzerinde durmayı başarmış bir kadındır.

Arif ise okul arkadaşlarıdır. Piraye'yle Esin sayesinde tanışmışlardır. İkisinin de şiire olan tutkunluğu yakınlaşmalarını sağlamıştır.

Piraye'nin okul arkadaşı Ömer, çok eğlenceli ve girişken biridir. Piraye'nin yazlık evine gidip aileyle tanışır. Piraye'ye karşı duygusal bir yakınlığı vardır.

Lamia Hanım, olumsuz bir karakterdir ve Haşim'in annesidir. Geleneklere bağlılığı ile Piraye ve Haşim'in hayatlarının kötü yönde etkilenmesine sebep olur.

Reyyan Abla, Haşim'in ablasıdır. Piraye evlenince Diyarbakır'da kalacağını ilk defa ondan öğrenir. Bu yüzden Reyyan karşıt bir kahraman olarak yer alır.

Şehriban, Ayişe Bibi'nin torunudur. Onun ölümünün ardından konağa gelmiş ve Piraye'nin en yakın arkadaşı olmuştur. “Şehriban ise hep yanımda. Sessiz, rahatsız etmeyen; rahatsız etmek bir yana, tüy gibi hafif varlığıyla içime huzur veren, biricik dostum, yoldaşım o benim...” (s. 278).

Turan Amca ve Ümran Teyze, entrik düğüm noktasında çözücü durumda kahramanlardır. Diyarbakır'da yaşayan ve Piraye'nin babasının tanıdıklarıdır. Piraye'ye orada yalnız olmadığını hissettirirler. Ayrıca ileride Piraye onların yanına sığınacaktır.

Romanda anlatıcı, ana kahraman Piraye'dir. Ben anlatıcının olduğu romanda kahraman açısı kullanılarak ana kahramanın iç çözümlemeleri ön plana çıkarılmıştır. Kahramanın diğer kahramanlara söyleyemediklerini iç konuşma tekniğiyle okuyucuya aktarılır. Diğer kahramanların fikirlerini ve duygularını anlatmak içinse diyalog tekniği kullanılmıştır.

Romanın zamanı, Piraye'nin üniversiteye başladığı ilk gün ile yani bir aktüel zaman başlar. Kendini tanıtırken geriye dönüşler yapılarak en fazla dört beş yıl öncesine kadar giden kısa özetler yapılır. Adının verilmesi, tiyatro okumak istemesi, ailesinin ondan beklentileri gibi konular hızlı bir şekilde okuyucunun zihninde canlandırılır. İlk yarı yıl tatiline kadar zaman akışı çok hızlıdır. Bu zaman diliminde sadece Arif'le birbirlerinden şiir alıp vermeleri anlatılır.

Birinci sınıfın sonunda Haşim'le karşılaşırlar. Piraye ilk yaz tatilini yazlığa giderek değerlendirir. İkinci senelerinde Ömer ve Asistan Nevzat'tan beklemediği bir ilgi görür. Ağustosta ise Esin ve Korhan'ın nişan törenleri yapılır.

Haşim üçüncü sınıf öğrencisidir. Aradan geçen iki yılın sonunda Haşim'le yakınlaşırlar. Piraye'nin son sınıf öğrencisi olması ve Haşim'in askere gitmesine kadar olan olaylar hızlı bir şekilde verilmiştir.

Haşim ve Piraye'nin evlenmesi, çocuk sahibi olmaları, ikinci çocuğu beklemeleri, Piraye'nin babasının ölümü ve Piraye'nin kumayla karşılaşması da yaklaşık üç dört yıl gibi bir zaman diliminde gerçekleşmiştir. Romanda genel olarak sekiz on yılı kapsayan bir zaman dilimi kullanılmıştır.

İç mekânı daha yoğun kurgulandığı romanda Piraye'nin ve ailesinin yaşadığı ev Nişantaşı'ndadır. Nişantaşı İstanbul'un en gözde semtlerinden biri olması bakımından maddi durumlarının iyi olduğu çıkarımı yapılabilir.

Marmara Üniversitesi en çok zaman geçirilen mekanlardandır. Bunun dışında şehrin çeşitli mekanları gezilir.

Piraye ve ailesinin yazlık mekânı Çınarcık'tır. "Çınarcık... Yıllar önce babamın arsasını alıp, sonra da üzerine iki katlı küçük bir villa kondurarak; annemle beraber özenle döşeyip bize yazlık bir yuva olarak sundukları Yaz Köşkü'müz..." (s. 56).

Okul gezisi kapsamında iki günlük Safranbolu tatiliyle burası anlatılır. Ünlü Safranbolu evleri ve yemeklerini kahramanların ağzından dinleriz.

Haşim askerliğini yaptığı sırada Piraye, annesi ve Haşim, Diyarbakır'a gitme kararı alırlar. Haşimlerin konağı, ikram ettiği yemekler ayrıntılı şekilde aktarılırken Diyarbakır'a özel olan şeyler hakkında da bilgi verilmiştir. Dağkapı, Urfakapı, Mardinkapı, Dicle Kapısı, Diyarbakır Surları, Ali Paşa Mahallesi, Yedikardeş Burcu gezilip buraların tarihi hikayeleri aktarılmıştır. Diyarbakır'da Haşim için açılan muayenehane kullanılan mekanlar arasındadır.

Piraye'nin ayrılık kararı almasının ardında Haşim kısa bir Doğu turu programı hazırlamıştır. Böylece Türkiye turu yaparlar. Urfa, Balıklı Göl, Gaziantep, Adana, Mersin'e gidilip gezilir.

Romanın kurgusuna baktığımızda birinci bölümünde Piraye'nin üniversiteye başlaması, arkadaşlıkları, Haşim'le tanışması ve gelenekler karşısında verdiği mücadele ile evlenmeleri anlatılır. İkinci bölümde Piraye ve Haşim artık evlidir. Diyarbakır'da yaşamaya başlarlar. Piraye için geleneklerin öncelikte olduğu bir aile yapısına uyum sağlamak zor olur. Bu bölümde Haşim'in kıskançlık yüzünden Piraye'ye şiddet uygulaması, Dicle'nin doğumu, erkek çocuğu sahibi olamadığı için Piraye'ye kuma gelmesi ve bütün bunların sonunda Piraye'nin intikam alarak İstanbul'a dönmesi anlatılır. Üçüncü ve son bölümde ise Piraye babasının ölümü nedeniyle İstanbul'a dönüp onun iş yerini çalıştırmaya başlar. Bu arada Piraye ikinci bebeğine hamile kalması anlatılmıştır.

Eserde iç konuşma, diyalog teknikleriyle beraber kahramanın hayatına dokunan insanların fikirleri açığa çıkarılmıştır.

Kitabın adı ve kahramana adının veriliş şeklinden de anlaşıldığı gibi kahramanımız Nazım Hikmet ve şiir hayranıdır. Bu sebepten Nazım Hikmet’e ait birçok şiir alıntısına rastlanılır.

“Karıcığım,
Hasretliğin on ikinci yılı bu on ikinci yılı
Gönül ağzına kadar dolu Sen diyorum İstanbul geliyor aklıma
İstanbul diyorum sen Sen şehrim kadar güzelsin
Şehrim senin kadar acılı.” (s. 15).

Nazım Hikmet ve hayatının yanı sıra pek çok edebiyatçının da adı kullanılmıştır. “Benim günlerden beklediğim kadar/Günler de benden bir şeyler bekler”, “Dün Memed' i de vurdular/ Yarın sıra bize gelebilir/ Gelirse ölürüz Ne var ki...” Ahmed Arif’in “Gitmek, Gözlerinde gitmek sürgüne.”, “Terk Etmedi sevdan beni” eserleri, romana genellikle de diyaloglar içerisinde yerleştirilir.

Yazarın bazı bölümlerde ileriden haber verdiğini, kendi düşüncelerini aktardığı görülür. “İstanbul-Diyarbakır arasına konuluveren, hangi noktada sabitleşeceği belirsiz, küçücük bir nokta... Zaman içinde habis bir ur gibi sekil değiştirip, zifır karası dev bir beneğe dönüşeceğini, tüm direnmelere karsın hepimizi içine alıvereceğini bilmiyoruz henüz...” (s. 163).

Dili sade ve basit olan romanda bazen halk söyleyişlerine veya deyimlere yer verilmiştir.

"Tatlı yiyen oğlan doğurur," diyor. "Ekşi yiyen de kız..." (s. 349).

Dil oldukça anlaşılır ve basittir ancak sürekli tekrarlanan ‘ayrımındayım, ayrımına vardım’ gibi sözcükler anlatımın akıcılığını bozmuştur.

Romanın temaları da Canan Tan romanlarının genel çerçevesine uygundur.

Aşk:

Piraye’nin aşk hakkında düşünceleri şu şekildedir: “Bence aşk aranmamalı, kendi kendine gelip sahibini bulmalı.” (s. 22). Piraye Haşim’i ilk defa otoparkta kız arkadaşıyla görür. Uzaktan uzağa birbirlerini görmek dışında ilk kez ikinci sınıfın sonunda konuşmaya başlarlar. Piraye takım elbise içindeki Haşim’den etkilenir. Haşim aşkını itiraf etse de Piraye

kendini sorgulamaktan geri duramaz. Onun hissettikleri Esin ve Korhan'ın yaşadıklarından farklıdır. Sürekli gelgitler yaşar.

Kuma:

Kuma teması, bir aşk hikayesi anlatılan bu romanda törelerin devreye girmesiyle ortaya çıkan bir toplumsal gerçektir.

“Tut ki bıraktım hapları. Ve çocuğum olmadı. Ne yaparsın böyle bir durumda?”

“Ben bir şey yapmam,” diye gülüyor. “Ama büyüklerim için garanti veremem. Hemen üstüne kuma getirirler. Hem de hiç gözünün yasına bakmadan...” (s. 334).

Piraye'den beklenen erkek torun gelmeyince Haşim'in ailesinin çözümü bir kuma bulmak olur. Haşim ailesine karşı çıkamaz ancak Piraye böyle bir durumu kabullenip yerinde duracak bir kişiliğe sahip değildir. Piraye'nin üst komşularından Bekir Bey de eşinin üzerine kuma getirmiştir.

Şiddet:

Törelerin ve geleneklerin hâkim olduğu bir romanda şiddet temasının olması kaçınılmazdır. Haşim, diş hekimi olan Piraye'ye erkek hastaya baktı diye şiddet uygular. “Yeniden geliyor üstüme. Sırtımı duvara yaslayıp, boşta kalan eliyle çenemi kavırıyor. Var gücüyle sıkıyor, sıkıyor... ‘Konuşma,’ diyor. ‘Konuşma... Öldürürüm seni.’ Ve... Havada asılı kalmış eli kırbaç gibi, tüm öfkesini boşaltırcasına iniveriyor suratıma. (s. 306).

İntikam:

Piraye kendisine yapılanları kabullenemez ve daha güçlü bir kadın olarak karşılarına çıkar. Haşim ikinci karısından çocuğu olduktan sonra Piraye sadece Lamia Hanım'a ders vermek için Haşim'le birlikte olur, tatile çıkar. En sonunda da bir erkek bebek bekler. “Öcünü aldın Piraye.” (s.426).

Kıskançlık:

Piraye karşılıklı şiirler alıp verdiği Arif'le güzel zaman geçirir. Ancak Arif'in gereksiz kıskançlıkları sonucu Piraye onunla bir ilişkiye başlayamayacağını söyler.

Ömer çok belli etmese de Piraye'ye karşı hisleri vardır. Bu yüzden okulun asistanı Nevzat'ın sürekli Piraye'nin yanında olmasından rahatsızdır onu kıskanır.

Haşim, Piraye'den önce yaşadığı ilişkilerini anlatırken Serap adında takılıp kalır. Piraye, onun ayrı bir yeri olduğunu düşünerek içinden gelen, engelleyemediği duygularını bastırmaya çalışır. Üstelik büfeden gümüş bir çerçevenin içinde Serap'ın resmini çıkarınca Piraye kıskançlığına engel olamamış ve evi terk etmiştir.

Nişan törenlerinin ardından Serap, kucağında bebeğiyle merakına engel olamayıp Piraye'yi görmek ister. Ancak Piraye onu görüncesinin evinde kısıtlayıp her şeyi bildiğini eğer bunları yapmaya devam ederse kocasını elinden alabileceğini söyler. Piraye kıskançlık yüzünden normalde yapmayacağı şeyler yapmıştır.

Gelenekler:

Piraye'nin ailesi İstanbul'un en gözde yerinde yaşayıp maddi durumları iyi olsa da geleneksel bir anlayışa sahiptir. Büyük kızlarının erken yaşta onaylamadıkları bir evlilik yapmasıyla bütün baskılarını Piraye üzerinde kurarlar.

Annesi Piraye'nin şiir kutusunu bulduğunda onun Arif'le sevgili olduğunu düşünür. Burs alan bir öğrencinin ileride devletin gönderdiği yerlere gitmek zorunda kalacağını söyleyerek Piraye'yi bu ilişki konusunda uyarmaya çalışır.

Piraye, ailesinin daveti üzerine Haşim'i yemeğe çağırır. Haşim, Diyarbakırlı bir ağanın oğludur ve geleneklere uymalıdır bu yüzden önce Piraye'yle konuşup yapılacaklar konusunda ona bilgi verir. “Karşımda görmüş geçirmiş, yasını basını almış biri var sanki. Nişanın kız tarafına ait olduğunu ben de biliyorum. Seçimi bize bırakmakla; ailemi, böyle bir yükün altına girmeye zorunlu kılmaktan kaçındığını gösteriyor. Hâşim'e özgü, ince bir davranış daha...” (s. 147).

Özellikle kız isteme töreniyle başlayıp nişan ve düğün adetleri teker teker yerine getirilerek romanda yerini alır.

Kız isteme töreni için Haşim ve ailesi Diyarbakır'dan gelirler. Piraye'nin evinde de misafirleri iyi ağırlamak için hummalı bir çalışma başlar. “İlk olarak Lamia Hanım'a uzatıyorum tepsiyi. Eliyle kocasını gösteriyor. Önce ona vermelisin, der gibi.” (s. 167).

“Diyarbakır'ın hasır bileziği," diyor Latife hala. "Oralarda bu bileziğe sahip olmayan gelin, gelinden sayılmaz.” (s. 169).

Nişan töreninde bir aşiret gelini olmanın izlerini görür. “Lamia Hanım, kutlamasının ardından, Naran'ın elinde tuttuğu çok sayıdaki kutuları, kendi belirlediği sıraya göre tek tek açıp; kollanma, boynuma, göğsüme bir şeyler takmaya başlıyor. "Dal" dendiğini sonradan öğreneceğim, Diyarbakır isi elmas broş; zincirler, gerdanlıklar; telkâri, burmalı, inceli kalınlı bilezikler...” (s. 174).

Düğün hazırlıkları sırasında yine adetler ön plana çıkarılır ve hapsine uyulur. İmam nikahı olduğu gün ise Piraye'nin alışık olmadığı bir şey daha karşısına çıkmıştır. “Sembolik bir miktar olmalı, diye düşünürken; Kenan Bey yardımına yetişiyor. "İki yüz altın, diyelim." Bana son derece gülünç gelen bedel saptamasından sonra, karı koca olduğumuzu söylüyor hocamız.” (s. 258).

Düğün olduktan sonra da yapılması gereken gelenekler vardır. Bunlar da okuyucuyla buluşur.

“Gelinin yedisi, yani gerdeğin üzerinden geçen yedinci gün çok önemlidir bizde. İkinci bir düğün de diyebilirsin buna. Ya da gelinin yüz akının kutlanması... Eş dost, akraba; düğüne gelen, gelmeyen herkes çağrılır. Geline mutluluk dilemek için toplanılır, yemekler yenilir, kadın kadına doyasıya eğlenilir." İlginç. Ama bu tür ilginçliklere çoktan alıştım artık.” (s. 275).

Törelerin hâkim olduğu bir romanda erkek torun beklentisi mutlaka olmalıdır. Bu yüzden gelenek adı altında bu beklentiyi de gösterebiliriz.

“Ne haliniz varsa görün," diyor. "Yalnız, bilmiş olun ki, Artukoğlu namını yasatacak bir oğlunuz olmadıkça, yüzünüzü yerden kaldıramazsınız!” (s. 297).

Konakta kaldıkları sırada Piraye ve Haşim'e büyü yapılır.

“Bugün hangi elin degeceğini merak etmekten kendimi alamadığım çarşafı gerginleştirip, altına katlıyorum. İstemim dışında toplanıp götürülmesini önlemek istercesine, çarşafın ucunu daha derinlere yerleştirme çabasıyla yatağın kösesini hafifçe kaldırıyorum. Ve... Karyolayla yatak arasına serpiştirilmiş, ne olduğunu anlayamadığım siyah taneciklerle yüz yüze geliveriyorum.

Eğilip dikkatle inceliyorum. Kara çörekotuna benziyor, ama değil. Fare pisliği desem, farenin bu dar yerde ne işi var?” (s. 298).

Piraye ve Haşim'in kızları Dicle dünyaya geldiğinde bebeğe ad verme töreni gerçekleşir. Bu da toplum içindeki geleneklerden biridir. “Ezan okunurken, üç kez sesleniyor kulağına. "Dicle... Dicle... Dicle..." (s. 356). Bebekle ilgili gelenekler tek tek uygulanır. Yıkanmasından gezdirilmesine kadar bütün geleneklere yer verildiğini görmekteyiz. “Bebeğin ilk yıkanması geleneği bu işi de tören havasına sokuyor Lamia Hanım. Hamam tasının içine altın liralar, nazar boncukları atıyor. Tastaki suya dualar okuyor. Dicle'nin basından aşağı, bu okunmuş suları döküyor.” (s. 359).

Evlilik:

Piraye'nin ablası ailesi tarafından onaylanmayan bir evlilik yapmıştır. Sonunda kocası onu aldatınca da iki kızıyla aile evine dönmek zorunda kalır.

Piraye ikinci sınıfa başladığında üniversiteye yeni gelen asistan Nevzat'tan evlenme teklifi alır. “Zavallı Nevzat! Hiç tanımıyor beni. Piraye'ye yapılacak evlenme teklifinin asla böyle olmaması gerektiğini nereden bilecek? Ölçülü, biçili, kalıplara hapsedilmiş... Romantizm içermeyen... Kupkuru, yavan bir sözcük kümesi! Körkütük âşık bile olsam kabul etmezdim böyle bir teklifi.” (s. 82).

Romanda yaşanan evlilik tekliflerinden biri de Esin ve Korhan arasındadır. Piraye ve Haşim'in evliliği oldubittilerle olur. Haşim'in baskıcı ailesi tarafından yeni gelinlerine her şey bir tepsi içinde sunulmuştur. Piraye bu durumdan rahatsız olsa da Haşim için bütün bu hazırlıklara katlanır.

Ayrılık:

Piraye ve Haşim fiziksel olarak ilk ayrılıklarını, nişan töreni sonrasında Haşim'in askere gidişiyle yaşarlar. Askerden döndükten sonra da Diyarbakır'a giden Haşim, bu sefer dönmekte gecikir. Dönmemesinin nedeni ailesinin ona muayenehane açmasıdır. Piraye'nin, ailesinin Diyarbakır'da Haşim için açtığı muayenehaneye gitmesi ayrılığın başlangıcı ve bundan sonraki hayatının dönüm noktası olacaktır. “Açılışa giyeceğim elbiseyle birkaç parça eşyayı küçük el çantasına atıyorum. Kapının önünde sıralanmış annemin, babamın, ablamın, bir bilinmeze yolcu ettikleri kızlarına yönelttikleri umarsız bakışları görmemeye çalışarak, hepsini tek tek kucaklayıp, Hâşim'le beraber baba evimin kapısından çıkıyorum”. (s. 237).

Piraye'nin ablası ve eşi romanın başından itibaren sorunlu bir çift olarak anlatılır. En sonunda da ayrılırlar.

Pişmanlık:

Piraye'nin ablası Hatice liseyi bitirir bitirmez evlenir. Aradığını bulamayan abla kocasının aldatması üzerine pişman olup geri gelmiştir. Piraye'ye de tavsiye verir. "Oku kızım, oku! Benim durumum en güzel örnek sana... Öğrenimimi tamamlasam; bir mesleğim, bir isim olsa, bu hallere düşer miydim ben?" (s. 29).

Piraye'yi döven Haşım bundan çok pişman olur. "Piraye,' diyor titreyen sesiyle. "Ölmek istedim! Senin ardından, seni kaybetme korkusuyla, sana yaptıklarımın utancıyla... Ölmek istedim inan ki." (s. 315).

Ailesinin baskısı sonucu kumayla evlenen Haşım üstüne çocuğu sakat kalınca pişmanlıkların en büyüğünü yaşar. "Dayanamıyorum Piraye," diye orta yerinden giriyor konuşmaya. "Kaldıracağımın çok üzerinde bir yükün altındayım. Yasadıklarım yetmezmiş gibi; bir de bakıma muhtaç, özürlü bir çocuğun yükü bindi omuzlarıma." (s. 407).

Ölüm:

Romanda yaşanan ilk ölüm, Artukoğlu ailesinin değer verdiği Ayişe Bibi'nin ölümüdür. İkinci ölüm Piraye'nin babası olur. Piraye'nin aldığı kararları uygulamada hızlanmasına sebep olur. Ne var ki, İstanbul'dan gelen bir haber; kararlarıma ivedilikle sahip çıkmama, onları hemen o an uygulamaya geçirmeme neden oluyor. Yaşanan üçüncü ve son ölüm ise Haşım'ın hayattan beklentisi kalmadığı bir anda intihar etmesidir.

Siyasi Görüşler:

Yazarın diğer romanlarında karşımıza çıkmayan bir temadır. Piraye'nin babası sol görüşe yatkındır ve kızını da okuttuğu şiirlerle bu yolda yetiştirmiştir. Ancak Piraye'nin yeni şiir arkadaşı Arif'in de böyle bir anlayış sahibi olduğu verdiği şiirlerden anlaşıldığı için özellikle annesi bu duruma oldukça tepkilidir. "Hani her insan on sekiz yaşına kadar komünistti de törpülene törpülene orta yolu bulurdu? Deneyimleri arttıkça gerçekleşmeyecek hayallerle gerçekleştirebilecekleri ayırır, kendine ılımlı bir yol çizerdi... Kusura bakma ama, kızında bu tür olumlu bir gelişme göremiyorum ben" (s. 35). Piraye'yi korkutan Haşım'le

Diyarbakır'da yaşamak değildir. Onun devrimci anlayışına atıf yaparak yazar aslında bir konakta ağanın eşi olmaktan korktuğunu vurgular.

Hediye:

Arif ve Piraye arasında şiir alışverişiyle ufak bir yakınlaşma olur. Bu duyguların Arif'teki yansımaları getirdiği hediyelerle görürüz. "Kırmızı kurdeleyle bağlanmış şiir tomarı ve büyücek bir paket çikolata... Arifin tatil dönüşü armağanı." (s. 35).

Haşim yarı yıl tatili için gittiği Diyarbakır'dan Piraye'ye bir kart gönderir. Bu kartı Piraye'nin ailesi görünce Haşim'le tanışmaya gönüllü olurlar.

Ömer, Piraye için Çınarcık'a gelip ailesiyle tanışır. Birlikte burayı gezerlerken ikisi de birbirine yaz armağanı alır. Piraye'ye gümüş bilezik, Ömer'e de anahtarlık alınır.

Diyarbakır'da ziyaretine gittikleri Ayişe Bibi; Haşim ve Piraye'ye nişan hediyesi verir. Piraye için sürmedan ve Haşim için seccade.

Piraye'nin düğününden önce İstanbul'da toplanan okul arkadaşları ona bir hediye verir. "Esin elindeki kutuyu açıp; ortasına küçük, tek tas bir pırlanta yerleştirilmiş, kalp şeklinde bir kolyeyi boynuma takıyor. Yüreklerimizin seninle attığını unutmaman için..." (s. 254).

Kadının Özgürlük Arayışı:

Piraye inandığı değerlere önem veren biridir. Bu yüzden yapılan haksızlıklara boyun eğmez. "Ama artık biliyorlar. Evlerinin bir odasına kapatacakları, tüm dünyası o odayla sınırlı, uysallık ve söz dinleme konusunda Hâşim'e benzer bir gelin olamayacağımın bilincindeler." (s. 218).

Piraye, bir diş doktoru olarak Haşim'le birlikte çalışmak için muayenehaneye gider ancak bu durum konaktakiler tarafından hoş karşılanmaz. "Hastalarının yanında Hâşim'in bana eşiymişim gibi davranmadığı, onlarla tanıştırmaya gerek bile duymadığı, beni sıradan bir çalışan konumunda tutmaya çalıştığı gözümünden kaçmıyor." (s. 281).

Piraye'nin ablası Hatice, yıllarca mutsuz bir evliliği mesleği olmadığı içi sürdürmek zorunda kalmıştır. Fakat en sonunda zincirlerini kırar. "Çalışacağım," diyor ablam. "Kendi işimi kuracağım," diyor. "Anaokulu açacağım. Yaz sonu hazırlıklara başlıyoruz. Babamla..." (s. 333).

2.2.8.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Piraye romanı popüler roman içerisinde değerlendirilmelidir çünkü romanın ana temasını bir aşk hikayesi oluşturur. Böylece yazarın diğer romanlarında da kullandığı ve tecrübe ettiği bir temadır. Aşk konusu okuyucunun hemen tüketebileceği bir konu olması bakımından popüler romanlarda çok fazla tercih edilir. Olay halkası bakımından çok fazla yan olayın gerçekleştiği görülür. Romanın tamamında melodram etkisi görülür. Bu etkiyle okuyucu zaman zaman üzülür, öfkelenir ya da ağlayabilir.

Dil oldukça basittir. Entrika ve tesadüflere çok sık yer verilmiştir. Öğretici bir amaç güdüldüğü için şehir tasvirleri çok geniş yer kaplamıştır. Böylece okuyucuda görgü ve kültür seviyesinin artırılması amaçlanır. Zaman geçişleri hızlıdır. Ana olayın anlatılacağı bölümler daha ayrıntılı ve yavaş olsa da onun dışındaki önemsiz ayrıntılar sadece sezdirilir. Bütün bu özellikler dolayısıyla Piraye romanı popüler romanlar içerisinde yerini alır.

2.2.9. Sızı Romanı ve Yapısal İncelemesi

Efsun, doğumundan itibaren çevresinin ilgisini çeken bir bebek olmuştur. İlk kırk gün boyunca ağlamadığı için annesi ona Efsun adını vermiştir. Rodos'tan İzmir'e göçmüş bir ailenin kızı olan annesi, güzelliği ile ün salmış teyzesi ve hayat dolu bir anneannesi vardır.

Çevresi tarafından çok ilgi gören ve özellikle güzelliğiyle dikkat çeken teyzesi Reyhan, babası tarafından Aydın'lı bir çiftçiyle evlendirilir. Başlarda her şey iyi gitse de iki çocuğunun hatırına kocasının çapkınlıklarını ve kavgacılığını sindirmek zorunda kalır.

Efsun'un annesi Nergis Maraşlı Abdülkadir Bey'le tanışır. Abdülkadir Bey, Nergis'i babasından ister ama babası, adamın iki defa boşanmış ve çocuklu olduğu öğrenince için kabul etmez. Nergis ve Abdülkadir, Maraş'ta bir çiftliğe kaçarlar. Nergis başlarda mutlu olsa da İzmir'deki yaşantısının özler ve ayrılmak ister. Nergis boşanmayı kabul etmeyen Abdülkadir'den kaçmaya çalışır fakat odalara kilitlenir, dayak yer işkence görür. O sırada hamile olduğunu anlayan Nergis bebeğini aldırma ister. Gidebileceği tüm kapılara gidip yardım ister fakat başarılı olamaz. Kendi imkanlarıyla bebeği düşürmeye çalışıp bu işte de başarılı olamaz. Birgün buradan kaçmayı başaran Nergis, ablası Reyhan'ın yanına sığınır. Nergis babasından nefret ettiği için bebeğinden de nefret etmektedir. Dünyaya istemeden

getirmek zorunda olduğu çocuğuna karşı hiç sevgi duymaz hatta sütünü bile vermez. Bebekle teyzesi ve anneannesi ilgilenir.

Efsun annesinin yanında fakat annesiz bir ocuk olarak büyür. Bu eksikliklere rağmen yine de annesine hayran olarak büyür. Ailesi annesini tekrar evlendirmeye çalışır çünkü pek de oturaklı biri değildir. Nergis ikinci evliliğini yakışıklı bir kaptanla yapar. Kaptan apkın bir adamdır ve Nergis dördüncü eşidir. Efsun'un bu evlilikten bir kardeşi dünyaya gelir. Başlarda alışamasa da zamanla kardeşini çok sever. Ancak korkularının aksine annesi bu bebekle de ilgilenmez. Nergis'in ikinci evliliği de beklediği gibi gitmez fakat bu evliliğinden ikinci bir bebeği daha doğmuştur. Herkesin sevgilisi olan bu erkek bebek ise evliliği kurtarmaya yetmemiş ve kaptan Nergis'i terk etmiştir. Nergis başına buyruk kişiliği ile her defasında toparlanmaya devam etmiş ve bu durum Efsun'a yol gösterici olmuştur.

Efsun büyüyüp lise çağlarına geldiğinde ğretmeni ondaki yazma yeteneğini keşfeder. Bu sırada okulun müzik grubunda olan Erkan ile tanışır. Efsun, Erkan'a aşık olmuştur. İlişkileri uzun yıllar devam eder. Evlilik kararı aldıklarında ise işler değişir. Erkan'ın ailesi bu evliliğe karşı çıkar. Özellikle annesi ve ablası Efsun'u kesinlikle istemezler. Ortak bir kararla Erkan'ı Ankara'ya gönderirler. Erkan makine mühendisliği okurken bir taraftan da müziğe devam eder. Efsun ise edebiyat bölümüne okur. İki genç bir süre sonra ailelerini evliliğe ikna ederler. Efsun niversite yıllarında İngilizce hocasının eşi sayesinde astrolojiyle tanışır.

Erkan ve Efsun evlenir. Efsun, hayallerindeki gibi evlenemese de evliliği iyi gider. İki çocuğu dünyaya gelir. Başlarda kayın validesi 'kısır gelin' diye adını çıkar mış olsa da bir süre sonra aileden yana da iyileşmeler görülür. Erkan müzik çalışmaları yaparken Efsun da radyo ve televizyon çalışmalarına devam eder. Evlerini diledikleri gibi yerleştirip çocuklarını bytmeye devam ederler. Hayatları olabileceğinin en iyisi şeklinde ilerlerken Erkan'da değişimler başlar. Sürekli dalgın ve neşesiz ruh hali içerisindedir. Efsun bu durumu Erkan'ın sıkıntılı bir dönem geçirmesine bağlarken bir akşam Erkan sahnede yken hayata gözlerini kapatır.

Efsun, arkadaşı Nazan'ın desteğiyle toparlanmaya çalışıp çocukları için her şeye göğüs germeye çalışır. Aradan üç yıl geçtikten sonra Efsun, eşinden boşanmak üzere olan

Ahmet ile tanışır. Başlarda iyi arkadaş olurlar. Bu süreçten sonra da evlenmeye karar verirler. Efsun'un bu kararı vermesindeki en büyük etken Erkan'ın rüyalarına girip Ahmet'i desteklemesidir. Efsun, eşi ve çocuklarıyla birlikte İstanbul'a taşınır. Efsun burada astroloji dalında tanınan bir isim olarak hayatını sürdürmeye başlar.

Romanın Yapısal Özellikleri

Romanda hayata gözlerini talihsizliklerle açmış bir Efsun'un anne sevgisinden mahrum kalarak büyümesi, kendi ayakları üzerinde durmak için çabalaması anlatılır. Efsun ileride Erkan ile tanışıp mutlu bir beraberliğe imza atar ancak eşi erken yaşta ölür. Efsun'un yaşadığı tüm olumsuzluklara karşın hayat karşısındaki direnci anlatılır.

Romanın ana kahramanı olan Efsun, annesi tarafından istenmeyen ve babasını hiç tanımayan bir çocuk olarak büyümüştür. Teyzesi ve anneannesi tarafından büyütülmüş ve anne sevgisini hiç yaşamamıştır.

Erkan, Efsun'la lise yıllarında tanışıp beraberliklerini sürdürdükleri kocasıdır.

Nergis, Efsun'un annesidir. Başına buyruk ve kurallara uymayan bir yapısı vardır. “Dişi, evlilik tutkunu, dört kez evlenmiş.” (Tan 2018: 33). Abdülkadir Bey, Efsun'un babasıdır. Maraşlı zengin bir ağanın oğludur. Teyze Reyhan Hanım, güzelliği ile dillere destandır. Mine ise Efsun'un üvey kardeşidir. Umursamazlık yönünden annesine benzer.

Makbule Hanım, Efsun'un lisede edebiyat öğretmeni ve Efsun'un edebiyata karşı yeteneğini fark eden kişidir.

Nevin Hanım, bir entrik kahramandır ve Erkan'ın annesidir. Nergis'ten dolayı annesinden dolayı Erkan ve Efsun'un evlenmesine şiddetle karşı çıkmıştır. “Mutsuzdu. Dört çocuk doğurmuştu. 110 kiloydu. Beden sağlığı da ruh sağlığı da yerinde değildi.” (s. 62).

Ahmet Bey, Efsun'un Erkan'ın ölümünün ardından tanıştığı evlendiği kişidir.

romanın Ana kahramanı Efsun, eserin anlatıcısıdır. Ben diliyle anlattığı hikayesinde duyduklarını ve bildiklerini anlatması sebebiyle kahraman bakış açısı hakimdir.

Roman ana kahraman Efsun'un doğum hikayesini anlatılmasıyla başlar. Olay zamanı anlatılır. Geriye dönüş tekniği ile olaylar kronolojik olarak ele alınır. Efsun'un doğumu, anne sevgisi olmadan büyümesi, Erkan'la evlenmesi, çocuklarının dünyaya gelmesi ve son olarak Erkan'ın ölümü anlatılır. Bölümlerin altında ayrı başlıklar oluşturulduğu için zaman akışı çok hızlıdır. Aktüel zaman ise Efsun'un Ahmet ile evlenip İstanbul'a taşınmasıdır.

Efsun'un anne tarafı Rodos'tan İzmir'e göç eden bir ailenin çocuğudur. Bu yüzden olay örgüsü İzmir'de geçer. Ankara sadece adıyla vardır. Erkan ailesinin zoruyla Ankara'ya gönderilir

Erkan ve Efsun evlendikten sonra oturacakları ev de kullanılan mekanlar arasındadır. Kayınvalidesine kalsa aynı evde oturmalarını istemiştir ama kayınpederinin desteğiyle ayrı bir eve çıkarlar. “Alsancak'ın ara sokaklarının birinde, nohut oda, bakla sofa misali, iki oda bir salon küçücük bir ve tuttuk Erkan'la.” (s. 67).

Narlidere, Kuşadası adı geçen mekanlar arasındadır. Ahmet ve Efsun evlendikten sonra İzmir'den İstanbul'a taşınırlar.

Roman toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm ana kahraman Efsun'un adının verilme nedeniyle başlar. Her bir bölümün altında ayrı başlıklarla alt bölümler oluşturulmuştur. Birinci bölüm Efsun'un doğumu, ailesinin nereden geldiği, Erkan'la evlenmesi, kayınvalidesinden gördüğü baskılar ve iki çocuğunun dünyaya gelişi anlatılır. İkinci bölümde Efsun'un astrolojiyle tanışmasına yer verilmiştir. Üçüncü bölüm 'Huzursuzluk' başlığı altında anlatılmaya başlanmıştır. Bu bölümde Efsun radyo ve televizyon programlarının aranılan ismidir. Erkan ise müzik çalışmalarına devam eder. Yeni evlerine çıkan çiftin mutlulukları çok uzun sürmez. Erkan ölür. Bu bölüm yaşanan ölümü anlatır. Dördüncü bölüm Erkan'ın ölümünün üzerinden üç yıl geçmesinin ardından yaşananlar anlatılır.

Anlatım teknikleri bakımından eserde bir farklılık görülmez. Şiir alıntıları anlatılan hikayeye birleştirilmiştir. Önemli yazar ve düşünürlerin sözleri de romanda yerini alır.

Bunların dışında Efsun'un astrolojiyle tanışması sonrası bir arkadaşının bu konuyla ilgili anısına yer verilerek iç hikâye tekniği uygulanmaya çalışılmıştır.

Şarkı sözlerinin de metnin içerisine yerleştirildiği görülür: “Yine aylardan Kasım / Bir teselli ver...”, “Ah eder inlerim gurbet ilinde...”, “Önce saçlarını hatırlayacağım upuzun, simsiyah...” gibi eserler, kurguyu boğacak denli yoğun biçimde metne dahil edilir.

Popüler romanların bir özelliği olarak dil oldukça sade ve basittir. Bazı bölümlerde halk söyleyişlerine ve deyimlere: “Ev, ev üstüne olmaz.”, “Oğlumu köroca bırakacağını sanıyorsan yanıyorsun.”, “Kıçını kır otur çocuğuna bak.”, “Bir kulağından girip diğer kulağından çıkıyordu” gibi yapılarla yer verilirken; bazı bölümlerde benzetmelere: “Nohut oda, bakla sofa misali” yer verilir. Yazar, oluşturduğu bölümlerde de açıklayıcı bir dil kullanmıştır. Horoskop ve astroloji gibi terimlerin tanımı yapıp açıklanmıştır.

Eserin temaları da alışık olunan çizgidedir.

Aşk:

Efsun ve Erkan’ın tanışmaları lise yıllarında olur. “Elimde kitaplarım, dalgın dalgın yürüyorum. Şiddetli bir çarpışma, kitaplarımın yerlere saçılması... ‘Pardon’ diye eğilip kitaplarımı topladı Erkan İki yanda sıkı sıkıya örülmüş saçlarıma dokundu usulca.” (s. 53). Burada tanışıp Erkan ölene kadar dolu dizgin bir aşk yaşarlar.

Şiddet:

Efsun’un babası Abdülkadir, Nergis’i dövmeğe başlamıştır. Bir gün Nergis’in kolunda sigara söndürür.

Kıskançlık:

Efsun’un annesi, kendi ablasını Rodos’un en güzel kızı dedikleri için kişiliğinin bir parçası olduğu için kıskanmaktadır. “Elinden gelse ablasının zümrüt yeşili gözlerini oyacak kadar kıskanıyor onu.” (s. 14). Efsun annesinin kaptan kocasından yeni doğan kardeşini kıskançlıkla karşılar.

Gelenekler:

Efsun evleneceği zaman çeyiz hazırlanması gerekir. Bunu anneannesi ve teyzesi yapmıştır. Erkan’ın ölümünden sonra daü cenaze evinde yapılan gelenekler anlatılır.

“Taziyenin yedinci günü. Mezar ziyaretinden yeni dönmüşüz. Helvalar kavruluyor, şerbetler hazırlanıyor, işinin erbabı iki hoca dualar okuyor.” (s. 126).

Annelik:

Annelik romanda farklı boyutlarda işlenmiştir. Efsun, yıllarca anne özlemi çekmiştir. Okula gittiğinde kafası karışmış bir süre anneannesine ‘anne’ diye hitap etmiştir. Okula giderken annesinin onu hazırladığı hiç hatırlamaz. Sorumluluk duygusu ve annelik vasfı olmayan bir kadının çocuğuna karşı tavrı ele alınır. Diğer yandan Efsun, teyzesi ve anneannesini evlatları için elinden gelen her şeyi yapan annelerdir.

Kaçış:

Nergis, kocasının şiddetine maruz kalınca çiftlikten her şeyi göze alarak kaçmaya çalışır. Zorlu şartlar altında ve hiçbir desteği olmamasına rağmen bunu başarmıştır. Nergis, o sırada hamiledir. İzmir’e dönünce bu bebeği aldırma ister fakat bu iş için artık çok geçtir. Doğurmak zorunda olduğu kızına annelik yapmaktan, sütünü vermekten kaçır.

Astroloji:

Efsun’un hayatında yeni bir dönem açmıştır. İlk defa İngilizce hocasının astronot eşi tarafından öğrenmiştir. Daha sonra hayatını ve geçimini bu yolla sağlayarak ülke çapında ünlü bir astrolog olur.

Hayal Kırıklığı:

Efsun’un gelinlik hayalleri vardır ancak istenmeyen bir gelin olduğu için hiçbir isteğine kavuşamamıştır. “Ama bana reva görülen, ağustos sıcaklığında, yakası boynuma dayanan kaput gibi kiralık bir gelinlik oldu.” (s. 65).

Mektup:

Erkan, Ankara’ya ablasının yanına gidince yaz sonunda Efsun’a kısa bir mektup gönderir. “O mektubu hep yanımda taşıdım. Buruş buruş yapmıştım her satırını öpmekten. Hala durur o mektup.” (s. 57).

Evlilik:

Reyyan babası tarafından Aydınli bir çiftçi olan Ethem ile evlendirilir. Başlarda her şey çok güzel gitse de sonraları Ethem'in aldatmasıyla mutsuz bir evlilik başlamıştır. Reyyan, iki çocukla baba evine dönmeye cesaret edememiştir.

Efsun'u annesi ve babasının evlenmesi ise olaylı olur. Maraşlı zengin bir ailenin oğlu olan Abdülkadir, Nergis'i babasından istese de kızımız küçük denilerek geri çevrilmiştir. Bunun üzerine Abdülkadir, Nergis'i kaçıırır. On sekiz yaşına gelinceye kadar bir çiftlikte saklanırlar. Daha sonra da davullu zurnalı evlenmişlerdir.

Nergis, ikinci evliliğini yakışıklı bir kaptanla yapar. Bir kız bir erkek çocukları dünyaya gelir. Ancak bu evliliği çok uzun sürmez. Kaptan Nergis'in kaprislerine dayanamayıp ondan ayrılır.

Erkan ve Efsun'un evliliği Esra abla sayesinde olur. Emniyette üst düzey yönetici olan Esra kardeşinin evliliği için elinden geleni yapmıştır. En sonunda evlenirler. Kayınpederi de Efsun'a destek verir. Erkan'ın ölümünün ardından Ahmet'le tanışan Efsun ikinci evliliğini yapmıştır.

Ayrılık:

Nergis'in ikinci evliliği kaprisleri dolayısıyla bitmiştir. Kaptandan ayrılınca oturup üzülmeye beklenmiş fakat o hayatına devam etmiştir.

Erkan ve Efsun'un yedi yıl süren ilişkilerinin ardından üniversite mezuniyetinde tanışan aileleri yüzünden ayrılmak orunda kalmışlardır. Erkan'ın ailesi böyle aileden kız alınmaz diyerek rest çeker. Ankara'ya ablasının yanına gönderirler Erkan'ı Bu ilk ayrılıkları olur.

Çaresizlik:

Efsun, yalnızlığına çare bulamayan bir çocuk olarak büyümüştür. Kendisinden dört yaş küçük kardeşine başta kıskançlıkla yaklaşıp da sonra onun bütün ihtiyaçlarını karşılamaya başlar. "Oyuncak bebekmiş gibi sırtına 'pat pat' vurur, sonra da ağlayarak gözlerimden süzülen yaşlarla sınımsız sarıldım ona. Şeytan değildim asla! Ama melek de

değildim, yalnızca çocuktum. Yaralarını kendi çabalarıyla sarmaya çabalayan biçare bir çocuk...” (s. 41).

Ölüm:

Erkan genç sayılabilecek bir yaşta ölür. İlginç olan Erkan’ın öleceğini çok önce anlamasıdır. Vasiyeti ise organlarının bağışlanması olmuştur.

2.2.9.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Canan Tan, popüler roman geleneğini devam ettirerek Ahmet Mithat Efendi tarzında okuyucuya bildiği konular hakkında bilgi vermeye çalışır. Özellikle ‘horoskop’un tanımına ve işlevine ayırdığı bir bölüm bulunmaktadır. Aynı zamanda ana kahramanın astrolojiyle ilgilenmesi sonucu bu konu hakkında da roman içerisine yerleştirilmeye çalışılan bilgiler mevcuttur. Yazarın bu tutumu sözlükten öteye gidememiş ve romanda estetik bir anlatım oluşturamamıştır.

Yazar, Efsun adımı verdiği karakterin hayatına efsunlu özellikler katmaya çalışmıştır. Erkan’ın bir müneccim gibi öleceğini bilmesi, hazırlıklar yapması buna örnektir. Ayrıca organ bağışı üzerinde özellikle vurgu yapması ‘En Son Yürekler Ölür’ romanının devamını okuyormuş hissi vermiştir. Bu da bu romanın popüler bir roman olduğunun kanıtıdır.

Dili oldukça sade, konular ve kişiler yüzeyseldir. Kullanılan mekanlar şehir olarak çoklu fakat olayların geçtiği mekanların sınırlı ve iç mekân olması popüler roman geleneğinin bir özelliğidir.

2.2.10. Kelepçe Romanı ve Yapısal İncelemesi

Yağmurlu ve fırtınalı bir gecede birini ezmişti. Bir anne ve bir kızı olmak üzere iki kişinin ölümüne neden olmuş. Onlar inmeden önce alçaltılmış yayaların olmadığı bir yolda yollarını bulmaya çalışırken onları görmeyen Mimoza kaderine mahkûm olur. Ancak birkaç saat önce arkadaşlarıyla buluşmuş ve önlerinde tatil için planlarını yapmışlardır. Bir çocuğu öldürmek hapisshanedeki en affedilemez suçtu. Kocayı veya sevgiliyi öldürmek daha kabul edilebilirdi. Hırsızlar cinayetten daha büyük bir suç olmadığını iddia ederken, katiller çalanları hor görürler.

Aysel de bir tutsaktı; Anne ve babası ayrıldığında iki evi olacaktı, ama asla bir evi olmamıştı. İlkokulu bitirir bitirmez babası onu okuldan almıştı. Tek dert ortağı halasının kızı Nuray'dı. Kısa bir evlilikten sonra Aysel ile ilgilenir ve ona refakatçi olmasını ister. Ama gerçeklerle hemen yüzleşir. Bir zamanlar üvey kardeşlerine hizmet ederken, şimdi evine gelen adamların hizmetçisiydi. Bir gece Nuray onu masaya oturmaya zorlamıştı. Genç bir adamla tanışır. Aysel isteksizce katlansa da bu adama âşık olmuş, teslim olmuştu. Ancak ikinci ayda ortadan kaybolur, adam zaten evliydi. Aysel her ağladığında, Nuray umurunda olmadığı için ablasıyla dalga geçiyordu. Dördüncü ayda hamile olduğunu öğrendiğinde çok geçti. Hiç parası yoktu ve ölüm riski altındaydı. Çocuğu doğurmak zorunda kalır. Bu arada Nuray haberi yapmış ve evlat edinilecek bir aile arıyordu. Yeni doğan bebek o sabah her zamankinden daha fazla ağlıyordu. Nuray ona sürekli susmasını, komşuların duyarsa başlarının yanacağını söylüyordu. Aysel avucuyla bebeğinin ağzını kapatmış ve ne olduğunu anlayamadan ölmüştü. Artık katil bir anneydi. Yeter, cinayetten hüküm giyen Sultan'ın gizli hikâyesini öğrenmişti. Üç erkek çocuğu olarak dünyaya gelen Sultan, ailenin gözbebeği idi. Doğuluydu ve saltanat bir yere kadardı. Babanın baskısının yanında ağabeyler de vardı. Kız kısmı pek okunmaya gelmez deyip okuldan almışlar. Kısa bir süre sonra öğretmen olan kocasıyla anlaşmalı bir şekilde evlendir. Sultan Metin'i çok severdi. Nazlı adında bir kızları olur. Mutlulukları kısa sürer, Metin kalp yetmezliğinden ölür. Ailesi, büyük bir esnaf olan ve eşinden yeni ayrılan İlyas'a baskı altında evet demek zorunda kaldı. Çocuğu olmadığı için ilk karısından boşanır ama çocuğu olmayan kendisiydi. İlyas eskisi gibi sıkıcı değildi, kabul eder ve düzenleri kurur. Ancak son zamanlarda işini bırakmış gibi görünüyordu ve Nazlı kendi içine çekiliyordu. O gün işten erken dönen sultan, salonda kocasını kızının üzerinde görünce Nazlı'nın yalvarışlarını duymuştu. Kendini kaybeder, sobanın yanında barbekü küreğini kapar ve defalarca başının üzerine indirir. Kocasının katiliydi ama erkeklerin dediği gibi; namusunu temize çıkarmıştı.

Romanın Yapısal Özellikleri

Bu romanda ana olay Yeter'in mahkumlarla tek tek sohbet etmesidir. Roman birçok bölüme ayrılıp o bölümlerde farklı kişileri anlattığı için olay halkaları çok fazladır. Tek bir ana olayın içerisinde ayrı olaylar yer alır.

Romanın şahıs kadrosu oldukça geniştir. İlk kahraman Mimoza, arkadaşlarıyla gittiği bir yemekten dönerken havanın da etkisiyle görüş mesafesi düştüğü için trafik kazası yapmış ve anne kız iki kişiyi öldürmüştür. Hatalı değildir. Bu yüzden birkaç ay sonra cezaevinden çıkmıştır.

Gülcan, Yankesici bir kadındır. Nezarethaneye sürekli gelip gittiği için bu ortamı dinlenme tesisi olarak nitelendirir. Hapse gireli dört yıl olan Yeter, kocasını öldürdüğü için tam on altı yıl ceza almıştır. Sevil ise hapishaneye dolandırıcılıktan girmiştir. Fatma (Yeliz), abisiyle okumak için geldiği şehirde ufak çaplı soygunlar yaparken cinayet işlerler. Abisi müebbet Fatma ise on beş yıl ceza alır. Esmâ, tır şoförü olan kocasını, şiddet gördüğü için öldürmüştür. Beyza, eğitilmiş ve güzel bir kadındır. İşlediği cinayet dolayısıyla müebbet hapis istemiyle yargılanır. Sultan Hanım, cinayetten hüküm giymiş, konuşmayı ve gülmeyi unutmuş bir kadındır. Diğer mahkûmlar onun hakkında çıkan haberlerden az çok neler yaşadığını bilirler. Aysel, daha on yedi yaşındayken yanlışlıkla öldürdüğü bebeğinin katili olarak mahkûm olmuştur. Kevser, yirmi altı yaşındadır ve uyuşturucu satıcılığından içerdedir. Nimet, kocasından çocuklarının önünde sürekli kemerle dayak yiyince oğlu Kadir bir gün aynı kemeri alıp babasını döver. Naci evdekiler beni dövdü diyerek karakola gider. Nimet buraya oğlu Kadir de Çocuk ve Gençlik cezaevine gider. Aslen hemşire olan İlknur. Anne katili olarak gelmiştir. İşin asıl boyutu ise her yerine sıçrayan kanserden, çok fazla acı çeken annesinin isteğiyle onu ilaçla öldürmesidir.

Romanda kişiler ayrı bölümlerde anlatılır. Kişiler değiştikçe her kahraman kendi hikayesini anlatan bir anlatıcı olmuştur.

Aktüel zaman yılbaşına yakın günlerdir. Romanın ana anlatıcısı yılbaşının geleceğini vurgular. Yılbaşı kutlamaları yapılır. Bunlar aktüel zamandır. Her bir mahkûmun kendi olay Romanda iç hikâye tekniği de uygulanmıştır. Arslanlı ailesinden Hale, Alpagutlardan Zülküf'e âşık olur. Ancak Zülküf yoksul kesimindedir. Hale, Zülküf'e kaçar. Mebrure Hanım bunu duyunca Zülküf'ün evini basarak kızını oradan alır. Hale hamile kalmıştır. Hale günlerce ağlayıp dil döktükten sonra Mebrure Hanım çocuğu aldırılmamaya karar verir. Ancak Zülküf ve Hale görüşmeyecektir. Hale'yi uzaktan akrabaları ile evlendirirler. Çünkü aile adına yakışmayacak bir durumdur. Bunun karşılığında evlendiği Ahmet'e yüklü miktarda rüşvet verilmiştir. Hale bu sırada Zülküf'le tekrara görüşmeye başlayınca Mebrure Hanım

namuslarının temizlenmesi gerektiğini düşünüp bu görevi Aydın'a verir. Aydın kabul etmeyince Ahmet'e söylüyor. Zülküf ve Ahmet aynı anda ateşliyorlar silahlarını. Ahmet orada ölürken Zülküf'te hastaneden çıkıp hapishaneye girdiği gün şişlenmiştir. Koğuştaki Zülküf'ü şişleyenler de Mebrure Hanım'ın adamları. Onlara da yüklü miktarda para verip bu işi kapatır. Bunları öğrenen Vedat Türkoğlu davayı bırakmak istemiştir.

Roman kader mahkûmu olan kadınları anlattığı için ana mekân hapishanedir. Mimoza cezaevinde ilk gecesini hücrede geçirir. “Bir ranza, üzerinde astarsız, çıplak bir sünger; şilte, çarşaf falan yok. Yukarıda tavana yakın, demir parmaklıklı minicik bir pencere. Yerde alaturka, leş gibi bir tuvalet. Bir lavabo, bir musluk ama su yok!” (Tan 2016: 13). Koğuşlar ise: “İki katlı; alt katta beş, üst katta altı odası olan, her odada tek kişinin kaldığı yeni bir koğuş düzeni kurulmuş.”(s. 18). Hapishane avlusu, mahkûmların soluklanabildiği tek mekandır.

Roman ‘Parmaklıklar Ardındaki Kadınlar’ başlığıyla ülkemizde yaşanan cinayetlerin kadın ve erkeklere oranını vererek başlamıştır. Ayrıca sosyal bir mesaj içerir. Roman özellikle hapishanedeki mahkûmların adlarıyla başlar. Adı verilen mahkûmun iç hikayesi sunularak okuyucuya kurgu kişileri aktarılmış olur. Genellikle geriye dönüş ve özetleme tekniği kullanılmıştır. Ana hikâye üzerinde daha çok durulup ayrıntılar atlanmıştır.

Yeter, başlığı altında ayrı bir alt bölüm oluşturulmuştur. Kocasını öldürdüğü için 16 yıl ceza almıştır.

Aktüel zamana hâkim bir anlatıcı vardır. Kişilerin hikayeleri anlatıldıktan sonra bu anlatıcı çevresindeki insanlar hakkında görüşlerini açıklamıştır

Romanın dil ve üslûp özelliklerinde argonun kullanımı göze çarpar. Dil, sosyal çevre ile uyumlu çizilmiştir ancak gerçeklikten uzak kalmasına neden olan bir yapaylık taşımaktadır. Temalarda da konuya uygunluk olsa da aktarım yapaydır.

Vicdan Azabı:

Mimoza, bir kaza sonucu öldürdüğü anne ve kızını, suçun kendinde olmamasına rağmen unutamaz. Bu sebepten de vicdan azabı çekmektedir. “Görmedim onları! Bu yüzden

fren yapamadım. Ama hiçbir şey avutamaz beni. Ortada bir suç ya da yanlış varsa hepsi bana aittir.” (s. 12).

Kurallar:

Özellikle kadın mahkumları anlatan bir roman olduğu için hapishanenin belli kuralları vardır. Kocayı öldürmek kendi aralarında hafifletici bir sebepken bir çocuğu öldürmüş olmak affedilemez.

Taciz/Tecavüz:

Kadınların cinayet işlemelerindeki birinci sebep tanıdığı ya da tanımadığı bir erkek tarafından kendisine veya bir yakınına tecavüz etmeye kalkmalarıdır. Bu tema romanda adı geçen mahkûm kadınların geliş sebeplerini açıklar. Sultan, kızına tecavüz eden ikinci eşini, Beyza, evine gelip kendisini taciz eden Fehmi’yi öldürmüştür.

Yalnızlık:

Çarpıcı temalardan biri yalnızlıktır. İşlediği suçun arka planı bilinmeyen insanlar, toplum tarafından dışlanıp yalnızlaşırlar. Öyle ki cezaevi içinde bile konuşmayan kişiler bebek katili ya da anne katili gibi damgalarla yalnızlaştırılırlar.

Mektup:

Yer hapishane olduğu için mektup çok kullanılır. Hatta mahkumlar dışarıyla bağlantıyı sağlayan mektup arkadaşları bile bulmuşlardır.

Evlilik:

İlknur haricinde bütün kadınlar ya evli ya da sevgilisi olan kadınlardır. Bazıları kocalarını, bazıları sevgililerini öldürmüşlerdir.

Ölüm:

Mahkumların hayatını anlatan bu romanda neredeyse her hayat hikayesinde yer alır. Beyza, Yeter, İlknur, Aysel ve diğerleri işledikleri cinayet sonucunda hapis yatmaktadırlar.

2.2.10.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Canan Tan'ın bu romanı içerik bakımından diğer romanlarından biraz da olsa ayrılır. Teknik olarak daha önce yapmadığı bir anlatım tarzı seçmiştir. Anlatıcı hemen her bölümde değişmiştir. Bunlar romanın farklı olan yönlerini oluşturur. Popüler romanlar açısından değerlendirmek gerekirse dili basittir. Bazı bölümlerde kahramana özgü bir anlatım seçmek istediği, ağız özellikleri vermek istediği görülmektedir. Kişiler yüzeysel, tekdüze kahramanlardır. Toplumsal sorunlara değinmek amacıyla yazılmak istenmiş gibidir. Bu da okuyucuya bilgi verme işlevini ön plana çıkararak popüler roman geleneği içinde değerlendirilmesini sağlar.

2.2.11. En Son Yürekler Ölür Romanı ve Yapısal İncelemesi

Kitap toplamda yetmiş bir bölümden oluşur. Kitabın ana karakterlerinden biri olan Nehir otuz yaşlarındadır. İstanbul'da bir reklam ajansında pazarlama şefi olarak görev alır. Ablası Nevin ile küçük yaşta annelerini kaybederler. Babaları Amerika'da yaşar fakat aralarındaki bağ güçlü olmadığı için abla Nevin kardeşini kendi çocuğu gibi görür ve yetiştirir.

Nehir bir gün işe gittiğinde patronu onunla görüşmek ister. Bir iş aldıklarını ve Sezen şirketler Grubuyla görüşme yapmaları gerektiğini ve bu işi de ona verdiğini söyler. Sezen Şirketler Grubu bir aile şirkettir. Bu şirketin yönetiminde başarılı bir iş insanı olarak bilinen Deniz Sezen bulunmaktadır. Deniz Sezen'in annesi Nisa Sezen ise tanınmış bir ressamdır.

Nehir görüşmeye gittiğinde Deniz'le aralarında bir yakınlaşma olur. Hatta ilk görüşte âşık olurlar denebilir. Bunu çok daha sonraları birbirlerine itiraf edeceklerdir. Tanışmalarından bir süre sonra akşam yemeğinde evlilik kararı alırlar. Ailelerin de iyi anlaşması bu kararın daha hızlı ilerlemesinde etkili olur ve evlenirler. Dolu dizgin bir aşk yaşarken bir gün Antalya'ya tatile giderler. Tatil bitip eve dönerken kaza yaparlar. Nehir vücudundaki kırıklarla hastaneye kaldırılır. Ancak Deniz, beyin kanaması geçirdiği için kurtarılamaz. Büyük bir acı yaşayan Nehir doktorların organ bağıışı doğrultusundaki önerilerine başta karşı çıksa da sonuçta bağıışı kabul eder. Deniz'in kalbi Arda adlı bir gence nakledilir. Arda üniversite öğrencisidir. Mine'ye ise Deniz'in korneası nakledilir. Arda ve

Mine nakilden sonra hayatlarına sağlıklı bir şekilde devam ederken Nehir ile tanışmaya ve teşekkür etmeye gelirler.

Nehir ve Arda arasında samimi bir arkadaşlık kurulur. Nehir bu samimiyetin sebebinin Deniz'in kalbinin Arda'da olmasına bağlı olup olmadığını düşünür. Hatta Deniz'den olacak bebeğini ilk olarak Arda'ya anlatır. Aradan bir süre geçtikten sonra Derin dünyaya gelir. Arda sık sık Derin'i görmeye gelir. Nehir'i yalnız bırakmaz ancak Nehir, Deniz'i unutmadığı için Arda'nın evlenme teklifini reddeder.

Romanın Yapısal Özellikleri

Eserde kendi ayakları üzerinde duran Nehir'in, Deniz'le tanışması ve yaşadıkları aşk anlatılırken geçirdikleri kaza sonucunda ölen kocasının organlarını bağışlamak noktasında gelgitler yaşayan ve sonunda bu bağışı kabul eden Nehir'in hikayesi anlatılır.

Nehir, Boğaziçi Üniversitesi mezunu, Amerika'da mastırını tamamlamış ve ülkesine döndüğünde bir reklam şirketinde strateji danışmanı olarak çalışan, başarılı, genç ve güzel bir kadındır. Romanın ana kahramanı olan Nehir'in, Deniz'le yaşadığı aşkın sonucunda hayatında açmazlar olacak ve üstesinden gelecektir.

Romanın bir başka kahramanı Deniz, Sezen Şirketler Grubunun başarılı, genç ve yakışıklı varisidir. Elinde olan imkanlara karşın oldukça mütevazı bir kişiliğe sahip olan Deniz, Nehir'i görür görmez âşık olur. Deniz bir trafik kazasında öldükten sonra ise organları bağışlanır.

Nevin, Nehir'in ablasıdır. Anneleri Nehir'i dünyaya getirirken ölür. Nevin bu sırada on beş yaşındadır. Babaları Amerika'ya gidince Nehir'e annelik yapar. Nehir'le aralarında abla kardeşten öte çok güçlü bir bağ oluşur. Nehir kardeşini yalnız bırakacağı için evlenmek istemez. Görücü usulü tanıştığı Ali onun isteklerine cevap verir ve Nehir'i ikisi büyütürler.

Arda, Deniz'in kalbinin nakledildiği gençtir. Nakil sırasında yirmi altı yaşında olan Arda Nehir'e karşı ilgi duymaya başlar. Onun en büyük destekçisi olur. Hatta daha sonra evlenme teklifi de edecektir.

Nisa Sezen, Deniz ve Dila'nın annesidir. Aynı zamanda ressam olan Nisa Sezen bütün mal varlığına karşın oldukça mütevazı biridir. Deniz'in âşık olduğu kadına, Nehir'e

karşı oldukça samimi davranır. Aralarında hiçbir çatışma olmaz. “Nisa Sezen ellili yaşlardan hiç payını almamışçasına genç görünümlü, bol ipek giysisinin içinde salınan incecik bedeniyle, konuşma aralarında denizin maviliğine teslim etmeyi yeğlediği buğulu ela gözleriyle, içinde yaşanılan dünyaya değil de gizemli, soyut, bambaşka bir âleme ait sanki.” (Tan 2011: 86).

Dila Sezen, Deniz’in İngiltere’de okuyan kız kardeşidir. Nehir’i ilk gördüğü andan itibaren çok sever. Abisinin ölümünden sonra da Nehir’in destekçisidir.

Adnan Eren, Nehir ve Nevin’in babasıdır. Profesör olan Adnan Bey, Nehir’in doğumu sırasında eşini kaybedince bütün sorumluluktan kaçıp Amerika’ya yerleşmiştir. Romanın sonuna kadar sadece adı var olan bu kahraman en sonunda kızlarıyla barışır. Gidişinin sebeplerini anlatır. Alzheimer başlangıcı teşhisi konmuştur.

Roman üçüncü kişi anlatıdır. İlahi bakış açısıyla çevrede olan biten her şey ve kahramanların duygu ve düşünceleri bu anlatıcı ve bakış açısıyla okuyucuya aktarılır. Bazı kahramanların düşüncelerine daha çok yer verilerek okuyucu üzerindeki etki arttırılmak istenmiştir. Anlatıcı ve bakış açısı romanın sonuna kadar değişiklik göstermez.

Romanın aktüel zamanı kaza anıyla başlar. Hastanede devam eden bu zaman, geçmiş anlatmaya başlayan anlatıcıyla olay akışının sıralanması ile olay zamanına bağlanır.

Kaza olduğunda Deniz ve Nehir henüz iki aylık evlidirler. Geriye dönüş tekniği uygulanarak bir yıl öncesine çiftin tanışma tarihine gidilir ve olay zamanı başlatılır. “Düğünün üzerinden koskoca iki ay geçtiğine inanamıyorlar. Öylesine hızlı akıp gitmiş ki zaman... Durup düşünecek, yaşadıklarını irdeleyecek fırsatları olmamış hiç. Evet, mutlular. Hem de çok...” (s. 180).

Yaklaşık üç dört yıllık bir zaman dilimi anlatılır. Deniz ve Nehir’in tanışması, evlenmeleri, kaza yapmaları, Deniz’in ölmesi ve organlarının bağışlanması anlatılması yaklaşık bir yıl sürer. Bundan sonra ise Nehir’in hamile olduğunu öğrenmesi, oğlu Derin’in dünyaya gelmesi anlatılır. “Bugünün gündemindeki baş konu, Derin’in birinci yaş kutlaması. Evet, Derin’in birinci yaşını doldurup ikinci yaşına adım atmasına yalnızca bir hafta kaldı. “Pastane köşelerinde yapılan doğum günü kutlamalarından hiç hoşlanmıyorum,” diyor

Nisa, Nehir'e dönerek, "İşinin gücünün arasında bir de bununla uğraşamazsın sen," diye ekliyor. "En iyisi, burada kutlayalım. Ne dersin?" (s. 402).

Nehir, eski düzenine dönüp şirket açar. Arda, nakilden sonra mastırını bitirip Nehir'e evlenme teklifi etmesiyle zaman akışı sona erer.

Roman, bir kaza anıyla başlar ve mekânda buna göre şekillenir. Bu kaza balayından dönerken Kuşadası-İzmir yolunun Seferihisar Kavşağı'nda meydana gelmiştir. Kahramanların orada olma sebepleri zamanda geriye gidilerek aktarılır.

Geriye dönüşlerle kaza anına kadar olan olaylar mekanlar kullanılarak anlatılır. Nehir'in iş yeri İstanbul'un en gözde semtlerinden Etiler Caddesi üzerindeki ünlü iş merkezinin altıncı katındaki Nokta Reklam Ajansıdır.

Sezenlerin Yeniköy'deki yalısı Nisa Hanım ve Dila'nın daveti üzerine gidilen bir mekandır. Nisa ve Nehir'in ilk defa sohbet edip aralarında samimiyet kurulması bu mekânda gerçekleşir.

Deniz ve Nehir evlilik kararı aldıklarında nerede yaşayacakları konusunda anlaşır. Nehir'in ailesinden kalan bekar evi ve Beylikdüzü'ndeki konak ortak kararlarıdır. Hafta içi Nehir'in evinde hafta sonları da konakta yaşayacaklardır.

Paris, Sezenlerin zengin bir aile olması dolayısıyla gelinlik alışverişi gittikleri bir mekandır. Buranın önemli kültürel mekanları da anlatı içerisinde yerini alarak okuyucuya bilgi verilir. Montmartre Tepesi, La Fayette, Louvre Müzesi' gezilen ve anlatılan mekanlar arasında yerini alır.

Evlendiklerinde balayına gitmeye fırsat bulamayan Deniz ve Nehir Akdeniz turu yaparlar. Bu turun kapsamında Ölüdeniz, Kemer, Kalkan, Patara, Belcekız, Babadağ gezilir. Bu beldelerdeki tatil köyleri, doğal güzellikler, ünlü yemekleri ve aktiviteler anlatılır. Balayı dönüşünde ise kaza yapacaklar ve Deniz hayatını kaybedecektir.

Nevin, evlendikten sonra İzmir'de yaşamaya başlar. İzmir anlatılmasa da adı geçen yerler arasındadır. Son olarak Nehir'in kaldığı hastane odası da kullanılan mekanlardandır.

Roman bir kaza anıyla, yani bir entrik düğümle başlar. Nehir ve Deniz karşıdan gelen bir kamyonla çarpışınca Nehir gözlerini açtığı anda hastanededir. Bir yıl öncesine Deniz Sezer’le tanıştığı güne gidilir. Nehir, alanında başarılı bir reklamcı, Deniz ise başarılı bir patrondur. İlk karşılaştıklarında ikisi de farklı ortamlarda karşılaşsalar nasıl olurdu diye düşünürler. Beylikdüzü’nde yapılacak olan Manolya Konakları’nın reklamı yapılacaktır. Bu reklam konusu uzun bir şekilde anlatılır. Nehir ve Deniz kavga ederek oradan uzaklaşırken yeni bir aşkın başlangıcı yapılmıştır. Klasik büyük aşklar kavgayla başlar anlayışıyla yazıldığı anlaşılan bir ilişkinin başlangıcı aktarılır.

Tanışma hikayelerinden sonra yine aktüel zamana dönülür. Nevin, kocası Ali’yi arayarak kazayı haber verir. Hastaneye koşan ikili Nehir’in iyi olduğunu ancak Deniz’in ağır bir ameliyatta olduğunu öğrenirler.

Tekrar geriye dönüş tekniği uygulanarak Deniz ve Nehir’in reklam yapmakta anlaştıkları görülür. Deniz ve Nehir’in evlenme kararları ve Nevin’e bunu söylemeleri anlatıldıktan sonra yine aktüel zamana yani kaza sonrasına geçiş yapılmıştır. Nevin, yoğun bakımda olan Deniz’e bakarak kardeşi ve Deniz için dua eder.

Olay zamanına dönülerek Deniz ve Nehir’in düğünü, balayına çıkışları anlatıldıktan sonra tekrar aktüel zamana geçilip Nehir’in hikayesi anlatılmaya başlanır.

Anlatım tekniklerinde diğer eserlerdeki aşırılık görülmez. Yazarın diğer romanlarından farklı olarak sadece bir şairin dizelerine yer verilmiştir. “Özdemir Asaf, “Yalnızlık paylaşılmaz/ Paylaşılsa yalnızlık olmaz.” Aynı zamanda dünyaca ünlü kişilerden her romanında çok fazla alıntı yapan yazar bu romanında sadece bir yerde alıntı yapar. Anlatım tekniği olarak gazete manşetlerine de yer verilir. “Kazada ağır yaralanan genç çift, balayı seyahatinden dönüyorlardı.” (s. 12).

Hâkim bakış açısıyla anlatılan bu romanda birçok yerde kahramanlar arasında diyalog tekniğinin uygulandığı görülmektedir. O anlatıcı ile yazarın araya girip gelecekteki bilgi verdiği görülür. Oysa çok sonra, Nehir ve Deniz aşklarını birbirlerine açıklarken, "İlk kıvılcımın yüreğime düştüğü an!" diye anlatacak Deniz. Oysa çok sonra, Nehir ve Deniz aşklarını birbirlerine açıklarken, "İlk kıvılcımın yüreğime düştüğü an!" diye anlatacak Deniz.” (s. 35).

Betimlemeler de eserde geniş yer tutar. “Nehir ise zembereği boşalmış bir saat sanki. Yükseklerden bırakılmış, yuvarlandıkça devleşen, çığa dönüşme yolunda bir kar tanesi... Yatağı suyuna dar gelen, set çekilmeyecek güçte, coşkun akan gerçek bir nehir...” (s. 32).

Yazarın bu romanında diğerlerinden farklı olarak güzel sanatlardan resim ve resamlara yer verildiği görülmektedir. Özellikle Frida Kahlo’nun eserleri ve hayatı hakkında Nisa ve Nehir arasında çok uzun bir konuşma geçer. Okuyucuya da bu konuşmayla beraber bilgi verilmiş olur.

Yazar sanat akımları hakkında da kahramanlarını konuşturup bilgi vermiştir. “İzlenimcilik akımının, Monet'nin bu gördüğünüz Gündoğumu adlı tablosundan kaynaklandığını biliyor musunuz?” diye soruyor, Nehir de resim sanatı hakkında en az onun kadar bilgiye sahipmiş, tüm akımları en ince ayrıntılarına kadar bilirmiş gibi. Ardından, zaten yanıt almayı beklemediğinden ya da alacağı yanıtı umursamadığından, anlatmasını sürdürüyor. “İzlenimcilik, edebiyat ve resimde karşımıza çıkan ortak bir akım. Realizmin karşıtı. Dış dünyanın nesnel durumunun değil, sanatçının üzerindeki izleniminin aktarılması...”

Monet'nin Gündoğumu tablosunun dev bir kopyası asılı. Hemen önünde iki tuval, üzerlerinde tamamlanmayı bekleyen tablolarıyla öylece duruyorlar.” (s. 92).

Bu romanda yazar çoğu yerde didaktik bir anlatım kullanmıştır. Organ bağıışı veya bitkisel yaşamla beyin ölümü arasındaki farklar hasta doktor diyaloglarında uzun ve ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Dil anlaşılır ve sadedir. Kahramanlar İstanbul’da yaşadıkları için herhangi bir ağız özelliğine yer verilmemiştir. Temalar da anlatının genel yapısına uygunluk gösterir.

Aşk:

Deniz ve Nehir birbirlerini gördükleri ilk anda âşık olmuşlardır. “Haklarını teslim etmek gerekirse Nehir de Deniz de hem birbirlerine hem de kendi iç seslerine sonuna kadar direnmekten vazgeçemediler. Profesyonel iş ilişkileri kıvamında başlayan doğal yakınlaşmaya ellerinden geldiğince karşı koydular. Ne var ki bu olağanüstü çabaları,

beraberliklerinin başlamasını geciktirmekten (altı aylık bir gecikme) başka işe yaramadı.” (s. 52).

Arda, Nehir’e âşık olur. Bunun sebebini ise Deniz’in kalbinin onda olmasına bağlar. “Organ nakillerinden sonra görülen, alışkanlıkların değişimi konusunda da çok çarpıcı örneklerle karşılaşılıyor Nehir. Ameliyattan önce, sudan aşın derecede korkan bir kadının kalp naklinin ardından, iyileşir iyileşmez yüzmeye gitmesi, yelkenliyle dolaşmak istemesi... Kalbin gerçek sahibi olan vericinin tam bir deniz tutkunu oluşu ve deniz kazasında ölmesi...

Amerikalı dansçı kadının ameliyattan sonra, eskiden ağzına koymadığı yeşil bibere olan düşkünlüğü; "fast food" yemekten hoşlanmazken, hamburger ve kızarmış tavuğa duyduğu ilgi... Yalnız yemek alışkanlığındaki değişiklikler olsa, önemsemeyecek Nehir. Kendisi de narkozun etkisiyle bu değişiklikleri az çok yaşadı. Ancak, dosyalardan birinde okuduğu, biftekten hoşlanan bir kadının vejetaryen oluşu kadar köklü bir dönüşüm olmadı yaşamında.” (s. 332).

Arda aşkını itiraf eder. Başlarda bu durumdan rahatsız gibi görünse de Nehir’in umursamaz tavrı ona itirafı sağlar.

Bebek:

Nehir, Deniz’in ölümünün ardından bebek beklediğini anlar. Ancak ablası onu korumak istediği için bu bebeği dünyaya getirmemesini istemektedir.

Kıskançlık:

Nevin kardeşi Nehir’i takıntı derecesinde sahiplenir. “Nehir birisiyle yakınlaşmaya görsün... İkisine de hemen cephe alınır. Sevgili adayı asla beğenilmez; yerden yere vurulur, hatta aşağılanır. Tek suçu Nehir’i ablasından çalmak, en azından onunla paylaşmak olan erkeğin gerçek değeri, ayrılık gündeme geldiğinde görülür ve takdir edilir ancak.” (s. 75).

Nehir ekibiyle reklam için konutlarda görüşmeye gittiğinde Deniz’in yanındaki kadını kıskanır ve kendine kızar. “Kızıl, hareli saçları omuzlarından aşağılara, neredeyse

beline kadar inen, zerrece makyaj yapılmamış yüzündeki doğal güzelliğin onca mesafeden fark edildiği; dapdaracık kot pantolonu, derin göğüs dekoltesinin seçildiği yakası açık ipek bluzu, yüksek topuklu çizmeleri, gülerken (ki, Deniz'e sokulmuş, devamlı gülüp konuşarak bir şeyler anlatıyor) iki yana sallanan ince halka küpeleriyle (sade kol saatine eşlik eden, üzerindeki tek takı bu) eskilerin "afet-i devran" dedikleri cinsten bir güzel!" (s. 77). Ama bu kız Deniz'in kız kardeşidir.

Arda, Nehir'e aşık bir gençtir. Deniz'in kalbi ona nakledildiği için istemsiz bir yakınlık duyar. Hatta başka biriyle görünce kıskanır. "Uzaktan uzağa, Arda'nın önce, "Naz!" diye bağırdığını, sonra da kızla kucaklaştığını görebiliyor Nehir. Oradaki bütün kızlar birbirleriyle ve erkek arkadaşlarıyla, bu arada Arda'yla da kucaklaşıyorlar. Ama Naz'ın gözü hep Arda'da. Adını koyamadığı bir burgu, içini oyuyor sanki Nehir'in. Tanıyor bu duyguyu: kıskançlık! Sorunun yanıtını bulmakta gecikmiyor. Arda'yı değil, Deniz'in kalbini kıskanıyor o! Deniz'in kalbinin bir başkası için heyecan duymasına dayanamıyor." (s. 411).

Gurur:

Deniz ve Nehir'in ilk karşılaşması tartışmayla sonuçlanır. Nehir, burnu havada biriyle gururundan çalışmak istemez. Dışarıdan bir göz olarak Yeliz şöyle düşünür: "Öyleyse eğer, Nehir Hanım işinde ne denli uzman bir reklamcı olursa olsun, Yeliz'in tanıdığı Deniz Sezen, aralarındaki ortak çalışmaya gözünü kırpmadan son noktayı koyabilir." (s. 65).

Gelenekler:

Türk adet ve törelerinde yeni doğan ya da ölen arkasından tekrarlanan ritüeller burada da yerini bulmuştur. "Bebeğin yatağını önceden sermiyorlar. Nehir'in loğusa yatağı da ancak doğumdan sonra, anne ve bebek eve dönerlerken serilirmiş. Âdet öyleymiş!" (s. 360).

Ölümle ilgili gelenekler de romanda işlenir. "Nevin'in komutuyla mezarlar sulanıyor, mermer suluklar dolduruluyor. Ne var ki Nehir, ablası kadar benimseyemiyor ölmüş Sezenleri." (s. 311).

Kaçış:

Nehir, Deniz öldükten sonra kafasını toplamak için kaldığı İzmir'den dönünce kendini işe verip toparlanmıştı. Şimdi de Arda'nın ona olan ilgisini tıbbi verilerle açıklayıp hoşlandığını söylemesi Deniz'in kalbini taşıdığı için zor olur. Nehir bu sefer Arda'dan kaçır.

Umut:

Nehir hastane odasında Deniz'in iyileşmesini umutla beklemiştir. Fakat sonunda umutları sönmüş Deniz ölmüştür. Nehir'in bir başka umudu Derin bebek olur. Hiç beklemediği bir anda hayatına yeni bir umut ışığı doğmuştur. Bu bebek Deniz'in bir parçasıdır. "Evet, cinsiyeti belli artık. Derin bebek, erkek! Sevinç, umut, hüzün, mutluluk... birbiriyle çelişen bütün duygulan yaşıyor şu anda Nehir. Aylardan sonra, yeniden Deniz'e kavuşmuş gibi. Ama, onun eksikliğiyle kavruluyor bir yandan da..." (s. 361).

Deniz'in organlarının nakledildiği Arda ve Mine de artık geleceğe daha umutlu bakmaya başlarlar. "Bundan sonrasında neler yapacaklar? Nevin'in sorusuna sırayla yanıt veriyorlar. Mine, üniversiteye giriş sınavında kazanıp kaydını dondurduğu İzmir Ekonomi Üniversitesinde işletme eğitime başlayacak. Arda ise mezun olduğu İTÜ İşletme Fakültesinde mastır yapmak istiyor. Yarım bıraktıklarını tamamlamak için sabırsızlanıyor ikisi de." (s. 263).

Travmalar:

Nehir'in çocukluğu travmalarla doludur. Annesi onu dünyaya getirirken ölmüş, babası ise terk etmiştir. Nehir hayatının her alanında bunun eksikliğini duyar. Psikolojik tedavi görür. Ablası en büyük destekçisidir. Sonrasında hayatını iyi şekilde yoluna koyar. Ancak insanların psikolojik olarak çözümlemesini yapmaktan kendini alıkoyamaz.

Nehir'in ablasına karşı da travmaları olmuştur. Hayatında kötü giden şeylerin sorumlusu olarak onu görür. "Duygusal yanılğı... Sıradan bir saptama değil bu. Babasının çekip gidişinden sonra bunalıma giren Nehir'i götürdükleri psikiyatr, olayın kökeninde yatan nedenlere inmeye kalkınca, karşısında beliren tabloyu şöyle açıklamıştı: "Nehir, ablasını kurtarıcı ya da zor zamanlarında sığındığı sakın bir liman olarak değil, başına gelenlerin nedeni olarak görüyor!" Annesi öldüğünde, ablası sahip çıkmıştı

Nehir'e, bakımını o üstlenmişti. Ama Nehir, çocukluk çağında, küçücük yüreğiyle, ablası yanında olduğu için annesinin çekip gittiğini düşündü hep, öyle hissetti. Gittiği anaokulunda düzenlenen yıl sonu gösterisini hiç unutmuyor... Herkesin annesi yanında, onunsa ablası! "Neden geldin?" Babası, üniversitedeki öğretim üyeliğini bırakıp kapağı Amerika'ya attığında, yanında duran gene ablasıydı. O olmasa, babası belki de hiç gitmeyecekti Amerikalara." (s. 44).

Hediye:

Nisa Hanım, Nehir'e doğum hediyesi getirir. "Çantasından çıkardığı incili maşallahı Derin'in yastığına iştiriyor. Bordo renkli kadife kutunun içindeki elmas taşlı bileziği de Nehir'in koluna geçiriyor. "Kayınvalidem takmıştı bunları," diyor. "Deniz'e ve bana... Deniz'in doğduğu gün!" (s. 363).

Evlilik:

Deniz, Nehir'e duygularını tam olarak açmadan evlilik teklifi eder. Nehir de Deniz'e âşık olduğu için teklifi kabul etmiştir. Evlilik hazırlıkları, iki ailenin uyumu gibi her şey pürüzsüz devam etmiştir. Hemen düğünleri olur. "Herkesten çok eğleniyor o gece Nehir'le Deniz; herkesten çok dans edip, herkesten çok gülüyorlar. Herkesten daha mutlular çünkü. Yalnız orada bulunanlardan değil, dünya üzerindeki, mutlu olduğunu iddia eden diğer tüm çiftlerden daha mutlu..." (s. 174).

Arda mastırını bitirdikten sonra Nehir'in karşısında daha güçlü olduğuna inanıp ona evlilik teklifi eder. "Mastır programını tamamlamak da önüme koyduğum hedeflerden biriydi. Bugün ipi göğüsledim. Bitmedi... Sıra geldi evimi değiştirmeye. İyi bir yerde, gönlüme göre bir apartman dairesi almak, dayayıp döşemek var programımda. Son cümlelerimi tekil kurmam hata aslında. Çünkü ben evlenmek istiyorum Nehir... Seninle! Benimle evlenir misin?" (s. 413).

Resim:

Deniz'in annesi Nisa Sezer'in ülkede tanınan bir ressam olmasından dolayı resim tabloları romanda geniş yer kaplar. Özellikle Frida Kahlo'nun tabloları hakkında yorumlar

yapılır. Sanatçı hakkında bilgiler verilir. “Kemerli kapının üzerinde, Frida Kahlo'nun ‘Kırık Kolon’ tablosunun dev bir kopyası var. Frida'nın geçirdiği kaza sırasında kırılan omurgası, tüm bedenini saran metal korse, simsiyah uzun saçları, alnında simsiyah bir set gibi duran ortası çatık kaşları... Ve dayanılmaz acıları!” (s. 86).

Nisa Hanım ağır bunalım geçirdiği dönemlerden resim yaparak kurtulmuştur. Paris’e gelinlik alışverişi için gittiklerinde Nisa Hanım Mona Lisa tablosu hakkında yine bilgilendirici konuşmalar yapar. “Her köşenin, her yapıtın hakkını vermeleri mümkün değil. Ama buraya ilk kez gelen Nehir'in o ünlü tabloyu, Leonardo da Vinci'nin Mona Lisa (La Jaconde) eserini görmeden gitmesi de düşünülemez. Dünya var olduğundan bugüne, resim sanatının gelmiş geçmiş en ünlü eseri. Üzerinde en çok konuşulan, yorumlar yapılan; yapılan yorumlara yenileri eklenen, modası geçmeyen, eskimeyen... En, en, en!...” (s. 155).

Ölüm:

Geçirdikleri ağır kazanın sonucunda Deniz beyin kanamasından dolayı kurtarılamaz.

Toplumsal Değerler:

Deniz'in beyin ölümü gerçekleşince organ bağışı gündeme gelir. "O konuda tasan olmasın kızım. Biraz önce konuştum onlarla. Bugün geliyorlar. Cenazede bulunacaklar. Organ bağışı hakkındaki görüşlerini sordum. Karşı değiller, ancak karar vermeyi sana bırakıyorlar." (s. 226).

2.2.11.1. Romanın Popüler Romanların Genel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Canan Tan bu romanında da diğer romanları gibi aşk hikayesi anlatır. Nehir ve Deniz tanıştıkları ilk anda kavga ederek uzaklaşırken yeni bir aşkın başlangıcı yapılmıştır. Klasik büyük aşklar kavgayla başlar anlayışıyla yazıldığı anlaşılan bir ilişki başlangıcı aktarılır.

Romanın konusu zengin bir patron ve işinde başarılı bir kadının yakınlaşıp evlenmesidir. Yazarın bu romanı klişelerle doludur. Ünlü bir iş adamının yanında duran genç bir hanıma gazeteciler sevgilisi diye fotoğraf için birbirleriyle yarışır. Romanın dili oldukça basittir. Okuyucu kitlesine göre bir dil kullanılır çünkü hitap ettiği kesim bellidir. Estetik zevk ve anlayışı yansıtan öğelere rastlanmaz. Olay örgüsüne gelindiğinde ise ana bir olay

çevresinde gelişen olay halkaları kullanılmıştır. Yazarın diğer romanlarının aksine yan olayların sayısı azdır. Romanın sonu daha başından bellidir, okuyucuyu şaşırtmaz. Romanda melodram etkisi büyük yer kaplar. Nehir ve Deniz'in hikayesi hüznün duygusu eşliğinde anlatılır. Yazarın sosyal mesaj verme amacıyla olduğu görülür. Özellikle organ bağışı konusunda okuyucu ayrıntılı olarak bilgilendirilmiştir. Romanda kullanılan kişilerin derinliği yoktur. Günlük hayatta karşımıza çıkabilecek tiplerdir. Mekân tasvirleri geniş yer kaplar. Özellikle Deniz ve Nehir'in tatil için gittiği beldeler, kültürel faaliyetler, yemekler gibi ayrıntılar geniş yer kaplamıştır. Dış mekanlarda olaylar ve çatışmalar yaşanmaz. Asıl çatışmalar kapalı mekanlarda gerçekleşmiştir. Zaman akışı genel anlamda çok hızlıdır. Gereksiz sayılan ayrıntılara yer verilmemiş ve olayların zamanı daha geniş tutulmuştur. En Son Yürekler Ölür romanı bu açılardan bakıldığında popüler roman içerisinde yer alır.

2.3. Popüler Edebiyatın Temel Meseleleri ve Canan Tan Romancılığı

Popüler romanların yerleşik bir yapısı vardır. Her dönemde aynıdır. Kitle kültüründen ayrılan en önemli özelliği modaya uygun, dönemin ölçütlerine göre oluşmamasıdır. Bu metinler ara okuyucuyu yani eğitim seviyesi çok yüksek olmayan okuyucuyu hedefler. Popüler roman metinleri kolay tüketilen metinlerdir. Ahmet Mithat Efendi'nin başlattığı okuma saatini devam ettiren bir edebiyattır. Bu yüzden temel amacı okuyucuyu rahatlatmaktır. Estetik zevki yansıtan öğelere rastlanılmaz. İkinci işlevi olarak okuyucuya bilgi verme ve onun kültür seviyesini artırma gibi bir amaç güder. Bu yüzden geniş coğrafyalardan çok fazla bahsedilir. Anlatının içerisinde yer alan kahramanlar bol bol seyahate çıkarılır. Böylece okuyucunun kahramanla özdeşleşip rahatlatılma amacına hizmet edilmiş olur. Adı geçen kahramanlar karakter değil tip özelliği gösterir. Ahlaki derinlik ve felsefeleri yoktur. Gündelik insanlardır. Edebi zevk ve estetik anlayışı yüksek olan okur için aşk teması başat bir faktör olmasa da popüler romanların hitap ettiği okuyucu kitlesi için aşk duygusu bu temayı en önemli faktör olarak görmelerine sebep olur. Hedef okuyucu kitlesi için düşünülürse aşk kavramı yaşamak istenilen ve hayali kurulan bir kurguda ele alınır. Böylece okuyucudaki ulaşılmak istenen hislerle birlikte merak unsuru en üst düzeyde karşılanmış olur. Aşk temasının çok sık işlenmesinin yanı sıra bu temanın sonuçları olan kıskançlık, entrika gibi konulara kapı açması anlamında bağlayıcı özelliktedir.

Özellikle aşk kurgularında hızlı kavuşma beklenmez. Tanışma aşaması uzun, beraberlik dönemi kısadır. Kullanılan temalar genellikle bellidir. Kavuşma aşamasının uzun bir zamanı kapsamayı okuyucuda oluşacak merak duygusunun zirvede tutulmasını sağlamaktır. Tesadüfî olayların yaşanması popüler edebiyatın vazgeçilmez temalarından biridir. Özellikle olaylar zincirini besleyecek karşılaşmalar, tanışmalar, iş imkanları vs. romanın olay akışını destekler niteliktedir. Günlük yaşamda karşılaşılması zor olan bu tesadüfler sayesinde okuyucu popüler edebiyat metinlerinden haz duyar.

Sinematografik öğeler kullanılır. Burada amaç herhangi bir film ya da dizi senaryosuna kaynaklık etme eğilimidir. Mektuplar, şiirler, şarkı sözleri, hediyeler sık başvurulan anlatım teknikleri arasında yerini alır. Bu alıntılarla yüksek edebiyat örneği verme amacı olduğu söylenebilir ancak yeterli değildir. Bu anlamda bilinen estetik edebiyat ve sanat örneklerine sıklıkla başvurulur. Buradaki amacın okuyucuyu bilgilendirmek olduğu söylenebilir.

Canan Tan bahsi geçen bütün popüler roman özellikleri romanlarında kullanmıştır. Romanlarında kendi sosyal sınıfının ve yaşantısının dışında kahramanlar kullanmaz. Bu da sanatını katartik etki sağlama noktasında bir kez daha popüler edebiyatın kollarına bırakır. Yazarın bazı romanlarında Ayşe Kulin, Selim İleri ve Nazlı Eray'ın anlatım teknik ve tarzlarını taklit ettiği görülür. Özellikle İssız Erkekler Korosu romanında diğer romanlarındaki kahramanları bir araya toplayıp yeni bir hikâye yaratmayı amaçlamıştır. Yazar sanki bu romanı üzerinde hiç düşünmemiş gibidir. Çünkü sadece Recep'in hikayesi hariç hep eski roman kahramanları ve olayları özet şeklinde kullanılmıştır. Recep'in hikayesi ise bu romandan sonra yazılan Başbozuk Sevdalar romanının konusunu oluşturacaktır.

Romanlarında geçen pek çok şarkı sözü ve şiir alıntıları vardır. Hatta farklı romanlarında aynı şiir ve şarkı sözlerini kullandığı görülmektedir. Bu yüzden de basmakalıplığını, dilde ve üslubunda ise dağınıklığını gözler önüne sererek popüler roman çerçevesinde değerlendirilmesine olanak sağlar. Estetik zevk içeren ürünlere rastlanmaz. Yazar bunu yapmak için sanat müziğinden eserlere yer verir fakat bu eserler hatta şiirler sadece adları verilerek romanda yerini almaz. Alıntılarının hepsi bütün sözleriyle metin içerisinde gösterilerek okuyucunun estetik zevke ulaşması amaçlanır fakat estetik anlayış açısından başarılı olunamamıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada kültür, popüler kültür, popüler edebiyat ve popüler roman konuları incelenmiştir. Popüler romancı olması dolayısıyla Canan Tan'ın romanları anlatıları örneklendiren metinler olarak değerlendirilmiştir.

İncelemeye tabi tutulan popüler roman kavramını oluşturan iki ana unsur kültür ve popüler kavramlarıdır. Kültür, uzun yıllar çeşitli araştırmacılar tarafından incelenip tanımlanmaya çalışılmış ve pek çok sosyal bilim alanının üzerinde düşündüğü bir kavram olarak karşımıza çıkar. Her alanın bakış açısıyla farklı bir anlam kazanan kültür; bir toplumun ortak duygu ve düşünme yetisinin bir yansımasıdır. Bu anlamda eğitimden siyasete, yemekten sağlığa kadar hemen her alanda bir toplumun geleneklerle birleşerek yeniyle sentezini kurduğu yaşam pratikleri olarak tanımlanabilir.

Diğer bir kavram olan popüler ise en geniş anlamıyla halkın benimsediği her şeydir. Bu iki kavramın bir araya gelmesiyle ortaya çıkan popüler kültür kavramının oluşturduğu ayaklardan biri de popüler edebiyat ve popüler romandır. Popüler edebiyat kavramı ülkemizde tam anlamıyla Tanzimat Dönemi'nde başlar. Bu dönemde sanatçılardan siyasetçilere kadar pek çok aydın, Batı'dan gelen yeni türlerle beraber halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır. Başta gazeteler halkı aydınlatma konusunda en çok tercih edilen tür olmasının yanında ilk defa o dönemde edebiyatımızda görülen romanlar da bu amaca hizmet etmiştir. Türk milletinin kolay okunan, macera ağırlıklı ve eğlenceli bu türe karşı ilgisini keşfeden Ahmet Mithat Efendi tarafından sıklıkla kullanılmıştır.

Popüler romanlar tüm milletlerin kendi içerisinde milli bir çerçevede gelişen ve geniş kitlelere hitap eden romanlardır. Olayların ve dilin basit kullanılması, baskı aşamasındaki kolaylık gibi nedenlerle okuyucun günlük hayatındaki problemlerden kaçması anlamında rahatlık sağlayan bir türdür.

Popüler romanlarda karmaşık olay örgülerine rastlanmaz. Kullanılan temalar genellikle okuyucuyu sıkmayan ve onun ilgisini çekebilecek aşk, kıskançlık, entrika, intikam, özlem, ihanet gibi konulardır. Bu romanlarda kullanılan kahramanlar tam anlamıyla karakter özelliği göstermez. Günlük yaşamda hemen her zaman karşımıza çıkabilecek, derinliği ve

felsefesi olmayan kişilerdir. Genellikle tek bir kahraman ve onu destekleyen yan kahramanlardan oluşur.

Popüler romanlarda zaman kavramı olayların en yoğun olduğu yerlerde oldukça yavaş, yazarın gereksiz gördüğü bölümlerde ise çok hızlıdır. Bunu sağlamak içinse özetleme, atlama bazen geriye dönüş tekniği kullanılır. Konuya göre aktüel zaman ve olay zamanı olduğu görülür. Olay akışlarında karmaşaya rastlanmaz. Genellikle akış kronolojik bir sıraya göre aktarılır. Anlatıcı genellikle ben ya da yazar anlatıcıdır. Kullanılan mekanların çok geniş coğrafyalara yayıldığı görülür ancak ana mekanlar genellikle kapalı, ev içi mekanlardır. Geniş coğrafyaların kullanılmasındaki amaç okuyucuyu bilgilendirmek olarak değerlendirilebilir. Geleneksel popüler romanlarda mektup, günlük gibi unsurların kullanıldığı görülse de günümüz popüler romanlarında bu materyallerin yerini telefon, mesaj, eposta gibi unsurlar almıştır. Romanın kendi özelliğine göre tesadüf ve klişelere çok sık yer verildiği görülmektedir.

Bahsi geçen bütün bu özellikler okuyucu kitlesinin genellikle kadınlar olmasına yol açar. Bunun dışında halkı bilinçlendirmek, onu hayatın karmaşasından kurtarmak gibi amaçları da olan bu romanlar, dizi ve sinema senaryosu olarak rahatlıkla kullanılabilir.

Popüler romanlar bağlamında değerlendirilen Canan Tan romanları bütün bu özellikleri göstermesi bakımından popüler romancı olarak değerlendirilmelidir. Canan Tan romanlarının genel konusu aşktır. Genellikle aşk hikayeleri anlatan yazarın bazı romanlarının konusu ise dikkat çekicidir. Özellikle Eroinle Dans adlı romanı madde bağımlılığını anlatması dolayısıyla diğerlerinden ayrılır. Bunun dışında Hasret romanı ise konusunu tarihten alır ancak yine de içerisinde bir aşkın hikayesi anlatılır. Kelepçe romanı da diğer romanlarının dışında tutulabilecek bir özellik gösterir. Hapishanede kalan kadınların hayat hikayeleri anlatılan bu romanda ve İssız Erkekler Korosu'nda yazar farklı bir teknik kullanmaya çalışmış, her bölüme farklı bir kahramanın hikayesini ve bakış açısını kullanmıştır. Yazarın romanlarında çok fazla alıntı yaptığı ve bunu üst kurmaca tekniğine benzetmeye çalıştığı görülür. Ancak birçok şarkı sözü, estetik edebiyattan alınan şiirler ya da metin parçaları romanlarında sadece yer kaplamış, anlatılanlarla bütünlük ve ahenk oluşturmamıştır.

KAYNAKÇA

- Adorno T. W. (2011). *Kültür Endüstrisi – Kültür Yönetimi*, İstanbul: İletişim.
- Akkoyunlu E. (2012). “Popüler Edebiyatı Tartışmak”, *Notos Öykü*, S.: 34, s. 46
- Aktaş Ş. (1991). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ.
- Antakyalıoğlu Z. (2013). *Roman Kuramına Giriş*, İstanbul: Ayrıntı.
- Argunşah H. (2016). “Tarihi Roman”, *Tarih ve Roman*, İstanbul: Kesit.
- Baypınar Y. (1990). “Türk ve Alman Yığın Edebiyatı,” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.:33, Sayı:1-2, s.42
- Bourneur R. ve Quellet R. (1989). *Roman Dünyası ve İncelemesi*, (çev. Hüseyin Gümüş)
- Bozoğlu T. (2019) “Hegel’in Zeitgeist’i ve Otoriter Popülist Siyasal Söylem: Trump Üzerine Bir Okuma”, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 201.
- Canovan, M. (1981). *Populism*, Hartcourt Brace Javonovich, New York
- Çağan, K. (2003). *Popüler Kültür ve Sanat*, Ankara: Altınküre Yayınları.
- Çetindaş, D. (2006). *Popüler Tarihî Romanlar ve M. Turhan Tan*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. ERÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Doğan, Ö. (2008). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, Ankara: Remzi.
- Eco, U. (2017). *Popüler Roman Kahramanları*, İstanbul: Can.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (1994). *Popüler Kültür ve İletişim*, Ankara: Ümit Yayınları.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2005). *Popüler Kültür ve İletişim*, Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Erdoğan, İ. (2004). “Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı: 5.
- Ercilasun, B.(1997). *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler 1*, Ankara: Akçağ.
- Fiske, J. (1998). *Popüler Kültürü Anlamak*, (çev. Süleyman İrvan), İstanbul: Ark.

Gans, H. J. (2007). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür* (çev. E. O. İncirlioğlu), İstanbul: YKY.

Gökalp, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları* (haz. Mehmet Kaplan), İstanbul: MEB.

Gülsoy, M. (2012), “Kim Korkar Popüler Edebiyattan?”, *Notos Öykü*, S. 34, s. 35

Güneş, S. (2001). *Medya ve Kültür, Sessiz Yığınların Kültürel İntiharı*, Ankara: Vadi.

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*, Ankara: Remzi.

Haviland, W. A. ve diğerleri (2008) *Kültürel Antropoloji*, İstanbul: Kaknüs.

Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ.

Kasır, H. A. (1993). *Kültür Bilinci*, İstanbul: Denge.

Kızıılçelik, S. (2008). *Frankfurt Okulu*, Ankara: Anı.

Le Bon, G. (2005). *Kitleler Psikolojisi*, İstanbul: Hayat.

Mashall, G. (2020). *Sosyoloji Sözlüğü*, (çev. O. Akınhay-D. Kömürcü) Ankara: Bilim ve Sanat.

Mejuyev, V. (1998). *Kültür ve Tarih*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Meriç, C. (2003). *Kırk Ambar*, (haz. Mahmut Ali Meriç), İstanbul: İletişim.

Mudde, C. (2004). “The Populist Zeitgeist”, *Government and Opposition*, 39(4),

Mutlu, E. (2001). “Popüler Kültürü Eleştirmek”, *Doğu-Batı*, S.15.

Müller, J. M. (2017). *Popülizm Nedir?* (çev. O. Yıldız), İstanbul: İletişim.

Oktay, A. (1995). *Türkiye’de Popüler Kültür*, İstanbul: YKY.

Oskay, Ü. (1998). *Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım*, İstanbul: YKY.

Özbek, M. (2002). *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İstanbul: İletişim.

Sağlık, Ş. (1998). *Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt ile Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*, Ankara: Akçağ.

Tan, C. (2017), *Başbozuk Sevdalar*, İstanbul: Doğan Kitap.

Tan, C. (2011), *En Son Yürekler Ölür*, İstanbul: Altın Kitap.

Tan, C. (2020), *Eroinle Dans*, İstanbul: Doğan Kitap.

Tan, C. (2013), *Hasret*, İstanbul: Doğan Kitap.

- Tan, C. (2018), *İssız Erkekler Korosu*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, C. (2017), *Başıbozuk Sevdalar*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, C. (2016), *İz*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, C. (2016), *Kelepçe*, İstanbul: Doğan Egmont.
- Tan, C. (2014), *Pembe ile Yusuf*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, C. (2016), *Piraye*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, C. (2018), *Sızı*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, C. (2020), *Yüreğim Seni Çok Sevdi*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Uğur, A. (1991). *Keşfedilmemiş Kıta*, İstanbul: İletişim.

ÖZGEÇMİŞ

